

**ERZURUM KADIN HALK GİYİM KUŞAMININ
TİPOLOJİK SINIFLAMASI ÜZERİNE BİR UYGULAMA**

Mukadder Aksakal

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
GİYİM ENDÜSTRİSİ VE MODA TASARIMI EĞİTİMİ
ANA BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

EYLÜL, 2018

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren... ay sonra tezden fotokopi çektirilebilir.

YAZARIN

Adı: Mukadder

Soyadı: Aksakal

Bölümü: Giyim Endüstrisi ve Giyim Sanatları

İmza:

Teslim tarihi:

TEZİN

Türkçe Adı: Erzurum Kadın Halk Giyim Kuşamının Tipolojik Sınıflaması Üzerine Bir
Uygulama

İngilizce Adı: A Study Of Typological Classification Of Folkloric Women Clothes Of
Erzurum

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazarın Adı Soyadı: Mukadder Aksakal

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Mukadder Aksakal tarafından hazırlanan "Erzurum Kadın Halk Giyim Kuşamının Tipolojik Sınıflaması Üzerine Bir Uygulama" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Giyim Endüstrisi ve Moda Tasarımı Eğitimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Fatma KOÇ

Giyim Endüstrisi ve Moda Tasarımı Eğitimi Anabilim Dalı Gazi Üniversitesi

Başkan: Prof. Dr. Emine KOCA

Giyim Endüstrisi ve Moda Tasarımı Eğitimi Anabilim Dalı Gazi Üniversitesi

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Başak BOĞDAY SAYGILI

Moda ve Tekstil Tasarımı Eğitimi Anabilim Dalı Atılım Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 06/09/2018

Bu tezin Giyim Endüstrisi ve Moda Tasarımı Eğitimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma YEL

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

.....

Anneme ve Babama...

TEŞEKKÜR

Bu araştırmada, Erzurum ili halk kadın giyim kuşamının tipolojik sınıflandırılması amaçlanmıştır. Çalışmamın her aşamasında bilgi ve tecrübesi ile yol gösteren, yardım ve desteğini esirgemeyen, sabırla motive ederek çalışmaya ve araştırmaya sevk eden, ilgisini ve desteğini her zaman yanımda hissettiğim, kişiliğini ve akademik başarısını örnek aldığım saygıdeğer hocam, tez danışmanım Prof. Dr. Fatma KOÇ' a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Araştırmanın veri toplama aşamasında yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Erol Kürkçüoğlu' na, Erdal Güzel' e, Ayşe Neslihan Hatunoğlu' na ve müze çalışanı Selma Akgül' e ve burada ismini sayamadığım çalışmamda destekleri ile bana güç veren sevgili dostlarıma tüm arkadaşlarıma, değerli hocalarıma ve kuzenlerim Emine Aygün'e Ümit Aksakal'a ve eşi Duygu Aksakal'a çok teşekkür ederim. Hayatım boyunca, sonsuz sevgi ve özverileri ile maddi manevi her an yanımda olan canım annem Hadice Aksakal' a ve canım babam Muammer Aksakal'a ve kardeşlerim Emre Aksakal, Esra Çiçek ve eniştem Osman Çiçek'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

**ERZURUM KADIN HALK GİYİM KUŞAMININ
TİPOLOJİK SINIFLAMASI ÜZERİNE BİR UYGULAMA
(Yüksek Lisans Tezi)**

**Mukadder AKSAKAL
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

Eylül, 2018

ÖZ

Gelenekli toplumlarda kullanılan giysiler genel olarak ortak özelliklere sahip olmakla birlikte bölgenin örf ve adetleri, sosyal ve ekonomik şartları yöre halkının yaşam tarzı gibi etkenlere bağlı olarak biçimlendirilmiştir. Türk kadınlarının yaratıcı fikir ve estetik beğenisi doğrultusunda oluşturulan gelenekli yaşamda kullanılan giysilerin biçimsel formları kumaş özellikleri, kullanım biçimi ve kullanım yeri açısından çeşitlilik arz eder. Söz konusu yaratıcılık ve estetik beğenin giysilerin biçimsel formlarındaki özelliklerin oluşturulmasında da etkilidir. Bu özellikler yöre halkının atasından gelen kültürel miras ile çevresinden edindiği malzemeler ve kısıtlı kaynakları birleştirerek oluşturduğu yaratıcı düşüncenin önemli göstergelerindendir. Bu çalışma ile amaçlanan Erzurum müzesi koleksiyonunda bulunan, Erzurum ve çevresinde kullanılan halk giyim kuşamının tipolojik sınıflandırması yapılarak giysilerin belgelendirilmesi, korunması ve gelecek kuşaklara aktarılmasının sağlanmasıdır. Bu bağlamda çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı ve daha sonra yapılacak olan çalışmalara kaynak oluşturması açısından önemli görülmektedir. Erzurum müzesinde zengin bir giysi koleksiyonu olduğu tespit edilmiş Erzurum ve çevresini giyinme biçimlerine ilişkin özelliklerin tanımlanması ve belgelendirilmesini mümkün kılacağı düşünülmüştür. Müzeler ait oldukları toplumların gelenek göreneklerini ve maddi varlıklarını belgelendiren önemli kuruluşlardır. Toplumun tarihi geçmişi, yaşam biçimleri ve maddi manevi kültür varlıklarının korunması, saklanması ve gelecek kuşaklara aktarılması müzeler ile sağlanmaktadır. Bir toplumun kültür geçmişinin izlerine müzelerde ulaşabilmek mümkündür. Yapılan araştırmalar sonucunda Erzurum müzesin de 114 giysi parçası bulunmakta ve bunların 82 adedi kadın giyimine ait oldukları tespit edilmiştir. Bu giysilerin büyük bir çoğunluğunun Erzurum halkı tarafından bağışlandığı veya müze yetkililerinin çevreden satın alma yoluyla edildiği belirlenmiş veyörenin giyim ve kuşam özelliklerini belgelendirecek nitelikte olduğu düşünülmüştür. Bu bağlamda Erzurum müzesi koleksiyonunda araştırma kapsamına alınan giysiler "gelenekli yaşamda kullanılan giysiler", "geleneklilik özellikleri ile batı modası özelliklerinin birlikte kullanıldığı giysiler" ile "tamamen batı moda etkeni ile biçimlendirilen giysiler" olmak üzere üç grup altında ele alınmıştır. Erzurum müzesi koleksiyonunda bulunan gelenekli yaşamda

kullanılmış olan 9 adet üçetek entari, geleneklilik özellikleri ile batı modası özelliklerinin birlikte kullanılan 5 adet kadife bindallı entari ile batı moda özelliklerine göre biçimlendirilmesine rağmen geleneklilik özelliklerin görüldüğü 12 adet entari ve tamamen batı moda etkeni ile biçimlendirilen 8 adet etek bluzdan oluşan ikili takımlar araştırma kapsamında incelenmiştir. Benzer özelliklere sahip olan giysiler araştırma kapsamına alınmamıştır. İncelenen giysilerin ön ve arka beden fotoğrafları çekilmiş ve illüstratör programı kullanılarak giysilerin ön ve arka grafik çizimleri yapılmıştır. Araştırma kapsamına dahil edilen giysiler beden, yaka, kol formları ile giysini oluşumunda kullanılan malzemeler, süsleme özellikleri, dikim ve dikiş teknikleri bakımından incelenmiş ve giysiler üzerinden ölçümler yapılmıştır. Ölçümler sonucundan beden, kol, yaka ve giysi kesim özelliklerine göre ölçüm tabloları oluşturulmuş ve grafik çizimleri yapılmıştır. Ölçümlendirme tablolarından elde edilen bulgulara göre beden, yaka, kol ve takımlarda etek olarak özelliklerin belirlendiği tipolojik özellik tabloları oluşturulmuştur. Tipolojik özellik tablolarından elde edilen bulgular doğrultusunda tipolojik sınıflandırmalar yapılmış, giysilerin beden, kol ve yaka özelliklerine göre diyagramlar oluşturulmuş ve yorumlar getirilmiştir. Sonuç olarak, gelenekli yaşamda kullanılmış olan üçetek entarilerde 7 farklı beden tipine, 5 farklı yaka tipine ve 6' farklı kol tipine, Batı moda etkeni ile biçimlendirilen ve geleneklilik özelliklerini devam ettiren kadife bindallı entarilerde 5 farklı beden tipine, 2 farklı yaka tipine ve 4 farklı kol tipine, Batı moda etkeni ile biçimlendirilen ve geleneklilik özelliklerini devam ettiren entarilerde 12 farklı beden tipine, 11 farklı yaka tipine, 10 farklı kol tipine ulaşılmıştır. Tamamen batı moda etkeni ile biçimlendirilen etek bluzdan oluşan ikili takımlarda 7 farklı beden tipine, 5 farklı etek tipine, 5 farklı yaka tipine ve 7 farklı kol tipine ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler : Erzurum, halk giyim kuşam, tipoloji, sınıflandırma
Sayfa Adedi :240
Danışman : Prof. Dr. Fatma KOÇ

**A STUDY OF TYPOLOGICAL CLASSIFICATION OF FOLKLORIC WOMEN
CLOTHES OF ERZURUM
(Master Thesis)**

**Mukadder AKSAKAL
GAZİ UNIVERSITY
INSTITUTE OF EDUCATIONAL SCIENCES
September, 2018**

ABSTRACT

Clothes used in traditional societies, generally have common characteristics, are usually shaped by region's tradition and custom, social, economic conditions and lifestyle of the local people. The clothes, practiced in traditional life formed by Turkish women's creativity and aesthetic pleasure, are vary in terms of purpose of usage, place and fabric characteristics. These aesthetic pleasures and creativities appear in the characteristic form of the clothes. These features are significant indicators of the creative thinking in which the local people created by using the materials found in their region and by other limited resources and the traditions passed from generation to generation. The purpose of this study is to define and document the clothes worn in Erzurum and its surroundings by typological classification so that can be transferred to the future. It is believed that this study will provide a significant contribution to the literature and a source for the future studies. In Erzurum Museum a rich collection of clothes have been identified that could be used to define and document the characteristic clothing of Erzurum and its surroundings. The museums are important organizations that document the traditions and material assets of the societies they belong to. They are also homes of the historical background of a society in the aspect of lifestyle, material and spiritual culture and pass those from one generation to another. In the studies carried out in Erzurum museum 114 pieces of clothes have been found and 82 of them are identified as women clothes. Since those clothes are obtained by donation or purchasing by the local people of Erzurum around the region, it is thought that studying them could help to document and reveal the characteristic of clothing and the region. In this context, the clothes in Erzurum museum are examined into 3 groups as " clothes used in traditional life " , " clothes formed by western influence but still have traditional characters", and " clothes fully formed by western fashion". In this study nine (9) ucetek entari (robe with three panels) found in Erzurum museum collection, used by local people are examined as classified 'clothes used in traditional life', five (5) velvet bindalli entities shaped by western influence and continuing their traditional characteristics, and twelve (12) outfits consisting of eight (8) skirt blouses shaped by purely western fashion influence are studied. Clothes with similar features are not examined in this study. In the presented work front and back body photographs of the

examined clothes were taken and graphic drawings of the front and back of the clothes were made using the illustrator program. The garments included in the scope of the research were examined in terms of body, collar, arm forms and materials used in the formation of garments, decoration characteristics. As a result of the measurements, measurement tables were created according to body, arm, collar and clothing cutting characteristics and graphic drawings were made. According to the findings obtained from the measurement charts, typological feature tables were determined that define the features as body, collar, arms and skirts. In the directions of the findings obtained from typological feature tables, typological classification was made , diagrams were created and interpreted. 7 different body types, 5 different collar types and 6 different arm types were reached in the ucetek entari (triple skirt) used in the traditional life. 5 different body types, 2 different collar types and four 4 different arm types have been reached in velvet bindallı bindings that are shaped by western influence and continue to be traditional. 12 different body types, eleven 11 different collar types and ten 10 different arm types have been reached in the entaries which are shaped by western influence and continuity of tradition. The pair of skirt blouses, which are shaped entirely in western fashion, have reached 7 different body types, 5 different body types and 5 different collar types.

Key words :Erzurum, folk clothing, typology, classification

Page Number :240

Supervisor : Prof. Dr. Fatma KOÇ

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZ.....	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar LİSTESİ	xv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xviii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	3
1.2. Problem Cümlesi	6
1.2.1. Alt Problemler	6
1.3. Araştırmanın Amacı	6
1.4. Araştırmanın Önemi.....	7
1.5. Sayıtlar	8
1.6. Sınırlılıklar.....	8

1.7. Tanımlar.....	8
BÖLÜM II	10
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	10
2.1. Giyim - Kuşam - Moda Kavramı ve Giyinmenin Sosyal Yaşamdaki Yeri	13
2.1.1. Giyimin Tarihi Gelişimi ve Moda Kavramı	13
2.1.2. Batı ve Doğu Giyim Tarzlarının Özellikleri	16
2.1.2.1. Batı Giyim Özellikleri	17
2.1.2.1. Doğu Giyim Özellikleri	19
2.2. Türk Toplumlarında Giyim- Kuşam Özellikleri.....	22
2.2.1. Türk Kadın Giyim Kuşam Özellikleri	22
2.2.2. Selçuklu Dönemi Kadın Giyim Kuşam Özellikleri	23
2.2.3. Osmanlı Dönemi Kadın Giyim Kuşam Özellikleri	25
2.2.4. Cumhuriyet Dönemi Kadın Giyim Kuşam Özellikleri	30
2.3. Erzurum İlinin Tarihi, Coğrafi ve Sosyo - Kültürel Yapısı	35
2.3.1. Erzurum İlinin Tarihi Yapısı ve Tarih İçinde Erzurum'a Verilen Adlar	35
2.3.2. Erzurum İlinin Coğrafi Yapısı.....	37
2.3.3. Erzurum İlinin Sosyo - Kültürel Yapısı.....	38
2.4. Tipoloji Kavramı ve Tipolojik Sınıflandırmanın Önemi	42
2.4.1. Tipoloji Kavramı.....	42
2.1.4.1. Tipolojik Sınıflandırmanın Önemi.....	42
2.1.4.2. Giysilerde Tipolojik Sınıflandırma.....	43
BÖLÜM III	46
YÖNTEM.....	46
3.1. Araştırmanın Modeli	46
3.2. Evren ve Örneklem	46

3.3. Verilerin Toplanması	47
3.4. Ölçme Araçları / Veri Toplama Araçları.....	48
3.4.1. Ölçme Alanları	49
3.4.2. Ölçümlendirme Tabloları.....	50
3.4.2.1. Yaka Çeşitleri Ölçümlendirme Tablosu	50
3.4.2.2. Oyuntulu Yaka Ölçümlendirme Tablosu	52
3.4.2.3. Bedene Takılan Dik Yaka Genişlik Ölçümlendirme Tablosu	53
3.4.2.4. Bedene Takılan Dik Yaka Aralık Ölçümlendirme Tablosu	54
3.4.2.5. Bedene Takılan Yatık Yaka Genişlik Ölçümlendirme Tablosu	55
3.4.2.6. Bedene Takılan Yatık Yaka Aralık Ölçümlendirme Tablosu.....	56
3.4.2.7. Bedene Takılan Yatık Yaka Genişlik Ölçümlendirme Tablosu	57
3.4.2.8. Kapama Çeşitleri Ölçümlendirme Tablosu.....	58
3.4.2.9. Kol Çeşitleri Ölçümlendirme Tablosu.....	60
3.4.2.10. Kol Genişlik Ölçümlendirme Tablosu.....	64
3.4.2.11. Kol Boyu Ölçümlendirme Tablosu.....	65
3.4.2.12. Kol Ağzı Biçimleri Ölçümlendirme Tablosu.....	67
3.4.2.13. Manşet Genişlik Ölçümlendirme Tablosu	69
3.4.2.14. Kol Yırtmaç Biçimleri Ölçümlendirme Tablosu	70
3.4.2.15. Bel Hattı Ölçümlendirme Tablosu	71
3.4.2.16. Beden Genişlik Ölçümlendirme Tablosu	72
3.4.2.17. Omuz Genişlik Ölçümlendirme Tablosu.....	73
3.4.2.18. Giysi Boyu Ölçümlendirme Tablosu	75
3.4.2.19. Giysi Peş Ölçümlendirme Tablosu	76
3.4.2.20. Model Kesim Ölçümlendirme Tablosu.....	77
BÖLÜM IV	190

BULGULAR VE YORUM	82
4.1. Erzurum Halkı Kadın Giyimi	82
4.1.1. Günlük Giysiler	84
4.1.2. Sokak Giysileri	85
4.1.3. Özel Gün Giysileri.....	88
4.2. Erzurum Yöresi ve Erzurum müzesi Koleksiyonundaki Üç Etek Entarilerin Biçimsel Özellikleri	91
4.2.1 Üç Etek Entari Biçimsel Özellikleri	91
4.3. Erzurum yöresi ve Erzurum müzesi koleksiyonundaki Kadife Bindallı (kadama) Entarilerin Biçimsel Özellikleri.....	112
4.3.1 Kadife Bindallı (Kadama) Entari Biçimsel Özellikleri.....	112
4.4. Erzurum yöresi ve Erzurum müzesi Koleksiyonundaki Entarilerin Biçimsel Özellikleri	123
4.4.1. Entari Biçimsel Özellikleri	123
4.5. Erzurum Yöresi ve Erzurum Müzesi Koleksiyonundaki Etek Bluz Takımların Biçimsel Özellikleri.....	148
4.5.1. Etek Bluz Takımların Biçimsel Özellikleri.....	148
4.6. Erzurum Yöresi ve Erzurum Müzesi Koleksiyonundaki Kadın Giysilerinin Tipolojik Sınıflaması.....	174
4.6.1. Gelenekli Yaşamda Kullanılan Üç Etek Entarilerin Tipolojik sınıflaması	174
4.6.2. Gelenekli Giysi Özellikleri İle Batı Modası Özelliklerinin Birlikte Kullanıldığı Kadın Giysilerinin Tipolojik Sınıflaması.....	178
4.6.2.1. Kadife Bindallı (Kadama) Entarilerin Tipolojik Sınıflaması	178
4.6.2.2. Entarilerin Tipolojik Sınıflaması	181
4.6.3. Tamamen Batı Moda Etkeni İle Biçimlendirilen Giysilerin Tip Sınıflaması.....	185

BÖLÜM V	190
SONUÇ VE ÖNERİLER	190
5.1. Sonuç	190
5.2. Öneriler	201
KAYNAKLAR.....	202
EKLER	213

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. <i>Giysi Parçaları Üzerinden Belirlenen Ölçme Alanları</i>	50
Tablo 2. <i>Yaka Çeşitleri</i>	51
Tablo 3. <i>Oyuntulu Yaka Açıklık Gruplandırması</i>	53
Tablo 4. <i>Bedene Takılan Dik Yaka Genişlik Gruplandırması</i>	54
Tablo 5. <i>Bedene Takılan Dik Yaka Aralık Gruplandırması</i>	55
Tablo 6. <i>Bedene Takılan Yatık Yaka Genişlik Gruplandırması</i>	56
Tablo 7. <i>Bedene Takılan Yatık Yaka Aralık Gruplandırması</i>	57
Tablo 8. <i>Bedene Takılan Yatık Yaka Genişlik Gruplandırması</i>	58
Tablo 9. <i>Kapama Çeşitleri</i>	59
Tablo 10. <i>Kol Gruplandırma Tablosu</i>	61
Tablo 11. <i>Kol Genişlik Gruplandırması</i>	65
Tablo 12. <i>Kol Boyu Gruplandırması</i>	66
Tablo 13. <i>Kol Ağzı Biçim Gruplandırması</i>	67
Tablo 14. <i>Manşet Genişlik Gruplandırması</i>	70
Tablo 15. <i>Kol Yırtmaç Biçim Gruplandırması</i>	71
Tablo 16. <i>Bel Hattı Gruplandırması</i>	72
Tablo 17. <i>Beden Genişlik Gruplandırması</i>	72
Tablo 18. <i>Omuz Genişlik Gruplandırması</i>	74
Tablo 19. <i>Giysi Boyu Gruplandırması</i>	75
Tablo 20. <i>Giysi Peş Ölçümlendirme Tablosu</i>	76
Tablo 21. <i>Model Kesim Gruplandırması</i>	77
Tablo 22. <i>Model Kesim Gruplandırması</i>	78
Tablo 23. <i>750 Envanter No'lu Üç Etek Entari Biçimsel Özellikleri</i>	92
Tablo 24. <i>753 Envanter No'lu Üç Etek Entari Biçimsel Özellikleri</i>	95

Tablo 25. 753 Envanter No'lu Üç Etek Entari Biçimsel Özellikleri	97
Tablo 26. 765 Envanter No'lu Üç Etek Entari Biçimsel Özellikleri	99
Tablo 27. 766 Envanter No'lu Üç Etek Entari Biçimsel Özellikleri	101
Tablo 28. 768 Envanter No'lu Üç Etek Entari Biçimsel Özellikleri	103
Tablo 29. 780 Envanter No'lu Üç Etek Entari Biçimsel Özellikleri	105
Tablo 30. 792 Envanter No'lu Üç Etek Entari Biçimsel Özellikleri	107
Tablo 31. 979 Eventar No'lu Üç Etek Entari Biçimsel Özellikleri	110
Tablo 32. 12-79 Envanter No' lu Kadife Bindallı (Kadama) Entari Biçimsel Özellikleri .	113
Tablo 33. 143 Envanter No' lu Kadife Bindallı (Kadama) Entari Biçimsel Özellikleri	115
Tablo 34. 226 Envanter No'lu Kadife Bindallı (Kadama) Entari Biçimsel Özellikleri	117
Tablo 35. 690 Envanter No'lu Kadife Bindallı (Kadama) Entari Biçimsel Özellikleri	119
Tablo 36. 1013 Envanter No'lu Kadife Bindallı (Kadama) Entari Biçimsel Özellikleri	121
Tablo 37. 19-85 Envanter No' lu Entari Biçimsel Özellikleri.....	124
Tablo 38. 19-89 Envanter No' lu Entari Biçimsel Özellikleri.....	127
Tablo 39. 24 Envanter No' lu Entari Biçimsel Özellikleri	129
Tablo 40. 386- 88 Envanter No'lu Entari Biçimsel Özellikleri.....	131
Tablo 41. 386- 88 Envanter No'lu Entari Biçimsel Özellikleri.....	133
Tablo 42. 705 Envanter No 'lu Entari Biçimsel Özellikleri	135
Tablo 43 748 Envanter No' lu Entari Biçimsel Özellikleri	137
Tablo 44. 2008/ 28 (E) Envanter No'lu Entari Biçimsel Özellikleri.....	139
Tablo 45. 2008/ 27 (E) Envanter No'lu Entari Biçimsel Özellikleri.....	141
Tablo 46. Sıdika Akgün'e ait Entari Biçimsel Özellikleri	143
Tablo 47. Sıdika Akgün'e Ait Entari Biçimsel Özellikleri.....	145
Tablo 48. Seher Geyik'e Ait Entari Biçimsel Özellikleri.....	147
Tablo 49a-b.2-10-75 Envanter No' lu Bluz Takım Biçimsel Özellikleri	150
Tablo 50 a-b.598 Envanter No' lu Etek Bluz Takım Biçimsel Özellikleri	153

Tablo 51a-b.615 Envanter No' lu Etek Bluz Takım Biçimsel Özellikleri	156
Tablo 52 a-b.1118 Envanter No' lu Etek Bluz Takım Biçimsel Özellikleri	159
Tablo 53 a-b.1236 Envanter No' lu Etek Bluz Takım Biçimsel Özellikleri	161
Tablo 54 a-b.Asiye Orhan' nın Özel Koleksiyonuna Ait Olan Etek Bluz Takım Biçimsel Özellikleri.....	165
Tablo 55a-b.Asiye Orhan' nın Özel Koleksiyonuna Ait Olan Etek Bluz Takım Biçimsel Özellikleri.....	168
Tablo 56a-b. Ayşe Neslihan Hatunoğlu'nun Özel Koleksiyonuna Ait Olan Etek Bluz Takım Biçimsel Özellikleri.....	171

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Oyuntulu yaka ölçüm alanları.....	52
Şekil 2. Bedene takılan dik yaka ölçüm alanları	53
Şekil 3. Bedene takılan yatık yaka ölçüm alanları	55
Şekil 4. Bedene takılan yatık yaka ölçüm alanları	57
Şekil 5. Kol ölçüm alanları.....	64
Şekil 6. Manşet ölçüm alanları	69
Şekil 7. Boy ölçüm alanları	74
Şekil 8. Günlük giysili yaşlı Erzurum kadını	84
Şekil 9. .Demir tarak.....	85
Şekil 10. Teşi ile yün eğrilmesi	85
Şekil 11. Çıkırık.....	86
Şekil 12. Ehram okuma tezgahı.....	86
Şekil 13. Ehramlı yaşlı Erzurum kadını	87
Şekil 14. Yıldızlı çarşaf.....	88
Şekil 15. Büzgülü siyah çarşaf	88
Şekil 16. Etek Bluz Takım (1945 Ayşe Neslihan Hatunoğlu Albümünden).....	91
Şekil 17. Üç etek entari beden tipolojik sınıflaması.....	175
Şekil 18. Üç etek entari yaka tipolojik sınıflaması.....	176
Şekil 19. Üç etek entari kol tipolojik sınıflaması	177
Şekil 20. Kadife bindallı (kadama) entari beden tipolojik sınıflaması.....	179
Şekil 21. Kadife bindallı (kadama) entari yaka ve kol tipolojik sınıflaması.....	180
Şekil 22. Entari beden tipolojik sınıflaması	182
Şekil 23. Entari yaka tipolojik sınıflaması	183

<i>Şekil 24.</i> Entari kol tipolojik sınıflaması.....	184
<i>Şekil 25.</i> Etek Bluz takım bluz beden tipolojik sınıflaması	186
<i>Şekil 26.</i> Etek Bluz takım yaka tipolojik sınıflaması	187
<i>Şekil 27 .</i> Etek Bluz takım kol tipolojik sınıflaması.....	188
<i>Şekil 28.</i> Etek Bluz takım etek tipolojik sınıflaması	189

BÖLÜM I

GİRİŞ

Türkçe sözlükte giyim: “Giyinmek işi, giyme biçimi, giysi.” olarak tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu, 2002). Çağdaş, giyimi: “İnsan vücudunu doğanın etkilerinden koruyan ve estetik görünüm sağlayan, sosyal, ekonomik, teknolojik gelişime paralel olarak değişen, gelişen çeşitli cinsten giysiler ile bu giysilerin kullanım biçimidir” şeklinde tanımlamaktadır (2002, s. 1).

İnsanlık tarihinde giysi kullanımının hangi dönemde başladığı bilinmemekle beraber, en erken dönemde insanların avladıkları hayvanların postlarından yapılmış giysiler kullandıkları varsayılır (Ökse, 2008, s. 1). Giyinme ihtiyacı, insanların ilkel aile toplumları halinde yaşamaya başladıkları sırada, yani daha mağara devrinde, korunma ihtiyacı ile ortaya çıkmıştır. Halk kültürümüzün bir bölümü olan giyim kuşamımızın, tarih kadar eski olduğunu belgeleyen birçok örnek vardır.

Giyim kültürel bilgi birikimi isteyen, en az günde bir kez dikkatimizi çeken, günlük hayatın olaylarından biridir (Bohn, 2004, s. 3). Giyinmek dördüncü bedensel fonksiyonumuzdur. Giyinmek nefes almanın, yemek yemenin ve uyumanın ardından insan bedeninin hissettiği en temel hazzardan biridir (Watson, 2007, s. 7).Giyim, insanlar için dış etkenlerden korunma ihtiyacından doğmuştur, sonra geleneksel biçimde süregelmiştir (Komşuoğlu, Mengi, Seçkinöz, Aker, Köse, 1986, s. 1). Giyim bugün sadece vücudu dış etkilere korumak amacıyla kullanılan bir vasıta değil, insan topluluklarının sosyal ihtiyaçlarını karşılayan, aynı zamanda süslenme ve zarif görünme isteğini yerine getiren bir vasıta olarak kullanılmaktadır (Kırzioğlu,1992, s. 73).Giysiler her zaman kullanıcılarıyla yakın bir ilişki (iletişim) içerisinde. Kullanıcılar üzerinde birçok yönden fiziksel, duygusal, kimliksel, kişisel, statü ve kültürel anlamda etki sahibi olan bir obje olarak görülür. (Shaari, Treuchi, Kubo, Aoki, 2002 s.3).

Giyim bir toplumun sosyo-kültürel yapısını oluşturmanın yanı sıra kültürün yayılmasında da önemli bir rol oynar (Millan, Pelsmacker, Wright, 2011, s. 975' deki alıntı).Giyim, insanların sosyal, ekonomik yapılarını ve o bölgeye ait kültürü ve yaşam biçimlerini

yansıtan maddi kültür öğelerinden biridir. Bir toplumun kültürel kimliğinin belirlenmesinde, sanatsal ve kültürel miras birinci sırada etkili rol oynar. Bunlardan; yapıldıkları dönemin yaşam biçimlerini, görüşlerini, teknik, estetik düzeylerini ve dolayısıyla dünya görüşlerini yansıtan geleneksel el sanatları ve dolayısıyla giyim kuşam kültürü bu rolde önemli bir yer tutar (Koç ve Pamuk, 2003,s.243).

Orta - Asya'dan Anadolu'ya göç eden Türk kavimleri, giyim kuşamlarından, yaşayış biçimlerine kadar örf ve adetlerini, bütün kültür varlıklarını, yeni yurtlarına taşımışlardır. Taşıdıkları kültürlerini yeni yerleştikleri yerlerde devam ettirmiş ve geliştirmişlerdir (Kırzioğlu, 1994, s. 46). Kültür geleneksel giyim tarzına da yansımış, hiyerarşik yapı, ekonomik durum, toplumsal statü, meslekler ve uğraşı alanları giyim tarzını belirleyici olmuştur (Türkoğlu, 2002, s. 22). Giysi, o bölgeye ait kültürü yansıtan bir araçtır. Kültür insanın toplum halinde, toplumun bir üyesiyken öğrendiği yaptığı her şeyi kapsar (Davranışları, sanatları, inanç ve düşünceleri vb.). Giyim, kültürde milliliği oluşturan öğelerden birisidir. Giyimde de millik söz konusudur (Tezcan, 1983, s. 258). Bu özelliklerinden dolayı giyinme biraz da toplumsal kalıtlara bağlıdır (Sever, 1988, s. 11).

Kültür ile birlikte, Anadolu'nun bölgeler arası çok farklı coğrafi yapıya sahip olması, iklim özelliklerinin değişiklik göstermesi giyim- kuşam tarzında da farklılığı beraberinde getirmiştir (Ay ve Bakır, 2006, s. 315). Sıcak iklime sahip bölgelerdeki giyim kuşam ile soğuk bölgelerdeki giyim kuşam arasında farklılıklar bulunmaktadır. Doğal olarak sıcak iklimde serin tutacak pamuklu giysiler tercih edilirken soğuk bölgelerde ise yünlü giysiler tercih edilmektedir. Bunun yanı sıra ekonomik ve sosyal durum ile tarihsel olaylarda, bölgelerde giysi farklılaşmasına neden olmuştur.

Bölgelerimizdeki giysilerde ilk bakışta ayrılıklar görölse de derinliğine incelendiğinde, Anadolu halkının giyimi, ana hatları ile birbirinin aynıdır. Özde birlik vardır. Ayrılıklar giyim tarzlarındadır (Kırzioğlu, 1994, s. 46). Bu nedenle giysiler tip olarak birbirlerine benzemektedir. Tip kavramı Türkçe sözlükte; 1. Aynı cinsten bütün varlıkların veya nesnelerin temel özelliklerini büyük ölçüde kendinde toplayan örnek 2. Tür, çeşit olarak tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu [TDK], 2002).

Kültürümüzün bir parçası olan halk giyim kuşamı günümüz koşullarında küreselleşme ile birlikte tüketim hızının artması, teknolojinin hızlı gelişmesi ve sürekli yenilik arayışı içerisinde olan modanın etkisi ile artık kullanılmamakta ve giderek kaybolmaktadır. Ayrıca hazır giyim sektörünün gelişmiş olduğu illerde üretilen giysilerin örneğin; İstanbul' da

Üretilen bir giysinin Erzurum'da kullanılması ile bölgeye ait giyim kültürünün yozlaşmasına sebep olmaktadır.

Maddi kültür öğesi olan giysilerimizin muhafaza edilip korunmasında birçok açıdan güçlük çekilmektedir. Günümüzde etnografya müzeleri oluşturularak sergilenmektedir. Fakat lkemizde maddi imkansızlıklar ve özellikle yer sıkıntısından dolayı bir çok giysi sergilenememekte maalesef müze depolarında saklanmaktadır. Halk giyim kuşamı üzerine yapılan çalışmalar ile unutulmaya yüz tutmuş giysiler gelecek nesillere aktarılmaya çalışılmaktadır. Yapılan çalışmalarda, halk giysilerinin belgelendirilmesi amacıyla kalıp, teknik çizim, süsleme özellikleri gibi konulara değinilmiştir. Fakat belli tiplere ayrılarak sınıflandırılması yapılmamıştır. Bu alışmada; Erzurum iline ait kadın halk giysileri belirli tiplere ayrılarak "tipolojik" olarak sınıflandırılacaktır. Tipoloji; aynı katman içinde birbiriyle ilişkili olduğu saptanan buluntuların biçimsel özelliklerine göre sınıflandırılmasıdır.

1.1. Problem Durumu

Giyimin tarihi ilk insanın fiziksel ihtiyaçları ve örtünme dürtüsüyle bulduğu çözümlerle başlamıştır. Giyimin tarihi ilk insanın fiziksel ihtiyaçları ve örtünme dürtüsüyle bulduğu çözümlerle başlamıştır. Medeniyetin ilerlemesine paralel olarak örtünme amacını geride bırakmış ve toplumsal hayattaki gelişmelere bağlı olarak anlam ve öneminde meydana gelen değişimler ile birlikte bugünkü önemine kavuşmuştur. "Tarihsel geçmişte uzun dönemde oluşmuş deneyim ve birikimlerin ürünleri olan giysiler, kültürde srekliği sağlamaları (Koç ve Koca,2014, s. 373)"toplumların tarihsel geçmişleri ve kullanıcıların, sosyo-kültürel durumları gibi pek çok konuda bilgi verir hale gelmiştir. Kıyafetteki gelişmeler zamanla estetik ve moda denilen tarzın doğmasına yol açmış olup, çeşitli milletlerin ve insan topluluklarının dini inançlarına, medeni durumları ile örf ve adetlerine göre farklılıklar göstermiştir (Arığ, 2013, s. 1).

Anadolu, çok eski çağlardan günümüze dek çeşitli uygarlıkların gelip geçtiği ve geçerken izler bıraktığı bir yerdir. Bu uygarlıklar, değişik kültür birikimlerine yol açarken giyimi de etkilemiş ve Anadolu giyiminin çeşitlenmesine neden olmuştur. Bu nedenle her yörede ayrı bir renk, ayrı bir model, ayrı bir güzellik ve özellik görülmektedir. Giysiler bir dönemin, bir ülkenin, bir topluluğu veya bir kişinin özelliklerini gösteren önemli objelerdir. Giyim "bütün halk sanatlarında olduğu gibi kültürlerin en canlı belgelerinden biridir" (Kılınç ve

Yıldıran, 2008). Giyim bir toplumun geçmiş yaşantılarının somut kanıtlarını sunar. Kültürümüzün önemli bir parçası olan giysiler o yöre hakkında bilgi vermekte, geçmişe ışık tutmaktadır. "El sanatlarımızdaki en basit gibi görünen bir motif ardındaki binlerce yıllık bir kültür oluşumunu, gelenekleri, görenekleri, efsaneleri ve inançlarıyla yeni bir anlatım ve ifade zenginliği taşımaktadır" (Onuk, 2000, s. 85).

Türk geleneksel kıyafetlerinin Türk sanat tarihinde, halk biliminde, müzelerinde ve halen bazı bölgelerin günlük yaşantısında önemli yeri bulunmaktadır. Bu kıyafetler "köklü ve canlı bir tarih olma özelliği taşımasının yanı sıra; toplumların yaşama biçimlerini estetik değerlerini, gelenek - görenek bütünlüğünü dile getirmekte" (Beyzat, 1990, s. 2) ve kuşaklar arasında köprü vazifesi görmektedir. Her çevrenin kendine özgü ortak hareket tarzı vardır. "Folklorun yapısını teşkil eden bu ortak düşünce ve zevkler, giysilerin biçimlenmesinde etkili olmuştur"(Sezen,1994, s. 272). Yerel giysi denildiğinde günümüz modasının dışında kalan ait olduğu yörenin iklimi, coğrafyası ve en önemlisi kültürü hakkında bilgi veren geleneksel giysiler olduğu söylenebilir. Giyim ve kuşam geçmişten günümüze kadar en etkin kültürel değerler arasında yerini almıştır. Bu nedenle kültürel değerlerin gelecek kuşaklara aktarılması, bu değerlerin korunması son derece önemlidir. "Günümüzde geleneksel el sanatlarının korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması bir problemdir" (Mercin, 2008, s. 91).

Geçmişte her milletin ve her yörenin kendine ait bir giyim şekli bulunmakta ve kullanılan yer ile ilgili gerek kültürel tarihi gerekse sosyo-ekonomik durumları hakkında bilgi vermekte idi. Fakat bu değerler teknolojinin hızla ilerlemesi ve modanın da etkisi ile kullanılmamakta giderek kaybolmaktadır. Tarihi mirasımızdan kalan giysilerin bir kısmı değerini yitirmiş bir kısmı ise tamamen kullanımdan kalmıştır. Günümüzde ise artık bu giysilere ulaşılması oldukça güç bir hal almıştır. Bazı yörelerde geleneksel giysiler kına, düğün gibi özel günlerde giyilir hale gelmiştir. Kültürümüzün önemli bir kısmını oluşturan giysilerin tamamen kaybolmadan derlenip arşivlenmesi gelecek kuşaklar aktarılması gerekliliği oldukça önemli ve kaçınılmaz durumu ortaya koymaktadır.

Türk halk giyimi göz önüne alındığında toplumun kültürel katmanlarının giysileri biçimlendirdiği ve giysilerde benzer biçim ve süsleme özelliklerinde ortak temel unsurlar olduğu dikkati çeker. Bölgeler arasındaki farklılıklar giysilerin biçimsel özelliklerinde değil bu giysilerin süsleme ve giyinme şekilleri ile giyinme sırasından kaynaklanır. Bu giysilerde kullanım şekillerinin oluşturduğu tipolojik çeşitlenme bölgede yaşayan etnik kökenli toplulukların özelliklerinin iç içe geçmesi ile oluşmuştur. Bu birliktelik giysilerin

biçimlerini ve kullanım şekillerini etkilediği gibi bu giysilerin terminolojik açıdan sınıflandırılmasını da gerekli kılmıştır (Koç ve Koca, 2016, s. 238-241).

Gelenekli toplumların giysilerine ilişkin yapılan çalışmalar incelendiğinde, giysilerin biçimsel, kalıp, teknik, kullanım ve anlamsal özellikleri üzerine durulduğu gözlenmiştir. Örneğin, Koç ve Koca (2016) tarafından yapılan İç Anadolu bölgesi kadın giyim kuşamında kullanılan kadın entarileri konulu çalışmalarında, bölgede kullanılan kadın entarilerinin biçimsel özellikleri üzerinde durmuşlardır. Koç ve Koca (2016) tarafından yapılan çalışmada ise Kütahya ilinde kullanılan kadın entarilerinin anlamlama ve anlama evrelerini göstergebilimsel olarak çözümlemişlerdir.

Erzurum ili halk giyim kuşamı ile ilgili daha önce çeşitli çalışmalara ulaşılmıştır. Bunlardan, Görgünay' ın (1973) hazırlamış olduğu doktora tezinde Erzurum merkez ilçesi ile civar köylerindeki kadın giyimi ele alınmıştır. Yine Salman ve Atmaca tarafından (2009-2010) hazırlanan makalelerde ise geleneksel kadın ve erkek kıyafetleri hakkında bilgiler verilmiştir. Bu çalışmalarda genellikle folklorik giysiler ele alınmış ve bu giysileri oluşturan parçaların neler olduğu, özellikleri giyim biçimleri gibi konularda bilgiler verilmiştir.

Giysilerin biçimsel özelliklerini tanımlamaya ve sınıflandırılmasına ilişkin çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalarda giysilerin biçim, form, süsleme, kullanım özelliklerine göre giysilerin farklı şekillerde sınıflandırıldığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda Türk halk kültürünün yöresel giyim kuşamına ilişkin çeşitli sınıflandırmalara ilişkin çalışmalar bulunmaktadır. Ancak Türk halk giyim kuşamının biçimsel özelliklerinin tipolojik olarak sınıflandırılmasına ilişkin bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Türk halk kültürünün zenginliği ve sürdürülebilirliği gelecek kuşaklara doğru aktarılması açısından bu sınıflandırmanın yapılmamış olması önemli bir eksiklik olarak görülmüştür. Bu çalışmada, gelenekli halk giysilerine ilişkin tipolojik sınıflandırmanın yapılması daha sonra yapılacak olan çalışmalara örnek teşkil etmesi açısından da önemli görülmektedir.

Tipolojik sınıflamanın yapılması ile Erzurum yöresinde gelenekli halk giyim kuşamının genel görünüm ve tipolojik özelliklerinin belirlenmesi ve belgelendirilmesi ile Türk ve dünya kültür mirasına kalıcı değerler olarak kalıcılığı ve gelecek kuşaklara aktarılabilirliği sağlanacaktır. Bu genel amaca ulaşabilmek için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1.2. Problem Cümlesi

Erzurum yöresi ve Erzurum Müzesi koleksiyonundaki kadın giysileri tipolojik olarak nasıl sınıflandırılmalıdır?

1.2.1. Alt Problemler

1. Erzurum yöresi ve Erzurum müzesi koleksiyonundaki kadın giysilerinin genel özellikleri ve günümüzde kullanım durumu nasıldır?
2. Erzurum yöresi ve Erzurum müzesi koleksiyonundaki kadın giysilerinin biçimsel özellikleri nasıldır?
 - 2.1. Erzurum Yöresi ve Erzurum müzesi koleksiyonundaki gelenekli yaşamda kullanılan giysilerin biçimsel özellikleri nasıldır?
 - 2.2. Erzurum yöresi ve Erzurum müzesi koleksiyonundaki gelenekli giysi özellikleri ile batı modası özelliklerinin birlikte kullanıldığı giysilerin biçimsel özellikleri nasıldır?
 - 2.3. Erzurum yöresi ve Erzurum müzesi koleksiyonundaki tamamen batı moda etkeni ile biçimlendirilen giysilerin biçimsel özellikleri nasıldır?
3. Erzurum yöresi ve Erzurum müzesi koleksiyonundaki kadın giysilerinin tipolojik sınıflaması nasıl olmalıdır?
 - a. Gelenekli yaşamda kullanılan giysilerin tipolojik sınıflaması nasıldır?
 - b. Gelenekli giysi özellikleri ile batı modası özelliklerinin birlikte kullanıldığı giysilerin tipolojik sınıflaması nasıldır?
 - c. Tamamen batı moda etkeni ile biçimlendirilen giysilerin tipolojik sınıflaması nasıldır?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma; Erzurum ili halk giyim kuşamının özelliklerinin incelenerek belgelendirilmesi ve halk tarafından kullanılmış ev içi kadın giysilerinin tipolojik sınıflandırması yapılması amacıyla planlanmış ve yürütülmüştür. Bu araştırmanın ana teması Erzurum kadın halk giyim kuşamının tipolojik sınıflandırmasıdır. Bunun için, YÖK ulusal tez merkezi, kütüphaneler online veri tabanları taranmış ve "tipolojik sınıflamanın"

sosyoloji, psikoloji, sanat, edebiyat gibi sosyal bilimlerin pek çok alanında yapılmıştır. Giysilerin özelliklerini tanımlayıcı ve biçimsel formlarını tanımlayıcı çeşitli çalışmalara rastlanmıştır. Ancak Türk halk giyim kuşamının biçimsel özelliklerini sınıflandırarak ayırtlarını tanımlayıcı çalışmaya ulaşamamıştır. Bu çalışmadaki Erzurum halk giyim kuşamında yapılan tipolojik sınıflama ile Türk halk giyim kuşamının biçimsel özelliklerinin sınıflandırılması ve detaylarının açıklanmasına yönelik örnek bir uygulama yapılması planlanmıştır. Bu çalışma ile Türk ve dünya kültür mirası değerlerine önemli katkıda bulunulacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Tarihi süreç içerisinde Anadolu birçok medeniyete ev sahipliği yapmış ve bu sayede kültürel etkileşim meydana gelmiştir. Bu uygarlıklar değişik kültürleri içine alırken giyimi de etkilemiş ve çok farklı çeşitlemeler ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra tarih boyunca kılık-kıyafetlerin şekil almasında iklim, din, ferman, emir, savaş, inkılap gibi şartlar etkili olmuştur.

Anadolu'nun her yöresinde kendi yaşam biçimlerine uygun giyim kuşam kültürü vardır. "Halk giysisi o halkın bütün kültür varlığını, geleneklerini, yaşadığı coğrafyayı, yaşadığı yerin iklim şartlarını en iyi yansıtan öğelerden biridir" (Şenocak, 2008, s. 208). Erzurum ilinde de coğrafi koşullar, yaşam biçimi, sosyal ve kültürel etki ile kendine has bir giyim kuşam kültürü oluşmuştur.

Maddi kültürümüzü oluşturan giyim, küreselleşme ile birlikte teknolojinin hızlı gelişimi ve modanın etkisi ile sürekli değişmekte ve gelişmektedir. Buna paralel olarak kültürümüzü yansıtan giysilerimizde değişmektedir. Kullanıldığı yöre ve o yörede yaşamış insanların yaşam biçimleri ve kültürleri hakkında bilgi veren kültürümüzün bir parçası olan giysiler artık kullanılmamakta zamanla yok olmakta ve unutulmaktadır. Geleneksel giysileri günümüzde artık müzelerde ve büyüklerimizin değer vererek sakladıkları sandıklarda görmek mümkündür. Kültürümüz hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlayan ve o yöre hakkında bilgi veren giysilerin belgelendirilip gelecek kuşaklara aktarılması önem taşımaktadır. Günümüzde belgelendirme işlemi yapılırken teknolojinin sunduğu imkanlardan yararlanılmaktadır.

Halk giyim kuşamı ile ilgili birçok araştırmaya ulaşılmış ve Erzurum ili giysileri ile ilgili olarak daha önce çalışmalar yapılmıştır. Halk giyim kuşamı ile ilgili yapılan çalışmalar

online veri tabanları taranarak incelenmiş ve görülmüştür ki giysiler kalıp, teknik, süsleme özellikleri gibi konularda ele alınmış ve belgelendirilmeye çalışılmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda giysiler üzerine biçimsel özelliklerine göre tipolojik sınıflama ile ilgili bir çalışmaya ulaşılammıştır. Bu çalışmada Erzurum ili kadın halk giysileri belgelendirilerek tipolojik açıdan sınıflandırılmıştır. Giyim sanatları açısından Türk halk giyim kuşamının biçimsel özelliklerini sınıflandırarak ayırtlarını tanımlayıcı tipolojik sınıflandırmanın yapılmamış olması bir eksiklik olarak görülmüştür. Bu çalışma, giysilerde tipolojik sınıflandırmanın eksikliğini gidermesi açısından ve bundan sonraki çalışmalara örnek teşkil edeceği için önemli görülmektedir. Ayrıca yapılan bu çalışma bundan sonra yapılacak olan çalışmalara zemin oluşturulması açısından da önemlidir.

1.5. Sayıtlar

1. Araştırma kapsamında Erzurum müzesinde ve alan araştırması kapsamında ulaşılan giysiler Erzurum ili halk giysisi olarak varsayılmıştır.
2. Araştırma kapsamında bilgisine başvurulacak kişiler Erzurum ili halk giysisi hakkında bilgi sahibi oldukları varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

1. Erzurum ve çevre ilçelerinde kullanılan kadın ev içi giysileri ile
2. Erzurum ilindeki müzede bulunan kadın ev içi giysileri ile
3. Erzurum ili merkez, ilçelerden alan araştırması sonucu ulaşılan ev içi kadın halk giysileri ve giysilere ilişkin belge ve dokümanlar ve görsel belgeler ile
4. 2013-2017 yılları arasında Erzurum ilinde kadınların kullandıkları ev içi giysiler ile
5. Erzurum müzesinde bulunan kadın ev içi giysi koleksiyonu ile

1.7. Tanımlar

Bindallı: Türkçe sözlükte bindallı çoğunlukla mor kadife üzerine sırma ile kabartma dal, yaprak ve çiçek işlenmiş giysi veya örtü olarak tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu, 2002).

Ehram: Arapça bir isim olup haram, haramlar, mahrem gibi Arapça kelimelerden türemektedir. Üzeri örten setreden mahremlik manasına gelmektedir. Kullanıldığı yörelerde kadınların örtünmesini sağlayan dış örtüsüdür (Kılıç, 1996, s. 103).

Halk giyimi: Bir toplum içinde, ortak gelenek, görenek, davranış ve uygulamalardan oluşan bir kültürel düzende yaşayan insan topluluklarının zaman içerisinde oluşturdıkları giyim tarzlarıdır (Çelik, 2010, s. 34).

Kadama: Erzurum yöresinde kadife kumaştan yapılan ön ve arka beden kol altından itibaren etek ucuna doğru açılan "A" kesime sahip ayak bileklerine kadar uzun, üzeri çiçek motifleri ile işli entaridir.

Kanon: Modül adı verilen ölçü birimini temel alarak insan figürü çiziminde kullanılan orantılar ve bunların birbirleri ile olan ilişkilerini içeren bir kural ya da sistem (Sevil, 2008, s. 4)İnsan vücudunun 1/ 8 baş ölçüsüne oranıdır.

Tipoloji: Başka türlerle ortak özellikleri olmayan, kitlesel olarak farklı oldukları varsayılan, kendi türleri arasında sınırlı ilişkilerle kendini gösteren grupların yer aldığı tür isimlerinin genel adıdır (Britannica, 2012).

Üç Etek: Şalvarla giyilen, yanlardan yırtmaçlı, önü boydan boya açık, uzun kollu, ön iki arka, tek parçadan oluşan Türk halk giyiminde yüzyıllarca kullanılan en eski kadın giyimidir (Koç ve Koca, 2011, s.28).

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Görgünay (1973) tarafından hazırlanan "Erzurum Merkez İlçesi İle Civar Köylerinde Kadın Giyimi" konulu basılmış doktora tezinde, Erzurum ve seçilmiş civar köylerinde kadınların giyim ve kumaş özelliklerini, giyim adedi ve takribi fiyatlarını belirlemiştir. Giyim için harcanan masraflar tespit edilmiştir.

Tezcan (1987) tarafından hazırlanan "Erzurum Kültür ve Kişiliği" konulu makalede, Erzurum kültürünün bazı özelliklerine ve bu özelliklerin Erzurum kişiliğine etkisi hakkında bilgilere yer verilmiştir. Tarihsel şartlar ve coğrafi özelliklerin bu konudaki etkisine değinilmiştir. Birçok yönden homojen bir toplumsal yapıya sahip olduğu ve bu homojen yapının kültürün birçok yönüne yansıdığı belirtilmiştir.

Atılcan (1991) tarafından hazırlanan "Erzurum Barları Ve Yöresel Giysileri" isimli kitabında Erzurum tarihi, kültürü, folkloru ve giyim kuşamı hakkında bilgilere yer verilmiştir. Halk oyunlarında kullanılan kadın ve erkek giysi parçalarının neler olduğu giysilerin kalıp ve motifleri hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Aktan (1994) tarafından hazırlanan " Tarih İçinde Erzurum'un Yeri ve Önemi" konulu makalede ilin tarihteki önemini açıklamak amacıyla coğrafyası, tarihi, fethedilişi ve Erzurum'da yaşamış medeniyetler ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Kırzioğlu, G.(1994) tarafından hazırlanan "Doğu Anadolu Dokumaları Ve Giysileri" isimli kitabında, Doğu Anadolu'daki dokuma çeşitleri, özellikleri ve Türkmen kadın giyim özellikleri, giysi çeşitleri gibi konularda bilgilere yer vermiştir.

Çelik (1996) tarafından hazırlanan "Erzurum'da Kadın Giyiminin Tarihi Süreci İçinde Ehram ve Dokumacılığı" konulu makalede, Erzurum ili kadın giyiminin tarihi süreç içerisinde kullanılan giysilerin neler olduğuna değinilmiş ve ehram dokumacılığı hakkında bilgilere yer verilmiştir

Kılıç (1996) tarafından hazırlanan "Erzurum'da Geçmişten Günümüze Devam Edegelen Ve Kaybolmaya Yüz Tutan El Sanatları" konulu makalede, Erzurum ili ve çevresindeki el sanatları ve dokumacılık hakkında bilgilere yer verilmiştir. Günümüzde unutulmuş olan

ehram dokumacılığı, keçecilik, kevelcilik ve Oltu taşı işlemeciliği gibi konular üzerinde durulmuştur.

Bingöl (2007) tarafından hazırlanan " Mimarlıkta Tip Kavramı Ve Tipoloji" konulu doktora tezinde, mimarlık kuramında tip kavramının anlamı araştırılmıştır. Sırasıyla, genel tanımlar, mimarlık alanında tip kavramına farklı dönemlerde yüklenen farklı anlamlar ve kavramın mimari tasarım süreci ile ilişkisi çalışmanın bölümlerinde aktarılmaktadır. Konu, tip sözcüğünün mimarlık alanında ilk kez kullanıldığı Aydınlanma Dönemi'nden günümüze süregelen çalışmaları kapsamaktadır.

Gerek ve Ünveren (2008) tarafından hazırlanan " Türkiye' de düzenli ve disiplinli halk oyunları faaliyetlerinin Erzurum erkek giysileri üzerindeki tesirleri" konulu sempozyum bildirisinde, eskiden Erzurum'da giyilen erkek giysilerine ve günümüzde giyilen erkek giysileri hakkında bilgilere yer verilmiştir. Giysilerin günümüzdeki kullanım yeri ve şekli konusuna değinilmiştir.

Pamuk (2009) tarafından hazırlanan "Moda Eğilimlerini Etkileyen Faktörler Ve Bir Model Önerisi (1940-2007 Yılları Arası Basılı Yayında Örnek Uygulama)" konulu doktora tezinde kadın giysi modasının, geçirdiği evreleri ve değişimleri belirleyerek moda eğilimlerinde etkin olan iktisadi/siyasi gelişmelerin, sosyal hareketlenmelerin, sanatsal ve kültürel akımların, teknolojik gelişmelerin, popüler modacılar ve moda idollerinin modayı etkileme durumları ve giysi modasını şekillendirme biçimleri, geliştirilen yeni bir model içerisinde geleceğe yönelik moda eğilimlerine öneriler sunmak amacıyla hazırlanmıştır.

Salman ve Atmaca (2009) tarafından hazırlanan "Erzurum'da Geleneksel Kadın Giysilerinin Özellikleri" konulu makalede, Erzurum ve yöresindeki giyim kültürünü ve bu kültür içinde şekillenen sanat anlayışını açığa çıkarmak açısından kullanımı hızla yok olan ancak, düğün, sandık ve çeyizde varlığını sürdüren giysileri tespit etmek, incelemek ve özelliklerini ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır.

Salman ve Atmaca (2010) tarafından hazırlanan "Erzurum Yöresi Geleneksel Erkek Giysilerinin Özellikleri" konulu makalede, Erzurum yöresine ait erkek kıyafetlerinin araştırılması, belgelenmesi ve bu alanda çalışacak olanların hizmetine sunulması hedeflenmiştir. Erkek giysilerini bedene giyilenler, başa giyilenler, ayağa giyilenler, takı ve aksesuar şeklinde sınıflandırmış ve bu giysiler hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Salman (2010) tarafından hazırlanan "Yerel bir tekstil ürünü: karnavas bezi ve teknik özellikleri" konulu makalesinde, Erzurum' un Olur ilçesine bağlı Ormanağzı Köyünde

dokunan bir tür pamuklu dokuma olan karnavas bezinin dokuma, desen gibi özellikleri hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Doğan (2011) tarafından hazırlanan "Erzurum'da oyun folkloru" konulu makalede, Erzurum yöresine ait halk oyunları hakkında bilgiler verilmiştir. Oyun kavramı içerisinde çocuk oyunları, spor oyunları, seyirlik oyunlar, halk oyunları yer almaktadır. Erzurum'un ilçelerinde yapmış olduğu alan araştırması ve derleme çalışmasında halay türü oyunların varlığı tespit edilmiş, figür analizleri yapılmış, oyun müzikleri notaya alınmıştır.

Koç ve Koca (2011) tarafından hazırlanan " The Clothing Culture of the Turks, and the Entari(Part 1: History)" konulu makalede Türk giysi çeşitliliği üzerinde durulmuş ve Türk kültür özelliklerini yansıtan entari hakkında bilgilere yer verilmiştir. Entarinin geçmiş yüzyıllardaki yerine ve önemine değinilmiş ve geçirmiş olduğu değişimler üzerinde durulmuştur. Diğer Türk topluluklarındaki kullanımı ve önemi hakkında bilgilere yer verilerek günümüzdeki kullanımı ve sembolik ifadesi üzerinde durulmuştur.

Üstünova (2011) tarafından hazırlanan " Erzurum düğünlerinde 'Elma Atma' geleneği" konulu makalede, Erzurum düğünlerinde yaşatılan elma atma törenini tarihi açıdan incelemiş ve bu törenin anlam ve önemi üzerinde durulmuştur.

Koç ve Koca (2012) tarafından hazırlanan " The Clothing Culture of the Turks, and the Entari (Part 2: The Entari) konulu makalede Türk kültür özelliklerini yansıtan entari hakkında bilgilere yer verilmiştir. Geçmiş yüzyıllarda giyilmiş olan entarilerden örnekler sunulmuş ve bu entarilerin teknik çizimleri verilerek kalıp özellikleri ile süsleme ve kumaş özelliklerine değinilmiştir. Entarilerin giyim biçimleri ve entari ile birlikte giyilen giysi parçalarının neler olduğu ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Koç (2013) tarafından hazırlanan "Türk Halk Giyiminde Biçimsel Benzerlik Ve Terminolojik Farklılık Bağlamında Kısa Kadın Üstlükleri" konulu çalışmasında Türk Halk giysilerinde kullanılan üstlüklerinin biçimsel özellikleri ve terminolojileri açısından analiz edilmiş ve halk tarafından kullanılan kısa kadın üstlüklerinin biçimleri, işlevleri, yapısal özellikleri, süslemeleri, kullanım yerleri dikkate alınarak temel biçimlenişler ile sınıflandırılmış ve bölgesel terminolojileri oluşturulmaya çalışılmıştır.

Koca (2013) tarafından hazırlanan "Türk Halk Giyiminde Biçimsel Benzerlik ve Terminolojik Farklılık Bağlamında Alt Bedene Giyilen Kadın Giysileri" konulu çalışmasında Türk halk giyiminde alt bedene giyilen kadın giysileri biçimsel ve terminolojik açıdan incelenerek, benzerlikleri belirlenerek farklılıkların belgelenmesi

amaçlanmış ve alt bedene giyilen giysi örnekleri incelenerek tipolojik gruplanması yapılmış, bölgelere göre kullanılan isimleri belirlenmiştir.

Kayserili (2014) tarafından hazırlanan " Erzurum Şehri'nin Kültürel Coğrafyası (Maddi Kültür Öğelerine Göre)" konulu kitabında Erzurum ilinin coğrafi özelliklerini yanı sıra mesken, giyim kuşam ve yemek kültürü hakkında bilgilere yer verilmiştir. Giyim kuşam ile ilgili kavramları tarihi süreç içerisinde ki değişimi ve gelişimi ve Erzurum ilinde ve çevresinde kullanılmış kıyafetler hakkında açıklamalar yapılmıştır.

Yapılan araştırmalar sonucunda yukarıda verilmiş olan çalışmalara ulaşılmış ve halk giyim kuşamı ile ilgili çeşitli araştırmalar yapıldığı görülmüştür. Erzurum ili giysileri ile ilgili olarak daha önceki çalışmalara ulaşılmıştır. Halk giyim kuşamı ile ilgili yapılan çalışmalar incelenmiş ve görülmüştür ki giysiler kalıp, teknik, süsleme özellikleri gibi konularda ele alınmış ve belgelendirilmeye çalışılmıştır. Önceki yapılan araştırma ve alana yönelik çalışmalar incelendiğinde Türk Halk giyim kuşamının biçimsel özelliklerine göre tipolojik sınıflamasına yönelik herhangi bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Bu çalışmada Erzurum ili kadın halk giysileri belgelendirilerek tipolojik açıdan sınıflandırılması yapılacaktır. Çalışma konusu kültür değerlerinin korunması, belgelendirilmesi ve saklanması açısından değerlendirildiğinde giysilere ilişkin tipolojik sınıflamanın yapılmamış olması alanın en önemli eksikliği olarak görülmüştür. Bu çalışma ile halk bilimine, halk kültürüne ve alana getireceği katkılar önemli bulunmuş ve araştırmaya değer bulunmuştur. Ayrıca bu konuda yapılan ilk çalışma olması açısından önemli bulunmuştur.

2.1. Giyim - Kuşam - Moda Kavramı Ve Giyinmenin Sosyal Yaşamdaki Yeri

2.1.1. Giyimin Tarihi Gelişimi ve Moda Kavramı

Giyim, kuşam insanlık tarihi kadar geçmişe dayanan bir kavramdır. İnsanlar dünyaya geldikleri andan itibaren gerek doğal şartlardan korunmak gerekse mahremiyet olgusundan dolayı örtünme gereksinimi duymuşlardır. İlk başlarda korunmak amacıyla ihtiyaç duyulan giyim zaman içerisinde insanoğlunun toplumsal ve kültürel gelişimi ile birlikte sosyal statüyü göstermek ve güzel görünmek gibi farklı amaçlar için kullanılmaya başlanmıştır. "Giyim-kuşam ve süslenme merakı, kimliğin dışavurumunun bir aracı olduğu kadar, aynı zamanda bedenin yüzeyinde cisimleşmiş maddi bir kültür ögesidir de" (Köse, 2007,s.471).

"Giyimde ilk çağlarda ilkellik, daha sonraları işlevsel nitelik, toplumsal sınıflaşmanın sonucu olarak da kişiler arasında giyim ayrılıklarının doğduğu görülür" (Komşuoğlu, vd.,

1986, s. 2). Kıyafetler insanın iletişim kurmasını sağlayan içinde insanların iletişimine yardım eden kodları olan bir sistemdir (Eicher,1999, s. 1-2). Giyim kişinin yaşadığı coğrafik bölgeyi, dönemini, içinde bulunduğu toplumun kültürel özelliklerini, cinsiyetini, toplumdaki statüsünü ve sosyo - ekonomik durumunu belirlemeye yarayan bir araç olmuştur. 15. yüzyıla kadar uzanan eski feodal sistemler yerine, gittikçe kentleşmeye doğru artan bir eğilimin olması insanları birbirine daha da yakınlaştırmış ve sınıfsal ayrımın sembolleri olan giyim konusundaki bilinçliliği artmıştır. Kubin (2007, s. 3) şapka ya da pelerin türüne göre giyinen kişinin mesleğini, renkli ve lüks kumaşlar farklı derecelerdeki zenginlik ve gücü tasvir etme etkisi olduğunu belirtmiştir. "Kimliğin inşasında tüketim kültürünün en görünür biçimlerinden biri olan giyim" (Yağlı,2013, s. 11) toplumsal cinsiyet ve statünün göstergesi olmuş ve kullanıcıların toplumsal yapıdaki statülerini belirleyen bir araç olmuştur. Koç (2010, s. 243) tarafından yapılan çalışmada giysilerin tarihi süreç içerisinde değişimi, gelişimi, kullanım şekilleri ve amaçlarıyla ilgili yazılı kaynaklara ulaşmanın oldukça güç olduğunu ancak arkeolojik kazılardan ulaşılan antropolojik ve etnolojik bulgulardan yararlanılarak ulaşılabileceğini belirtmiştir.

İnsanoğlunun kullandığı ilk giysiler kabaca şekil verilmiş hayvan postlarından oluşurken çağın ilerlemesi ve gelişmelere bağlı olarak hayvansal ve bitkisel liflerden elde edilen dokumaların kullanıldığı görülmektedir. Dokumalar zaman içerisinde kullanılan farklı yöntemler ile vücut şekline göre biçimlendirilmiştir. İlerleyen çağlarda giysi biçimlendirme teknikleri geliştirilmiş ve buna bağlı olarak giysi çeşitliliğinin arttığı görülmüştür. Giysi çeşitliliğinin artması bir bakıma modanın ortaya çıkmasına sebep olduğunu söylemek mümkündür. Çağın ilerlemesine bağlı olarak giysiler artık yalnızca işlevsel amaçlı kullanılmanın dışında fonksiyonel olarak, beğenilmek ve hoş görünmek amacıyla da kullanılmıştır." Kıyafetler sadece giyinmek için değil kişilerin kendilerini rahat, özgüvenli hissetmek için de giyilir ki bu modadır" (Miller, 2003,s.6). Bu düşüncenin toplumda yaygınlık göstermesi ile birlikte insanlar daha çok giysi ve giysi çeşitliliğine ihtiyaç duymuşlardır. Tarihi süreçte moda olgusunun oluşmasında birçok etkenden bahsetmek mümkündür. Fakat en yalın haliyle insanoğlunun çeşitlilik, yenilik ve değişim arayışı modanın ortaya çıkmasında etken olduğunu söyleyebiliriz.

İçinde bulunduğumuz çağda sıkça duyduğumuz ve birçok alanda kullandığımız moda kelimesi Türk Dil Kurumu'nun web tabanlı sözlüğünde : "1. Değişiklik gereksinimi veya süslenme özentisiyle toplum yaşamına giren geçici yenilik. 2. Belirli bir süre etkin olan

toplumsal beğeni, bir şeye karşı gösterilen aşırı düşkünlük.3.Geçici olarak yeniliğe ve toplumsal beğeniye uygun olan" olarak tanımlanmıştır.

Moda kavramı bilim insanlarının sahip oldukları felsefi görüşe göre yorumlanmış ve tanımlamıştır. Sanatçılar, felsefeciler ve bilim adamlarının bu konuda farklı görüşleri olmuştur. Leonardoda Vinci, modanın temelini insanın "cılgın yanı" olduğu görüşünü savunmuş, Thornstein Veblen "gereksiz ve nedensiz tüketim sembolü" olarak değerlendirmiş, Kant ise modayı ahlak açısından ele alarak " temeli bencillik, kendini beğenme olan bir taklit türü". Birçok araştırmacı modanın diğer disiplinler ile olan ilişkisi üzerinde durmuş ve moda üzerine yaptıkları çalışmalarında diğer disiplinlerin görüşlerine yer vererek önemini vurgulamışlardır. Buna göre psikologlar modayı kişiye özel olması açısından, sosyologlar sınıf ayrımı ve statü göstergesi olması açısından, ekonomistler maddi gelir olanakları sağlaması açısından, tasarımcılar sanatsal değerleri olması açısından, tarihçeler ise değişimlerin kronolojik olarak tarihsel gelişimleri açısından ele aldıkları söylenebilir.

Modanın başlangıç tarihine dair çeşitli tartışmalar bulunmaktadır. Fakat genel olarak iki görüş ön plana çıkmaktadır. Bunlardan ilki modayı kıyafet çeşitliliği olarak tanımlayanların görüşüdür ki, bunlara göre moda en eski çağlardan beri vardır (Barbarosoğlu, 2009, s. 28). "Bu görüşü savunan araştırmacılar moda ve kıyafet çeşitliliğini birbirinin yerine kullanarak, yapılan arkeolojik kazılardan çıkan kumaş ve süs eşyalarından yola çıkarak eski çağlardan beri var olan giyimin, modanın varlığına dair deliller olduğunu savunmaktadırlar" (Atılğan, 2015, s. 7).Gökçen (2008, s. 403) tarafından yapılan araştırmada MÖ. 2.Bin' de Anadolu' da kumaş ve kıyafet kullanımının oldukça yaygın olduğu ve tüccarlar tarafından Mezopotamya'dan getirilen değerli kumaşlardan yapılan kıyafetlerin oldukça çeşitli olduğunu belirtmiştir.

İkinci görüşe göre ise modanın başlangıcı Sanayi Devrimi ve Fransız İhtilali sonrası ortaya çıktığıdır. Gürsoy (2010, s. 14)tarafından yapılan araştırmada modanın tarihine göz atmak için 1789 Fransız İhtilali'ne kadar uzanmak gerektiğini, moda ve genel olarak moda şeklinde nitelenmesi gereken tavır ve yaklaşımların aslında Fransız İhtilali'nden sonra başladığını belirtmiştir. "Tarihsel süreçte, modaya giyim açısından bakıldığında çeşitli kaynaklar giyimin bir gereksinime bağlı olmaktan çıkıp, moda olacak şeye bağlı olarak değişmeye başlamasının XIV yy.' da ortaya çıktığını ileri sürmektedirler" (Zengingönül, İçbilen, 1994, s. 4).

Sanayi devriminin sağladığı olanaklar ile birlikte hız kazanan moda gittikçe toplumların giyim biçimlerini etkilemiştir. Farklı zaman dilimlerinde yaşamış olan uygarlıkların kullandıkları giysiler ve giysilere ait değerler toplumun kültürel değerlerine göre biçimlendirilmişken artık moda eğilimlerinin gerektirdiği özellikleri içinde barındırarak biçimlendirilmeye başlanmıştır. Bu süreçte tarihi olaylar, ekonomik ve sosyal gelişmeler modayı da etkilemiş, özellikle ekonomik ve askeri açıdan güçlü olan ülkelerin giyim tarzı diğer ülkelerde de takip edilmiştir. Türkçede moda terimi, batılılaşma çabalarının yoğunlaştığı 18. yüzyılın sonlarına doğru telaffuz edilmeye başlanmıştır. Koç (2010, s. 1255) dönemin kültürünün Fransız kültürünün etkisinde olması nedeni ile Fransız zevkinin Osmanlı sosyal hayatında hâkim olmasıyla birlikte, özellikle giyim kuşam ürünleri için kullanıldığını belirtmiştir.

19. yüzyılda Osmanlı giyim kuşamında önemli değişiklikler olduğu görülmektedir. Giyim kuşamda meydana gelen değişimler gerçekleşirken toplumlar çağdaş giyinme biçimlerini kendi kültürel değerlerini içinde barındıran normlara özgü bir şekilde yorumlamış ve bir geçiş süreci yaşamışlardır."19.yüzyıl kadını modanın gündeminden dolayı muhafazakâr ve genel kabul görmüş kadınlık rollerine dayanmaktayken, 1920'lerden 1960'lara kadar olan dönemde modanın gündemi liberal olup, kadınlar toplumsal hayattaki değişimlere ve rollerine bakarak biçimlendirilmişlerdir" (Yağlı, 2013, s. 12).

İlk zamanlarda yüksek kültür tabakalarına ait gibi görünen moda demokratik gelişmelere paralel olarak toplumsal hayatta tüm tabakaların ulaşabileceği hale gelmiştir. Moda, hızlı teknolojik gelişmeler ve küreselleşme sayesinde günümüzde görsel ve yazılı basın, televizyon, sinema ve internet aracılığıyla tüm dünyada etkisini gösteren bir olguya dönüşmüştür.

2.1.2. Batı ve Doğu Giyim Tarzlarının Özellikleri

Giysi ait olduğu toplumun aynası niteliğindedir. Her toplumun yaşam biçimlerine göre şekillenen giyim kuşam anlayışı gelişmiştir. İlk çağlarda vücudu korumak amacıyla kullanılan ve ilerleyen çağlarda çeşitli etkenler ile biçimlenen giysiler süslenmek amacıyla da kullanılmaya başlanmıştır. Uygarlıkların kullanmış oldukları giysi biçimleri uygarlığın gelişim sürecine bağlı olarak değişiklik göstermiştir. "Giyim kuşam, insanoğlunun kültürel gelişim ve yaşam sürecinin kökeninde koruma amaçlı olmasına karşın, gelişim sürecinde geniş kültürel işlevler yüklenmiş bir olgudur" (Vural, Koç ve Koca, 2008, s. 2).

Giyim tarzı, toplumun kültürüne, alışkanlıklarına ve ait olduğu toplumun yaşam biçimine göre şekillenmiştir. Kültürün bir parçası olan dini inanışlarda giysi biçimlerinin belirlenmesinde etkili olmuştur. Dinler inandıkları toplumun yaşamları için kurallar koyduğu gibi giyim kuşam içinde belli kurallar koymuş olup erkek ve kadın giyiminin nasıl olması gerektiği hakkında belirleyici olmuştur. Araştırma bulgularına göre eski toplumlarda giyim için yapılan düzenlemeler toplumsal sınıflar arasındaki ayrımı göz önüne çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Örneğin din adamlarının, yöneticilerin ve alt tabaka olarak görülen halkın giyindikleri kıyafetlerde farklılıklar mevcuttur. Öyle ki yönetici konumundaki kişinin kullandığı giysi biçimi, kumaş hatta giyside kullanılan renk dahi halk tarafından kullanılması yasaklanmıştır. Toplamlar sahip oldukları maddi manevi kültürel değerlerini diğer toplumlara kültürlerarası etkileşim ile aktarabilirler. Giysiler genellikle toplumun kültürünü yansıtırken bazı uygarlıklarda kültürel etkileşimle baskın olan kültürün etkisinde kalarak giysi değişimleri görülmüştür.

2.1.2.1. Batı Giyim Özellikleri

Giyim, Doğu ve Batı arasındaki en belirgin farkları yansıtan nesnedir. "Yunan, Roma ve Rönesans' a kadar Avrupa toplumunda giyimin geleneği koruduğu yani uzun, bol ve genellikle başlıklı giyime uymaktadır "(Arığ, 2007, s. 5). Fakat ilerleyen zamanlarda kapitalizmin gelişmesi ile giysiler zenginlik göstergesi olarak kullanılmış ve Batı giysilerinde değişimlerin olduğu görülmüştür. Giyimin giderek daraldığı, vücut silüetinin belirginleştiği ve başlıkların kullanılmadığı görülmektedir.

Himam (2013) çalışmasında Avrupa'da erken Ortaçağ döneminde erkek ve kadın giysilerinde bedenin çok fazla vurgulandığı ve buna uygun olarak geliştirilen sivilin giysilerin silüetini belirlemiş olduğunu belirtmiştir.

Moda'nın bir kavram olarak değil de, bir yeniliği anlatmak anlamında, Avrupa'da 16. yüzyıl sonlarından itibaren etkili olduğu bilinmektedir. Ancak, 16. Yüzyıldan, 20. yüzyıl başına kadar görülen modalar, Avrupa'da yaşanan Gotik, Barok, Rokoko, Ampir, Romantik, Neo- Rokoko, Neo- Grek gibi stilleri yansıtan giysilerden oluşmuştur. (Şahin, 2016, s. 111).

Giysi biçimleri yaşanan çağın sanat anlayışından etkilenmiş ve giysiler bu anlayış doğrultusunda biçimlendirilmiştir. Bir sanat anlayışı ve üslubu olarak bilinen Gotik dönemi mimari, heykel ve resim gibi sanat alanlarında görülmüş ve uzun bir süre bu sanat anlayışının etkisi devam etmiş ve "kendisinden sonra gelen sanat üsluplarını ve akımlarını etkilediği söylenebilir" (Ayaydın, 2010, s. 118). Bu dönemin en belirgin özelliği ihtişam ve süslemelerde görülen şatafattır. Gotik Mimaride etkili olan sivri ve dikey hatlardaki aşırı

inceliklerdir. Mimaride görülen incelik giysi biçimlerine de yansımıştır. Bu yüzyıl, giyimle daha çok asillerin ilgilendiği, ipek kumaşının ve uzun elbiselerin giyildiği bir yüzyıldır (Yıldız,2015, s. 252). Bu dönemde kadınlar dar kollu, açık V yakalı, uzun etekli kostümler giymişlerdir. Yaka kenarı kürkle çevrelenmiş yaka açıklığı belde bitirilmiş, kalın bir kemerle bele oturturulmuş, kadın silüetindeki görünüm Gotik mimariyle uyum sergilemiştir (Ertürk, 2013, s. 9)."Gotik sanat anlayışının yaşandığı dönemde ayrıca, önemli noktalardan biri de insanların artık kişisel beğenilerini ortaya koyma çabası içine girmiş olmalarıdır" (Ayaydın, 2010, s. 124).

Barok Avrupa'da yaygınlaşan sanatta bir anlatım biçimidir. İtalya'da ortaya çıkmış ve tüm Avrupa'da etkili olmuştur. Mimari, müzik, resim ve heykel gibi sanat alanlarında görülmüştür. Barok döneminin en belirgin özelliği aşırılık ve süsleme olmasıdır. Bu dönemde giysilerde danteller kullanılmıştır. Kadın giyiminde bel çizgisi kalçaya kadar uzamış ve önde sivrilmiştir. Kollar geniş olarak biçilmiş ve kol uçlarına danteller kullanılmıştır (Zengingönül, İçbilen, 1994, s. 36)."Barok dönemde, işlevsel olmayan korselere krinolinler eklenmiştir" (Özgül,2005, s. 5). Bu dönem kadınlar eteklerini daha kabarık göstermek için eteklerinin içine ağır tellerden oluşan krinolinler giymişlerdir.

17.yüzyıl ortalarında doğan Rokoko sanatı döneminde hiçbir dönemde görülmediği kadar çok süsleme unsuru ortaya çıkmıştır (Terlikli, 2013, s. 93). Bu dönemde yapılan yapıların duvarları, tavanları mercanlar ve değerli taşlarla süslenmiştir. Barok moda anlayışı birçok kesim tarafından benimsenen bir yapıda olmasına karşılık Rokoko saraydan saraya bir yayılan bir moda olmuştur. Bu dönem giysileri oldukça görkemli ve abartılı olarak karşımıza çıkmaktadır. Giysiler fazla ayrıntılı olarak hazırlanmış giysi, kumaş ve süslemeler oldukça abartılmıştır. Giysilerde ipekli kumaşlar, danteller ve değerli mücevherler ile altın ve gümüş işlemler kullanılmıştır. Kabarık etekler kullanılmış ve kadın silüeti kum saati görüntüsünü anımsatmaktadır. Bu dönemde aşırılığa gidilerek eteklerin daha kabarık durması için etek yastıkları kullanılmıştır.

Ampir 18. yüzyılın sonlarına doğru Fransa'da ortaya çıkıp ve Avrupa'ya yayılan mimaride, mobilyada ve giyimde görülen üsluptur. "Fransa'da Napolyon'un imparatorluk kurmasıyla birlikte giysilerde başlayan bu modaya Ampir adı verilmiştir" (Beyhan,2010, s. 69).Bu dönemde giysiler düz, gösterişsiz oldukça sade görünümündedir. Kabarık olan etekler bu dönemde ortadan kalkmış ve bel hattı göğüs altından başlayacak şekilde yukarıya çıkmış ve sadelik ön planda olmuştur.

19. yüzyılda bel çizgisi normal hattına inerek bel hattını belli edecek şekilde Romantik dönemin giysi biçimini oluşturmuştur. Bu dönemde ince bel vurgulanmış bunun için korseler kullanılmış ve çan etekler giyilmiştir. "19. yüzyıl başında sanayi devrimi henüz devam etmekteyken, Neoklasizm bir dönemin sonunu getirmiş ve bu dönemde yeni sosyal ve politik ideolojilerin temeli atılmıştır" (Beyhan,2010, s. 36). Barok ve rokoko dönemi aşırılığa giden süslemelere tepki olarak doğan Neoklasizm tüm Avrupa' da etkili olmuştur. ve bu dönemin en belirgin özelliği sadeliktir."19. yüzyılda giyimde büyük bir reformu gerçekleştiren Amelia Bloommer, Kadın giyiminde sağlıklı ve işlevsel kıyafetleri savunmuş, korse, krinolin gibi giysileri reddetmiştir" (Özgül,2005, s. 6).

20. yüzyılda özellikle kadın giyimdeki abartılı gösterişli kıyafetlerin ortadan kalktığı görülmekle birlikte kadının iş hayatına dahil olmasıyla sade, rahat ve işlevsel kıyafetler kullanıldığı görülmüştür.

2.1.2.1. Doğu Giyim Özellikleri

"Doğu medeniyetinde giysi, mevcut güzelliğini bakışlardan gizlemeyi amaç edinirken, Batı dünyası ise elbise ve güzelliğin daha belirgin hale getirilmesini hedeflemiştir" (Koca, Koç ve Vural, 2008, s. 801).

Orta Asya'dan Anadolu'ya uzanan göçebe bir kavim olan, uçsuz bucaksız bozkır ortamının ayrılmaz bir parçası haline gelen Türkler, yaşadıkları coğrafyada tarih boyunca birçok devletle etkileşim içinde bulunmuşlar ve bu sayede "çok zengin giyim kültürü yelpazesine sahip olmuşlardır" (Tez, 2009, s. 241). Tarih boyunca ulusların kendilerine özgü örf ve adetleri doğrultusunda oluşturdukları farklı kültür yapıları bulunmaktadır.

Devletin geçim ve devamlılığını sağlamak için konargöçer şekilde yaşamış olan Türkler tarım, hayvancılık ve avcılık ile uğraşmış, birçok uygarlık ile savaşmış ve çok hareketli bir yaşam sürmüşlerdir.

Türk giyimi ile bilgiler, Orta Asya da ele geçen duvar resimlerinden ve minyatürlerden Türklerin Anadolu'ya yerleşmeden önceki dönemlerle ilgili giyim özelliklerini yansıtan bilgilerden, halkın elbise yapımında deri ve kumaş kullandığı, ata binmeye ve hareketli hayata uygun model seçtikleri anlaşılmaktadır (Komşuoğlu vd, 1986, s. 213).

Osmanlı toplumu atalarının giyim kuşam kültürünü, yaşam şartlarına uygun olacak şekilde küçük değişiklikler yaparak yıllarca korumayı başarmışlardır. "Osmanlı toplumunda, yüzyıllarca altta şalvar, üstte gömlek veya iç entarisi, üzerine kısa kaftan veya uzun kaftandan oluşan giyim tarzı, kadın ve erkekler tarafından kullanılmıştır" (Koca, 2012, s.

1). Türk kültüründe, yaşanan coğrafik bölgenin etkisi ile soğuktan korunmak amacıyla olduğu düşünülen katlı giyim kullanılmıştır. "Giysiler kat kat giyilirken de her katman arasındaki sıralama önemli olup katmanlar arasından gösterilmek istenen kumaşlar özenle seçilmiştir (Himam, 2013, s.97). Giysilerde kullanılan kemerler silah gibi eşyaları taşımak amacıyla kullanılmıştır.

Batı giysilerinde kullanılan her bir giysi parçası cinsiyet ve statüyü belirlemek amacıyla kullanılırken Osmanlıda kadın ve erkek giysilerinin benzer olduğu sadece kullanılan aksesuarla özellikle baş aksesuarlarında farklılık olduğu giysi tarihi üzerine yapılan araştırmalarda görmek mümkündür. Batı ve Doğu için kıyafetlerindeki cinsiyet vurgusu için verilebilecek en güzel örnek pantolondur. Pantolon,Avrupa da "Türk Şalvarı" olarak da isimlendirilmiş olan "Bloomer giysisi" çıkana kadar Avrupa'da kadınların 19. yüzyıla kadar giyilmesi imkânsız olan bir giysi olmuştur. Osmanlı İmparatorluğunda ise kadın ve erkeklerin şalvar giydikleri bilinmektedir (Himam, 2013,s.95). Ayrıca Avrupa pantolonu ilk kez 18. yüzyılda yani Türklerden bin yıl sonra giyinmeye İtalyan komedyen Pantolone aracılığı ile başlamıştır (Ayhan, 2013, s. 4).

Osmanlı kadın giysileri yüzyıllarca aynı giyim tarzı kullanılmış farklılıklar süsleme ve kullanılan kumaşlar ile yapılmıştır. 16. yüzyıl özellikle Osmanlı giyim kuşamının en ihtişamlı dönemidir. Bu dönemde Osmanlı'da kullanılan ihtişamlı kumaşlar İmparatorluğun güç ve statü göstergesi olmuştur. Kumaş ve giyimde görülen ihtişam özellikle saray çevresinde etkilidir. Bu ihtişam Batı'nın da dikkatini çekmiş ve Doğu'nun kumaş ve giyim tarzına hayranlık duyulmuştur. Bu dönemde "lüks dokuma giymek ve sergilemek hem doğuda, hem batıda otorite ve rütbeyi ifade etmiştir" (Himam, 2013, s. 105).

"16. yüzyıldan itibaren İstanbul'un fethi ve Fatih Sultan Mehmed'in İtalyan ressam Gentile Bellini'yi portresini yaptırtmak üzerine İstanbul'a davet etmesiyle, Osmanlı'nın Batı ile olan ilişkileri askeri boyuttan sıyrılarak kültürel boyuta da geçmeye başlamıştır"(İgüs, 2015, s. 367). Kültürel etkileşim ile birlikte Avrupa'da Osmanlı kültürü ilgi uyandırmaya başlamıştır. Özellikle giysiler ve giysilere ait parçalar ilgi uyandırmış ve "bu ilgi Turquerie olarak isimlendirilmiştir" (Himam, 2013, s. 93). Turquerie 16. yüzyıldan 18. yüzyıla kadar Avrupa toplumunun Osmanlı sanat ve kültüründen etkilendiği Türk yapımı ürünlere ilginin arttığı oryantalist esintiler oluşturmuştur.

Bu yüzyılda Avrupa'da Osmanlı kültürüne ve kumaşlarına rağbet başlamış ve "Sultanların giysilerinden kullanılan eşyalara kadar pek çok doğulu nesne Fransız sarayındaki stilleri

etkilemeye başlamıştır" (Harmankaya, 2015, s. 766). Öyle ki 1510 tarihinde VIII. Henry 'nin maiyetinde yer alan Earl of Essex "Shrove Sunday" adlı ziyafete Türk giysileri ile katılmış, Tudordöneminde ise Türk kıyafetlerinin giyildiği maskeli balolar yapılmıştır (Germaner ve İnankur' dan aktaran Çetin ,1995, s. 12).

16. yüzyılda Osmanlı kültürü Avrupalı gezginlerin ve diplomatların ilgi odağı olmuş bu tarihlerde birçok gezgin ve diplomat Osmanlı topraklarına seyahatte bulunmuş ve başta giyim kuşam olmak üzere Osmanlı kültürü üzerine incelemeler yapmış ve betimlemelerde bulunmuşlardır. Bu betimlemeleri resimler, gravürler ve hazırladıkları kataloglar ile aktarmaya çalışmışlardır. Bu dönem ev kıyafetleri uzun elbiseler şeklinde olup, bele kadar düğmeli, belden aşağısı serbest bırakılmış ve göbeğe doğru sarılan kuşaklardan oluşmakta sokak giysisi olarak ferace kullanılmıştır (Tez, 2009,s. 251).

17. yüzyılda Osmanlı kadın giyiminde katlı giyim geleneğinin devam ettiği görülmüştür. İpek, kadife ve saten kumaşlardan yapılmış elbiseler giyilmiş elbisenin üzerine altın ve gümüşten yapılmış kuşaklar kullanılmıştır. Bu dönemde kadınlar başlarına "hotoz" adı verilen başlıklar kullanmışlardır. Kadınlar sokakta kol boyları çok uzun olan ancak parmak uçları görülebilen feraceler giymişler ve kışın feracelerin üzerine kolları oldukça uzun kürkler giymişlerdir (Tez, 2009,s. 252).17. yüzyılın başında Osmanlı yaşamı, "alaturka" adıyla Batı'da, özellikle Fransa'da moda olurken, 18. asırdan, özellikle de 19. asrın başından itibaren de Batılı yaşam tarzı "alafranga" Osmanlı'da tutulmaya, taklit edilmeye başlanmıştır (Vural, Koç ve Koca, 2008, s. 8).

Türkçede moda terimi, batılılaşma çabalarının yoğunlaştığı 18. yüzyılın sonlarına doğru telaffuz edilmeye başlanmıştır. Dönemin kültürünün Fransız kültürünün etkisinde olması nedeni ile Fransız zevkinin Osmanlı sosyal hayatında hâkim olmasıyla birlikte, özellikle giyim kuşam ürünleri için kullanılmıştır (Koç, 2010, s. 1255).18. yüzyılın sonlarına doğru Saray' dan başlayarak halka doğru yayılan moda etkilerinde geleneğe uygun giysiler üzerine adaptasyon yapılarak süsleme gibi ayrıntılar ile uygulanmıştır.

Osmanlılarda batılılaşma çağı olarak bilinen 19. Yüzyıl da Batı tarzı giyim kurallarının oluşması Avrupalılaşmanın gereği olarak sunulmuştur (Vural, Koca ve Koç, 2008, s. 11). Osmanlı devleti son yüzyılı olarak kabul edilen 19. yüzyılda geleneksel giyim tarzından uzaklaşıp batıdan ithal edilen bambaşka bir modanın etkisine girildiği bir dönem olmuştur.Giyimde Batı etkileri ve geleneksel giyim tarzından uzaklaşma ve reformlar ilk olarak erkek giysileri üzerinde gerçekleştirmiş olup daha sonraları kadınlar arasında ilgiyle

karşlanıp yayıldığı görülmektedir. “İlk başlarda hükümetlerin müdahalesine neden olacak kadar tepki alan geleneksel kıyafetten kopuş, Batılı kadın modası zamanla başta saraylı hanımların, iktidar seçkinlerinin eş ve kızlarının ayrılmaz parçası haline gelmiştir" (Turan, 2013, s. 107).

19. yüzyılda Türk giyim kültüründe yüzyıllarca görülen önden açık olarak kullanılan entarilerin yerine önü boydan boya kapalı entariler kullanılmaya başlanmıştır. Arkası kuyruklu, önü bele kadar açık ve bedene oturmeyen, takma kollu tek parça "bindallı entari" moda olur. Ev kıyafeti olarak ta, etek ve bluzdan oluşan ve vücuda oturan giysiler tercih edilmiştir (Görünür, 2011, s. 23). "19. yüzyıl sonunda giysiler tamamen Avrupai olmuştur. Bluzlar, pens ve balenle vücuda oturtulmakta, kabarık takma kollar yapılmaktadır. Etekler evaze kesimli ve parçalı biçilmekte, arkasında kısa ya da uzun bir kuyruğu bulunmaktadır" (Şahin, 2016, s. 113). Türk kültüründe görülen katlı giyimin yerini tek başına giyilen etek, bluz, ceket ve elbise gibi giysilere bırakmıştır.

2.2. Türk Toplumlarında Giyim- Kuşam Özellikleri

2.2.1. Türk Kadın Giyim Kuşam Özellikleri

Tarih boyunca çeşitli ülkelere yerleşip devlet kuran ve yıllarca konar göçer olarak yaşamış olan Orta Asya Türkleri bu sayede birçok kavimle iç içe yaşamış ve kültürel etkileşimde bulunmuşlardır. Bu etkileşim kültürel zenginliğe dönüşmüş ve özellikle giyim kuşam biçimlerine yansımıştır. İlk Türk toplumlarının giyim kuşamları ile ilgili yazılı belgelere ulaşmak oldukça güçtür. Eski Türk toplumlarının giyim kuşamları hakkında bilgilere, yapılan arkeolojik buluntular ve kurganlarda bulunan maddi unsurlardan ulaşılabilir. Kazılarda elde edilen bilgilere göre "MÖ. 3 binde tanınan kıyafet tiplerinden uzun düz etekler ve polos başlıklar, V yakalı gömlekler, yatay çizgili etekler M.Ö. 2 bin' de de görülmektedir". (Gökçen, 2006, s. 407).

Eski Türklerdeki en önemli dış giyim eşyası kaftanlar olmuştur. Göktürk heykellerinde ve Uygur minyatürlerinde dize veya yere kadar uzanan, beli kuşaklı, dik veya devrik yakalı kaftanlara rastlanmaktadır (Bedük ve Harmankaya, 2010, s. 681). Türklerin Anadolu'ya yerleşmeden önceki giyim özelliklerini yansıtan bulgular ışığında toplumun ata binme, avcılık ve hayvancılık gibi ve konargöçer yaşam biçimine uygun şekilde giysi kullandıkları anlaşılmaktadır. Yaşadıkları coğrafyaya ve yaşam tarzlarına uygun olarak kürkten ve deriden yapılmış kıyafetler kullanmışlar. Türkler Anadolu'ya yerleşmeden önce ve

yerleştikten sonra da kürkten yapılmış kıyafetler kullanmışlardır. Ayhan (2008) tarafından yapılan çalışmada Orta Asya'da elbise eteğine kürk dikildiğini ve bazı Türk ağızlarında ise bu etek "kunduzlama" sözü ile ifade edildiğini bildirmiştir. Bu sözün elbisenin kenarına kunduz kürkü dikmek anlamına geldiğini belirtmektedir (s.193).

11. Yüzyılda Kaşgarlı Mahmud'un Türkçe sözlük oluşturmak amacıyla hazırlanan "Dîvânü Lûgat-it-Türk" adlı eserin sözlük olarak hazırlanmasının dışında Türk kültürüne ait birçok bilgi içeren bir eser olduğu görülmekte ve bu eserde kadın giyim kuşamı hakkında bilgi verildiği görülmektedir. Eserde giyim kuşam için kullanılan kelimelerin oldukça fazla olduğu dikkat çekmektedir. Kadın giyim kuşamı ile ilgili; bağırdağ: kadın göğüslüğü (I. 502), bertü: hırka, pardesü (416), büküm etük: kadın papucu (I. 395),bürünçük: kadın başörtüsü (I.510, II. 151), eşük: üste giyinen bürgü örtü (I. 14, 72), könlek: gömlek, (III. 350,383), ton: elbise (I.19, 37, 41, 45...), yalma: kaftan, kalın kaftan, yağmurlu (III.34),üm: şalvar, don (I. 38.117.203)(TDK, 2003)gibi birçok kelimenin varlığı tespit edilmiştir.

Bu bilgiler ışığında Türklerin yaşam ve iklim şartlarına uygun olarak giyindikleri ve zengin bir kıyafet çeşitliliğine sahip olduklarını söylemek mümkündür. Orta Asya Türklerinde şekillenen Türk giyim tarzı ana hatları ve detayları ile Anadolu'ya kadar gelmiştir. Türk giyim geleneği, Selçuklu ve Osmanlı İmparatorluk devrinde ana hatları korunarak çeşitlenip zenginleşmiştir.

2.2.2. Selçuklu Dönemi Kadın Giyim Kuşam Özellikleri

Selçuklu dönemine ait giyim kuşam özelliklerine, kurganlardan ve arkeolojik kazılar sonucu ulaşılan döneme ait çiniler ve seramikler üzerinde bulunan insan figürleri incelenerek ulaşılabilmektedir. Ögel (1984) tarafından yapılan çalışmada kurganlarda ipekli kumaşlar, gömlek ve pantolon gibi giysi parçaları ile deriden yapılmış giyim eşyaları ve düğmeler bulunduğunu belirtmiştir. Deri, kumaş ve iplik gibi çürümeye elverişli maddelerden yapılan kıyafetlere ulaşmak güç olduğu için kurganlardan çıkan heykeller ve çiniler üzerinden o döneme ait kıyafetler hakkından bilgi sahibi olunabilmektedir.

Kubadabad Sarayında bulunan insan figürlü çiniler (Oral, 1953, s. 173) Selçuklu kadın giyimi ve süslemeleri hakkında bilgi verir niteliktedirler. Üçüncü (2007, s. 806) tarafından yapılan çalışmada "kurganlarda çıkan elbiselere, kaya resimlerine ve heykellerine bakılırsa, Türklerin kıyafeti bugünkü medeni kıyafete çok yakın "olduğunu belirtmiştir. Öney (2008) tarafından yapılan çalışmada ise Büyük Selçuklu Dönemine ait seramiklerde bulunan kadın

figürleri incelenmiş ve bu figürlerde kadınların önden "V" şeklinde açık, zengin desenli kaftanlı ve Orta Asya tipi başlıklı ve yanaklarından zülüflerin sarktığını belirtmiştir.

Kubadabad Sarayı figürlü çinilerinden ulaşılan bilgiler ışığında Selçuklu kadınlarının "bağaltak ve "üsküf" denilen başlıklar giyindikleri görülmüştür. Bağaltaklar üç dilimlidir kenarları değerli taşlar ve sırmalarla süslüdür. Üsküfler uçları arkaya sarkan külah biçimindedir. Keçeden veya kalın kumaşlardan yapılmıştır (Önder, 1973, s. 2-3).

Oral (1962) tarafından "Selçukilerde Giyim Eşyası" çalışmasında çarık, pataya, çizme olarak isimlendirilen ayakkabıların kullanıldığı, şalvar, çakşır, potur olarak isimlendirilen alt bedene giyilen giysiler ve üç etek entariler, kuşak, kemer, came, cübbe ve fereci giyindiklerini, başlık olarak destar, külah, üsküf, börk ve bağaltak kullandıklarını belirtmiştir.

Selçuklu dönemi giyim kuşam özellikleri üzerine yapılmış olan çalışmalar ışığında Selçuklu dönemi kadınların giysileri kaftan ferace, cepken, hırka, şalvar, üç etek entarigibi giysilerden oluşmaktadır. Kuşak ve kemerlerin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Kuşaklar şalvar ve üç etek elbiselerin beline dolanarak kullanılan yün, ipek ve şaldan oluşan giyim eşyasıdır. Yine Türk giyim kuşamında görülen ve Selçuklu döneminde devam eden kemer ise bele bir defa sarılıp uç kısmında tokası olan ve bu tokalarda madeni levhalarla süslenmiş ve genellikle deri, altın ve gümüş gibi değerli madenlerden yapılmıştır. Kuşak ve kemerlerin uçlarının aşağı doğru sarktığı bilinmektedir.

Anadolu Selçukluları döneminde kurt ve tilki postları şalvar, gömlek, hırka, sarık, çizme ve ayakkabı giyildiği ve kadınların kürklü giysiler kullandıkları bilinmektedir (Ayhan,2007, s.193). "Ferace ve şalvarların altına dar kollu hırka ve cepkenler, altına bol paçalı şalvarlar giyilmiştir" (Komşuoğlu, İmer, Seçkinöz, Alparslan, Elike, 1986, s. 213). Yapılan araştırmalar sonucunda Selçuklu kadın ve erkek giyiminde diz kapağına veya ayak topuklarına kadar inen (Süslü,1989, s. 159) kaftanların ve önden açık elbiselerin hâkim olduğu görülmektedir. "Selçuklularda kaftan ve hırkaların ortak özellikleri kollarında tiraz bordürlerinin bulunmasıdır"(Çetin, 1995, s. 37). Tiraz kelimesi Farsçada işleme anlamına gelen hükümdar ve devlet adamlarının kaftanlarına sırma işlemelerle işlenmiş şeritlerdir. Devlet adamlarını mevkisini gösteren iki veya daha fazla sıra halinde yaka, kol yahut bilek etrafına yerleştirilen bazen de kumaş deseni olarak dokunan işlemelerdir (Arslan,2012, s. 85). Buradan da anlaşılmaktadır ki tiraz erkek kıyafetlerinde ve özellikle devlet adamlarının kullanmış oldukları kenarları sırma işlemelerle süslenmiş elbiselerdir.

Orta Asya Türklerinde şekillenen Türk giyim tarzı ana hatları ve detayları ile Anadolu'ya kadar gelmiştir. Selçuklular giysilerinde ağırlıklı olarak kırmızı ve yeşil renkler de ipek, yün, pamuk ve devetüyünden yapılmış dokumalar kullanmışlardır. Selçuklu kadın giyimi biçimi ve süsleme öğeleri Anadolu'da yıllarca gelenek olarak sürdürülmüştür.

2.2.3. Osmanlı Dönemi Kadın Giyim Kuşam Özellikleri

Osmanlı giyim kuşamı ile ilgili bilgilere, dönme ait minyatür, gravür, resim ve kıyafet kataloglarından ulaşmak mümkün olduğu gibi Osmanlı sarayında gelenek olarak birçok eşya saklandığı bilinmekte olup ve " bunlar arasında bohçalar içerisine konularak saklanan padişah, valide sultan ve şehzade giysileri" (Kunt, Yurdaydın, Ödekan, 2002,s.331) dönemin giyim kuşam özellikleri ile ilgili bilgi verme açısından önemli veri kaynaklarıdır. "Giysiler ve bohçalar üzerinde yer alan etiketlerde hangi padişaha ait olduğu, hangi seferde ve kılıç alayında giyildiği, hangi terziye diktirildiği ve saklanmak üzere hangi nedenle hazineye verildiği" ne (Kunt vd., 2002, s. 332) dair bilgiler mevcuttur.

Orta Asya'dan Osmanlı dönemine kadar kadın giyim kuşam özelliklerinin benzer şekilde devam ettiği görülmektedir. Genel giyim özelliklerinde değişiklik meydana getirmeyecek şekilde kumaş ve süslemede görülen değişiklikler ile genel anlamda kadın giyiminde kat kat giyim geleneği devam etmiş ve belden büzülerek giyilen geniş şalvarlar, gömlekler, önleri boydan boya açık entariler ile kemer ve kuşakların kullanıldığı, kaftan ve kürklerin kullanıldığı görülmektedir.

Osmanlı İmparatorluğunun ekonomik açıdan güçlenmesi ve topraklarını genişleterek üç kıtaya yayılmasına bağlı olarak Osmanlı İmparatorluğu farklı dinlerden ve farklı kökenden oluşan birçok ulusu içinde barındırarak ve kültürel değerlerini koruyarak ortak bir kültür oluşturmayı başarmıştır. 16. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu hakim olduğu topraklarda değişik kültür din ve etnik geleneklerin temsilcisi olmuştur. Osmanlı İmparatorluğunun geniş coğrafyalara yayılan sınırları onların Orta Asya kökenli kıyafetlerinin Bizans, Avrupa ve Asya bölgelerindeki kıyafet özellikleriyle beraber bölgedeki kıyafet biçimlerini etkilemiştir. (Breue,1999, s. 36). Bu kültürel çeşitlilik doğrultusunda zengin ve oldukça gösterişli Osmanlı giyimi ortaya çıkmıştır. 18 yüzyıla kadar Avrupa'da Turquerie olarak isimlendirilen Osmanlının gösterişli giysilerinin temel ilkeleri korunmaya çalışılmış bunun için kanunlar dahi çıkartılmıştır.

"Osmanlı İmparatorluğu döneminde, tekstil ve giyim ürünleri, hem zengin kültür miraslarıyla, hem de rekabet gücüne sahip olan üretimiyle, neredeyse birer giysiden daha çok, görsel bir iletişim dili biçimine dönüşmüştür" (Koç, 2009, s. 82). Osmanlı döneminde giyilen kıyafetler toplum yaşamını yansıtan birer unsur olup, kullanılan kumaş ve renklerin anlamları olduğu, giysiyi kullanan kişinin toplumsal düzeyini ve sınıfını yansıtan özelliktedir. Saray çevresinde kullanılan kumaşlar, süsleme biçimleri ve renklerin halk tarafından kullanılması yasaklamıştır.

Osmanlı kadın giysisi her dönemde ve her ulusta olduğu gibi erkek giyimine göre daha fazla çeşitliliğe sahip olmuştur. Osmanlı döneminde kadınların sokak kıyafetleri ile ev içi kıyafetleri farklılık göstermiştir. Ev içi kıyafetleri ayak bileklerine kadar uzun bele kadar düğmeli belden aşağısı serbest ve uzun kollu, bel kısmı kuşak ve kemer bağlanarak kullanılan elbiseler, şalvar, bürüncük gömlek, kafan kullanılmıştır. "Kadınlar sokağa çıktıklarında uzun ve kapalı giysiler giymişler, yüzlerini göz hizasına kadar siyah ya da beyaz bir peçe ile örtmüşlerdir" (Tez,2009, s. 249). Sokak giysisi olarak ferace ve yaşmak kullanılmıştır. Tezcan (1995) çalışmasında feraceyi "16. yüzyıla ait resim ve yazılı kaynaklara feracenin önden açık, bedeni ve kolları bol eteği yere kadar uzun, boyuna oturmuş yuvarlak veya hafifçe "V" şeklinde oyulmuş yakalı ve ön açıklığının iki yanında yer alan dikey yırtmaç cepli" olarak tanımlamıştır (s.350).

"16. yüzyıldan itibaren Osmanlı saray ve çevresinde murakkalar, yani albüm yapımcılığı yaygınlaşmaya başlar. Bu albümler ünlü hattatlardan, nakkaşlardan yazı, resim ve tezhip örnekleri içeren, süslemesinden cildine kadar özenle hazırlanmış eserlerdir" (Küçükhasaköylü, 2010, s. 29). Bu eserlerden Osmanlı dönemine ait kadın ve erkek giyim kuşam özellikleri hakkında bilgi sahibi olunabilmektedir. "Kıyafet albümlerindeki tasvirlerin çoğunun belinde altın sarısı kemer veya kuşakların bulunması, altın rengin kullanımının kıyafetin süslenmesinde ne derecede etkin olduğunu göstermektedir"(Çetin, 2011, s. 427). Kıyafet albümlerindeki giysilerin gösterişli olmaları ve süsleme malzemesi olarak inci, yakut, değerli taş ve madenler kullanılması dönemin giyimdeki ihtişamını göstermektedir.

"Osmanlı toplumlarında giysiler gösterişli ve çeşitli olsalar bile, kişisel zevkin egemenliğinde olamamıştır. Giysilerde kullanılan kumaşların rengi, cinsi, niteliği, elbisenin biçimi ve kullanılan aksesuarlar ile toplumsal hiyerarşinin sağlanmasında esas unsurlardan biri olarak sayılmış ve daima kontrol altına alınmaya çalışılmıştır" (Koç ve Koca, 2010, s. 33). Belgelere göre 16. yüzyılın başlarından itibaren kadın giysilerinde aşırı

kapalılık görülmeye başlamıştır. 16. yüzyıldan Tanzimat devrine kadar olan bu zaman dilimi "kapalı devir" olarak adlandırılmıştır. Bu dönemde kadın giyim kuşamı üzerine çıkartılan emirlerde kadının kapanması istenmiş ve kadın giysilerinin detayları üzerinde durulmuştur. Özellikle sokak giysisi olarak kullanılan feracelerin yaka biçimleri ve kullanılan peçelerin kalınlığı ve rengi hakkında düzenlemeler yapılmış ve kadın giyim kuşamı devlet tarafından kontrol altında tutulmaya çalışılmıştır. "Osmanlıda Hristiyanların yaşayış biçimleri Müslümanlardan ayrılmış ve bunların kendilerine benzememeleri konusunda dini bir titizlik gösterilmiştir" (Arıg, 2007, s. 13). Bu nedenle gayrimüslim halkın giyim kuşamı ile ilgi fermanlar çıkartılmış ve giyim biçimi belirlenmiştir.

Ercan (1990) tarafından yapılan çalışmada Osmanlıda gayrimüslimlerin giyim kuşamlarının bir takım kayıt ve şartlara bağlandığını belirtmiştir. II. Selim ve III. Murat tarafından verilen fermanlar ile gayrimüslimlerin giyebilecekleri kıyafet çeşitleri, kıyafetlerin renkleri ve kumaşları belirlenmiş ve arada bir fark yaratmak için, özellikle renk üzerinde durularak birtakım kısıtlamalar konulduğu belirtilmiştir (s.118-120).

17. yüzyılda kadın giyimi bir önceki dönem geleneksel giysi özelliklerinin devamı niteliğindedir. Bu dönemde sokak giysisi olarak yine ferace kullanılmıştır. Ev giysilerinde geleneksel özelliklerinin devam ettiği görülmektedir. Fakat bu dönem de özellikle varlıklı kadınlar değerli kumaşlardan yapılmış süslü, işlemeli ve gösterişli elbiseler kullanmışlardır.

18. yüzyılda hem sokak giysilerinde hem de ev giysilerinde Osmanlı kadın giyim özelliklerinin değişikliğe uğradığı görülmektedir. Yapılan araştırmalarda kadın giyiminde meydana gelen belirgin değişikliklerin Lale Devrinde olduğu görülmektedir. Bu dönemde kadınların topluca mesire yerlerine gittiği kayık sefalarının yapıldığı kadınların dışa açıldığı bir dönem olmuştur. "Lale Devri'nde kadınların dışa açılma kendini gösterme, varlığını kanıtlama çabaları, Osmanlı geleneksel giyim kurallarının değişmesinde önemli rol oynamıştır"(Koç, 2009, s. 85).

Lale Devri'nde İstanbul'da bulunan İngiltere'nin Osmanlı elçisi Lord Montagu'nun eşi Lady Mary Montagu Osmanlı kadınının ev içi kıyafetini giyerek portresini yaptırmış ve arkadaşlarına yazdığı mektupta kendisinin de giyindiği Türk giysisini detaylı bir şekilde tarif etmektedir:

"...önce gayet geniş bir şalvarım var. Bu gayet ince, gül pembesi, kenarı sırmalı kumaştan yapılmış bir şalvar. Terlikler sırma işlemeli beyaz deriden yapılmış. Şalvarın üstüne sarkan tül gömlek tamamen işlemeli. Gömleğin kolları kolumun yarısına kadar iniyor ve çok geniş.

Yakasını elmas bir düğme ilikliyor. Göğüsün renk ve şekli gömlektan tamamen görünüyor. Entari ise sanki vücuda göre biçilmiş ceket. Fakat benimki beyaz Şam kumaşından yapılmış, kenarı ise gayet kalın sırma işlemeli. Bu çeşit elbiselerde düğmenin elmas veya inci olması lazım. Kollar arkaya doğru genişliyor. Mintanım ise şalvarımın kumaşından. Elbise vücuduma çok uygun. Uzunluğu ayaklarıma kadar. Bele aşağı yukarı dört parmak genişliğinde bir kemer takılıyor. Kolları uzun ve dar. Zengin kadınların kemerleri elmas veya sair kıymetli taşlarla süslü. Fazla masraf olmasın diye bazılarını işlemeli satenden yapıyorlar. Ayrıca önden elmaslı toka ile bağlanıyor bu kemerler. Türk kadınları kürkü ev elbisesi olarak bazen giyip bazen çıkarıyorlar. Bu kürkler ağır dibadan, içleri samurla kaplanmış, kolları omuzlardan aşağı inmiyor. Benimki kenarları sırmalı yeşil kürk. Başa giyilen şapkalar kalpak deniliyor. Kışın giyilenleri elmaslarla işli kadifeden, yazın ise bol sırmalı kumaştan yapıyor. Başın öbür yanındaki saçlarda toplanıyor., üstüne çiçek veya sorguç gibi şeyler konuluyor. En revaçta olanı da muhtelif taşlardan müteşekkil büyük bir demet takmak. İncilerden çiçek goncaları, elmaslardan yaseminler, yakutlardan güller, sarılarından da fulyalar yapıyor. Bütün bunlar o derece güzel yapıyor ki, daha güzelinin yapılabileceğini tasavvur edemezsiniz. Saçlar olduğu gibi arkaya dökülüyor, inciler ve fiyonklarla süslenmiş örgüler yapıyor” (Montagu trs: 51-52).

18. yüzyılda sokak giysisi olarak kullanılan feracelerin renklerinde, biçim ve süslemelerinde değişiklik yapılmış "feracelerin yakasına önce bir karış, zaman içinde daha geniş yakalar takılır; yaşmakların kumaşı şeffaflaşır, başı genişleten hotozlar kullanıldığından yaşmaklar gevşek bağlanır ve sırmalarla süslenir"(Gürtuna,1997, s. 55). Özlük (2012) tarafından yapılan çalışmada Lale Devrinde sadece hali vakti yerinde olan kadınların değil toplumun diğer bütün tabakalarına mensup kadınların hepsinde süs ve özeni görmenin mümkün olduğunu belirtmiştir.

Bu dönem Müslüman kadınların giyimleri, gayrimüslim kadınları taklit ederek Müslümanlara uygun olmayan yeni tarz kıyafet ve başlıklar kullandıkları, tesettüre uymadığı ve israf derecesinde şatafatlı giysiler olduğu için ve gayrimüslim kadınlara benzedikleri için fermanlar çıkartılarak yasaklanır (Argıt, 2015,s. 250). Kadınların feracelerini koyu renk olması, ferace yakalarının uzun olmaması ve yüzü gösterecek şekilde ince yaşmak ve peçe kullanmamaları istenir.

19. yüzyılın ilk başlarında Osmanlı kadın giysilerinde geleneksel özellikleri görmek mümkün olmasına rağmen yeniliklerin başladığı görülmektedir. 18. yüzyılda kadınların sokak kıyafetleri için yapılan yasaklamalar devam etmiştir. Yapılan araştırmalara göre kadınların bu dönem de yapılan yasaklamalara uymadığı görülmektedir.

"Etekleri dantelli derin yakalı göğüs üzerinden tek düğme veya benzeri bir şekilde kapalı kısa kollu, yeşil, güvez, pembe, mor vb. pek çok renkten yapılan ve yüksek hotoz ile birlikte kullanılan feraceler 19. yüzyıl boyunca pek çok yasaklarla karşılaşmasına rağmen kadınlar tarafından kullanılmaya devam etmiştir"(Koç ve Koca, 2010, s. 44).

Batılılaşma hareketlerinin hız kazandığı 19.yüzyıl ortalarında özellikle giysilerde belirgin bir şekilde görülmeye başlamıştır. Kadınların sokak giysileri geleneksel ferace ve yaşmak olarak devam ederken "rengarenk feraceler içindeki hanımlar, iyice incelen beyaz yaşmaklarına çeşitli oyalar eklemiş, ellerine giysileriyle takım oluşturacak küçük, zarif

şemsiyeler almışlardır" (Gürtuna,1997, s. 82).Tanzimat fermanının ilanı ile birlikte Batılılaşma hareketleri hız kazanmış birçok alanda yenilikler görülmeye başlamıştır. Tanzimat'ın getirmiş olduğu en önemli yeniliklerden biride kadınların sokak giysilerine devlet tarafından gösterilen hoşgörü olmuştur. Kadınların kullandıkları feraceler arasında "tek düğmeli, tek cepli, çift cepli, fitilli, jile yakalı, düz yakalı, devrik yakalı, içi dafklı " (astarlı) adlarıyla çeşitli modellere rastlanmaktadır" (Tezcan, 1995, s. 350).

Gürtuna (1997) tarafından yapılan çalışmasında 19. yüzyıla ait resimli kaynaklarda kadınların "ev giysilerinin gömlekler, şalvarlar, üç veya dört etekli entariler, kenarları oyalarla süslenmiş kısa cepkenler" olduğunu, "evde başlarına kenarları oyalı yemeniler bağladıkları ve geleneksel özellikli giysilerini, gönüllerince uygulayarak giymeyi" yeğlediklerini belirtmiştir (s.85).

19. yüzyıl ortalarından itibaren Osmanlı kadın giyiminde bir geçiş dönemi yaşanmış, kadınlar Avrupa tarzı giyim özellikleri ile geleneksel giyim özelliklerini birleştiren giysiler kullanmışlar, Avrupa modasını takip edilmeye başlanmıştır. 19. yüzyıl geleneğe uygun kesimli önden açık entariler yerine, boydan boya önü kapalı entari modası başlamıştır. Eski üç etek entari ile birlikte yeni gelişen iki etek entari eş zamanlı giyilir. Özel gün giysisi olarak, arkası kuyruklu, önü bele kadar açık ve bedene oturmayan, takma kollu tek parça "bindallı entari" moda olur. Ev kıyafeti olarak ta, etek ve bluzdan oluşan ve vücuda oturan giysiler tercih edilmiştir (Görünür, 2011, s. 23).

19. yüzyıl sonlarına doğru Avrupa giyim tarzının Müslüman kadınlar arasında rağbet görmesi, muhafazakar kesim tarafından müsriflik olarak görülmüş ve Avrupa kadınına benzedikleri için eşleştirilmiştir. Bu yüzyılın sonlarında Osmanlı kadınları sokak giysisi olarak çarşaf da kullanmışlardır. Avrupa modasını takip eden kadınlar kabarık kol modası ortaya çıkınca bu modeli "Bağdatlı Arap kadınların giydiği çarşafın daha iyi yansıtaacağını düşünürler. Avrupa şapkalarına takılan tüle benzettikleri peçeleri yüzlerine örterek yepyeni bir sokak kıyafeti yaratırlar" (Gahramanlı, 2012, s. 240).1 Nisan 1892 yılında II. Abdulhamid tarafından çarşaf kullanılması yasaklanmıştır. Osmanlı kadın giyimi 19. yy. sonlarında tamamen Avrupa moda etkisinde kalmış, geleneksel giyim özelliklerini Batı tarzı giyim özelliklerine bırakmıştır.

İkinci Meşrutiyet döneminde ilanı ile birlikte ortaya çıkan fikir akımları kadınlar ile ilgili çalışmalar yapmış, "kurulan dernekler kadınlarla ilgili meselelere yönelirken, özellikle kadın dernekleri kılık kıyafet alanında çalışmalar yapmaktadır" (Kaplan, 2001,s. 160). Bu

dernekler Yeni giyim tarzını Osmanlı toplumuna benimsetebilmek için yazı ve yayınlarında kadın giysilerinin, "kadının sosyal hayata katılmasını kısıtlamayacak bir tarzda olması gerektiği üzerinde durmaktadır"(Kaplan, 2001,s. 161). Bu ortam kadınları cesaretlendirmiş kadınlar peçe ve yaşamak kullanılmamaya başlamış, "Avrupa tarzı kürk mantoları andıran çarşaf lar giyinmeye başlamışlardır. 1909 yılında moda akımına uygun olarak çarşaf ların etek kısımları daralmıştır" (Metinsoy, 2014, s. 19). Bundan böyle dar etekli "Meşrutiyet çarşaf ı" benimsenmiştir. Kadının vücut hatları ortaya çıkmış ve kat kat jüponların yerine incecik kombinezonlar giyilmiştir. Dar etekle ince görünmek moda olmuştur (Toprak, 1998, s. 57).Osmanlı kadın giyimi giderek vücut hatlarının belirginleştiği bir tarza dönüşmüştür. Birinci Dünya savaşı ile birlikte yalnızca ihtiyaca uygun giyinmeye başlanılmış, çarşaf ların yerini pelerinleri almıştır.

2.2.4. Cumhuriyet Dönemi Kadın Giyim Kuşam Özellikleri

Osmanlı Devletinde kadınların giyim kuşamı ve kadın hakları ile ilgili çalışmalar Cumhuriyet döneminde de devam etmiştir. Bu konu tartışılan önemli meselelerden biri haline gelmiş ve bu dönemde Cumhuriyet kadını oluşturabilmek için çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu süreçte kadınlara tanımlanan sosyal ve siyasal haklar kadar kadının dış görünüşü ile de ilgilenilmiştir. 29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyet' in ilanı ile birlikte Türkiye'de kadın hak ve özgürlükleri ile ilgili ciddi devrim ve reformlar yapılmıştır.

1924'te Tevhid-i Tedrisat kanunu kabul edilmiştir. Siyasal ve sosyal yaşamda bilimin ve aklın önderliğine eğitimin önemini vurgulamış, toplumun bütün fertlerinin kadını, erkeği, çocuğu, köylüsü ve işçisiyle eğitilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Atatürk bu kanunla "toplumun her bir parçasının aynı bir fonksiyonu olduğuna, bu fonksiyonların mükemmel bir şekilde yerine getirilmesi ile sosyal bütünleşmenin ve kalkınmanın mümkün olacağına inanıyordu"(İçli,1992, s.73).1926'da Medeni Kanun ile kadınların hak ettikleri itibarın kazandırılması açısından önemlidir. 1930'da Kadınlara Belediye Seçimlerinde Seçme, 1933'te Köy Kanunu ile Kadınların Muhtar Seçme ve Köy Heyetine Seçilme, 1934'te Anayasa'da yapılan bir değişiklik ile kadınların Milletvekili Seçme ve Seçilme Hakkı tanınması ile Cumhuriyet döneminde Atatürk' ün kadınların her alanda erkekler ile eşit olmasını sağlamak için kadınların sosyal, siyasal ve hukuksal alanda hak sahibi olmaları için çalışmıştır.

31 Ocak 1923 tarihinde İzmir’de yaptığı konuşmada, kadınlarla ilgili olarak yapılacak inkılâpların adeta müjdesini veren Mustafa Kemal Paşa, uygar dünya içerisinde Türk kadınlarının yer almasının şart olduğunu açıklamaktadır (Kaplan, 2001, s. 167). Bu konuşmasında "din gereği olan tesettürün kadınlara sıkıntı çektirmeyecek ve adaba muhalif olmayacak şekilde basit olmasını tavsiye etmiştir" (Karal, 2003, s. 57). Mart 1923 tarihinde yaptığı konuşmasında ise "tesettürün kadınlara zorluk vermeyecek, iktisadi ve sosyal hayatta erkeklerle birlikte bulunmalarına engel olmayacak basitlikte olmasını önermiştir" (Karal, 1986, s. 57). "Çarşaf ve peçeye karşı mücadele başlatılacak ve bu mücadelede dönemin tanınmış dernekleri öncü faaliyetlerde bulunacaktır" (Kaplan, 2001, s. 167).

"Özellikle 1925- 1926 yılları kadın haklarının sık sık konuşulduğu yıllar olmuştur. Atatürk 28 Ağustos 1925’te İnebolu konuşmasında, giyim, şapka ve Türk kadınından söz etmiştir" (Sağ, 2001,s.20). 25 Kasım 1925'te "Şapka Kanunu"un çıkarılmasıyla birlikte erkeklerin şapka giymeleri kabul edilmiş, erkek kıyafetleri için düzenleme yapılmış ve erkeklerin ceket, pantolon ve kravat giymeleri istenmiştir. Bu tarihte "kadınların kıyafetine ilişkin bir kanun çıkarılmamakla birlikte onların çarşaf ve peçeyi bırakmaları ve modern giyimi benimsemeleri teşvik edilmiştir" (Arıg, 2007,s. 119).

Atatürk reform eylemlerinin planlama ve uygulamasında kadına özel bir güvencesi vardır. Mesela, erkekleri uygar milletler kıyafetine sokmak için özel bir kanun çıkarmak zorunda kalır. Kadınlarımızın kıyafetiyle şahsen ilgilidir ve çevresindekileri, Batı kıyafeti giyinmeye teşvik etmekle, sözlü ve yazılı propaganda yapılması ile yetinir. Ama kadın giysileri için erkekler gibi özel bir yasaya gereksinim duymaz. "kadınlarımız bu işi kendileri yapacaklardır" güvenini belli eder. (Göksel, 1993, s. 172).

Kadın kıyafeti konusunda, Atatürk zorlayıcı değil teşvik edici olmuştur. Şapka inkılabında olduğu gibi kadın kıyafeti konusunda bir kanun çıkarılması konusunda verilen önerilere olumlu bakmamıştır. Fakat devlet dairelerinde kıyafet yönetmeliklerinde modern giyim hakim kılınmaya çalışılmıştır (Sarısaman,1999,1105). Çağdaş kıyafetin yerleşmesi için kurumsal faaliyetlerde bulunulmuş, bunun için kız sanat okulları açılmış, terzilik konusunda eğitim alınması için yurt dışına öğrenci gönderilmiş ve "terzilik eğitimi almış öğrencilerin modern giyim biçimlerini öğrenip yurt içinde bu giyim biçimlerinin yeni ulus inşasında kullanımına yönelik bireylerin yetişmesi için aktarması büyük bir öncelik taşır (Himam ve Tekcan,2014, s. 232).

1924'te kadınlar tarafından geometrik desenli, geometrik kesimli elbiseler giyilmiştir. 1924'te kısa japone kollar, bluzan korsajlar ve boyunları saran rengârenk, dizi-dizi inci boncuklar, kocaman kloş şapkalar moda olmuştur (Ağaç, Çivitçi, Boğday, 2008, s. 5). Bu dönem kadın giyiminde erkeksi giyim tarzı modadır. Batıda kloş şapkalar moda olmuş ve Türk kadını tarafından da benimsenmiştir. 1927' li yıllarda ise etek boyları kısalmış ve ipek çoraplar giyilmiştir.

1930'lar moda tarihi için bir duraksama dönemi olarak bilinmektedir. Dünyayı saran büyük ekonomik kriz moda sektörünü de etkilemiştir. Yaşanan sıkıntılar doğrultusunda, giyim kuşam sadelik sınırlarında kalmıştır. Tasarımcılar fiyatları düşürebilmek için seri üretim yapmış ve yıkanabilen ve uzun süre dayanıklı olması için yapay liflerden elde edilmiş kumaşlar kullanmışlardır. Bu dönemde krize rağmen kadınlar modayı takip etmeyi bırakmamış ve Türk kadını Avrupa modasını kadın dergilerinden takip etmeye devam etmiştir. Bu dönemin modası, kadını abartıdan uzak ve kadınsı gösteren sırt dekolteli elbiseler moda olmuş, gündelik elbiselerin bile sırtı yırtmaçlı ve etekleri kalçaları iyice saran modellerden hazırlandığı görülmüştür (Zengingönül ve İçbilen, 1994, s. 71). 1940'lı yıllarda

1939 yılında başlayan 2. Dünya Savaşı tüm dünyayı etkilediği gibi ülkemizin ekonomisini de etkilemiştir. Bu dönem kadın giyim modasında etkilenmiş oldukça sade pratik giyim tarzı benimsenmiştir. Kadınlar tarlada ve fabrikalarda çalışmak zorunda oldukları için bu giyim tarz bir nevi zaruretin sonucu olmuştur. Savaş dünya genelinde kıtlığa sebep olmuş her alanda israfı önlemek için önlemler alınmıştır. Giyim konusunda kadınların israftan kaçındığı dönem olmuştur. "Bu yıllar etek ve bluzlardan oluşan sade bir tarzın ve klasik stilin (etek- ceketten oluşan tayyörler ve döpiyeslerden oluşan giysiler) altın yılları olarak tanımlanabilir" (Üstün,2011,s.44). Kadın elbiseleri vücudu sıkıca saran, etek boyları diz kapağının hemen altında ve üniforma sadeliğinde görüntüye sahip giysiler kullanılmıştır. "Vatkalı omuzlar, apolet ceket ve çevresinde takviyeler ilave edilerek yapılan giysiler, neşeli bir hava oluşturmaktan öte, modanın bireysel havasına sadelik getirmiştir "(Ağaç vd., 2008,s.8). 1940'lı yılların sonuna doğru modada yeni çizgiler oluşmaya başlamış ve tekrar kadınsı yuvarlak hatlı kesimlere sahip kıyafetlerin kullanılmıştır. Sıkı bel formu, buna karşılık abartılı göğüs formu vurgulanmıştır.

1950' li yıllarda Türkiye Amerika ile yeni ilişkiler içine girmiş ve savaş sonrası ekonomik sıkıntılar içindeki Türkiye de pek çok Avrupa ülkesi gibi Amerika'nın Marshall yardımından yararlanmıştır(Ertem, 2009,s.394)ve böylece Amerika yaşam tarzıyla da

tanışmış olduğunu söylemek mümkündür. Savaş sonrası Türkiye'de siyasal açıdan önemli gelişmeler yaşanmış, çok partili döneme geçiş başlamıştır. Meydana gelen hürriyet ortamında basın yayın organları önemli ölçüde kendilerine yer bulmuş özellikle giyim kuşam modası üzerinde gazete ve dergilerin etkisi artmıştır. Bu yıllarda pek çok yabancı dergi Türk basınında yer almış ve Türk kadınının bakış açısını değiştirmede önemli rol oynamış dünya kadınlarını takip etme fırsatı sunmuştur. Türk kadınının modayı yakından takip etmesini sağlamış aynı zamanda gösterişçi tüketime yönlendirmiştir. 1950'li ve 60'lı yıllarda moda merkezi Fransa'dan Amerika'ya kaymış, Türkiye'nin çok partili hayata geçmesi ve Amerika'yla kurulan yeni ilişkiler etkisini birçok alanda gösterdiği gibi kadın giyim modasında da göstermiştir.

1950'li yıllarda komplike kesimlerle basenler çekici bir görünüm sunarken, bu dönemin giysilerinde sert ve geometrik formlar öne çıkmıştır (Can ve Özkartal, 2013, s. 125). Bu dönem "moda dergilerinde yer alan dar kesimli tüvit tayyörleri, bluz ve etekleri, kuplarla oturtulmuş şık elbiseleri, zengin kesimli manto ve kabanları giymeye başlamışlardır" (Üstün, 2011, s. 46). Eteklerde pili ve firfir kullanılmıştır.

1960'lı yıllara gelindiğinde ülkemizde siyasal açıdan önemli gelişmeler yaşanmış, askeri darbe ile hükümetin görevine son verilmiş, 1961 yılında hazırlanan yeni anayasa yürürlüğe girmiştir. 68'li yıllar küresel dünya için unutulmaz bir yıl olmuştur. 1960'lı yıllardan itibaren Avrupa'nın neredeyse tamamında ve Amerika'nın belirli kesimlerinde, gençliğin başkaldırısı kendini güçlü ve etkili bir şekilde hissettirmiştir. 1968 hareketi, gençlik hareketleri içerisinde en çok tartışılan hareketlerden birisidir. Gerçekleştirilen hareketin dünyanın her tarafında toplumun tüm kesimini sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel yönlerden etkilemiş olmasından dolayı önemi daha da artmaktadır. (Bulut, 2011, s. 125-126-127). Dünyada meydana gelen toplumsal olaylar yeni moda akımlarının ortaya çıkmasına sebep olmuş ve bu moda akımlarının etkileri ülkemizde de giysilere yansımıştır. Oluşan siyasi ortamda, gençler giyimleri ile toplumdan farklı olduklarını vurgulamaya çalışmışlardır. Türk gençleri bu dönemde parka ve postallar giyinmişler ve resmiyet dışı askeri giyim görüntüsü oluşturmuşlardır.

1960'ların giysileri sert ve geometrik olarak ifade edilebilecek yeni bir eğilim getirmiştir. Bunun nedeni ülkenin içinde bulunduğu politik ve ekonomik bunalımdır (Ağaç vd., 2008, s. 11). 1960'ların sonlarında, hippie modası yaygınlaşmış, yaşam tarzı önem kazanmıştır. Hippie modası sorunlu gençlerin pasaklı, uzun ve pis giysileri bu akımın temsilcileri olmuşlardır. Bu dönem hem erkek hem bayan giyimde çan görüntülü kot

pantolonlar, batık t-shirtler, saç bandı, sandaletler ve saçaklı deri ceketler ön plana çıkmıştır. Ülkemizde Yeşilçam filmlerinin de etkisiyle dünya ve Avrupa'da son derece yaygın olan mini etek 1970'lerde ancak Türkiye'ye girebilmiştir. (Can ve Özkartal, 2013, s. 127-128).

1970 'li yıllarda ekonomide oluşan kötü gidişat sosyo- ekonomi düzeyini etkilemiş ve yaşam koşullarının giderek zorlaştığı bir dönem olmuştur. Bu dönem genel ahlak kurallarında özgürleşme ile cinsel özgürlük çok fazla yaşandığı dönem olup bu düşünce giysilere de yansımıştır. Etek boyları kalça hizasına kadar kısalmıştır. 70'li yılların sonuna doğru İngiltere'de başlayan "punk modası" kısa sürede tüm dünyada benimsenmiştir. "Punk modasında deri ceketler, perçemler, lastik ayakkabılar, yağmurluklar, daracık pantolonlar, kısa ceketler ve postallar karmaşası hâkimdir. Sapkın ve anormal olan her şey değer kazanmıştır" (İşbilen,2007,s.358). Türk kadın giysisinde "unisex giyiminde öncülüğünü yapmıştır. Bu durum, Türkiye'de kadın ve erkeğin birlikte yürüttüğü politik mücadele ortamına da uygun düşmüştür" (Eke, 2013, s. 103). Kadın giyimi sert bir görünüm almış erkeksi giysiler kullanılmıştır.

1980 yılı, petrolün sıkıntısı yaşandığı ekonomik bunalımların yılı olmuştur. "Ekonomilerin çıkmaza girdiği dönemlerin giyim üzerindeki etkisi genel olarak giysi boylarında kısılma ve giysilerde küçülme olarak görülmektedir" (İşbilen,1995, s. 57). Bu dönem giysilerinde 60'lı yılların çizgilerinin hakim olduğu görülmektedir. Dar beden, ince bel kısa bol etek, şort ve bermudalar kullanılmıştır. "İnce ve kalın çizgileri olan geometrik desenlerden ve boyuna ince çizgilerden oluşan kumaşlar ilgi çekmiştir" (Ağaç vd., 2008,s.14). Giysilerde kadife, jarse ve simli parlak kumaşlar moda olmuştur. Kadın silueti ise "Y" harfi görünümünde olup omuzları belirgin hale getirebilmek için ceket ve gömleklerde vatka kullanılmış ve vücuda oturan etekler giyilmiştir.

1990'lı yıllarda" saldırgan, güçlü kadın kıyafetleri bırakılarak kendine güvene, özgür ve feminen görüntü altında, doğal bir kadın formu yaratılmıştır" (İşbilen,2000, s. 74).

Türkiye bu dönemde dış dünyadaki gelişmelerden de etkilenmiştir. "1990'daki Körfez Savaşı'ndan Türk ekonomisi negatif yönde etkilenmiş" (Bayrak ve Kanca, 2013, s. 6) ve ülkede ekonomik kriz yaşanmıştır. Bu durum Türk kadın giyimine yansımış, kadınlar bedene oturan giysiler kullanmışlardır.

90'lı yıllarda pop müziğin etkisi kıyafetlere yansımıştır. Bu dönemde giysiler oldukça basit t-şort ve kot pantolonlar ve deri montlardan oluşmuş, belleri açıkta bırakan büstiyer, süper

mini yanında maxi ve midi boy giysi boyları, ince kemerler kullanılmıştır (İşbilen,1995, s. 51). Kumaşlarda doğu esintili desenler ile şifon ve emprime gibi ince ve hafif kumaşlar ve gümüşü parlak saten kumaşlar tercih edilmiştir.

2000'li yıllara gelindiğinde kadın giyiminde gösterişli giysiler dikkat çekicidir. Giysiler pul ve payetlerle süslenmiş ve giysilerde metal aksesuarlar kullanılmıştır. Geometrik çizgili desenler kullanılmış bu dönemin en gözde giyim parçası elbiseler olmuştur.

Demokratikleşmenin yansımalarından biri olan giyim, değişen yeni moda akımlarının etkisi altında teknolojinin yardımıyla giderek daha çeşitlenip çoğalan, her türlü giysiye ulaşabilme imkânlarının yaratıldığı bir statü sembolü haline gelmişti. Kimileri için kendini ifade etmenin etkili bir yolu, alt grubu oluşturan kimileri içinse psikolojik etmenlerin güdümünde üstünlük taklidi yapmanın bir vasıtası haline gelmiştir(Bat,2008,s. 74).

Cumhuriyetin kurulduğu günden bu güne kadar Türk kadın giyiminde de Dünya modasına uygun bir çizgide gelişim olmuştur. Cumhuriyetin ilk yıllarından 20. yüzyılın ortalarına kadar Türk kadın modası Batı modasının özellikle Paris kadın modası etkisi altında kalmıştır.

Günümüzde giyim modası, tüketim kültürü ile birlikte kitle iletişim araçları, medya, reklamlar gibi etkenlerle kitlelere hitap edebilecek şekilde farklı biçim ve özelliklerde giysilerin mevcut olduğu bir dönemdedir. Bu dönemde hazır giyim sektöründeki gelişmelere bağlı olarak kişiler satın alma gücünden, sosyal statülerine, kişisel zevklerine göre istedikleri ürüne kolaylıkla ulaşabilmektedirler. İstenilen ürünlere kolay ulaşabilmenin etkisi ile moda sürekli olarak kendini yenilemekte ve her kesim için ürünler üretilmektedir. Türk kadınları bu etkenler doğrultusunda giyim biçimlerini belirlemekte ve giyinmektedirler.

2.3.Erzurum İlinin Tarihi, Coğrafi ve Sosyo - Kültürel Yapısı

2.3.1. Erzurum İlinin Tarihi Yapısı ve Tarih İçinde Erzurum'a Verilen Adlar

Anadolu'nun en eski şehirlerinden biri olan Erzurum Karaz, Pulur ve Güzelova (Tufanç) gibi tarihi arkeolojik kazılara göre Erzurum ovasında kır yerleşiminin tarihi en az MÖ. 4000 yıllarına kadar uzanmaktadır (Kürkçüoğlu, 2007, s. 17).

Ortaya çıkan prehistorik kalıntılara göre yaklaşık altı bin yıllık iskan yeri olduğu anlaşılmaktadır. Erzurum, coğrafi olarak etrafının yüksek dağlarla çevrili olmasına rağmen tarih boyunca askeri ve ticari öneme sahip olmuştur. Doğudan batıya doğru açılan iki önemli yolun kavşak noktasında bulunmasından dolayı stratejik konuma sahip olan şehir

tarihte birçok kez istilaya uğramıştır. "Geçen altı bin yıllık zaman içinde burada, Hurriler, Urartular, Sakalar, Medler, Persler, Partlar, Romalılar, Bizanslılar, Sasanîler, Araplar, Selçuklular, Moğollar, İlhanlılar, Karakoyunlular, Timurlular, Akkoyunlular, Safevîler, Osmanlılar ve nihayet Türkiye Cumhuriyeti Devleti hâkimiyet kurmuştur" (Keha, 2012, s. 4).

Erzurum şehri bulunduğu konum itibarı ile "Kuzeyde Trabzon, Kafkasya ve İran'dan gelip Erzurum'dan geçen büyük yolların denize ulaştığı noktadır" (Şahin ve Yavuz, 2007, s. 15). Bu yollar sayesinde Erzurum ilk çağlardan itibaren önemli ticaret merkezi olmasını sağlamıştır.

XI. yüzyılda Doğu Anadolu Bölgesi'nin Selçuklu hâkimiyeti altına girmesiyle Çin'den başlayarak Orta Asya'ya oradan Anadolu ve Akdeniz'e ulaşan tarihi İpek Yolu'nun giderek artan potansiyeli Erzurum'un aktif bir ticarî merkez olmasında önemli rol oynamıştır (Pamuk, 2007,s. 125). Ayrıca şehrin zengin akarsu kaynaklarına ve doğal savunma zeminine sahip olması tarihte Rusya olmak üzere çok çeşitli milletlerin dikkatlerini çekmiş ve işgale uğramış bir şehirdir.

"1514 yılında şehir ve çevresini fetheden Osmanlılar, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu 1923 yılına kadar bu topraklarda hüküm sürmüşlerdir" (Işık, 2013, s. 11). Erzurum 23 Temmuz 1919'da yapılan Erzurum Kongresi ile Cumhuriyetin temellerinin atıldığı il olarak ta tarihteki yerini ve önemini ortaya koymuştur.

"Erzurum'un yazılı tarihine ilişkin ilk belgeler Hitit (Boğazköy) dönemine aittir. Burada bulunan tabletlerden, yörenin uzun süre savaşımlara sahne olduğu sonucuna ulaşılmaktadır" (Kayserili, 2015,s.655).

Tarih boyunca birçok milletin istilasına uğramış olan şehir dolayısıyla tarihte birçok isimle de anılmıştır. Urartu kayıtlarında "Pianehi", Persler döneminde ise bu yörelere "Gordia", Roma dönemi öncesinde "Karin, Karamai Garani Kalikale" gibi adların kullanılmıştır (Özdoğan, 2008, s. 1-2-3). Bölge, M.S. IV. yüzyılın sonlarına doğru Roma İmparatorluğunun eline geçmiştir. 415-422 yılları arasında yaklaşık yedi yıllık bir çalışmanın sonucunda, Bizans'ın doğusunda müstahkem bir şehir inşa edilmiştir. Anatolius, yaptırılan bu şehre imparatorun adına izafen "Theodosiopolis" adını vermiştir (Pamuk, 2006, s. 33). "VIII. yüzyılda ise İslam yayılışı Erzurum'a kadar nüfus etmiştir. Emevi ve Abbasiler Rumca ismi kaldırarak, Kalikala' yı kullanmışlardır" (Birdir, 2016, s. 59).

"Türkler, eski çağlardan beri meskûn olan ovadaki Erzen' i fethettikten sonra (1048-1049) buradaki halkın bir kısmının sığındığı Theodosiopolis için Erzen adını kullanmışlardır" (Küçük,1995,s.321). Ovanın eskiden beri meskûn olan en büyük ve en mamur şehri "Erzen"dir. Bu şehrin "Erze, Arze, Erzen" şekillerinde adlandırıldığı da görülmüştür (Konukçu,1989,s.5). Erzen, fetih sırasında tahrip edilmiş yakılıp yıkılmış, harabe haline getirilmiştir. Bu harabe şehre "Kara Erzen, Kara Arza, Kara Arz" demişler ve bu ad zamanla halkın dilinde "Karaz" olmuştur (Küçük, 1995, s. 321).

X. yy.dan önce "Erzen" adını taşıyan üç şehir vardı. Bunlardan birisi, Ahlat yakınlarında, ikincisi şimdiki Erzurum, üçüncüsü ise İran'da Şiraz civarında bulunan Erzen' dir (Kayserili, 2015, s. 656).

"Müslümanlar Anadolu'da Bitlis ile Meyyâfârikîn (Silvan) arasında bulunan diğer "Erzen" den ayırmak için buna "Erzenu' r-Rum" (Roma Ezeni) adını vermişlerdi. Bu isim Türkler zamanında bilahare "Erzurum" şeklini almıştır" (Palabıyık, 2006, s. 162).

Kısaca özetlersek Erzurum tarihinde tanınmış şu beş adı taşıdığı görülmektedir:

- 1- Karantis / Karanitide / Garin / Karin / Karun / Kalak (Yunan Bizans, Roma kaynaklarında, Ermeni ve Gürcü tarihlerinde)
- 2- Theodosiopolis (Bizans Dönemi)
- 3- Kali-Kala (Kali / Han Şehri) (İslam kaynaklarında)
- 4- Arzen / Erzen / Artze (Şimdiki Karaarz / Karaz yerinde) (Selçuklu Fethi sırasında)
- 5- Erzen- Rum, Erzen-ir rum ve Erzurum (Selçuklu, İlhanlı, Akkoyunlu, Osmanlı çağlarında) (Kürkçüoğlu, 2007, s. 9)

2.3.2. Erzurum İlinin Coğrafi Yapısı

Erzurum, Doğu Anadolu bölgesinde 39°- 55 kuzey enlemi 41-16 doğu boylamı üzerinde bulunmaktadır. Deniz seviyesinden 1.859 metre yükseklikte, Doğu Anadolu Bölgesi'nin kuzeydoğu kesiminde yer alan il, 25.066 km²'lik alanıyla bu bölgenin en büyük, Türkiye'nin ise 4. büyük ilidir. İl yüzölçümünün yaklaşık % 64' ünü dağlar oluşturur. Bunu sırası ile ; % 20 platolar, % 12 yaylalar, % 4 ovalar takip etmektedir (Erzurum Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2011, s. 18- 19).

Erzurum; Fırat Nehri'nin Yukarı havzasında geniş bir ovanın kenarında, Palandöken Dağının eteğinde meyilli bir satıh üzerinde kurulmuştur (Pamuk, 2005, s. 633). Yüzey şekilleri doğu-batı doğrultusundaki dağlarla ve bu dağlar arasındaki çöküntü alanlarla kaplıdır. Güneyde 2974 metre yükseklikte uzanan Palandöken Dağları, kuzeyde 3.288

metre yükseklikte Kargapazarı ve 3.250 metre yükseklikte Dumlu dağları ile Soğanlı dağları bulunmaktadır.

Erzurum'dan dört yöne önemli sular akmaktadır. Aras nehri kaynaklarını Erzurum'dan alarak Hazar denizine dökülür. Dumlu Dağından kaynağını alan Erzurum'dan Basra Körfezine dek iner. Çoruh Nehri kaynağı Erzurum dolaylarında Ovacık'tadır. Murat suyu da Hınıs'tan kaynağını alarak Fırat Nehrine kavuşur (Kürkçüoğlu, 2007, s. 4).

Erzurum il sınırları içerisinde Erzurum, Pasinler Ovaları yer almaktadır. Doğal gölleri az olan ilin en önemli gölü Tortum gölüdür.

İl, kuzeyden Artvin-Rize, batıdan Gümüşhane-Erzincan, güneyden Bingöl-Muş, doğudan Ağrı -Kars illeri ile çevrilmiştir. Tarihi süreç içerisinde pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış ve önemli ticaret yollarının üzerinde bulunan stratejik coğrafi konuma sahiptir.

Erzurum ilinin ilçeleri ise; Aşkale, Çat, Hınıs, Horasan, İspir, Karayazı, Narman, Oltu, Olur, Pasinler, Şenkaya, Tekman, Tortum, Karaçoban, Uzundere, Pazaryolu, Aziziye, Köprüköy, Palandöken, Yakutiye'dir.

Karasal iklimin hakim olduğu ilde kışlar çok soğuk ve uzun yazlar kısa ve sıcaktır. Halkın temel geçim kaynağı hayvancılıktır.

2.3.3. Erzurum İlinin Sosyo - Kültürel Yapısı

Türkiye'de her bölgenin hatta her il ve ilçenin kendine has yerel kültürel özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikler; dil, ağız, örf, adet, göreneklerde olduğu gibi sofraya düzeni, yemek kültüründe ve görgü kurallarında oluşan çeşitlilikle kendini göstermektedir. Bu çeşitlilik kültürel zenginliğin göstergesidir. "Bütün bu farklılıklarda başat rol oynayan temel unsur ise toplumun temasta bulunduğu sosyal, kültürel ve coğrafi gerçekliklerdir" (Uğurlu ve Koca, 2011, s. 1291).

Bir bölgeye ait olan kültürel özellikler o bölgedeki halkın içerisinde şekillendiği için, halkın kültür yapısını ve özelliklerini yansıtır. Kültürel özellikler halkın ortak duygu ve düşüncelerini yansıtırma açısından ve Türk kültürünün korunması, yaşatılması ve geleceğe aktarılması bakımından önemli işlevleri vardır.

Erzurum asırlar boyunca önemli yollar üzerinde önemli bir geçit ve ticaret merkezi olmuştur. "İran ve Kafkasya üzerinden gelen kavimlerle Avrupa'daki diğer kavimlerin

kültürlerinin etkisi altında kalan bölge, kökü tarihin derinliklerine kadar uzanan zengin bir hazineye sahiptir" (Sezen, 1993, s. 251).

Bu bölümde; Erzurum insanı ile özdeşleşen dadaş sıfatı, Erzurum halk oyunları ve aşıklık geleneği, müzikleri, yöreye ait yemekler, çay kültürü, el sanatları, Erzurum yöresinde yapılmakta olan spor dalları ve yörenin turizm çeşitleri hakkında bilgiler verilmektedir.

Erzurum insanı için "dadaş" sıfatı kullanılmaktadır. Dadaş sıfatı, kadın-erkek, köylü-şehirli, zengin-fakir ayrımı yapılmadan Erzurum insanı için kullanılan bir sıfat olmuştur. Türkçe sözlükte dadaş: 1. Erkek kardeş. 2. Delikanlı, yiğit kimse olarak tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu, 1998). Dadaş kelimesi değişik anlam ve şekillerde yorumlanmıştır.

Kimine göre; mert, cesur, özü sözü doğru zalimin karşısında, mazlumun yanında olan merhametli, yiğit biridir. Kimilerine göre; erkek kardeş, ağabeyi, cesur, yiğit, tüm erdemleri kendisinde toplamış mükemmel bir insandır. Aynı zamanda 'numune-yi misal' bir Erzurumludur. Bazılarına göre de bar tutan, at binen, cirit atan. Kabadayı, tığ gibi bir delikanlıdır. Dadaşlık, öyle rastgele kazanılmış bir sanat veya meslek değil, bazı müstesna şahsiyetlerde görülen; "efendilik" gibi fitrî (doğmatik) bir ruh asaletidir. Bu düşünceden baktığımızda tarihi bir misyona sahip olan dadaş, "Zaman zaman serhat boylarının bekçisi, acizin yoksulun, kimsesizin hamisi, eli ve sofrası açık mert bir köylü, bir esnaf, camilerimizin imanlı, toksözlü. Nur yüzlü vaizi, siyasî hayatın medeni cesaretini nefsinde toplamış cesur bir hatip, yiğit bir kumandan, vazifesini namus bilen bir memur, bir öğretmen kendisini ailesine ve çocuklarına vakfetmiş Erzurumlu bir ana veya babadır. Dadaş, aile içinde ve dışında herkesin saygınlığını kazanmış, her konuda kendine güven duyulan, sofrası eşe - dosta yoksula düşküne açık, İyi bir aile reisidir (Erzurum Valliği, 2012).

Türk halk oyunları ait olduğu bölgenin kültür, inanç, sosyal yapısı, iklim ve coğrafik özellikleri hakkında bilgi veren kültürel zenginliktir. Erzurum'da halk oyunları "Bar" olarak adlandırılmaktadır. "Barlar yapıları ve kuruluşları ile toplu meydan oyunlarıdır. Yan yana, el ele, omuz omuza, kol kola tutuşarak dayanışmayı gösteren omuzdaşlık, dadaşlık oyunu oluşudur" (Şahin, 2011, s. 6). Erzurum'da kadın ve erkekler bir arada oynamazlar. Kadınlar bir araya gelerek kadın barları, erkeklerinde bir araya gelerek erkek barları oynamaktadırlar.

"Erkek barlarında erkekler yiğitliği, mertliği, çevikliği, korkusuzluğu, dosta güven düşmana korkuyu ifade edercesine vakur ve kendinden emin olmayı sergilerken, Kadın barlarında kadınlar, zarafeti, asaleti, ağırbaşlılığı, olgunluğu sergilerler" (Doğan, 2011, s. 26).

Erzurum, zengin ve özgün halk müziğine sahiptir. Erzurum'un yaşayış şekilleri ve değişik medeniyetlerden etkilenmesi sonucunda kendine özgü bir müzik kültürüne sahiptir. Bunlar; ezgiler, uzun hava ve kırık hava biçimindedir. Sözlü ve sözsüz olabilirler. Aşk, doğa, gurbet, ağıtlar, ninniler, koçaklamalar, taşlamalar, bar, cirit, dağ ve yayla havaları, deyişler

ile kına ve gelin havalarıdır. Yörede aşık edebiyatının köklü bir geçmişi vardır. Ülke çapında ün kazanmış birçok halk ozanı yetişmiştir. Yörede aşık edebiyatının geçmişi XVII. yy' a kadar uzanır (ÇVŞM,2011, s. 137). "Erzurum yöresi içerisinde yiğitlik, mertlik, aşk, seveda, ağıt, hasretlik, kahramanlık, cesurluk, bulunduran türkülerden oluşur" (Bayburtlu,2016, s. 267). Kış mevsiminin uzun sürmesi, köy yollarının aylarca kapalı kalması Aşıklık geleneğinin oluşmasında etkindir. Erzurum'da Kilise kapı semtindeki Aşıklar Kahvehanesi'nde, Aşıklık geleneğini sürdürme gayreti devam etmektedir (Sezen, 2013, s. 445). Erzurum'un tanınmış aşıkları; Noksani, Erzurumlu Emrah, Lezgi Ahmet, Sümmani (Hüseyin), Mustafa Temel (Ruhani), Yaşar Yılmaz (Reyhani), Hüseyin Yazıcı (Sümmanioğlu) gibi sayabileceğimiz tanınmış birçok aşık vardır (Özarslan, 2001, s. 357-416).

Birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan Erzurum ili zengin yemek kültürüne sahiptir. Hayvancılığın yaygın olduğu ilde et ve süt ürünlerinde "Türkiye'nin en iddialı yörelerinden biridir" (Serçeoğlu, 2014, s. 39). Erzurum'un kendine has civil peyniri ve kerti- göğermiş (küflü peynir)peyniri meşhurdur. Ayran aşı, kesme aşı, herle çorbası, çiriş pancarı, çortutu pancarı, şalgam çırtması, çeç pancarı, çaşır kavurması, tirit, şalgam dolması, lobiya, lor dolması, aşmalı yahni, kelecoş, gıliko (bulgur köftesi), cağ kebabı gibi sebze ve et yemekleri ile su böreği, sini ketesi, tandır ketesi, tatar böreği, hıngel gibi hamur işi yemekleri ile kadayıf dolması, pestil çullaması, dut çullaması, gaysefe gibi tatlıları bulunmaktadır.

"Erzurum kültürünün karakteristiklerinden biriside çay içme kültürüdür" (Tezcan, 1987, s. 280). Erzurum'da çay genellikle açık renkli ve kaşıksız olarak ikram edilir ve yöre halkı tarafından "kıtlama" olarak adlandırılan yöntemle içilmektedir. Bu yöntemde kullanılan şekerde farklı olmakta Erzurum yöresinde üretilen sert kelle şeker kullanılmaktadır. Şeker çekiçe ve özel şeker makasları kullanılarak kırılmaktadır. Kırılarak küçültülen şeker dilaltına bekletilerek çay içilmektedir.

Erzurum'un ticaret yolları üzerinde bulunması ve birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olması el sanatlarındaki çeşitliliğe de yansımıştır. Osmanlı zamanında çok çeşitli ve canlı olan el sanatları teknolojideki gelişmelere ayak uydurmayarak birçoğu günümüze ulaşamamıştır. Bunlar; dabaklar, semercileri, çarıkçılar, meçsiler, kürkçüler, kevelciler, kunduracılar, kazazlar, arabacılar, çadırcılar, culfacılar, ipçiler, demirciler, dülgerler, yapacılar, bakırcılar, sabuncular, mumcular, takımcılar, marancılar, keçeciler, tandırcılar, saraçlar, çakmakçılar, bıçakçılar, çıkırıkçılar, hasırcılar, nalbantlar, sabuncular gibi çok

çeşitli el sanatlarından oluşmaktadır. Oltu taşı işlemeciliği, kuyumculuk, bakırcılık, ehram dokumacılığı gibi el sanatları ise günümüze ulaşabilmiştir.

Erzurum ilinde geleneksel spor dalı olan cirit eski canlılığı ile yaşatılmaktadır. Cirit adını oynandığı çevgan-çevgen denilen mızraktan almıştır (Halıcı, İslam ansiklopedisi, 1993, s. 26).Cirit, at ile insanın birlikte mücadelesine dayanan ve erliğin bir göstergesi olarak kabul edilen, binicilikte ve mızrak fırlatmakta ustalık isteyen Orta Asya kökenli eski bir savaş oyunudur. Cirit için Erzurum'da özel sahalar bulunmaktadır. İlçe ve köylerde geniş çayırılık alanlarda, özellikle hafta sonları düzenlenen karşılaşmalarda cirit oynanmaktadır. Cengiz Han Zamanında Anadolu'ya geldiği tahmin edilen bu sporun ülkemizde başka yörelerde oynanmasına karşılık, bu işe en çok gönül verilen yer Erzurum ilidir. (Erzurum Valiliği Web Sitesi, 2002).

Erzurum'da turizm sektöründe çeşitlilik söz konusudur. İlin doğal, kültürel, arkeolojik ve tarihi değerleri bu çeşitliliğin oluşmasında etkindir. Bu çeşitlilik spor, kış turizmi, doğa, termal, tarihi ve kültür turizmi gibi alanlara yansımıştır.

Erzurum konumu ve iklimi itibarıyla uzun süreli kış turizmine olanak sağlayan bir yerleşim yeridir. Erzurum kent merkezi ve yakın çevresinde kayak ve kış spor turizm merkezleri mevcuttur. Bunlar; Palandöken Dağları, Erzurum Boğazı mevki, Gez yaylası ve Konaklı Bölgesi'dir. Erzurum ilinde kış sporu olanakları yanında dağ yürüyüşü, kaya tırmanışı, dağcılık ve kampçılık, rafting, gibi alternatif spor potansiyellerine de sahiptir. Dağ yürüyüşü Dumlu Dağları ile Palandöken Dağlarında yapılabilmektedir. Dünya'nın en iyi rafting parkurları arasında ilk beşte yer alan Çoruh Nehri, Türkiye'de dağcılık sporu için de başlıca dağlardan biri sayılan Kaçkar Dağları arasından akmaktadır. İspir'de, dünyanın en hızlı akan nehirlerinden biri olan Çoruh Nehri üzerinden rafting yapılabilmektedir (Kudaka Erzurum İli Sektör Raporu 2014, s. 41).

Erzurum, termal turizm açısından zengindir. Ilıca (Aziziye) kaplıcası, Pasinler kaplıcası ve Köprüköy çamur banyosu (Deli Çermik) gibi jeotermal kaynaklara sahiptir. Sağlık Bakanlığı'nca yapılan kimyasal analizlere göre, bu kaynakların debisi ve içindeki eriyik maden değerleri çeşitli rahatsızlıklar için tamamlayıcı tedavi niteliği taşımaktadırlar (Elmas, Akkuş ve Cengiz, 2013, s. 97). Bu kaplıcaların yanı sıra ilçe ve köylerde ilkel tesislerin olduğu termal alanlar da bulunmaktadır.

Erzurum, Anadolu tarihini yansıtmaları bakımından önemli kültürel değerlere sahiptir. Ulu Camii ve Çifte Minareli Medrese Anadolu Selçuklu döneminden, Yakutiye Medresesi,

İlhanlılardan, Üç Kümbetler Saltuklulardan, Lale Mustafa Paşa Cami Osmanlı döneminden kalmadır. Bunların yanı sıra, Erzurum Kalesi, Pasinler Kalesi, Saat Kulesi, İspir Kalesi, Oltu Kalesi, Narman Samikale ise Bizans dönemini yansıtan eserlerdir. Müze olarak ise Erzurum Arkeoloji Müzesi ve Türk-İslam Eserleri ve Etnografya Müzesi, Atatürk Evi müzesi, 23 Temmuz Kongre Salonu müzesi mevcuttur.

2.4. Tipoloji Kavramı ve Tipolojik Sınıflandırmanın Önemi

2.4.1. Tipoloji Kavramı

Tip kelimesi Türk dil kurumu sözlüğünde "aynı cinsten bütün varlıkların veya nesnelerin temel özelliklerini büyük ölçüde kendinde toplayan örnek", "tür, çeşit" ve mecazi anlamda ise "ilgi çekici, değişik" olarak tanımlanmıştır (TDK, 2002).

Tip kelimesi, Türkçeye Fransızca ve İngilizcedeki "type" sözcüğünün karşılığı olarak girmiştir (Bingöl, 2007, s. 5). Tip kelimesi Oxford sözlüğünde "insan kategorisi veya ortak özelliklere sahip şeyler", "belirtilen karakter veya nitelikteki bir kişi", "boya baskısında kullanmak üzere, üst yüzeyinde harf veya karakter artışı olan bir metal parçası", "ekspres baskıda kullanılan metal türleri", "bir madalyonun veya madalyonun iki yanında bir tasarım" olarak tanımlanmıştır (Oxford sözlüğü, 2000).

Tip kelimesinin kökeni geç 15. yüzyılda "sembol ve amblem" anlamında Fransızcadan veya Latince'den tür anlamına gelen "typus", Yunancadan gelen "typos" etki, şekil, tür anlamında ve Yunancada vurmak anlamına gelen "typtein" kelimelerinden türetildiği belirtilmiştir (Oxford sözlüğü, 2000).

15. yüzyıldan beri, tip kelimesi din bilim alanında ruhani bir kişinin, bir nesnenin, ya da bir olayın sembolik temsili olan bir kurgu olarak kullanılır. Baskı makinesi ile olan ilgisinden dolayı, 17. yüzyılda tip kelimesi aynı zamanda tasvir, imge, kopya gibi anlamları da içermeye başlamıştır. 18. yüzyılda bilimsel düşüncenin gelişimi ile tip kelimesinin anlamı belli bir nesne ya da varlık gruplarını birbirinden ayırt etmeye yarayan genel form, strüktür ve karakter özellikleri olarak tanımlanmıştır (Güney, 2007, s. 28).

2.1.4.1. Tipolojik Sınıflandırmanın Önemi

Bilimsel bir terim olan tip kelimesini, her bir disiplin kendi alanında kullandıkları ölçütlere göre anlamlandırmıştır. Bilim alanında yapılan araştırmaları çözümlemede varlıkları ve nesneleri sınıflandırmak için kullanılan tipoloji çalışmalarının temelini oluşturmaktadır.

Tipoloji kelimesi ise Türk dil kurumu sözlüğünde "insan tiplerini belirleme ve ayırt etme yöntemi" olarak tanımlanmıştır (TDK, 2002). Tipoloji kelimesi 19. yüzyıl ortalarında nesneleri karşılaştırmak ve benzer özelliklerini sınıflandırmak için yapılan tip gruplama çalışmalarında kullanılmaya başlanmıştır. "Yirminci yüzyıl ortalarından itibaren tipolojik çalışmalar sayısal bilimlerle sosyal ve kültürel çalışmaların ortak bir teması olarak benzer bir düşünce yapısını ifade etmeye başlamıştır "(Güney, 2007, s. 28). Sosyal bilimlerde iyi kurulmuş köklü analitik araçtır. Sınıflandırma, ölçüm kategorisi oluşturma ve şekillendirme gibi çeşitli analitik çözümlemelere önemli katkıda bulunur (Collier, LaPorte ve Seawright, 2012, s. 217).

Günümüzde birçok disiplin alanında kullanılmaktadır. Sosyoloji, psikoloji, sanat, edebiyat gibi sosyal bilimlerin pek çok alanında yaygın şekilde kullanıldığı görülmektedir.

Din biliminde tipoloji "insan tiplerini belirleme, diğerlerinden ayırt etme ve sınıflandırma yöntemi olarak ön plana çıkmakta ve herhangi bir bireyi, bir tek fizik veya ruhsalimsel tiplere göre sınıflandırmaya yönelik sitemdir" (Altay, 2011, s. 76).

Dil biliminde tipoloji "yeryüzünde bulunan tüm dilleri belirli gruplara ayırmak ve bir dilin yapım ve biçim özelliğini aktarmaktır " (Shakhin, 2009, s. 1).

Mimarlık alanında tipoloji, mimari oluşum olan tipleri sınıflandırabilmek için, mimari öğelerin birleşme olanaklarının araştırılma çabası, mimari biçimlere ilişkin belirli tiplerin arşivinin oluşturulması (Altaş, 1997, s. 1779) için işlevsel (banka, hastane, konut), kültürel (Türk mimarisi, Yunan tapınakları) kullanılan malzeme ve eseri yapan (Sinan yapıları) mimarların tasarladıkları ürünler gibi nesneler arasındaki karakteristik ilişkiyi ifade etmektedir (Güney, 2007, s. 28-29).

Tipoloji kullanılan alanlardan ve yapılan tanımlamalardan anlaşılacağı üzere kategorize etme ve sınıflandırma işlemi denilebilir. Tipolojinin disiplinlere sağladığı en önemli fayda ise nesneleri fiziksel veya diğer özelliklerine göre tiplere ayırarak belli başlıklar altında verilerin toplanmasını sağlamaktır. Benzer özelliklerin bir çatı altında toplanması verilerin anlaşılır hale gelmesini ve o konu üzerine araştırma yapacak araştırmacılar için ulaşılabilirlik açısından önemlidir.

2.1.4.2. Giysilerde Tipolojik Sınıflandırma

Etnografik malzemeler içerisindeki Anadolu'da halkın kullandığı giysilere bakıldığında yurdumuzun pek çok bölgesinde yörenin kendine has özelliklerini içeren şekil, yapı ve

kullanım özelliği açısından farklı olarak karşımıza çıkan bir çeşitlilik söz konusudur (Koç ve Aksakal, 2016,s.156). Giyim kuşam biçimleri kullanılan yörenin coğrafik şartları, sosyal yapısı, kültürel değerler, yaşam biçimleri ve inançlara göre şekillenmiştir. "Giysilerde kullanılan renk, biçim, kumaş özellikleri ve aksesuarlar dahil toplumsal ve ulusal kültürü yansıtan en belirgin öğelerdendir" (Koç ve Aksakal, 2017, s. 453). Böylece Türk halk giysileri temelde ortak özelliklere sahip olmakla birlikte Anadolu'da her bölgenin kendi kültürel değerlerini yansıtan bölgeden bölgeye hatta aynı ilin ilçelerinde ve köylerinde dahi giysilerinde çeşitlilik mevcuttur. "Kat kat giyinme geleneği Türk giysilerinin zenginliğini ve çeşitlenmesini sağlayan en önemli özelliklerinden biri olarak görülmektedir"(Koç ve Koca, 2016, s. 239).

Türk giyim kuşamı ile ilgili yapılan çalışmalarda giyim kuşamla ilgili kültürel özellikleri, tarihsel bilgileri, kullanım biçimleri ve kalıpsal özellikleri hakkında birçok araştırma yapılmıştır. Erzurum ili giysileri ile ilgili olarak da daha önce çalışmaların yapıldığı görülmüştür. Görgünay (1973) tarafından hazırlanan "Erzurum Merkez İlçesi İle Civar Köylerinde Kadın Giyimi" konulu basılmış doktora tezinde, Erzurum ve seçilmiş civar köylerinde kadınların giyim ve kumaş özelliklerini, giyim adedi ve takribi fiyatların belirlemiş ve giyim için harcanan masraflar tespit etmiştir. Atılcan (1991) tarafından hazırlanan "Erzurum Barları Ve Yöresel Giysileri" isimli kitabında Erzurum tarihi, kültürü, folkloru ve giyim kuşamı hakkında bilgilere yer verilmiştir. Halk oyunlarında kullanılan kadın ve erkek giysi parçalarının neler olduğu giysilerin kalıp ve motifleri hakkında bilgilere yer verilmiştir. Salman ve Atmaca (2009) tarafından hazırlanan "Erzurum'da Geleneksel Kadın Giysilerinin Özellikleri" konulu makalede, Erzurum ve yöresindeki giyim kültürünü ve bu kültür içinde şekillenen sanat anlayışını açığa çıkarmak açısından kullanımı hızla yok olan ancak, düğün, sandık ve çeyizde varlığını sürdüren giysileri tespit etmek, incelemek ve özelliklerini ortaya çıkarmaktadır. Kayserili (2014) tarafından hazırlanan " Erzurum Şehri'nin Kültürel Coğrafyası (Maddi Kültür Öğelerine Göre)" konulu kitabında Erzurum ilinin coğrafi özelliklerini yanı sıra mesken, giyim kuşam ve yemek kültürü hakkında bilgilere yer verilmiştir. Giyim kuşam ile ilgili kavramları tarihi süreç içerisinde ki değişimi ve gelişimi ve Erzurum ilinde ve çevresinde kullanılmış kıyafetler hakkında açıklamalar yapılmıştır.

Erzurum halk giyim kuşamı ile ilgili yapılan çalışmalar incelenmiş ve görülmüştür ki giysiler kalıp, teknik, süsleme özellikleri gibi konularda ele alınmış ve belgelendirilmeye

alışılmıştır. Ancak giysilerin tip açısından tanımlandığı ve tiplere ayrılarak tipolojik olarak sınıflandırıldığı bir çalışmaya ulaşılamamıştır.

Nesneleri karşılaştırmak ve benzer özelliklerini sınıflandırmak için yapılan tip gruplama çalışmalarında kullanılan tipolojik sınıflandırma ile giysiler kronolojik olarak biçim özelliklerine göre ayrılarak beden, yaka ve kol formlarına göre sınıflandırılmıştır. Tipolojik sınıflandırma ile halk giyim kuşamında kullanılan giysilerin benzer tipolojik özellikleri ortaya çıkarılacak ve kaybolmaya yüz tutan giysilerin belgelendirilmesi sağlanacak ve gelecek kuşaklara aktarılacaktır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, veri toplama teknikleri ve verilerin analizi bilgilerine yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Erzurum ili kadın halk giysilerinin belgelendirilebilmesi ve tipolojik bir sınıflandırma yapılarak belgelendirilmesi amacıyla yapılan bu araştırma betimsel bir araştırmadır. Araştırma verilerine ulaşabilmek için tarama modeli kullanılmıştır. “Tarama modeli betimsel araştırmalarda kullanılan bir yöntemdir. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle tanımlamayı amaçlayan yaklaşımdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşullarında diğer bir ifade ile olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır”(Karasar, 2009 s.77). Tarama modellerinin evren hakkında bir yargıya varmak amacıyla, evrenin tümü ya da alınan örneklem üzerinde çalışılır, sonuçlar evrene genellenir ilkesinden yola çıkarak Erzurum müzesinde bulunan kadın giysilerinin Erzurum yöresinde kadınların kullandığı giysileri temsil edeceği ve evrene genellenebileceği düşünülmüştür.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evrenini Türk halk giyiminde kadın ev içi giysileri oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise Erzurum yöresi ve Erzurum müzesi koleksiyonunda bulunan ve Erzurum yöresine ait olduğu düşünülen kadın giysileri oluşturmaktadır. Erzurum müzesi koleksiyonunda bulunan gelenekli yaşamda kullanılmış olan 9 adet üçetek entari, geleneklilik özellikleri ile batı modası özelliklerinin birlikte kullanılan 5 adet kadife bindallı entari ile batı moda özelliklerine göre biçimlendirilmesine rağmen geleneklilik özelliklerin görüldüğü 12 adet entari ve tamamen batı moda etkeni ile biçimlendirilen 8 adet etek bluzdan oluşan ikili takımlar araştırma kapsamında incelenmiştir. Giysilerin örnekleme belirlenirken günlük yaşamda kullanılan ev içi giysileri kapsama alınmış, sokak

giysileri ile iç giyimler ve koleksiyondaki birbirine benzerlik gösteren giysiler kapsam dışı bırakılmıştır.

Örneklemin oluşturulmasında maksimum çeşitleme örnekleme tekniği kullanılmıştır. Bu örnekleme yöntemindeki amaç, çeşitliliği sağlamak yoluyla evrene genelleme yapmak değil, çeşitlilik arz eden durumlar arasında ne tür ortaklıkların ve benzerliklerin var olduğunu bulmaktır. Maksimum çeşitliliğe dayalı örneklemden elde edilen bulgular daha zengin sonuçlar sağladığı için (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 108-109) seçilen örnekleme tekniğinin seçilmiş giysi tiplerini belirlerken birbirine benzer giysileri elemine ederek örneklem grubunu oluşturmak için giysi özelliklerinin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır. Oluşturulan örneklem aracılığıyla çeşitlilik gösteren örnekler arasında herhangi bir ortak ya da paylaşılan olguların olup olmadığı belirlenmiştir.

3.3. Verilerin Toplanması

Bu çalışmada, literatür taraması yapılarak giyim kuşam tarihi ile ilgili kitap, tez, makale, dergi ve online kaynaklardan bilgiler toplanarak ve araştırmalar incelenerek elde edilen veriler doğrultusunda Erzurum ili halk giysilerinin belgelendirilebilmesi için merkez, ilçe ve köylerde alan taraması yapılmış, müzeler, belediyeler, kaymakamlıklar kız meslek liseleri, halk eğitim merkezleri ve yöre halkı ile görüşülmüştür. Öncelikle yöre halkının kullandığı gelenekli giysiler taranmış ve görülmüştür ki, yörede vefat eden kişinin giysileri ihtiyaç sahiplerine verilmekte, vefat eden kişiye ait çok az sayıda giysi parçası hatıra olarak çocukları veya yakınları tarafından saklanmış, evlilik göç ve benzeri nedenlerle de giysiler yer değiştirmiş bazı parçaları kaybolmuş bazı giysilere de farklı yörelerden eklemeler yapıldığı gözlenmiştir. Erzurum ve çevresinde farklı dönemlerde yaşanan depremlerde giysi ve giysi parçalarının kaybolmasının önemli nedenlerinden biridir. Erzurum ve çevresinde yaşanan önemli doğal afetlerden sonra büyük göçler yaşamış ve bu durum giysi özelliklerinin yok olmasına ve parçalarının kaybolmasına neden olmuştur. Erzurum ve çevresinde gelenekli halk giyim kuşamına ilişkin yapılan araştırma sonucunda giysilerin varlığının tespit edildiği ancak kullanılmadığı koruma saklama ve kullanım için halkın elinde çok az sayıda giysiye ulaşılmıştır. Modern yaşamın gereği olarak günümüzde değerini yitiren bu giysilerin gerçek örneklerine çok az sayıda ulaşılabilmektedir. Bu nedenle Erzurum müzesi taranmış ve Erzurum müzesinde genellikle Erzurum ve çevresinden koleksiyona dahil edildiği belirlenen 19. Yüzyıl sonu ve 20. Yüzyıl ortalarına tarihlendirilebilecek zengin bir koleksiyona ulaşılmıştır. Bu giysilerin Erzurum ve

çevresinde kadın giyim kuşamının giysi özelliklerinin belgelendirilmesini ve araştırmanın konusu olan tipolojik sınıflandırma yapılabilirliğini mümkün kılacağı düşünülmüştür. Bu nedenle çoğunluğunun Erzurum Müzesi koleksiyonundan olmak üzere ulaşılabilen Erzurum ev içi kadın giysileri araştırma kapsamına dahil edilmiştir.

Erzurum müzesi koleksiyonunda araştırma kapsamına alınan giysiler "gelenekli yaşamda kullanılan giysiler", "geleneklilik özellikleri ile batı modası özelliklerinin birlikte kullanıldığı giysiler" ile "tamamen batı moda etkeni ile biçimlendirilen giysiler" olmak üzere üç grup altında ele alınmıştır. Araştırmalar sonucunda Erzurum müzesi koleksiyonunda bulunan ve yöre halkına ait ulaşılabilen kadın giyim kuşamına ait giysiler bu üç gruba göre tasnifi yapılarak incelenmiştir.

İncelenen giysilerin ön ve arka beden fotoğrafları çekilmiş ve illüstratör programı kullanılarak giysilerin ön ve arka grafik çizimleri yapılmıştır. Ayrıca giysi ve giysilere ilişkin geçmişe yönelik fotoğraf, resim, çizim vb. görseller de araştırma kapsamında değerlendirilmiştir.

3.3.1.Ölçme Araçları / Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerinin toplanmasında kullanılan ölçme araçlarının oluşturulması için, ilgili literatür ve araştırmalar incelenmiştir. Bunun için, kütüphaneler, YÖK ulusal tez merkezi, online veri tabanları taranmıştır. Elde edilen bilgilerden yola çıkılarak ve uzman görüşünden yararlanılarak, araştırmacı tarafından dört farklı veri toplama aracı hazırlanmıştır.

- Alan araştırması sonucu elde edilen giysilerin kalıp ve teknik özelliklerinin belirlenebilmesi için, giyside kullanılan renkler, giysinin model ve kesimi ile ilgili teknik bilgiler, giysinin dikimi ile ilgili teknik bilgiler, giysinin süslemesi ile ilgili teknik bilgiler ve giysinin kullanım özelliklerinin yer aldığı giysi inceleme formu hazırlanmıştır.
- Alan araştırması sonucu ulaşılan fotoğraflara ait fotoğraf bilgi formu hazırlanmıştır. Formda giysini kime ait olduğu, kullanıldığı dönem, giyside kullanılan renkler, giysinin model ve kesimi ile ilgili teknik bilgiler, giysinin dikimi ile ilgili teknik bilgiler, giysinin süslemesi ile ilgili teknik bilgiler mevcuttur.

- Yöre halkı ile yapılacak olan görüşme için görüşme formu hazırlanmıştır. Formda Erzurum ili örf, adet, gelenek, görenek ile Erzurum ili kadın ile giyim kuşamı ilgili, giysinin kullanım özellikleri (kimler, nasıl, ne amaçla kullanmış), giysinin model, kumaş süsleme ve aksesuar özellikleri ile ilgili bilgiler mevcuttur.
- Erzurum ili halk giysilerinin tipolojik olarak sınıflandırılabilmesi için, biçimsel özellik tabloları hazırlanmıştır. Tablolarda beden, yaka, kol, etek (etek bluzdan oluşan ikili takımlar için) biçimsel özellikleri ve dikim özellikleri ile ilgili teknik bilgiler mevcuttur.

Erzurum müzesi koleksiyonunda bulunan ve yöre halkına ait ulaşılabilen kadın giyim kuşamına ait üçetek entari, kadife bindallı entari, entarilerin ve etek bluzdan oluşan ikili takımlar üzerinden veri elde etmek amacıyla ölçme alanları belirlenmiştir (Tablo 1).

3.3.2.Ölçme Alanları

Erzurum ilinde kadınların günlük ve özel yaşamda kullanmış oldukları ev içi giysileri üçetek entari, entari, kadife bindallı (kadama) entariler ve etek bluzdan oluşan ikili takımlar üzerinden veri elde etmek amacıyla Erzurum ili çevresinde ve müze envanter kayıtlarında bulunan giysiler üzerinden ölçme alanları tespit edilmiştir. Ölçme alanları için belirlenen gruplandırmalar literatür taraması sonucu elde edilen bilgiler doğrultusunda ve uzman kişi görüşleri alınarak belirlenmiş ve gruplandırmalar yapılmıştır. Biçimsel özelliklerin tanımlamaları ölçme araçlarında yer aldığı için, ölçümlendirme tablolarını incelenmesi önem taşımaktadır. Giysiler üzerinden alınan ölçme alanları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1.

Giysi Parçaları Üzerinden Belirlenen Ölçme Alanları

Ölçme Alanları	
Çeşitler	Yaka Çeşitleri
	Ön Orta Kapama Çeşitleri
	Kol Çeşitleri
Boy	Yaka-Omuz Açıklığı
	Yaka-Ön Orta Açıklığı
	Bel Hattı
	Kol Boyu
	Giysi Boyu
Genişlik	Yaka Genişliği
	Omuz Genişliği
	Beden Genişliği
	Kol Genişliği
	Manşet Genişliği

Beyhan Pamuk' un Giysi Moda Eğilimlerini Etkileyen Faktörler Ve Bir Model Önerisi (1940-2007 Yılları Arası Basılı Yayında Örnek Uygulama) konulu doktora tezinden yararlanmıştır

3.3.3. Ölçümlendirme Tabloları

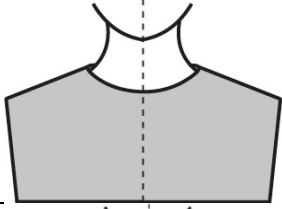
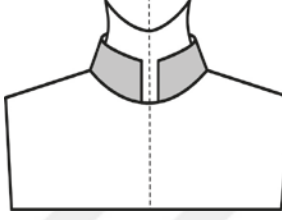
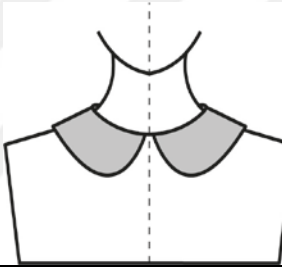
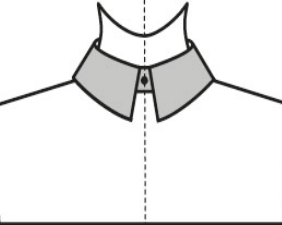
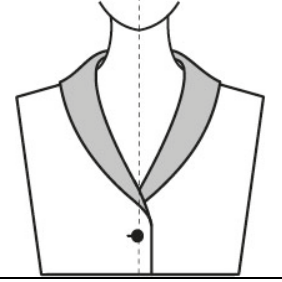
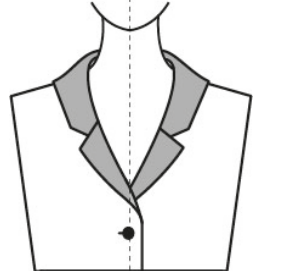
Belirlenen her bir ölçümlendirme alanı için ölçümlendirme tabloları hazırlanmıştır. Ölçme alanları için kullanılacak olan yaka çeşitleri, ön orta kapama çeşitleri ile kol türü ve giysi kesim özellikleri için Koca ve Koç(2008) tarafından hazırlanan "temel dikiş teknikleri" kitabından ve Pamuk (2009) Giysi Moda Eğilimlerini Etkileyen Faktörler ve Bir Model Önerisi(1940-2007 Yılları Arası Basılı Yayında Örnek Uygulama) konulu doktora tezinden yararlanılmıştır (Ek 5). Giysi üzerinden belirlenen ölçme alanlarından alınan boy ve genişlik ölçüleri santimetre olarak ve vücut üzerindeki forma göre ifade edilmiştir.

3.3.3.1. Yaka Çeşitleri Ölçümlendirme Tablosu

Yaka; giysilerin boyna gelen bölümüne eklenen ve türlü biçimlerde olan parçası (Türk Dil Kurumu, 2002) olarak tanımlanmıştır. Giysilerin rahat giyilip çıkarılmasını sağlamak giysiye model özelliği ve estetik görünüm kazandırmak amacıyla üst bedene giyilen giysilerin boyun çevresini oluşturan kısımdır.

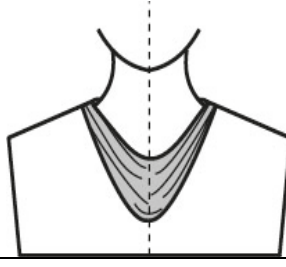
Tablo 2.

Yaka Çeşitleri

No	Gruplamalar	Grafik Çizimi	Açıklamalar
1	Oyuntulu Yakalar		Bedene herhangi bir parça ilave etmeden, boyun çevresinin istenilen şekilde oyulması ile elde edilen (sıfır yaka, V yaka, U yaka, kare yaka, biçimlendirilmiş yaka vb.) yakalardır.
2	Bedene Takılan Dik Yakalar		Bedenden ayrı olarak hazırlanan ve bedene sonradan takılan (hakim yaka, dik yaka, verrev dik yaka, bağlamalı yaka) yakalardır.
3	Bedene Takılan Yatık Yakalar		Beden üzerinde yatık olan ve bedenden ayrı olarak hazırlanan, çeşitli yöntemlerle bedene sonradan takılan (bebe yaka, bahriye yaka, volanlı yaka vb.) yakalardır.
4	Bedene Takılan Ayaklı Yakalar		Bedenden ayrı olarak hazırlanan ve çeşitli yöntemlerle bedene sonradan takılan (gömlek yaka vb.) yakalardır.
5	Bedenden Çıkan Yakalar		Beden kalıbı üzerinde çizilen bedenle birlikte çalışılan (şal yaka, Amerikan yaka vb.) yakalar.
6	Bedenden Çıkan ve Bedene Takılan Yakalar		Bir kısmı beden kalıbı üzerinde çizilen diğer kısmı bedenden ayrı olarak hazırlanan ve bedene takılan (erkek yaka vb.) yakalardır.

7

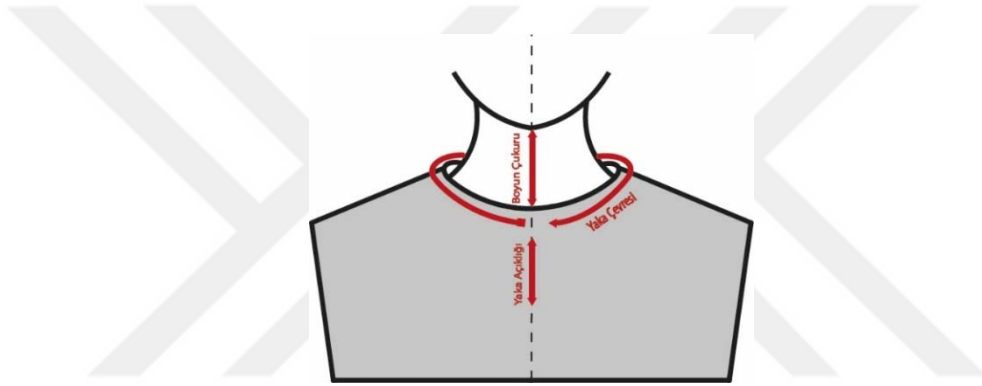
Yığılmalı Yakalar

Beden kalıbı üzerinde çizilen ve bedenle çalışılan (degaje yaka vb.) yakalardır.

3.3.3.2.Oyuntulu Yaka Ölçümlendirme Tablosu

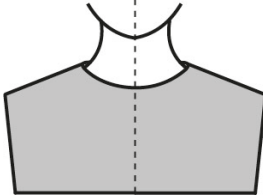
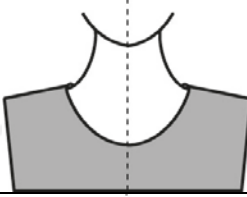
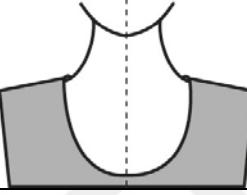
İncelenen model üzerinde oyuntulu yakalardaki boyun çukuru ile ön ortası çizgisi üzerinde aşağıya doğru olan ölçüyü tanımlamaktadır.

Şekil 1.Oyuntulu yaka ölçüm alanları

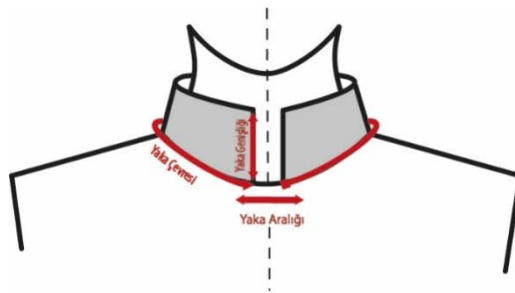
Tablo 3.

Oyuntulu Yaka Açıklık Gruplandırması

No	Gruplandırmalar	Grafik Çizimi	Açıklamalar
1	Normal Açıklıkta Oyuntulu Yakalar		Boyun çevresi ölçüsünde oluşturulan yakalardır.
2	Orta Açıklıkta Oyuntulu Yakalar		Boyun çukuru noktasından ön ortası çizgisi üzerinde aşağıya doğru 2 cm ile 8 cm açıklıkta oluşturulan oyuntulu yakalardır
3	Derin Açıklıkta Oyuntulu Yakalar		Boyun çukuru noktasından ön ortası çizgisi üzerinde bele doğru 8 cm den fazla açıklıkta oluşturulan oyuntulu yakalardır

3.3.3.3. Bedene Takılan Dik Yaka Genişlik Ölçümlendirme Tablosu

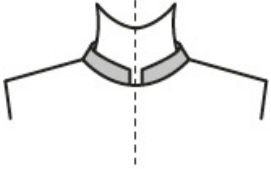
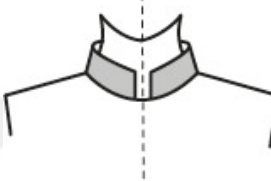
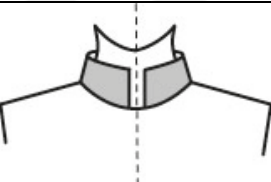
İncelenen model üzerinde bedene takılan dik yakalardaki yaka genişlik ölçüsünü yakanın bedene takım yerinden yukarı doğru olan ölçüyü tanımlamaktadır.

Şekil 2. Bedene takılan dik yaka ölçüm alanları

Tablo 4.

Bedene Takılan Dik Yaka Genişlik Gruplandırması

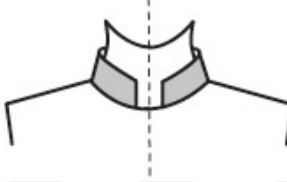
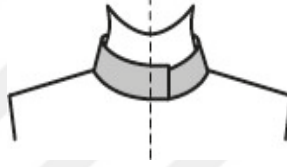
No	Gruplamalar	Grafik Çizimi	Açıklamalar
1	Dar Genişlikte Dik Yakalar		Yaka genişlik ölçüsü yakanın bedene takım yerinden yukarı doğru 2 cm ile 4 cm arası olan dik yakalar.
2	Orta Genişlikte Dik Yakalar		Yaka genişlik ölçüsü yakanın bedene takım yerinden yukarı doğru 5 cm ile 7 cm arası yakalar.
3	Geniş Dik Yakalar		Yaka genişlik ölçüsü yakanın bedene takım yerinden yukarı doğru 8 cm 'den fazla genişlikteki yakalar.

3.3.3.4. Bedene Takılan Dik Yaka Aralık Ölçümlendirme Tablosu

İncelenen model üzerinde bedene takılan dik yakalardaki yaka aralık ölçüsünü, ön ortasında yaka takım yeri arasındaki ölçüyü tanımlamaktadır.

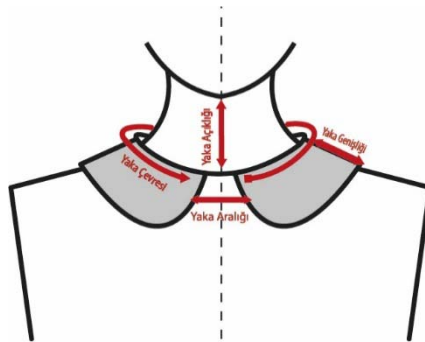
Tablo 5.

Bedene Takılan Dik Yaka Aralık Gruplandırması

No	Gruplamalar	Grafik Çizimi	Açıklamalar
1	Ön Ortasından Takılan Dik Yakalar		Ön ortasında yaka uçları uç uca gelecek şekilde takılan dik yakalar.
2	Ön Ortasından Geriye Doğru Takılan Dik Yakalar		Ön ortası hattından 2-4 cm arasında açıklık bırakarak geriye doğru takılan dik yakalar.
3	Ön Ortasından Uca Doğru Üst Üste Binen Dik Yakalar		Ön ortası hattından 2-4 cm arasında üst üste binerek takılan dik yakalar.

3.3.3.5. Bedene Takılan Yatık Yaka Genişlik Ölçümlendirme Tablosu

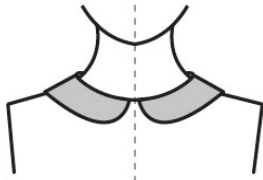
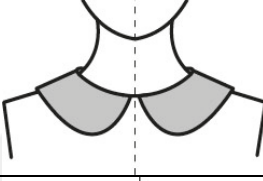
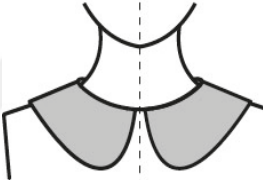
İncelenen model üzerinde bedene takılan yatık yakalardaki yaka genişlik ölçüsünü yaka çevresine yaka takım yeri çizgisinden aşağı doğru olan ölçüyü tanımlamaktadır.

Şekil 3. Bedene takılan yatık yaka ölçüm alanları

Tablo 6.

Bedene Takılan Yatık Yaka Genişlik Gruplandırması

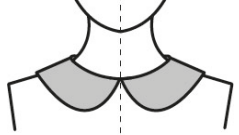
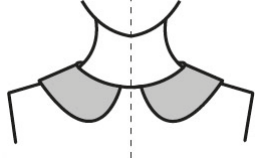
No	Gruplamalar	Grafik Çizimi	Açıklamalar
1	Dar Genişlikte Yatık Yakalar		Yaka çevresine yaka takım yeri çizgisinden aşağıya doğru 4-6 cm genişlikte olan yatık yakalar.
2	Orta Genişlikte Yatık Yakalar		Yaka çevresine yaka takım yeri çizgisinden aşağıya doğru 7-9 cm genişlikte olan yatık yakalar.
3	Geniş Yatık Yakalar		Yaka çevresine yaka takım yeri çizgisinden aşağıya doğru 9 cm' den daha fazla genişlikte olan yatık yakalar.

3.3.3.6. Bedene Takılan Yatık Yaka Aralık Ölçümlendirme Tablosu

İncelenen model üzerinde bedene takılan yatık yakalardaki yaka aralık ölçüsünü, ön ortasında yaka takım yeri arasındaki ölçüyü tanımlamaktadır.

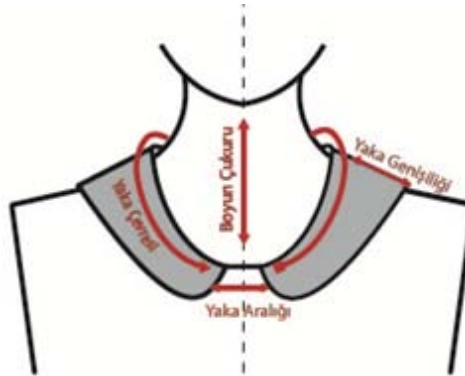
Tablo 7.

Bedene Takılan Yatık Yaka Aralık Gruplandırması

Yaka			
No	Gruplamalar	Grafik Çizimi	Açıklamalar
1	Ön Ortasından Takılan Yatık Yakalar		Yaka takım yeri ön ortasında uç uca gelecek şekilde takılan yatık yakalar.
2	Ön Ortasından Geriye Doğru Takılan Yatık Yakalar		Ön ortası hattından 2-4 cm arasında açıklık bırakarak geriye doğru takılan yatık yakalar.

3.3.3.7. Bedene Takılan Yatık Yaka Genişlik Ölçümlendirme Tablosu

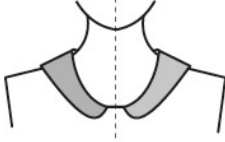
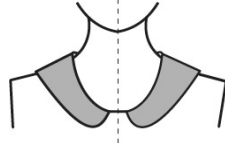
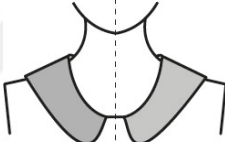
İncelenen model üzerinde bedene takılan yatık yakalardaki yaka genişlik ölçüsünü, yaka çevresine yaka takım yeri çizgisinden aşağı doğru olan ölçüyü tanımlamaktadır.

Şekil 4. Bedene takılan yatık yaka ölçüm alanları

Tablo 8.

Bedene Takılan Yatık Yaka Genişlik Gruplandırması

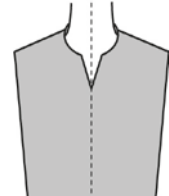
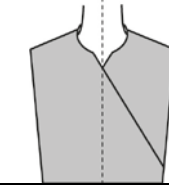
No	Gruplamalar	Grafik Çizimi	Açıklamalar
1	Ön Ortasında Dar Omuzda Genişleyen Dar Genişlikte Yatık Yakalar		Yaka genişliği ölçüsü ön ortasında 4-6 cm. omuz çizgisinde 6-8 cm. olan yatık yakalar.
2	Ön Ortasında Dar Omuzda Genişleyen Orta Genişlikte Yatık Yakalar		Yaka genişliği ölçüsü ön ortasında 6-8 cm. omuz çizgisinde 8-10 cm. olan yatık yakalar.
3	Ön Ortasında Dar Omuzda Genişleyen Geniş Yatık Yakalar		Yaka genişliği ölçüsü ön ortasında 8-10 cm. omuz çizgisinde 12 cm. ve 12 cm' den fazla olan yatık yakalar.

3.3.3.8.Kapama Çeşitleri Ölçümlendirme Tablosu

Giysiyi rahat giyip çıkarmak ve model özelliği kazandırmak için giysiyi oluşturan parçaların üst üste veya uç uca getirilmesi işlemidir. Koca ve Koç (2008) tarafından yapılan çalışmalarda kapamayı, temel amacı giysilere fonksiyonellik kazandırmak olmasının yanında giysilere model özelliği ve estetik görünümde kazandıran, giysilerin farklı yerlerindeki açıklıklara "giysi kapaması" denir şeklinde tanımlamışlardır. Giysinin model özelliğine göre farklı kapama çeşitleri kullanılmaktadır.

Tablo 9.

Kapama Çeşitleri

No	Gruplandırmalar	Grafik Çizimi	Açıklamalar
1	Düz Kapama		Ön ortasından ileriye doğru her iki tarafına 2-4 cm. genişlikte pay vererek giysi parçalarının ön ortasında birleşecek şekilde üst üste kapanmasını sağlayan kapama çeşididir.
2	Patlı Kapama		Ön ortası açıklığında, ön ortası çizgisinin sağ ve soluna eşit şekilde 2-4 cm. genişliğinde pat parçasının yerleştirilmesi ile yapılan, giysi parçalarının ön ortasında birleşecek şekilde üst üste kapanmasını sağlayan kapama çeşididir.
3	Kruvaze Kapama		Ön ortasından ileriye doğru her iki tarafına 6-12 cm arasında değişen ölçülerde kapama payı vererek giysi parçalarının ön ortasında birleşecek şekilde üst üste kapanmasını sağlayan kapama çeşididir.
4	Yırtmaçlı Kapama		Ön veya arka ortasına göğüs ve bel hattına kadar değişen uzunlukta oluşturulan kapama çeşididir.
5	Uç Uca kapama		Ön ortasına herhangi bir kapama payı verilmeden genellikle birit kullanılarak giysinin iki parçasını bir araya getirmek için oluşturulan kapama çeşididir.
6	Asimetrik Kapama		Ön ortasına giysini sağ veya sol bedenine düz veya değişik şekillerde uygulanan giysi parçalarının üst üste kapanmasını sağlayan kapama çeşididir.

3.3.3.9.Kol Çeşitleri Ölçümlendirme Tablosu

Giyside kol modele bağlı olarak değişik biçim, genişlik ve uzunlukta çalışılabilir. Kollar parça sayısına uzunluklarına ve modeline bağlı olarak değişmektedir. Kolları bedene takılan kollar, bedenden çıkan kollar ve raglan kollar olarak üç gruba ayırabiliriz. Bedene takılan kollar, bedenden çıkan kollar ve raglan kollar kendi içinde alt gruplara ayrılır.

1. Bedene takılan kollar

- a. Takma kol
- b. Dirsekten pensli kol
- c. İki parçalı kol
- d. Üstü büzgülü altı dar
- e. Altı büzgülü kol
- f. Kol altı kuşlu takma kol
- g. Kol Altı Kuşku T kol
- h. T Kol
- ı. Model Uygulamalı Takma Kol

2. Bedenden çıkan kollar

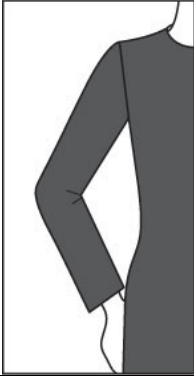
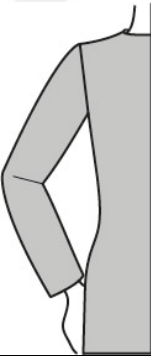
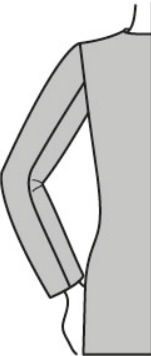
- a. Japone kol
- b. Yarasa kol
- c. Kimono kol

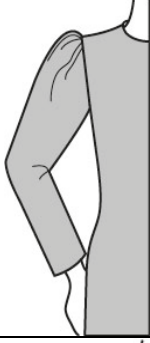
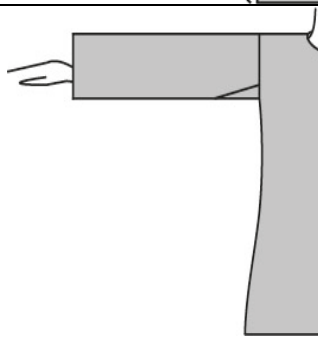
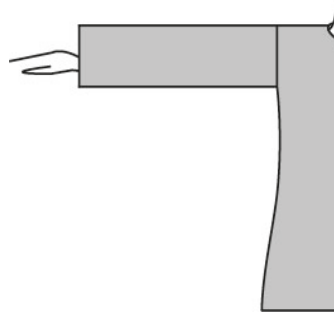
3. Raglan Kollar

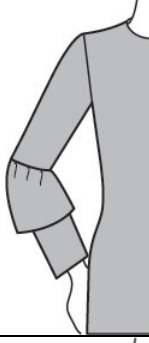
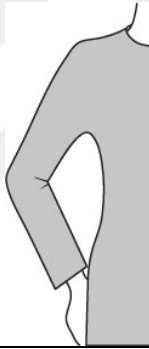
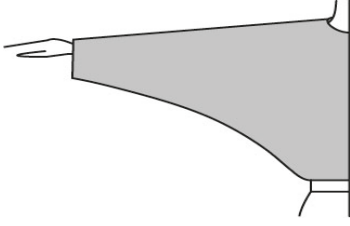
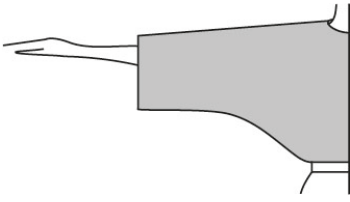
- a. Tam raglan kol
- b. Yarım (janus) raglan kol
- c. Dilli (amerikan) raglan kol

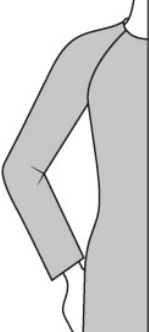
Tablo 10.

Kol Gruplandırma Tablosu

No	Gruplandırmalar	Grafik Çizimi	Açıklamalar
1	Bedene Takılan Kol Ön Beden		Kol oyuntu ölçüsü alındıktan sonra ayrı olarak kalıbı çıkarılan kollardır. Kol ve bedenin birleştiği yerde dikiş vardır.
1.a	Takma kol Ön Beden		Tek parçalı, büzgü, pili, drape vb. gibi model özelliklere sahip olmayan kol biçimidir.
1.b	Dirsekten pensli kol Arka Beden		Tek parçalı kolun arka dirsek hattında kol altı dikişinden kol ortasına doğru pens uygulanan temel kol biçimidir.
1.c	İki parçalı kol Arka Beden		İki parçalı, büzgü, pili, drape vb. gibi model özelliklere sahip olmayan kol çeşididir.

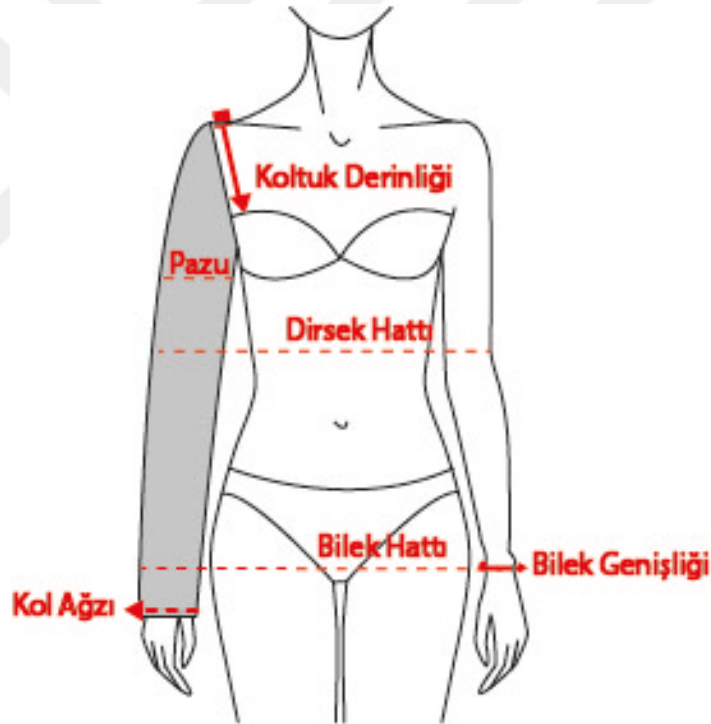
1.d	Üstü büzgülü altı dar		Kol oyuntusuna veya kol ortasına bolluk payı verilerek ve bu payın büzgü ile toplanarak oluşturulan kol çeşididir
1.e	Altı büzgülü kol		Kol ağzına bolluk payı verilerek ve bu payın büzgü ile toplanarak oluşturulan kol çeşididir.
1.f	Kol altı kuşlu takma kol		Kol altına, dirsek hattına kadar veya kol boyuna kadar kola parça eklenerek oluşturulan kol çeşididir.
1.g	Kol Altı Kuşku T kol		Kol oyuntusu olmayan düz kesilerek omuz çizgisi doğrultusunda yan dikişe 90 derecelik açı yapılarak oluşturulan kol altında kuş parçası bulunan kol çeşididir.
1.h	T Kol		Kol oyuntusu olmayan düz kesilerek omuz çizgisi doğrultusunda yan dikişe 90 derecelik açı yapılarak oluşturulan kol çeşididir.

1.1	Model Uygulamalı Takma Kol		Pili, büzgü, fırfır gibi model özelliklere sahip olan kol çeşididir.
2	Bedenden Çıkan Kol		Doğrudan arka ve ön bedenine üzerine çalışılarak oluşturulan kol çeşididir.
2.a	Japone kol		Beden kalıbı üzerinde beden ile birlikte oluşturulan (bedenden çıkan kol) kol altı kuşlu veya kuşsuz olarak hazırlanan kol çeşididir.
2.b	Yarasa kol		Kol evi giysi boyundan başlayan kol çeşididir.
2.c	Kimono kol		Beden kalıbı üzerinde beden ile birlikte oluşturulan (bedenden çıkan kol)kol evi giysi boyundan başlayan kol ağız geniş kol çeşididir.

3	Reglan kol		Kol evi kol altından başlayarak yakada biten, kol formu da kol evi özelliğine göre hazırlanan kol oyuntusu verev kesimli kol çeşididir.
	Ön Beden		

3.3.3.10.Kol Genişlik Ölçümlendirme Tablosu

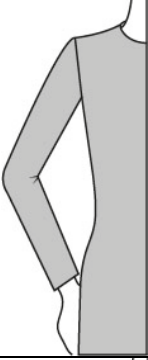
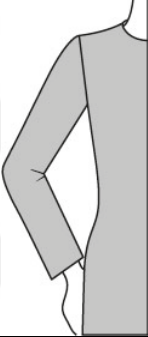
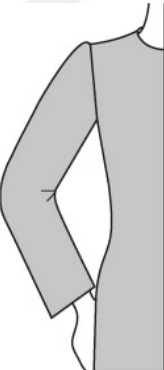
İncelenen model üzerindeki kol genişliğini tanımlamaktadır. Koltuk derinliği, pazu ve kol ağzı ölçüsüdür.

Şekil 5.Kol ölçüm alanları

Tablo 11.

Kol Genişlik Gruplandırması

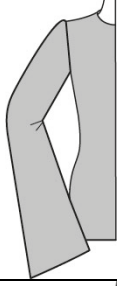
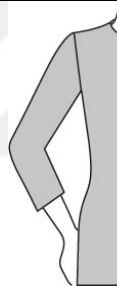
No	Gruplamalar	Grafik Çizimi	Açıklamalar
1	Dar Kol		Kolu saran ve modelin kol formunu net bir şekilde ortaya çıkaracak şekilde oluşturulan kol formudur (genellikle dirsekten pensli olarak çalışılır).
2	Orta Genişlikte Kol		Bolluk payı verilerek modelin kol formu koruyacak şekilde oluşturulan kol formudur.
3	Geniş Kol		Modelin kol formu belli olmayacak şekilde pay verilerek oluşturulan kol formudur.

3.3.3.11.Kol Boyu Ölçümlendirme Tablosu

İncelenen model üzerindeki kol boyu ölçüsünü tanımlamaktadır. Omuz hattından bilek hattı arasındaki ölçüdür.

Tablo 12.

Kol Boyu Gruplandırması

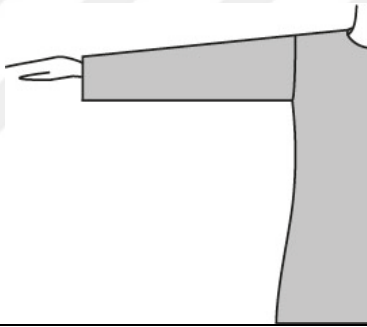
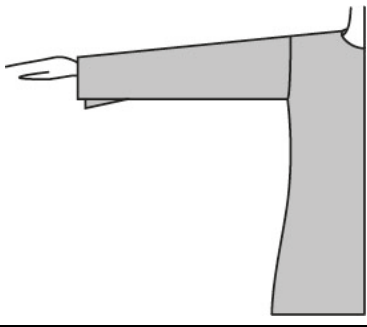
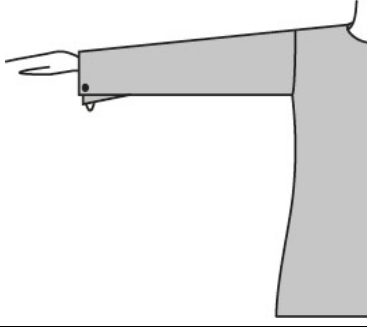
No	Gruplandırmalar	Grafik Çizimi	Açıklamalar
1	Çok Uzun Kol Ön Beden		Omuz başından başlayıp el üzerini kapatan kol boyudur.
2	Uzun Kol Ön Beden		Omuz başından başlayıp başparmak kemiği üzerine kadar olank ol boyudur.
3	Truvakar (Fakir-yetim) kol Ön Beden		Omuz başından başlayıp dirsek hattı ile bilek hattı arasında biten kol boyudur.
4	Yarım Kol Ön Beden		Omuz başından başlayıp dirsek hattında biten kol boyudur.
5	Kısa Kol Ön Beden		Omuz başından başlayıp pazu kasında biten kol boyudur.

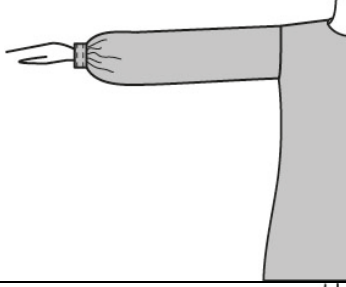
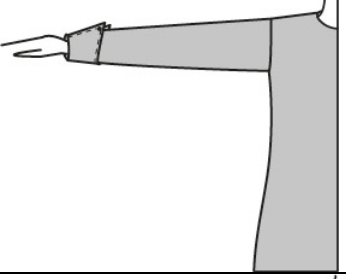
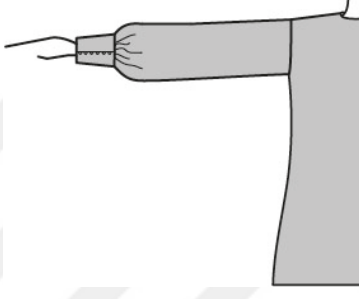
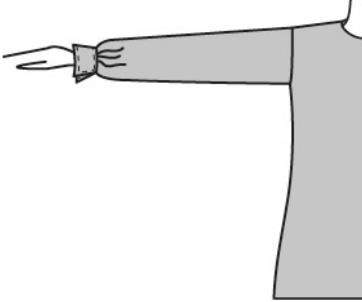
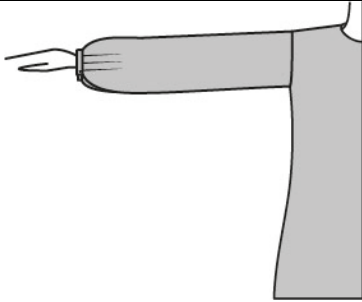
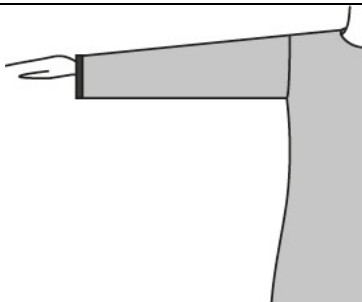
3.3.3.12.Kol Ağzı Biçimleri Ölçümlendirme Tablosu

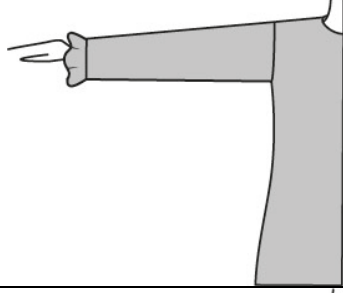
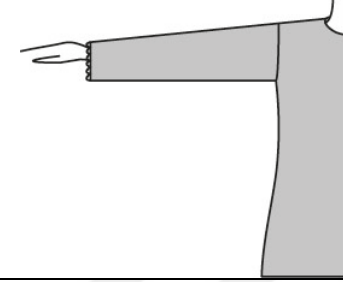
Giysinin kol ağzını temizlemek estetik bir görünüm kazandırmak ve giysiye kullanım kolaylığı sağlamak amacıyla giysinin kol ağzı çeşitli tekniklerle biçimlendirilmektedir. Bu teknikler manşet, fırır, biye vb. tekniklerdir. Manşet gömleğin kol ağzına geçirilen, genellikle çift katlı kumaştan yapılan bölüm, kolluk (Türk Dil Kurumu, 2002) olarak tanımlanmıştır. Giyside kol veya paça uçlarını toparlamak ve giysiye kullanım kolaylığı sağlamak için genellikle ayrı olarak kesilen tela gibi yardımcı malzemeler ile sertlik verilen kumaş parçasına manşet denir. Manşet giysinin model özelliğine ve fonksiyonuna göre değişiklik gösterir.

Tablo 13.

Kol Ağzı Biçim Gruplandırması

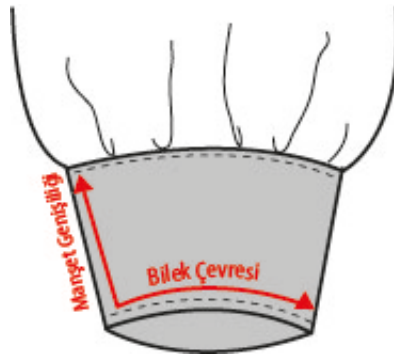
No	Gruplandırmalar	Grafik Çizimi	Açıklamalar
1	Düz Kol Ağzı Ön Beden		Kol ağzına pay verilerek veya pervazla temizlenmiş kol ağzı biçimidir.
2	Yırtmaçlı Kol Ağzı Ön Beden		Kol ağzına pay verilerek veya pervazla temizlenerek kol alt dikişinde yırtmaç açılarak oluşturulan kol ağzı biçimidir.
3	Biritli Düğmeli Kol Ağzı Ön Beden		Kol ağzına pay verilerek veya pervazla temizlenerek birit ve düğme ile kapaması sağlanan kol ağzı biçimidir.

4	Manşetli Kol Ağzı	Ön Beden		Genellikle 4 cm ile 8 cm arasında değişen ölçülerde dikdörtgen olarak hazırlanan, düğme gibi yardımcı malzemelerle kapaması sağlanan manşetin kol ağzına takılması ile oluşturulan kol ağzı biçimidir.
5	Çift Katlı Manşetli Kol Ağzı	Ön Beden		Dışa doğru kıvrılarak kullanılan genellikle 8 cm ile 16 cm arasında değişen ölçülerde hazırlanan, düğme gibi yardımcı malzemelerle kapaması sağlanan manşetin kol ağzına takılması ile oluşturulan kol ağzı biçimidir.
6	Uç uca Kapamalı Manşetli Kol Ağzı	Arka Beden		Kapama payı olmayan kapaması genellikle birit ve düğme ile sağlanan kol ağzı biçimidir.
6	Yırtmaçlı Manşetli Kol Ağzı	Ön Beden		Genellikle 4 cm ile 8 cm arasında değişen ölçülerde yırtmaç kullanılarak hazırlanan manşetin kol ağzına takılması ile oluşturulan kol ağzı biçimidir.
7	Bilezikli Kol Ağzı	Ön Beden		Kol ağzına pililer verilerek bilek genişliği ve modele uygun olarak oluşturulan kol ağzı biçimidir.
8	Biyeli Kol Ağzı	Ön Beden		Kol ağzı biye ile temizlenerek oluşturulan kol ağzı biçimidir.

9	Fırfırlı Kol Ağzı	Ön Beden		Kol ağzı fırfır ile temizlenerek oluşturulan kol ağzı biçimidir
10	Süsleme Malzemesi ile Biçimlendirilmiş Kol Ağzı	Ön Beden		Kol ağzı, oya, sutaşı ve şerit gibi süsleme malzemeleri kullanılarak temizlenen kol ağzı biçimidir

3.3.3.13.Manşet Genişlik Ölçümlendirme Tablosu

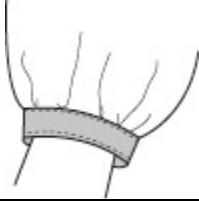
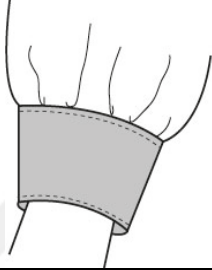
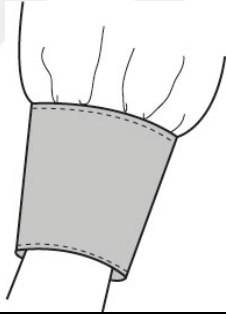
Gömlek, elbise gibi giysilerin kol ağzına dikilen çeşitli genişliklerde ve çift katlı kumaştan yapılan, kol bileği çevresini saran genellikle ilik ve düğme ile kapatılan parçaya verilen isimdir.

Şekil 6. Manşet ölçüm alanları

Tablo 14.

Manşet Genişlik Gruplandırması

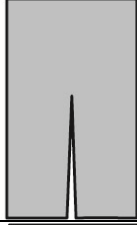
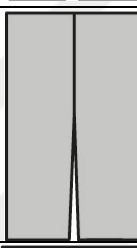
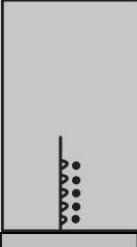
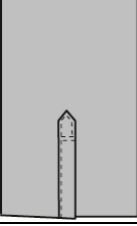
No	Gruplamalar	Grafik Çizimi	Açıklamalar
1	Dar Manşet		Manşet genişlik ölçüsü 2 cm ile 4 cm arasında olan manşetlerdir.
2	Orta Genişlikte Manşet		Manşet genişlik ölçüsü 5 cm ile 7 cm arasında olan manşetlerdir.
3	Geniş Manşet		Manşet genişlik ölçüsü 7 cm' den fazla olan manşetlerdir.

3.4.2.14.Kol Yırtmaç Biçimleri Ölçümlendirme Tablosu

Koca ve Koç (2008, s. 203)'un tanımladığı üzere "giysilerin daralan veya manşetle toplanan kolların kullanımını kolaylaştırmak için kol ucuna açılan açıklıklardır". Kol yırtmaçları arka kolun dirsek hizasında kol ucuna veya kol alt dikişine açılmaktadırlar. Kol yırtmaç türü ve yırtmaç boyu model özelliğine kumaş cinsine ve kol ağzı biçimine göre değişmektedir.

Tablo 15.

Kol Yırtmaç Biçim Gruplandırması

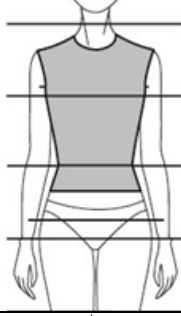
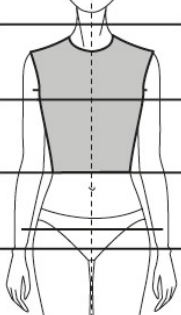
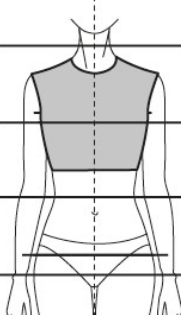
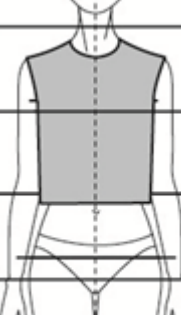
No	Gruplamalar	Grafik Çizimi	Açıklamalar
1	Basit Kol Yırtmacı		Yırtmaç açıklığının yırtmaç parçası ile temizlenerek oluşturulan kol yırtmacıdır.
2	Biyeli Kol Yırtmacı		Yırtmaç açıklığının biye parçası ile temizlenerek oluşturulan kol yırtmacıdır.
3	Dikişten Açılan Kol Yırtmacı		Kol alt dikişinin yırtmaç boyu kadar açıklık bırakılması ile oluşturulan kol yırtmacıdır.
4	Dikişsiz Kol Yırtmacı		Kola ağzının pens şeklinde içe doğru katlanmasıyla oluşturulan genellikle birit kullanılan kol yırtmacıdır.
4	Erkek Gömleği Kol Yırtmacı		Yırtmaç açıklığının iki yırtmaç parçası ile temizlenerek oluşturulan kol yırtmacıdır.

3.3.3.15.Bel Hattı Ölçümlendirme Tablosu

İncelenen model üzerinde bel hattı çizgisini tanımlamaktadır.

Tablo 16.

Bel Hattı Gruplandırması

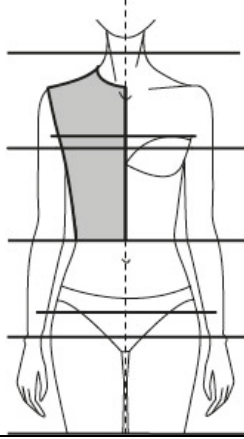
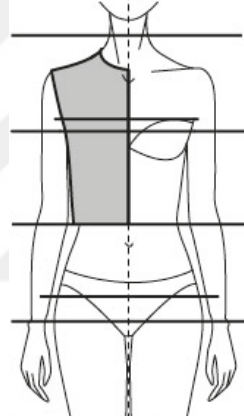
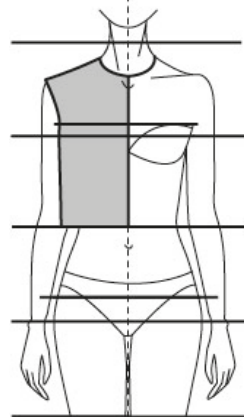
No	Gruplamalar	Grafik Çizimi	Açıklamalar
1	Düşük Bel		Bel hattı çizgisinden aşağı doğru 5 cm ile 10 cm arasında olan bel hattıdır.
2	Normal Bel		Bel hattı çizisinde olan hattır.
3	Yüksek Bel		Bel hattı çizgisinden yukarı doğru 5 cm ile 10 cm arasında olan bel hattıdır.
4	Belirsiz Bel		Bel hattı çizisinde bel formu belli olmayan bel hattıdır.

3.3.3.16.Beden Genişlik Ölçümlendirme Tablosu

İncelenen model üzerinde beden genişliğini tanımlamaktadır.

Tablo 17.

Beden Genişlik Gruplandırması

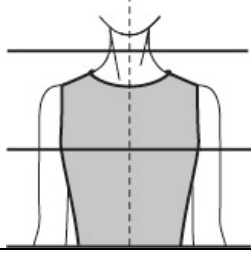
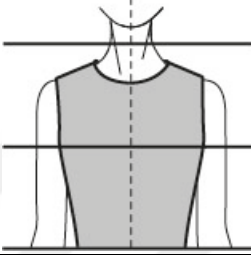
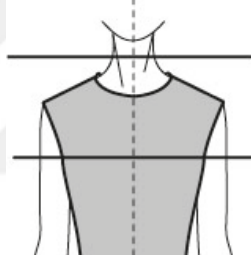
No	Gruplamalar	Grafik Çizimi	Açıklamalar
1	Dar Beden		Bedeni saran ve modelin beden formunu net bir şekilde ortaya çıkaracak şekilde oluşturulan beden formudur (genellikle pensli ve kuplu olarak çalışılır).
2	Normal Beden		Bolluk payı verilerek modelin beden formu koruyacak şekilde oluşturulan beden formudur.
3	Geniş Beden		Modelin beden formu belli olmayacak şekilde pay verilerek oluşturulan beden formudur.

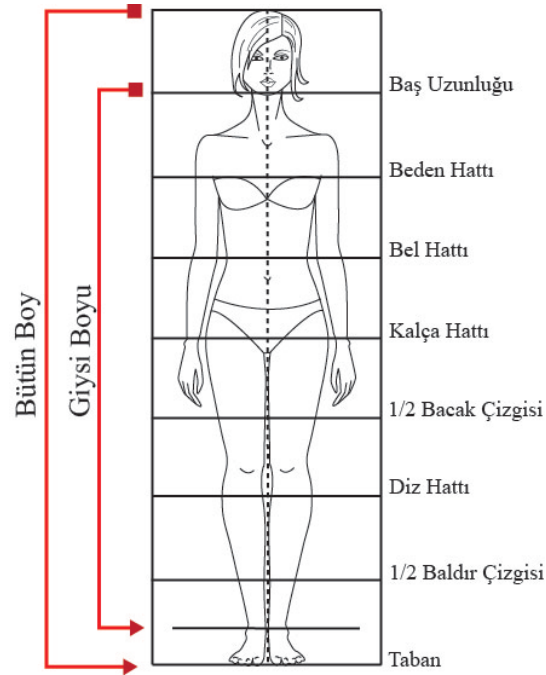
3.4.2.17.Omuz Genişlik Ölçümlendirme Tablosu

İncelenen model üzerinde boyun çukuru ile omuz başına kadar olan genişliğini tanımlamaktadır.

Tablo 18.

Omuz Genişlik Gruplandırması

No	Gruplamalar	Grafik Çizimi	Açıklamalar
1	Dar Omuz		Boyun başlangıcından kol başına doğru 3 cm ile 8 cm arasındaki omuz genişliğidir.
2	Normal Omuz		Boyun başlangıcından kol başına doğru 9 cm ile 14 cm arasındaki omuz genişliğidir.
3	Geniş Omuz		Boyun başlangıcından kol başına doğru 15 cm ile 20 cm arasındaki omuz genişliğidir.

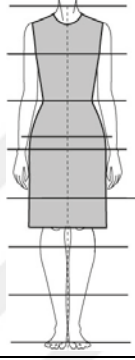
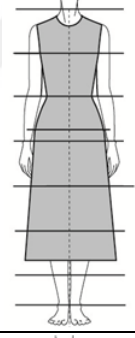
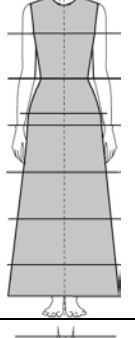
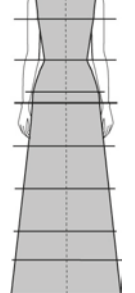
Şekil 7.Boy ölçüm alanları

3.3.3.18.Giysi Boyu Ölçümlendirme Tablosu

İncelenen model üzerinde omuz hattından ayak tabanına kadar olan ölçüyü tanımlamaktadır.

Tablo 19.

Giysi Boyu Gruplandırması

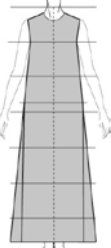
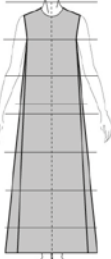
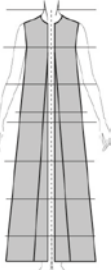
No	Gruplamalar	Grafik Çizimi	Açıklamalar
1	Kısa		Omuz hattından aşağı doğru diz hizasına kadar olan giysi boyudur.
2	Ara Boy		Omuz hattından aşağı doğru diz hattı ile bilek hattı arasında olan giysi boyudur.
3	Maksi (Uzun)		Omuz hattından aşağı doğru bilek hattına kadar olan giysi boyudur
4	Çok Uzun		Omuz hattından aşağı doğru ayakların üzerini kapatan giysi boyudur

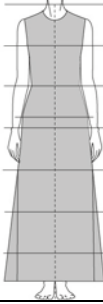
3.3.3. 19. Giysi Peş Ölçümlendirme Tablosu

Peş: Bazı giysilerin bol olması için yanlarına eklenen kumaş parçası, üçetek denilen kadın giysisi, etek olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2002). Genellikle geleneksel giysilerde giysiye bolluk kazandırmak için giysinin bazı bölümlerine kumaş parçası eklenmektedir.

Tablo 20.

Giysi Peş Ölçümlendirme Tablosu

Giysi Peş Gruplandırması			
No	Gruplamalar	Grafik Çizimi	Açıklamalar
1	Kalça Altından Peşli		Giysinin kalça hattından başlayarak etek ucuna kadar eklenen peş parçasıdır.
2	Kol Altından Peşli		Giysinin kol altından başlayarak etek ucuna kadar eklenen peş parçasıdır.
4	Ön Ortasından Peşli		Giysinin ön ortasına eklenen peş parçasıdır.
5	Arka Ortasından Peşli		Giysinin arka ortasına eklenen peş parçasıdır.

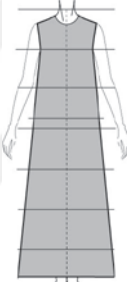
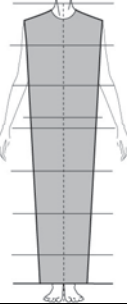
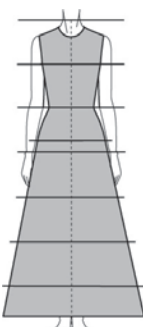
6	Etek Ucundan Peşli		Giysinin ön veya arka bedende etek ucuna eklenen peş parçasıdır.
---	--------------------	---	--

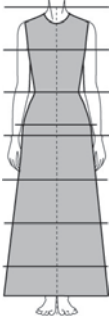
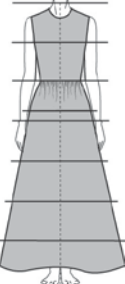
3.3.3.20. Model Kesim Ölçülendirme Tablosu

İncelenen modelin model kesimini tanımlamaktadır.

Tablo 21.

Model Kesim Gruplandırması

No	Gruplamalar	Grafik Çizimi	Açıklamalar
1	A Kesim		Omuzdan etek ucuna doğru açılan bel hattı belirsiz model kesimidir.
2	V Kesim		Omuzdan etek ucuna doğru daralan bel hattı belirsiz model kesimidir.
3	Trapez Kesim		Üst beden dar ve bele oturan bel hattından sonra genişleyen model kesimidir.

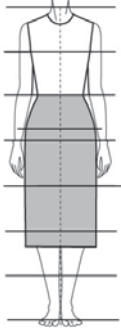
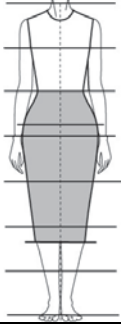
4	Klasik Kesim		Omuzdan bel hattına doğru daralan doğru daralan, bel hattından etek ucuna doğru genişleyen model kesimidir.
5	Geniş Kesim		Bel hattına kadar dar ve bele oturan etek ucuna doğru genişleyen model kesimidir.

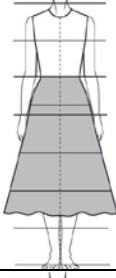
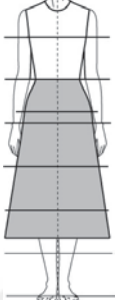
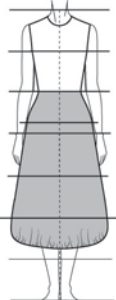
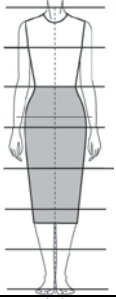
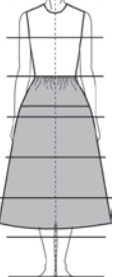
3.3.3.21.Etek Kesim Ölçülendirme Tablosu

İncelenen etek modelinin model kesimini tanımlamaktadır.

Tablo 22.

Model Kesim Gruplandırması

No	Gruplamalar	Grafik Çizimi	Açıklamalar
1	Klasik Kesim		Bel hattından etek ucuna doğru genişleyen kesimdir.
2	V Kesim		Kalça hattı geniş etek ucuna doğru daralan kesimdir.

3	Kloş Kesim		Kalça hattı ve etek ucu geniş olan kesimdir.
4	Evaze Kesim		Bel ve kalça hattı dar etek ucu geniş olan kesimdir.
5	Balon Kesim		Geniş olan etek ucunun büzgü ve pililer ile toparlanan kesimdir.
6	Dar Kesim		Omuzdan bel hattına doğru daralan doğru daralan, bel hattından etek ucuna doğru genişleyen model kesimdir.
7	Geniş Kesim		Bel hattına kadar dar ve bele oturan etek ucuna doğru genişleyen model kesimdir.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında ulaşılan giysiler veriler doğrultusunda "gelenekli yaşamda kullanılan giysiler", "batı etkeni ile biçimlendirilen ve geleneklilik özelliklerini devam ettiren giysiler" ile "tamamen batı moda etkeni ile biçimlendirilen giysiler" olmak üzere üç grup oluşturulmuştur. Gelenekli yaşamda kullanılan giysi grubuna, Türk giyim kuşamının biçimsel özelliklerine göre oluşturulan ön boydan boya açık, ayak bileklerine kadar uzun yanlardan yırtmaçlı, T kollu, genellikle kol altı kuşlu özellikteki giysiler dahil edilmiştir. Batı etkeni ile biçimlendirilen ve geleneklilik özelliklerini devam ettiren giysi grubunu, Doğu giyim tarzı ile Batılı tarzdaki biçimlerin harmanlanması ile oluşturulan ve dönemin moda etkeni ile biçimlendirilen Batı modasının getirdiği dikim ve dikiş uygulamaları olan takma kol, kup, pili, yaka, roba vb. teknikler kullanılarak Doğu giyim biçiminin üzerine adapte edilerek biçimlendirilen giysiler oluşmaktadır. Tamamen batı moda etkeni ile biçimlendirilen giysi grubu ise özellikle 19. yüzyılda Batı moda etkeni ile oluşan yüzyıllar boyunca kullanılan kadın giyiminde tek parça olan entarilerin yerine kup, pens ve balenlerle vücuda oturtulmuş bluzlar ve yere kadar uzanan pili ve büzgüler ile kabarıklık verilmiş etekler oluşturmaktadır. Erzurum müzesin koleksiyonunda bulunan ve yöre halkına ait ulaşılabilen kadın halk giysileri belirlenen grupların özelliklerine göre ayrılmış ve incelenmiştir. Müze envanterlerine kayıtlı olan giysiler kişilerin verdikleri bilgiler doğrultusunda ve müzeye geliş tarihlerine göre tarihlendirilmişlerdir. Ancak giysilerin hangi döneme ait oldukları ve hangi tarihlerde kullanıldıkları bilinmemektedir. Araştırmacılar tarafından incelenen giysiler uzman kişilerin görüşleri alınarak dönemsel giysi özelliklerine göre 19. Yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın ortalarını kapsayacak şekilde tarihlendirilmiştir. Araştırmalar sonucunda ulaşılan Erzurum halkına ait olan giysiler ise 20. yüzyılın sonlarına ait olmalarına rağmen gelenekli giysi özelliklerine sahip oldukları için araştırma kapsamına dahil edilerek incelenmiştir.

Erzurum halk giysilerinin kalıp, teknik, süsleme, kumaş ve giysinin kullanımına ilişkin özelliklerini belirlemek için araştırmacı tarafından hazırlanmış olan giysi inceleme formu kullanılarak incelenmiştir. Araştırma kapsamına dahil edilen giysiler beden, yaka, kol formları ile giysinin oluşumunda kullanılan malzemeler, süsleme özellikleri, dikim ve dikiş teknikleri bakımından incelenmiş ve giysiler üzerinden ölçümler yapılmıştır. Ölçümler sonucundan beden, kol, yaka ve giysi kesim özelliklerine göre ölçüm tabloları oluşturulmuş ve grafik çizimleri yapılmıştır.

İncelenen giysilerin ön ve arka beden fotoğrafları çekilmiş ve photoshop programı kullanılarak fotoğraflarda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Fotoğraflar üzerinden illüstratör programı kullanılarak giysilerin ön ve arka grafik çizimleri yapılmıştır. Ölçümlendirme tablolarına göre giysilerde beden, yaka, kol, dikim özellikleri ve takımlarda etek olarak özelliklerin belirlendiği biçimsel özellik tabloları oluşturulmuştur. Biçimsel özellik tablolarından elde edilen bulgular doğrultusunda her bir giysi grubuna ait tipolojik sınıflandırmalar yapılmıştır. Tipolojik sınıflandırma, illüstratör programı kullanılarak oluşturulan diyagram çizimleri ile gösterilmiştir. Tablolar ve diyagramlar giysilerde geleneklilik ve batı moda etkeni dikkate alınarak yorumlanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde alt problemler doğrultusunda Erzurum yöresi ve Erzurum müze koleksiyonundaki kadın giysilerinin özellikleri incelenmiş ve biçimsel özellikleri belirlenerek tipolojik sınıflandırmaları yapılmıştır.

Alt Problem 1. Erzurum yöresi ve Erzurum müzesi koleksiyonundaki kadın giysilerinin genel özellikleri ve günümüzde kullanım durumu nasıldır?

4.1. Erzurum Halkı Kadın Giyimi

Asırlar boyunca önemli yollar üzerinde bulunan ve birçok medeniyete ev sahipliği yapmış değişik kültürleri içinde barındırmış olan Anadolu da bu kültürel değerlerin etkileşimi ile değişik giysi çeşitlemeleri ortaya çıkmıştır. Giysilerimiz bölge, iklim, sosyal ekonomik şartlar, kültürel öğeler ve yaşam şartlarına göre farklılıklar içermektedir. Giysiler kullanıldıkları yöreye ait kültürel değerleri içinde barındıran maddi kültür öğeleridir. Her toplumun kendi kültürel değerlerini içinde barındıran giyim kuşam özellikleri ait oldukları toplumun gelenek, görenek dini inanç, iklim ve sosyo ekonomik özelliklerine göre biçimlenmiştir. Kendi kültürel değerlerinin izlerini taşıyan giysi biçimleri Anadolu insanın kullanmış oldukları giysileri gündelik ve özel gün gibi ayırmasına bağlı olarak ayrıca çeşitlendirmiştir.

Erzurum yöresi kadın giysilerinde de bazı yöresel özellikler mevcuttur. Kültürel öğeler ile birlikte karasal iklime sahip ve kışların oldukça uzun ve soğuk geçmesine bağlı olarak Erzurum yöresindeki giysilerin iklim koşullarına bağlı olarak biçimlendiğini söylemek mümkündür. Bölge halkının yoğunlukla hayvancılıkla geçimini sağladığı yörede giysilerde ağırlıklı olarak yün dokumalar kullanılmıştır. Yünü kendi yöntemleri ile tarayıp ve "teşi" adı verilen iğ ile eğirerek iplik haline getiren bölge halkı yine kendi tezgahlarında dokuyarak giysilerinde kullanılacak kumaşları elde etmişlerdir.

Erzurum yöresinde kadınlar genellikle kutnu, kadife ve gezi gibi ağır kumaşlardan çeşitli biçimlerde peşli, peşsiz entariler kullanmışlardır. Kadife kumaştan yöre halkı tarafından

"kadama" olarak adlandırılan bindallı entariler en çok tutulan ve sevilen modeller olmuştur (Bulut, 1984,s.11). Bu entari biçimi genellikle gümüş veya altın kemerle birlikte kullanılmıştır. Entari altından şalvar giyilmiş ve yün ipliklerden örülmüş çeşitli motiflere sahip çoraplar kullanılmıştır. Entari üzerine kendi tezgahlarında dokudukları yünlü dokumalardan "peştamal" olarak adlandırılan önlükler kullanmışlar ve bellerine kuşak bağlamışlardır. Bazı ilçelerde yine yün kumaştan "kolçak" denilen kolluklar kullanılmıştır. Ayrıca kadınlar üç etek entariler ve bu üç etek entarilerin altına çeşitli renklerde şalvarlar giyinmişlerdir. Kadınlar sadece ev dışında değil ev içerisinde de başları kapalıdır ve "leçek" olarak adlandırılan kenarları çeşitli motiflerde oyalı tülbentler, yazmalar kullanmışlardır. Eskiden Erzurum kadınlarının tepelik ve kofik gibi başlıklar kullandıkları bilinmektedir. "Anadolu'nun birçok yöresinde "tepelik" olarak bilinen ve kadınların başlarına takılan başlığa Erzurum'da "dinge" denildiği bilinmektedir" (Sezen, 2013,s.281). "Dinge çevresine gümüş paralar dizili yassı bir fesin üstüne birkaç renkli yazmanın çember biçiminde ikişer santim aralıkla üst üste konulduktan sonra, fesin üstüne uçları alın düzeyine gelecek şekilde konur, onun üstüne de vala, krep gibi ince örtüler örtülürdü" (Atılcan,1991,s.106). Erzurum'un güney ilçelerinde "kofik" olarak adlandırılan başlıklar kullanılmıştır. Ayrıca zengin Erzurum kadınlarının tepelik kullandıkları da bilinmektedir."Tanzimat'tan sonra tepeliklerin yerini işlemeli çevreler, oyalı başörtüleri ve çemberler almıştır" (Taş, 1977, s. 24). Erzurum yöresinde eskiden giysiler "abacı" olarak bilinen esnaflar tarafından yapılmıştır. Abacılar genelde yöre halkının kendi tezgahlarında dokumuş oldukları yünlü kumaşlardan ve genellikle erkek giysileri olan zığva, yelek, gazeki gibi yöresel erkek giysileri dikmişlerdir. Kadınlar giysilerini kendileri veya bulundukları köy ya da mahalledeki terzilere diktirmişlerdir. Türk giyim kuşam biçimleri özellikle batı moda etkisinin yoğun olduğu 19. yüzyılın son çeyreğinde değişime uğramıştır. Cumhuriyet dönemi ile birlikte kadın giyim kuşamında değişimler hız kazanmıştır. Bu değişimlere paralel olarak Erzurum kadınlarının giysilerinde de değişimler meydana gelmiştir. Moda ve teknolojik ilerlemelerle birlikte günümüzdeki modern giyim biçimlerine ulaşılmıştır.

Erzurum yöresi kadın giysilerini üç grupta toplamak mümkündür. Bunlar:

- Günlük giysiler: Entari, üç etek entari, şalvar, önlük (peştamal), kolluk (kolçak), başörtüsü (leçek), yelek, hırka
- Sokak giysileri: Ehram, çarşaf, manto

- Özel gün giysileri: Bindallı, entari, cepken, etek bluz takımları

4.1.1.Günlük Giysiler

Erzurum'da günlük olarak kadınların kullandıkları ev içi kıyafetlerine bakıldığında zaman peşli peşsiz entariler giyinmişlerdir. Entarilerin boyları uzun, yakaları genellikle kapalı ve kolları uzun olup ve soğuk iklim şartlarına uygun olarak pamuklu kumaşlardan astarlıdır. Entarilerin üzerine koyunyününden dokunmuş şal peştamallar bağlamışlar ve bellerine kuşaklar dolamışlardır.

Şekil 8. Günlük giysili yaşlı Erzurum kadını

Entari altına şalvarlar giyilmiştir. Üç etek entariler giyilmiş ve yan etekleri toplanıp bellerine bağladıkları kuşak içine sokularak kullanılmıştır. Etek kısmı üç ayrı parçadan oluştuğu için bu entarilere üç etek denilmiştir. Bu entariler ayak bileklerine kadar uzanmakta ve yan dikiş kısımları genellikle yırtmaçlıdır. Bu entari altından çeşitli renklerde ipek kumaşlardan yapılmış şalvarlar kullanılmıştır. Yöre kadınları ipekli kumaştan dikilmiş ve süslemeli olanlar üç etekler entarileri özel günlerde kullanmışlardır.

İç çamaşır olarak pamuklu kumaşlardan dikilen içlikler ve kombinezonlar giyilmiştir. Kombinezonlar kollu veya kolsuz olarak dikilmiştir. Entari altından paçaları büzgülü "tuman" olarak adlandırılan bir çeşit uzun paçalı donlar kullanılmıştır. Yine yöre kadının kendi ördüğü çeşitli motiflerde uzun yün çoraplar giyilmiş ve donların paçaları çorapların içine sokularak kullanılmıştır. Kışın içlikler üzerine yün ipliklerden örülen "içlik veya alt kazağı" olarak adlandırılan bir çeşit kolsuz süveter giyilmiştir. Ayrıca Erzurum yöresinde entarilerin üzerine yün ipliklerden örülmüş yelekler kullanılmıştır. Yaşlı kadınların hırka

giyindikleri bilinmektedir. Ev içerisinde de başı kapalı olan kadınlar tülbent (leçek) kullanmışlardır (S. Geyik, kişisel iletişim, Nisan 20, 2015).

Erzurum yöresi kadınlar eskiyen giysilerini de değerlendirmişler, bu giysileri "tütünlük" olarak adlandırmışlar ve ev işleri yaparken kullanmışlardır.

4.1.2. Sokak Giysileri

Erzurum yöresi kadınların sokak kıyafetleri incelendiği zaman ehram ve çarşaf olmak üzere iki farklı kıyafet kullanıldığı görülmüştür. Bunlardan en çok kullanılan ise yöre halkı tarafından tezgahlarda dokunarak elde edilen ehramdır. Moda etkenine bağlı olarak ehram ve çarşafın yerini zamanla manto almıştır. "Erzurum'da ehram, tamamıyla koyun yününden yapılmış, kadınların dış giysi olarak kullandıkları, tek parça halinde örtündükleri sokak giysileridir"(Çelik,1997, s. 32). Kadınların örtünmek için kullandıkları ehram dokumacılığı zamanla kullanımının azalmasından dolayı Erzurum yöresinde unutulmaya yüz tutmuş bir zanaattır. Eskiden "küçük dükkanlarda çalışılıp ilkel tezgahlarda ehram dokuyan çulha' lara Erzurum'da "culfa" denilmektedir" (Atılcan,1991,s.110).Bulut (1989,s. 176) Erzurum yerli halkının çulha sözcüğünü "culfa" ya dönüştürdüğünü, ihram sözcüğünü de ehram olarak telaffuz ettiğini belirtmiştir.

Ehram oldukça zahmetli ve zor işlemlerden geçerek elde edilmektedir. İlkbaharda koyunların kırıkm zamanlarında elde edilen yün yapağısı yıkanıp kurutulduktan sonra çırpılır ve elde didilerek demir taraklardan geçirilerek taranır, teşi (iğ) ile eğrilerek ve iplik haline getirilir.

Şekil 9. .Demir tarak

Şekil 10. Teşi ile yün eğrilmesi

İplik haline getirilen yün çıkırlarda sarılarak yumak elde edilir. İplikler ne kadar ince olursa dokunan ehramda o derece kaliteli olurdu. Culfalar ehramın boy ipliklerini sokaklara diktikleri 80-90 cm boyundaki üç beş demir çubuğa ellerindeki iplik yumağını gerer ve demir çubuklar arasından geçirerek ayarlar daha sonra dükkana alarak tezgahlarda dokurlardı (Bulut, 1989, s. 176). Culfalar kullanacakları yün iplik miktarını tuht adında bir ölçü birimi ile belirlemekteydiler. "Tuht yün tartmakta kullanılan üç yumurta ağırlığına eşit bir ölçüdür" (Gemalmaz, 1973,s. 397).

Şekil 11. Çıkırık

Ehramlar iki parça olarak dokunmaktadır ve her bir parçaya kanat denilmektedir, kanat denilen parçalar elde dikilerek birleştirilir ve yaklaşık olarak 180 cm eninde 250 cm boyunda ehram elde edilmektedir. Erzurum kadınları dokutacakları ehram için ipliklerini genellikle kendileri hazırlamışlardır. Yörede ehram boyu için orta boy veya battal boy gibi terimler kullanılmıştır ve ehram dokuyan kişi bu ebatlar için belirlediği standart ölçülerde ehramı dokumuştur. Ehramlar yünün doğal rengine olup ve hiçbir boyar madde ile boyanmamaktadır. Genellikle beyaz, kahverengi, mor ve siyah renkte kullanılmakta ve Erzurum yöresinde "şekeri boz" olarak adlandırılan taba rengi ile kahverengi arasında renklerde dokunmuştur. Genelde genç kız ve taze (yeni evli) gelinler beyaz renk, orta yaş kadınlar kahverengi ve şekeri boz renk, yaşlı kadınlar ise siyah renkteki ehramları kullanmışlardır. Ayrıca beyaz renk ehram gelini baba evinden çıkarmada kullanılmıştır.

Şekil 12. Ehram okuma tezgahı

Ehrama yörede "haşıye" olarak adlandırılan kısım dokunarak başlanmakta ve bu bölüm sağlam olması için pamuk iplikten yapılmaktadır. Genellikle bu bölümde kullanılan iplik rengine göre ehram içinde kullanılan motiflerde aynı renkte yapılmaktadır. Yörede ceviz kanadı, saat kordonu, kişmiş çöpü, reyhan dalı, mum destesi, pirinç deni (pirinç tanesi anlamındadır) gibi adlandırılan motifler kullanılmıştır(C. Aksakal, kişisel iletişim, Nisan 10, 2015). Ehramın etrafı yine yün iplikten yapılmış püsküllerle süslenmiştir.

Ehrama bürünmek için ehram ortalandıktan sonra çene altına kadar yüzü kapatacak şekilde başa örtülür, bel hattından sağ taraf sol koltuğun altına sol taraf ise sağ koltuğun altına konularak kollar kapatılır ve çene altından bir el ile ehramın açılmasını önlemek için ehram uçları tutulur. Ehrama bürünen yaşlılar genellikle ehramın açılmaması için elbisesinin üzerinden beline bir kuşak bağlayıp ehram uçlarını bu kuşak arasından geçirerek kullanmışlardır. (D. Aydağ, kişisel iletişim, Nisan 8, 2015). Kışın ise ehram üzerine baştan omuzlara doğru inen atkı kullanılmıştır.

Şekil 13. Ehramlı yaşlı Erzurum kadını

Ayrıca kadınların "gündelik" ve "gerilik" olarak kullandıkları ehramları bulunmaktadır. Gündelik olarak kullanılan ehramlar köy veya mahalle içinde sokağa çıkarken, gerilik olarak adlandırılan ehram ise köyden şehre gelirken veya misafirlğe giderken kullanıldığı bilinmektedir. Giderek kullanımı azalan ehram günümüzde genelde yaşlılar tarafından köy veya mahalle arasında kullanıldığı görülmektedir.

Erzurum yöresinde ehramdan sonra kullanılan bir diğer sokak giysisi çarşaftır. "Erzurum'da iki tip çarşaf kullanılmıştır. Birisi büzgülü diğeri pelerinlidir. Erzurum'da daha çok büzgülü çarşaf kullanılmıştır" (Atılcan, 1991,s.112).İpekli siyah kumaştan yapılan belleri büzgülü ve yüzü tamamen kapatan çarşafklar uzunca bir süre kullanılmıştır. Yöre kadınlarının maddi durumlarına göre ipek veya sentetik kumaşlardan yapılmıştır.

Şekil 14. Yıldızlı çarşaf

Şekil 15. Büzgülü siyah çarşaf

Kıyafet inkılabı ile birlikte siyah çarşaf kullanımı azalmış bunun yerine renkli kumaşlardan yapılan belleri uçkurlu ip ile büzdürülen çarşaf lar kullanılmaya başlanmıştır. Bu çarşaf lar Erzurum yöresinde "yıldızlı çarşaf" ve "çizgili çarşaf" olarak adlandırılmıştır. Renkli ve parlak dokuma üzerine yıldızlı motifler bulunan çarşaf lar "yıldızlı çarşaf ", çizgili desenli olan çarşaf lara ise "çizgili çarşaf" denilmiştir. Yıldızlı ve çizgili çarşaf lar genelde hali vakti yerinde olan kadınlar tarafından kullanılmıştır. Örtünmek için kullanılan bu çarşaf lar zamanla gelin baba evinden çıkarken giyilir olmuş ve bir nevi gelinlik olarak kullanılmaya başlanmıştır. Öyle ki köy veya mahalledeki hali vakti yerinde olan kimselerde bulunan bu çarşaf köyde veya mahallede gelin çıkaracak ailelere emanet olarak verilirmiş (H. Katkat, kişisel iletişim, Mayıs 22, 2014).Günümüzde bu çarşaf türü kullanılmamakta ve çeyiz sandıklarında hatıra olarak saklanmaktadır.

Medeniyetin ilerlemesine paralel olarak gündeme gelen moda kavramının sunduğu yeni oluşumlar, yaşam şartlarında meydana gelen değişimler giyim kuşam biçimlerini de etkilemiştir (Koç ve Aksakal,2017, s. 453). Moda etkenine bağlı olarak ehram ve çarşaf kullanımı azalmış ve bu giysilerin yerini çeşitli modellerde yapılmış mantolar almıştır.

4.1.3. Özel Gün Giysileri

Her yörenin kendi kültürel değerlerine göre düğün, nişan ve bayram gibi özel günlerde giyilen giysiler bulunmaktadır. Erzurum yöresinde kadınların özel günlerde kullandıkları giysiler "gerilik" olarak adlandırılmıştır. Gerilik giysiler genellikle kadife ve ipek gibi ağır kaliteli kumaşlardan yapılmış düğün, bayram gibi özel günlerde ve misafirliğe giderken kullanılmıştır. Bunlardan günümüzde en çok bilinen ve kullanılmış

olan ise yörede kadama olarak adlandırılan, ön ortası göğüsya da bel hattına kadar açık, genellikle peşli ve uzun kollu, arka eteği ön etekten uzun çoğunlukla kadife kumaş üzeri gümüş ve altın rengi sim ipliklerle işlemeli, pul ve bocuklarla süslenmiş entarilerdir. Bu entariler 19. yüzyılın ikinci yarısında, genel olarak "bindallı" olarak adlandırılmış ve Anadolu'nun birçok yöresinde kullanılmıştır. Hali vakti yerinde olan kadınlar kadama entarilerini gümüş iplikle oldukça yoğun motif kullanılarak işlemişlerdir. Öyle ki kumaş yüzeyinin tamamı işli olan kadama entariler bulunmaktadır. Bu entarilerin beline altın veya gümüş kemer takılarak kullanıldığı bilinmektedir.

Koçu (1969) tarafından yapılan çalışmada "bindallı" altın veya gümüş yaldızlı sim ile iri yapraklar ve dallar işlenerek yoğun şekilde süslemeler uygulanan boyu ayak bileklerine kadar elbise şeklinde giysi çeşidi olarak tanımlanmıştır (s.39). Koç ve Koca (2009) tarafından yapılan çalışmada bindallı olarak bilinen bu entarilerin 19. yüzyılda İstanbul terzileri tarafından hazırlanarak kadınların beğenisine sunulan bir giysi grubu olduğu ve İstanbul kaynaklı olarak satış yolu ile tüm Anadolu'ya dağıtılan ve üzerindeki nakışların kırılmaması için kutular içerisinde satılan bu giysilere "kutu içi entari" denildiğini belirtmişlerdir (s. 2186). Farklı isimler adı altında bu entari biçimi birçok yörede kullanılmıştır. Türkçe sözlükte bindallı çoğunlukla mor kadife üzerine sırma ile kabartma dal, yaprak ve çiçek işlenmiş giysi veya örtü olarak tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu, 2002). Kadife üzerine simle Türk motifleri işlenen (Sezen,1994, s. 276), önü arkasından dört parmak daha kısa ve arka kısmı beyzi olarak kesilmiş (Bulut, 1984, s. 12) giysi olarak tanımlamışlardır.

Yöre halkı ile yapılan kişisel görüşmede yöre halkı tarafından bu entarileri gerilik olarak adlandırıldığı tespit edilmiştir. Aydağ, kadama entarilerin Erzurum yöresinde gerilik olarak isimlendirildiğini ve düğün bayram gibi özel günlerde genellikle gelinlik olarak kullanıldığını belirtmiştir (D. Aydağ, kişisel iletişim, Mayıs 20, 2014). Söz konusu entarilerin özellikle 19. yüzyılın ortalarında başlayan giyim kuşam biçiminde meydana gelen değişimlerin bu entari biçimlerine yansıtıldığı görülmektedir. Dönemin kültürünün Fransız kültürünün etkisinde olması nedeni ile Fransız zevkinin Osmanlı sosyal hayatında hâkim olmasıyla birlikte, özellikle giyim kuşam ürünleri için kullanılmıştır (Koç,2010, s. 1255). Özbek (1947, s. 10) kadın giysileri ile ilgili yapmış olduğu araştırmasında bu entarileri peşleri olmasına rağmen peşsiz olarak adlandırmıştır. Koyu renk kadifeden tüm yüzeyi dival işi tekniği ile işlemeli, bu entarilerin yaka açıklıkları ve çevresi kol ağızları ile etek uçları çeşitli danteller geçirilerek süslenmiştir. Sadece bel kemeri kullanılarak giyilen

bu giysiler kış aylarında üzerine kürk veya aynı kumaş üzerine aynı işleme yapılan hırkaları ile birlikte kullanılmıştır (Özbel, 1947, s. 10). Söz konusu entarilerin peşsiz olarak adlandırılmasının en önemli nedeninin önden kapalı olmasının etek hareketlerini kısıtlaması durumu olarak yorumlanabilir. Koç'un (2013,s. 289) 19. yüzyılda kullanılan entariler ile ilgili yapmış olduğu bir çalışmada söz konusu entarilerin Türklerin daha önce kullandığı giysilere göre daha kolay bir kullanım özelliğinin olduğu üzerinde durmuştur." Halk giysilerinde kullanılan diğer entariler takım olarak kullanıldığında anlam ifade ederken bindallı entarilerin tek kat olarak giyilmesi giyinme ritüelinde katlı giyim geleneğinin kullanım zorluğunu aşması açısından tercih edilen bir alternatif giysi olarak ta değerlendirileceğini" belirtmiştir. Koç (2013, s. 289) ayrıca

"Peşsiz entariler çoğunlukla baştan geçirilerek giyilen ve ön tarafından bele kadar olan kısmı açık ve kol uçları ve yakaları farklılık göstermektedir. Peşli entarilere göre daha sade olan bir kesim formu uygulanmıştır. Bu entariler formdan ziyade baştan ayağa kadar ön ve arka tarafları işlemelerle kaplanarak süslenmiştir. Çoğu hazır olarak çarşıdan satın alınır. İlk zamanlarda bir gelin elbisesi olarak kullanılmış daha sonra düğün ve benzeri özel günlerde giyilen bir giysi olarak kullanılmıştır. 19. Yüzyılın ikinci döneminden itibaren tüm Anadolu'da bulunurluğu göz önüne alınırsa farklı zamanlarda farklı bölgelerde dikilerek işlendiği tahmin edilmektedir"

şeklindeki bilgilendirmesinden anlaşılabacağı gibi Erzurum yöresinde de kullanıldığını belirlediğimiz bu giysilerin Anadolu'nun pek çok bölgesine satın alma yolu ile dağıldığı ve öncelikle gelinlik olarak kullanılmış olduğudur.

Erzurum yöresinde gelinlik olarak kullanılmasının yanı sıra Erzurum yöresi halk oyunları kıyafeti olarak kullanıldığı belirlenmiştir. Topçuoğlu "Yörede özellikle özel günlerde gelir düzeyi yüksek olan kişiler tarafından kullanılmış olduğunu, gelir düzeyine paralel olarak kullanılan malzemenin kalitesi ve süslemelerin yoğunluğunun farklı olduğu ve elbisenin beline gümüş veya altın kemer takılarak kullanıldığı belirtilmiştir" (S. Topçuoğlu, kişisel iletişim, Ağustos 26, 2017). Bu durum giysinin maliyetinin yüksek olması yörede belirli bir kesim tarafından kullanıldığını düşündürülebilir.

Bir diğer özel gün giysisi olan ve pek çok kişi tarafından bölgesel adı bilinemediğinden genellikle "cepken" olarak adlandırılan" (Koç, 2015, s. 161) bu giysi parçası genellikle uzun kollu ve üzeri sim iplikler ile işlidir. Erzurum yöresinde genellikle kadife kumaştan üretilmiş olan bu giysi günümüzde tamamen yok olmuştur.

19. yüzyıl son çeyreğinde başlayan ve 20. yüzyıl da iyice hissedilen Batı moda etkisi birlikte İstanbul'da başlayan ve Anadolu'ya yayılan etek ve bluzlardan oluşan takımlar Erzurum kadınları tarafından da kullanılmıştır. Yöre kadınları tek parça elbise yerine artık

dantel ve fistolarla süslenmiş vücuda tam oturan etek ve bluz takımlarını özel günlerde giymeye başlamışlardır.

Şekil 16. Etek Bluz Takım (1945 Ayşe Neslihan Hatunoğlu Albümünden)

Alt Problem 2. Erzurum yöresi ve Erzurum müzesi koleksiyonundaki kadın giysilerinin biçimsel özellikleri nasıldır?

Araştırma kapsamında incelenen giysilerin, ölçüm alanlarına göre biçimsel özelliklerinin belirlendiği tablolar oluşturulmuş ve yorumlanmıştır.

4.2. Erzurum Yöresi ve Erzurum müzesi Koleksiyonundaki Üç Etek Entarilerin Biçimsel Özellikleri

4.2.1.Üç Etek Entari Biçimsel Özellikleri

Erzurum kadın halk giyiminde kullanılan ve geleneklilik özelliklerini yansıtan üç etek entari beden, yaka ve kol biçimsel özellikleri belirlenmiştir. Erzurum Müzesi giysi koleksiyonunda yer alan 9 adet üç etek entari araştırma kapsamında incelenmiştir. 19. yüzyıl sonu veya 20. yüzyıl başına tarihlendirilmesi muhtemel entariler oyuntulu, dik yakalı, uç uca kapamalı ve peşler ile biçimlendirilmiştir. Giysi boyları uzun ve çok uzun, yan dikişlerden yırtmaçlı olacak şekilde tasarlanmıştır. Ayrıca bazı üçetek entarilerde applike cep ve yan dikişten açılan cep kullanılmıştır. Üç etek entarilerde jakarlı ve ipekli kumaşlar kullanılmış ve amerikan bezi ile astarlanmıştır. Bazı üç etek entarilerde elde nakış tekniği ile işlenmiş yaka yırtmaç ve kol ağzı gibi yerlerine hazır harç, simli kordon ve oylar dikilmiştir. Ön ortası, yırtmaç ve kol ağzı yarım daire şeklinde kavisli olarak biçimlendirilmiştir. Araştırma kapsamına alınan üç etek entarilerin biçimsel özellikleri belirlenmiştir.

Tablo 23.

750 Envanter No'lu Üç Etek Entari Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ

BEDEN	Bel Hattı		Beden Genişliği	Omuz Genişliği	Giysi Boyu	Giysi Peş (Ek) Türü	Beden Kesim Özelliği	Beden Model Özelliği
	ÖN	Belirsiz bel hattı	Geniş beden	Normal omuz	Uzun boy	Kol altından ve ön ortasından peşli	A kesim	Yanlardan yırtmaçlı
	ARKA	Belirsiz bel hattı	Geniş beden	Normal omuz	Uzun boy	Kol altından ve etek ucundan peşli	A kesim	Yanlardan yırtmaçlı
YAKA	Yaka Çeşidi		Kapama Çeşidi	Yaka Aralığı	Yaka Genişliği	Yaka Açıklığı	Yaka Kesim Özelliği	Yaka Model Özelliği
	ÖN	Bedene takılan dik yaka	Uç uca kapama	Ön ortasından geriye doğru takılan dik yaka	Dar genişlikte dik yaka		Dik kesim	
	ARKA	Bedene takılan dik yaka			Dar genişlikte dik yaka		Dik kesim	
KOL	Kol Çeşidi		Kol Genişliği	Kol Boyu	Kol Ağzı Biçimi	Manşet Genişliği	Kol Yırtmaç Biçimi	Kol Model Özelliği
	ÖN	Bedene takılan kol altı kuşlu T kol	Orta genişlikte kol	Çok Uzun kol	Yırtmaçlı kol ağzı		Dikişten açılan kol yırtmacı	Kollar enine ekli
	ARKA	Bedene takılan kol altı kuşlu T kol	Orta genişlikte kol	Çok Uzun kol	Yırtmaçlı kol ağzı		Dikişten açılan kol yırtmacı	Kollar enine ekli

Tablo 23' de Erzurum müzesi 750 envanter numarası ile kayıtlı, 09.12.1968 tarihinde eski eserler genel müdürlüğünden devir alınarak müze deposundan müzenin koleksiyonuna dahil edilmiş "üç etek entarinin" biçimsel özelliklerinin ayrıntılarına yer verilmiştir. Entarinin özellikleri incelendiğinde 19. yüzyıl sonu veya 20. yüzyıl başına tarihlendirilmesi muhtemeldir. Giysi müze envanterine " üç etek entari" olarak kaydedilmiştir.

Giysinin bugünkü durumu; giysi onarım görmemiştir. Giysi saklama koşullarından dolayı özellikle astarda oluşan kirlenme ve renk değişikliğine rağmen kullanılabilir durumdadır.

Giysinin oluşumunda kullanılan malzemeler; giysinin ana kumaşı yeşil ve narçiçeği renginde kareli ipek kumaştır. Ön ortası, etek ucu, yan yırtmaçlar, kol ağzı ve kol yırtmaç ucuna mekik oyası ve oyanın üzerine pul kullanılmıştır. Giysi iç yüzeyi ham bez (amerikan bezi) ile astarlanmıştır.

Süsleme özellikleri; yeşil ve narçiçeği renginde kareli ipek kumaş üzerine giysinin yakasının bedenle birleşim yerine ve kol ağzı ile kol yırtmacına kordon dikilmiştir. Ön ortası, etek ucu, yan yırtmaçlar, kol ağzı ve kol yırtmaç ucuna mekik oyası ve oyanın üzerine pul dikilmiştir. Giysinin tüm yüzeyine belirli aralıklarla kumaş deseni olan karelerin ortalarına pul dikilmiştir. Pul işi, mekik oyası ve kordon tutturma tekniği uygulanmıştır. Mekik oyası elde oyulgama tekniği ile giysiye dikilmiştir.

Giysinin dikim ve dikiş tekniği; giysi parçaları elde düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Astar giysinin kalıplarına göre kesilmiş elde düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Giysinin beden ve kol dahil olacak şekilde astarlanmıştır. Astar giysiye elde baskı tekniği kullanılarak geçirilmiştir. Ön sol bedende yan dikişten açılan cep ise elde oyulgama tekniği ile astara ve zemin kumaşa dikilmiştir. Cep torbası dikişi giysinin ön yüzünde görülmektedir. Giysinin yakası elde baskı tekniği kullanılarak yaka çevresine geçirilmiştir.

Giysinin biçimsel özellikleri;

- Beden: Ön ve arka beden kol altından itibaren etek ucuna doğru açılan "A" kesime sahiptir. Bel hattı belirsiz, giysi boyu ayak bileklerine kadar uzun ve yan dikişlerden yırtmaçlıdır. Ön sol bedende yan dikişten açılan cep kullanılmıştır. Ön ve arka beden kol altından, ön ortası kalça altından olacak şekilde etek ucuna doğru genişleyen üçgen şeklinde peş parçaları yerleştirilmiştir. Arka ortası kumaş katıdır.
- Kol: Kol hafifçe oyuntulu olarak kesilmiş ve bedene "T" şeklinde takılmıştır. Kolun hareketini sağlamak amacı ile bedene kuş parçası yerleştirilmiştir. Kollar, kumaşı

ekonomik kullanmak ve ya kumaş yetmediği için düşünebileceğimiz şekilde ekli olarak çalışılmıştır. Kol ağzı düz ve yırtmaçlı olarak biçimlendirilmiştir.

- Yaka: Giysi bedene takılan dik yakalı, uç uca kapamalı ve kapama tığ ile zincir çekilerek yapılmış biritler ve iplikle elde yapılmış düğmeler ile sağlanmıştı

Tablo 24.

753 Envanter No'lu Üç Etek Entari Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ

		Bel Hattı	Beden Genişliği	Omuz Genişliği	Giysi Boyu	Giysi Peş (Ek) Türü	Beden Kesim Özelliği	Beden Model Özelliği
BEDEN	ÖN	Belirsiz bel hattı	Geniş beden	Normal omuz	Uzun boy		A kesim	
	ARKA	Belirsiz bel hattı	Geniş beden	Normal omuz	Uzun boy	Arka sol beden omuzdan, arka sağ beden kol altından peşli	A kesim	
YAKA		Yaka Çeşidi	Kapama Çeşidi	Yaka Aralığı	Yaka Genişliği	Yaka Açıklığı	Yaka Kesim Özelliği	Yaka Model Özelliği
	ÖN	Bedene takılan dik yaka	Uç uca kapama	Ön ortasından takılan dik yakalar	Dar genişlikte dik yaka		Dik kesim	
	ARKA	Bedene takılan dik yaka			Dar genişlikte dik yaka		Dik kesim	
KOL		Kol Çeşidi	Kol Genişliği	Kol Boyu	Kol Ağzı Biçimi	Manşet Genişliği	Kol Yırtmaç Biçimi	Kol Model Özelliği
	ÖN	Bedene takılan kol altı kuşlu T kol	Geniş kol	Uzun kol	Manşetli kol ağzı	Dar genişlikte manşet	Dikişten açılan kol yırtmacı	Tek parça kol
	ARKA	Bedene takılan kol altı kuşlu T kol	Geniş kol	Uzun kol	Manşetli kol ağzı	Dar genişlikte manşet	Dikişten açılan kol yırtmacı	Tek parça kol

Tablo 24' de Erzurum müzesi 753 envanter numarası ile kayıtlı, 09.12.1968 tarihinde eski eserler genel müdürlüğünden devir alınarak müze deposundan müzenin koleksiyonuna dahil edilmiş "yeşil üç etek entarinin" biçimsel özelliklerinin ayrıntılarına yer verilmiştir. Entarinin özellikleri incelendiğinde 19. yüzyıl sonu veya 20. yüzyıl başına tarihlendirilmesi muhtemeldir. Giysi müze envanterine " üç etek entari" olarak kaydedilmiştir.

Giysinin bugünkü durumu; giysi onarım görmemiştir. Giysi saklama koşullarından dolayı özellikle astarda oluşan kirlenme ve renk değişikliğine rağmen kullanılabilir durumdadır.

Giysinin oluşumunda kullanılan malzemeler; giysinin ana kumaşı türkuaz renkte zemin kumaş üzerine yeşil ve narçiçeği renginde çiçek desenli jakar kumaştır. Ön ortası, etek ucu, yan yırtmaçlar ve kol ağzına 2 cm genişliğinde hazır harç kullanılmıştır. Giysi iç yüzeyi ham bez (amerikan bezi) ile astarlanmıştır.

Süsleme özellikleri; dokuma özelliği olarak türkuaz renkte zemin kumaş üzerine çiçek desenli olan giysinin ön ortası, etek ucu, yan yırtmaçlar ve kol ağzına gümüş renginde hazır harç kullanılmıştır. Hazır harç makinede düz dikiş tekniği ile dikilmiştir.

Giysinin dikim ve dikiş tekniği; giysi parçaları makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiş kol ve yaka elde düz dikiş tekniği ile bedene birleştirilmiştir. Astar giysinin kalıplarına göre kesilmiş makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Giysinin beden ve kol dahil olacak şekilde astarlanmıştır. Astar makinede düz dikiş tekniği ile dikilmiş ve elde baskı tekniği kullanılarak giysiye geçirilmiştir. Astar yakaya kapalı baskı tekniği kullanılarak geçirilmiştir.

Giysinin biçimsel özellikleri;

- Beden: Ön ve arka beden kol altından itibaren etek ucuna doğru açılan "A" kesime sahiptir. Bel hattı belirsiz, giysi boyu ayak bileklerine kadar uzun ve yan dikişlerden yırtmaçlıdır. Arka sol beden omuzdan etek ucuna kadar peşli, sağ beden ise kol altından peş parçaları yerleştirilmiştir. Arka ortası kumaş katıdır.
- Kol: Kol hafifçe oyuntulu olarak kesilmiş ve bedene T şeklinde takılmıştır. Kolun hareketini sağlamak amacı ile ön bedende kol altında bedene, arka bedende kol parçasına ve bedene ayrı kuş parçaları yerleştirilmiştir. Kol ağzı manşetli olarak biçimlendirilmiştir.
- Yaka: Giysi bedene takılan dik yakalı ve uç uca kapamalıdır.

Tablo 25.

754 Envanter No'lu Üç Etek Entari Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ

BEDEN	Bel Hattı		Beden Genişliği	Omuz Genişliği	Giysi Boyu	Giysi Peş (Ek) Türü	Beden Kesim Özelliği	Beden Model Özelliği
	ÖN	Belirsiz bel hattı	Geniş beden	Geniş omuz	Uzun boy	Ön ortası kalça altından peşli	A kesim	Yanlardan yırtmaçlı
ARKA	Belirsiz bel hattı	Geniş beden	Geniş omuz	Uzun boy		A kesim	Yanlardan yırtmaçlı	
YAKA	Yaka Çeşidi		Kapama Çeşidi	Yaka Aralığı	Yaka Genişliği	Yaka Açıklığı	Yaka Kesim Özelliği	Yaka Model Özelliği
	ÖN	Bedene takılan dik yaka	Uç uca kapama	Ön ortasından geriye doğru takılan dik yakalar	Orta genişlikte dik yaka		Dik kesim	
	ARKA	Bedene takılan dik yaka			Orta genişlikte dik yaka		Dik kesim	
KOL	Kol Çeşidi		Kol Genişliği	Kol Boyu	Kol Ağzı Biçimi	Manşet Genişliği	Kol Yırtmaç Biçimi	Kol Model Özelliği
	ÖN	Bedene takılan T kol	Geniş kol	Çok uzun kol	Biçimlendirilmiş kol ağzı		Dikiştiren açılan kol yırtmacı	Tek parça, yarım daire şeklinde biçimlendirilmiş kol ağzı ve yırtmacı
	ARKA	Bedene takılan T kol	Geniş kol	Çok uzun kol	Biçimlendirilmiş kol ağzı		Dikiştiren açılan kol yırtmacı	Tek parça, yarım daire şeklinde biçimlendirilmiş kol ağzı ve yırtmacı

Tablo 25' de Erzurum müzesi 754 envanter numarası ile kayıtlı, 09.12.1968 tarihinde eski eserler genel müdürlüğünden devir alınarak müze deposundan müzenin koleksiyonuna dahil edilmiş "çizgili üç etek entarinin" biçimsel özelliklerinin ayrıntılarına yer verilmiştir. Entarinin özellikleri incelendiğinde 19. yüzyıl sonu veya 20. yüzyıl başına tarihlendirilmesi muhtemeldir. Giysi müze envanterine " üçetek entari" olarak kaydedilmiştir.

Giysinin bugünkü durumu; giysi onarım görmemiştir. Giysi saklama koşullarından dolayı özellikle astarda oluşan kirlenme ve renk değişikliğine ve süslemede meydana gelen sökülmelere rağmen kullanılabilir durumdadır.

Giysinin oluşumunda kullanılan malzemeler; giysinin ana kumaşı narçiçeği renkte zemin kumaş üzerine dore renginde çizgili ve çiçek desenli ipekli kumaştır. Ön ortası, etek ucu, yan yırtmaçlar ve kol ağzına kordon kullanılmıştır. Giysi iç yüzeyi ham bez (amerikan bezi) ile astarlanmıştır.

Süsleme özellikleri; dokuma özelliği olarak narçiçeği ipek kumaş üzerine dore renginde çizgili ve çiçek desenli giysinin yarım daire şeklinde biçimlendirilmiş olan ön ortası, etek ucu, yan yırtmaçlar, kol ağzına kordon tutturma tekniği ve oyulgama tekniği kullanılarak kordon geçirilmiştir.

Giysinin dikim ve dikiş tekniği; giysi parçaları makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Astar giysinin kalıplarına göre kesilmiş makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Giysinin beden ve kol dahil olacak şekilde astarlanmıştır. Astar giysinin yaka çevresi, ön ortası ve kol yırtmaçlarına elde kapalı baskı tekniği kullanılarak geçirilmiştir.

Giysinin biçimsel özellikleri;

- Beden: Ön ve arka beden kol altından itibaren etek ucuna doğru açılan "A" kesime sahiptir. Bel hattı belirsiz, giysi boyu ayak bileklerine kadar uzun ve yan dikişlerden yarım daire şeklinde biçimlendirilmiş yırtmaçlıdır. Ön ortası kalça altından hattından etek ucuna doğru genişleyen üçgen şeklinde peş parçaları yerleştirilmiştir. Arka ortası kumaş katıdır.
- Kol: Kol hafifçe oyuntulu olarak kesilmiş ve bedene "T" şeklinde takılmıştır. Kol ağzı ve kol yırtmacı yarım daire şeklinde biçimlendirilmiş, kol boyu çok uzundur.
- Yaka: Giysi bedene takılan dik yakalı, uç uca kapamalı ve kapama tığ ile zincir çekilerek yapılmış biritler ve iplikle elde yapılmış düğmeler ile sağlanmıştır.

Tablo 26.

765 Envanter No'lu Üç Etek Entari Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ

		Bel Hattı	Beden Genişliği	Omuz Genişliği	Giysi Boyu	Giysi Peş (Ek) Türü	Beden Kesim Özelliği	Beden Model Özelliği
BEDEN	ÖN	Belirsiz bel hattı	Geniş beden	Geniş omuz	Çok uzun boy	Kol altından peşli	A kesim	Yanlardan yırtmaçlı
	ARKA	Belirsiz bel hattı	Geniş beden	Geniş omuz	Çok uzun boy	Kol altından peşli	A kesim	Yanlardan yırtmaçlı
		Yaka Çeşidi	Kapama Çeşidi	Yaka Aralığı	Yaka Genişliği	Yaka Açıklığı	Yaka Kesim Özelliği	Yaka Model Özelliği
YAKA	ÖN	Oyuntulu yaka	Uç uca kapama			Normal açıklıkta oyuntulu yaka	Oyuntulu kesim	Biye ile temizlenmiş
	ARKA	Oyuntulu yaka					Oyuntulu kesim	Biye ile temizlenmiş
		Kol Çeşidi	Kol Genişliği	Kol Boyu	Kol Ağzı Biçimi	Manşet Genişliği	Kol Yırtmaç Biçimi	Kol Model Özelliği
KOL	ÖN	Bedene takılan T kol	Geniş kol	Uzun kol	Yırtmaçlı kol ağzı		Dikişten açılan kol yırtmacı	Tek parça kol
	ARKA	Bedene takılan T kol	Geniş kol	Uzun kol	Yırtmaçlı kol ağzı		Dikişten açılan kol yırtmacı	Tek parça kol

Tablo 26' te Erzurum müzesi 765 envanter numarası ile kayıtlı, 09.12.1968 tarihinde eski eserler genel müdürlüğünden devir alınarak müze deposundan müzenin koleksiyonuna dahil edilmiş "nar çiçeği üçetek entarinin" biçimsel özelliklerinin ayrıntılarına yer verilmiştir. Entarinin özellikleri incelendiğinde 19. yüzyıl sonu veya 20. yüzyıl başına tarihlendirilmesi muhtemeldir. Giysi müze envanterine " üçetek entari" olarak kaydedilmiştir.

Giysinin bugünkü durumu; giysi onarım görmemiştir. Giysinin özellikle kollarında oluşan yıpranma ve yırtılmalardan dolayı giysi kullanılabilir durumda değildir.

Giysinin oluşumunda kullanılan malzemeler; giysinin ana kumaşı narçiçeği renkte desensiz düz ipekli kumaştır. Ön ortası, etek ucu, yan yırtmaçlar ve kol ağzına oya kullanılmıştır.

Süsleme özellikleri; narçiçeği renkte desensiz düz ipekli giysinin ön ortası, etek ucu, yan yırtmaçlar ve kol ağzına kahve ve krem renkte oya elde oyulgama tekniği kullanılarak giysiye geçirilmiştir.

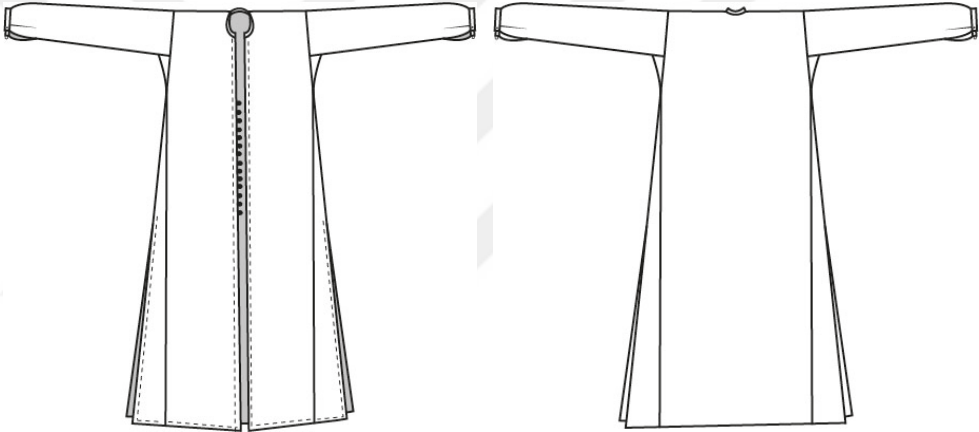
Giysinin dikim ve dikiş tekniği; giysi parçaları elde düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Yaka çevresi biye ile temizlenmiştir ve biye oyulgama tekniği kullanılarak yaka çevresine geçirilmiştir.

Giysinin biçimsel özellikleri;

- Beden: Ön ve arka beden kol altından itibaren etek ucuna doğru açılan "A" kesime sahiptir. Bel hattı belirsiz, giysi boyu çok uzun ve yan dikişlerden yırtmaçlıdır. Ön ve arka bedene kol altından etek ucuna doğru genişleyen üçgen şeklinde peş parçaları yerleştirilmiştir. Ön sol beden 2-3 kanon aralığında aplike ceplidir. Arka ortası kumaş katıdır.
- Kol: Kol hafifçe oyuntulu olarak kesilmiş ve bedene T şeklinde takılmıştır. Kol ağzı yırtmaçlı olarak biçimlendirilmiştir.
- Yaka: Giysi oyuntulu yakalı, yaka çevresi biye ile temizlenmiş ve uç uca kapamalıdır.

Tablo 27.

766 Envanter No'lu Üç Etek Entari Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ								
	Bel Hattı		Beden Genişliği	Omuz Genişliği	Giysi Boyu	Giysi Peş (Ek) Türü	Beden Kesim Özelliği	Beden Model Özelliği
	BEDEN	ÖN	Belirsiz bel hattı	Geniş beden	Geniş omuz	Uzun boy	Kol altından peşli	A kesim
		ARKA	Belirsiz bel hattı	Geniş beden	Geniş omuz	Uzun boy	Kol altından peşli	A kesim
	YAKA	Yaka Çeşidi		Kapama Çeşidi	Yaka Aralığı	Yaka Genişliği	Yaka Açıklığı	Yaka Kesim Özelliği
		ÖN	Oyuntulu yaka	Uç uca kapama			Normal açıklıkta oyuntulu yaka	Oyuntulu kesim
		ARKA	Oyuntulu yaka					Oyuntulu kesim
	KOL	Kol Çeşidi		Kol Genişliği	Kol Boyu	Kol Ağzı Biçimi	Manşet Genişliği	Kol Yırtmaç Biçimi
		ÖN	Bedene takılan kol altı kuşlu T kol	Geniş kol	Uzun kol	Manşetli kol ağzı	Dar manşet	Dikişten açılan kol yırtmacı
		ARKA	Bedene takılan kol altı kuşlu T kol	Geniş kol	Uzun kol	Manşetli kol ağzı	Dar manşet	Dikişten açılan kol yırtmacı

Tablo 27' de Erzurum müzesi 766 envanter numarası ile kayıtlı, 09.12.1968 tarihinde eski eserler genel müdürlüğünden devir alınarak müze deposundan müzenin koleksiyonuna dahil edilmiş "nar çiçeği yeşil kareli üçetek entarinin" biçimsel özelliklerinin ayrıntılarına yer verilmiştir. Entarinin özellikleri incelendiğinde 19. yüzyıl sonu veya 20. yüzyıl başına tarihlendirilmesi muhtemeldir. Giysi müze envanterine " üçetek entari" olarak kaydedilmiştir.

Giysinin bugünkü durumu; giysi onarım görmemiştir. Giysinin yan dikişlerinde oluşan yıpranma ve yırtılmalardan dolayı giysi kullanılabilir durumda değildir.

Giysinin oluşumunda kullanılan malzemeler; giysinin ana kumaşı yeşil ve narçiçeği renginde kareli ipek kumaştır. Ön ortası, etek ucu, yan yırtmaçlarda hazır harç kullanılmıştır. Giysi iç yüzeyi ham bez (amerikan bezi) ile astarlanmıştır.

Süsleme özellikleri; yeşil ve narçiçeği renginde kareli ipek giysinin ön ortası, etek ucu ve yan yırtmaçlara elde düz dikiş tekniği ile hazır harç geçirilmiştir.

Giysinin dikim ve dikiş tekniği; giysi parçaları elde düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Astar giysinin kalıplarına göre kesilmiş elde düz dikiş ile birleştirilmiştir. Giysinin beden ve kol dahil olacak şekilde astarlanmıştır. Astar giysiye elde kapalı baskı tekniği kullanılarak geçirilmiştir. Yaka çevresi biye ile temizlenmiştir ve biye elde oyulgama tekniği kullanılarak giysiye geçirilmiştir.

Giysinin biçimsel özellikleri;

- Beden: Ön ve arka beden kol altından itibaren etek ucuna doğru açılan "A" kesime sahiptir. Bel hattı belirsiz, giysi boyu ayak bileklerine kadar uzun, yan dikişlerden yırtmaçlı ve yırtmaç üzerinde düğme bulunmaktadır. Ön ve arka bedene kol altından etek ucuna doğru genişleyen üçgen şeklinde peş parçaları yerleştirilmiştir. Arka orta kumaş katıdır.
- Kol: Kol hafifçe oyuntulu olarak kesilmiş ve bedene T şeklinde takılmıştır. Kolun hareketini sağlamak amacı ile kol altında bedene kuş parçaları yerleştirilmiştir. Kol ağzı manşetli olarak biçimlendirilmiştir.
- Yaka: Giysi oyuntulu yakalı, yaka çevresi biye ile temizlenmiştir. Uç uca kapamalı ve kapama tığ ile zincir çekilerek yapılmış biritler ve iplikle elde yapılmış düğmeler ile sağlanmıştır.

Tablo 28.

768 Envanter No'lu Üç Etek Entari Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ

		Bel Hattı	Beden Genişliği	Omuz Genişliği	Giysi Boyu	Giysi Peş (Ek) Türü	Beden Kesim Özelliği	Beden Model Özelliği
BEDEN	ÖN	Belirsiz bel hattı	Geniş beden	Geniş omuz	Uzun boy		A kesim	Yanlardan yırtmaçlı
	ARKA	Belirsiz bel hattı	Geniş beden	Geniş omuz	Uzun boy		Dikdörtgen kesim	Yanlardan yırtmaçlı
YAKA		Yaka Çeşidi	Kapama Çeşidi	Yaka Aralığı	Yaka Genişliği	Yaka Açıklığı	Yaka Kesim Özelliği	Yaka Model Özelliği
	ÖN	Bedene takılan dik yaka	Uç uca kapama	Ön ortasından takılan dik yakalar	Dar dik yaka		Dik kesim	
	ARKA	Bedene takılan dik yaka			Dar dik yaka		Dik kesim	
KOL		Kol Çeşidi	Kol Genişliği	Kol Boyu	Kol Ağzı Biçimi	Manşet Genişliği	Kol Yırtmaç Biçimi	Kol Model Özelliği
	ÖN	Bedene takılan kol	Dar kol	Uzun kol	Bilezikli kol ağzı		Dikişten açılan kol yırtmacı	Tek parça kol ve kol ağzı pilili
	ARKA	Bedene takılan kol	Dar kol	Uzun kol	Bilezikli kol ağzı		Dikişten açılan kol yırtmacı	Tek parça kol ve kol ağzı pilili

Tablo 28' de Erzurum müzesi 768 envanter numarası ile kayıtlı, 09.12.1968 tarihinde eski eserler genel müdürlüğünden devir alınarak müze deposundan müzenin koleksiyonuna dahil edilmiş "kırmızı üçetek entarinin" biçimsel özelliklerinin ayrıntılarına yer verilmiştir. Entarinin özellikleri incelendiğinde 19. yüzyıl sonu veya 20. yüzyıl başına tarihlendirilmesi muhtemeldir. Giysi müze envanterine " üçetek entari" olarak kaydedilmiştir.

Giysinin bugünkü durumu; giysi onarım görmemiştir. Giyside oluşan yıpranma ve yırtılmalardan dolayı giysi kullanılabilir durumda değildir.

Giysinin oluşumunda kullanılan malzemeler; giysinin ana kumaşı kırmızı desensiz düz pamuklu kumaştır. Ön ortası, etek ucu, yan yırtmaç uçlarına, kol ağzı ve kol yırtmaç uçlarına hazır harç kullanılmıştır. Giysi iç yüzeyi ham bez (amerikan bezi) ile astarlanmıştır.

Süsleme özellikleri; Kırmızı pamuklu kumaş üzerine dore renkli iplik ile zincir işi tekniği kullanılarak çiçek motifleri ile tüm kumaş yüzeyi işlenmiştir.

Giysinin dikim ve dikiş tekniği; giysi parçaları makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Yaka elde baskı tekniği ile yaka çevresine dikilmiştir. Astar giysinin kalıplarına göre kesilmiş elde düz dikiş ile birleştirilmiştir. Giysinin beden ve kolu dahil olacak şekilde astarlanmıştır. Astar giysiye elde kapalı baskı tekniği kullanılarak geçirilmiştir.

Giysinin biçimsel özellikleri;

- Beden: Ön beden kol altından itibaren etek ucuna doğru açılan "A" kesime sahiptir. Arka beden omuzdan etek ucuna düz inen dikdörtgen kesimdir. Bel hattı yüksek, giysi boyu ayak bileklerine kadar uzun ve yan dikişlerden yırtmaçlıdır. Arka ortası kumaş katıdır.
- Kol: Kol hafifçe oyuntulu olarak kesilmiş ve bedene T şeklinde takılmıştır. Kol ağzı pilili olarak biçimlendirilmiştir.
- Yaka: Giysi bedene takılan dik yakalı ve uç uca kapamalıdır.

Tablo 29.

780 Envanter No'lu Üç Etek Entari Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ

		Bel Hattı	Beden Genişliği	Omuz Genişliği	Giysi Boyu	Giysi Peş (Ek) Türü	Beden Kesim Özelliği	Beden Model Özelliği
BEDEN	ÖN	Belirsiz bel hattı	Geniş beden	Geniş omuz	Uzun boy	Ön ortası kalça altından peşli, Etek ucu peşli	A kesim	Yanlardan yırtmaçlı
	ARKA	Belirsiz bel hattı	Geniş beden	Geniş omuz	Uzun boy		Dikdörtgen kesim	Yanlardan yırtmaçlı
YAKA		Yaka Çeşidi	Kapama Çeşidi	Yaka Aralığı	Yaka Genişliği	Yaka Açıklığı	Yaka Kesim Özelliği	Yaka Model Özelliği
	ÖN	Bedene takılan dik yaka	Uç uca kapama	Ön ortasından takılan dik yakalar	Dar genişlikte dik yaka		Dik kesim	
	ARKA	Bedene takılan dik yaka					Dik kesim	
KOL		Kol Çeşidi	Kol Genişliği	Kol Boyu	Kol Ağzı Biçimi	Manşet Genişliği	Kol Yırtmaç Biçimi	Kol Model Özelliği
	ÖN	Bedene takılan kol altı kuşlu T kol	Geniş kol	Uzun kol	Yırtmaçlı kol ağzı		Dikişten açılan kol yırtmacı	İki parçalı kol
	ARKA	Bedene takılan kol altı kuşlu T kol	Geniş kol	Uzun kol	Yırtmaçlı kol ağzı		Dikişten açılan kol yırtmacı	İki parçalı kol

Tablo 29’da Erzurum müzesi 780 envanter numarası ile kayıtlı, 09.12.1968 tarihinde eski eserler genel müdürlüğünden devir alınarak müze deposundan müzenin koleksiyonuna dahil edilmiş "kırmızı, işlemeli üçetek entarinin" biçimsel özelliklerinin ayrıntılarına yer verilmiştir. Entarinin özellikleri incelendiğinde 19. yüzyıl sonu veya 20. yüzyıl başına tarihlendirilmesi muhtemeldir. Giysi müze envanterine " üçetek entari" olarak kaydedilmiştir.

Giysinin bugünkü durumu; giysi onarım görmemiştir. Giysinin özellikle ön bedeninde oluşan yıpranma ve yırtılmalardan dolayı giysi kullanılabilir durumda değildir.

Giysinin oluşumunda kullanılan malzemeler; giysinin ana kumaşı kırmızı desensiz düz ipek kumaştır. Ön ortası, etek ucu ve yan yırtmaçlara ve kol ağzına hazır harç kullanılmıştır. Giysi iç yüzeyi ham bez (amerikan bezi) ile astarlanmıştır.

Süsleme özellikleri; kırmızı ipe kumaş üzerine gümüş renkli metal iplik ile stilize edilmiş çiçek motifleri ile tüm kumaş yüzeyi işlenmiştir. Süslemelerde dival işi kabartma sarma, pul işi ve elde düz dikiş teknikleri kullanılmıştır. Ön ortası, etek ucu ve yan yırtmaçlara ve kol ağzına hazır harç elde düz dikiş tekniği ile geçirilmiştir.

Giysinin dikim ve dikiş tekniği; giysi parçaları makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Astar giysinin kalıplarına göre kesilmiş makinede düz dikiş ile birleştirilmiştir. Giysinin beden ve kol dahil olacak şekilde astarlanmıştır. Astar giysiye elde baskı tekniği kullanılarak geçirilmiştir. Yaka elde baskı tekniği ile yaka çevresine geçirilmiştir.

Giysinin biçimsel özellikleri;

- Beden: Ön ve arka beden kol altından itibaren etek ucuna doğru açılan "A" kesime sahiptir. Bel hattı belirsiz, giysi boyu ayak bileklerine kadar uzun ve yan dikişlerden yırtmaçlıdır. Ön bedenın yan dikişlerinden ve ön ortası kalça altından etek ucuna doğru genişleyen üçgen şeklinde peş parçaları yerleştirilmiştir. Arka ortası kumaş katıdır.
- Kol: Kol hafifçe oyuntulu olarak kesilmiş ve bedene T şeklinde takılmıştır. Kolun hareketini sağlamak amacı ile kol altında kola kuş parçaları yerleştirilmiştir. Kol ağzı yırtmaçlı olarak biçimlendirilmiştir.
- Yaka: Giysi bedene takılan dik yakalı ve uç uca kapamalıdır.

Tablo 30.

792 Envanter No'lu Üç Etek Entari Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ

BEDEN	Bel Hattı		Beden Genişliği	Omuz Genişliği	Giysi Boyu	Giysi Peş (Ek) Türü	Beden Kesim Özelliği	Beden Model Özelliği
	ÖN	Normal bel hattı	Dar beden	Geniş omuz	Çok uzun boy	Kol altından ve ön ortası kalça altından peşli	A kesim	Yanlardan yırtmaçlı
	ARKA	Normal bel hattı	Dar beden	Geniş omuz	Çok uzun boy	Kol altından peşli	A kesim	Yanlardan yırtmaçlı
YAKA	Yaka Çeşidi		Kapama Çeşidi	Yaka Aralığı	Yaka Genişliği	Yaka Açıklığı	Yaka Kesim Özelliği	Yaka Model Özelliği
	ÖN	Bedene takılan dik yaka	Uç uca kapama	Ön ortasından geriye doğru takılan dik yakalar	Geniş dik yaka		Diki kesim	
	ARKA	Bedene takılan dik yaka			Geniş dik yaka		Diki kesim	
KOL	Kol Çeşidi		Kol Genişliği	Kol Boyu	Kol Ağzı Biçimi	Manşet Genişliği	Kol Yırtmaç Biçimi	Kol Model Özelliği
	ÖN	Bedene takılan kol altı kuşlu T kol	Dar kol	Çok uzun kol	Yırtmaçlı kol ağzı		Dikişten açılan kol yırtmacı	Kollar enine ekli
	ARKA	Bedene takılan kol altı kuşlu T kol	Dar kol	Çok uzun kol	Yırtmaçlı kol ağzı		Dikişten açılan kol yırtmacı	Kollar enine ekli

Tablo 30' da Erzurum müzesi 792 envanter numarası ile kayıtlı, 09.12.1968 tarihinde eski eserler genel müdürlüğünden devir alınarak müze deposundan müzenin koleksiyonuna dahil edilmiş "gül kurusu üçetek entarinin" biçimsel özelliklerinin ayrıntılarına yer verilmiştir. Entarinin özellikleri incelendiğinde 19. yüzyıl sonu veya 20. yüzyıl başına tarihlendirilmesi muhtemeldir. Giysi müze envanterine " üçetek entari" olarak kaydedilmiştir.

Giysinin bugünkü durumu; giysi onarım görmemiştir. Giysi saklama koşullarından dolayı özellikle astarda oluşan kirlenme ve renk değişikliğine rağmen kullanılabilir durumdadır.

Giysinin oluşumunda kullanılan malzemeler; giysinin ana kumaşı gülkurusu ve krem renginde çizgili pamuklu kumaştır. Ön ortası, etek ucu, yan yırtmaç uçlarına, kol ağzı ve kol yırtmaç uçlarına 3,5 cm genişliğinde oya dikilmiştir. Giysi iç yüzeyi ham bez (amerikan bezi) ile astarlanmıştır.

Süsleme özellikleri; dokuma özelliği olarak gülkurusu ve krem renginde çizgili pamuklu kumaş üzeri mavi ve krem renkte pamuklu iplik ile stilize edilmiş çiçek motifleri ile kumaş yüzeyi işlenmiştir. Ön ortası, etek ucu, yan yırtmaç uçlarına, kol ağzı ve kol yırtmaç uçlarına oya dikilmiştir. Süslemelerde kordon tutturma ve elde oyulgama teknikleri kullanılmıştır.

Giysinin dikim ve dikiş tekniği; giysi parçaları makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Astar giysinin kalıplarına göre kesilmiş elde düz dikiş ile birleştirilmiştir. Giysi beden ve kol dahil olacak şekilde astarlanmıştır. Astar giysiye elde baskı tekniği kullanılarak geçirilmiştir. Yaka elde baskı tekniği ile yaka çevresine dikilmiştir.

Giysinin biçimsel özellikleri;

- Beden: Ön ve arka beden kol altından itibaren etek ucuna doğru açılan "A" kesime sahiptir. Bel hattı normal, giysi boyu çok uzun, etek uçları "S" şeklinde biçimlendirilmiş ve yan dikişlerde "S" şeklinde biçimlendirilmiş yırtmaçlıdır. Ön sol beden iç astarında aplike cep bulunmaktadır. Ön ve arka beden kol altından ve ön ortası kalça altından etek ucuna doğru genişleyen üçgen şeklinde peş parçaları yerleştirilmiştir. Arka orta kumaş katıdır.
- Kol: Kol hafifçe oyuntulu olarak kesilmiş ve bedene T şeklinde takılmıştır. Kolun hareketini sağlamak amacı ile kol altında kol parçasına kuş parçası yerleştirilmiştir.

Kol ağız "S" şeklinde biçimlendirilmiş ve kol altı "S" şeklinde biçimlendirilmiş yırtmaçlıdır, kol boyu çok uzundur.

- Yaka: Giysi bedene takılan dik yakalı, uç uca kapamalı ve kapama tığ işi ile yapılmış biritler ve iplikle elde yapılmış düğmeler ile sağlanmıştır.

Tablo 31.

979 Envanter No'lu Üç Etek Entari Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ

		Bel Hattı	Beden Genişliği	Omuz Genişliği	Giysi Boyu	Giysi Peş (Ek) Türü	Beden Kesim Özelliği	Beden Model Özelliği
		ÖN	ARKA	ÖN	ARKA	ÖN	ARKA	ÖN
BEDEN	ÖN	Belirsiz bel hattı	Geniş beden	Geniş omuz	Uzun (Maksi) boy	Kol altından ve ön ortası kalça altından peşli	A kesim	Yanlardan yırtmaçlı
	ARKA	Belirsiz bel hattı	Geniş beden	Geniş omuz	Uzun (Maksi) boy	Kol altından peşli	A kesim	Yanlardan yırtmaçlı
YAKA	Yaka Çeşidi	Kapama Çeşidi	Yaka Aralığı	Yaka Genişliği	Yaka Açıklığı	Yaka Kesim Özelliği	Yaka Model Özelliği	
	ÖN	Bedene takılan dik yaka	Uç uca kapama	Ön ortasından geriye doğru takılan dik yaka	Dar genişlikte dik yaka	Dik kesim		
	ARKA	Bedene takılan dik yaka		Dar genişlikte dik yaka	Dik kesim			
KOL	Kol Çeşidi	Kol Genişliği	Kol Boyu	Kol Ağzı Biçimi	Manşet Genişliği	Kol Yırtmaç Biçimi	Kol Model Özelliği	
	ÖN	Bedene takılan kol altı kuşlu T kol	Geniş kol	Çok Uzun kol	Biçimlendirilmiş kol ağzı	Dikişten açılan kol yırtmacı	Kollar enine ekli	
	ARKA	Bedene takılan kol altı kuşlu T kol	Geniş kol	Çok Uzun kol	Yırtmaçlı kol ağzı	Dikişten açılan kol yırtmacı	Kollar enine ekli	

Tablo 31' da Erzurum müzesi 979 envanter numarası ile kayıtlı, 07.05.1969 tarihinde satın alma yolu ile müzenin koleksiyonuna dahil edilmiş "pembe üçetek entarinin" biçimsel özelliklerinin ayrıntılarına yer verilmiştir. Entarinin özellikleri incelendiğinde 19. yüzyıl sonu veya 20. yüzyıl başına tarihlendirilmesi muhtemeldir. Giysi müze envanterine "üçetek entari" olarak kaydedilmiştir.

Giysinin bugünkü durumu; giysi onarım görmemiştir. Giyside yer yer oluşan yıpranma ve yırtılmalardan dolayı giysi kullanılacak durumda değildir.

Giysinin oluşumunda kullanılan malzemeler; giysinin ana kumaşı pembe ve dore renk iplik ile jakarlı kumaştır. Ön ortası, etek ucu, yan yırtmaç, kol ağzı ve kol yırtmaç uçlarına kordon kullanılmıştır. Giysi iç yüzeyi ham bez (amerikan bezi) ile astarlanmıştır.

Süsleme özellikleri; dokuma özelliği olarak pembe kumaş üzeri dore renkte çiçek motifler ile tüm kumaş yüzeyi desenlidir. Ön ortası, etek ucu, yan yırtmaç, kol ağzı ve kol yırtmaç uçlarına dore renginde balıksırtı kordon ve gümüş renginde kordon kullanılmıştır. Süslemelerde kordon tutturma tekniği kullanılmıştır.

Giysinin dikim ve dikiş tekniği; giysi parçaları makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Astar giysinin kalıplarına göre kesilmiş elde düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Giysinin beden ve kol dahil olacak şekilde astarlanmıştır. Astar giysinin yaka çevresi ile yaka yırtmacına elde kapalı baskı tekniği kullanılarak geçirilmiştir. Yaka elde baskı tekniği ile yaka çevresine dikilmiştir.

Giysinin biçimsel özellikleri;

- Beden: Ön ve arka beden kol altından itibaren etek ucuna doğru açılan "A" kesime sahiptir. Bel hattı belirsiz, giysi boyu ayak bileklerine kadar uzundur. Ön ortası ve etek uçları "S" şeklinde biçimlendirilmiş ve yan dikişlerden "S" şeklinde biçimlendirilmiş yırtmaçlıdır. Ön ve arka beden kol altından ve ön ortası kalça altından etek ucuna doğru genişleyen üçgen şeklinde peş parçaları yerleştirilmiştir. Arka orta kumaş katıdır.
- Kol: Kol hafifçe oyuntulu olarak kesilmiş ve bedene "T" şeklinde takılmıştır. Kolun hareketini sağlamak amacı ile kol altında bedene kuş parçası yerleştirilmiştir. Kol ağzı "S" şeklinde biçimlendirilmiştir.
- Yaka: Giysi bedene takılan dik yakalı, uç uca kapamalıdır

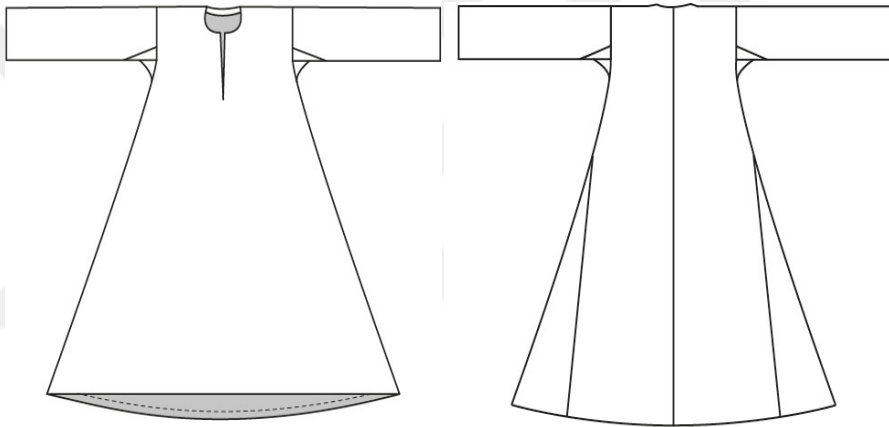
4.3. Erzurum Yöresi Ve Erzurum Müzesi Koleksiyonundaki Kadife Bindallı (Kadama) Entarilerin Biçimsel Özellikleri

4.3.1. Kadife Bindallı (Kadama) Entari Biçimsel Özellikleri

Erzurum kadın halk giyiminde kullanılan kadife bindallı (kadama) entarilerin beden, yaka ve kol biçimsel özellikleri belirlenmiştir. Yöre halkı tarafından “kadama” olarak adlandırılan ve Erzurum Müzesi giysi koleksiyonunda yer alan 5 adet entari araştırma kapsamına alınmıştır. 19. yüzyıl sonu veya 20. yüzyıl başına tarihlendirilmesi muhtemel kadife bindallı (kadama) entariler, ön ortası göğüs yada bel hattına kadar açık, genellikle etek çevresini ve bedeni genişletmek için yanları peşli ve uzun kolludur. Ayrıca bazılarının arka etekleri ön etekten daha uzun olacak şekilde tasarlanmıştır. Lacivert, mor ve bordo gibi koyu renkli kadife kumaş üzerine gümüş ve altın sarısı metal alaşımlı ipliklerle bazen yüzeyin tamamı bazen de bazı bölümleri kısmi olarak iri ve kıvrımlı dallar ve çiçekli motiflerle hazırlanan kompozisyonlar oluşturularak işlenmiştir. İşlemelerin arasına pul ve bocuklarda yerleştirilmiştir. Oluşturulan kompozisyonlar genellikle giysinin ön, arka ve kollarında bitkisel motiflerdir. Barışta'nın (1997, s. 54) Türk halk işlemleri ile ilgili yapmış olduğu çalışmasında bindallı entarilerde kullanılan dival işi tekniğini "Türk işlemlerinde her yüzyılda uygulanmış ancak 19. yüzyıldan sonra daha yaygınlaşmış bir iğnedir" şeklinde tanımlaması entarilerin üzerindeki işlemlerin dönemin süsleme özelliklerini yansıttığı şeklinde yorumlanabilir. Araştırma kapsamına alınan kadife bindallı (kadama) entarilerin biçimsel özellikleri belirlenmiştir.

Tablo 32.

12-79 Envanter No' lu Kadife Bindallı (Kadama) Entari Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ							
	Bel Hattı	Beden Genişliği	Omuz Genişliği	Giysi Boyu	Giysi Peş (Ek) Türü	Beden Kesim Özelliği	Beden Model Özelliği
BEDEN	ÖN	Belirsiz bel hattı	Geniş beden	Geniş omuz	Uzun boy	A kesim	
	ARKA	Belirsiz bel hattı	Geniş beden	Geniş omuz	Uzun boy	Etek ucundan peşli	A kesim
YAKA	ÖN	Yaka Çeşidi	Kapama Çeşidi	Yaka Aralığı	Yaka Genişliği	Yaka Kesim Özelliği	Yaka Model Özelliği
	ÖN	Oyuntulu yaka	Yırtmaçlı kapama			Normal açıklıkta oyuntulu yakalar	Oyuntulu kesim
	ARKA	Oyuntulu yaka				Oyuntulu kesim	
KOL	ÖN	Kol Çeşidi	Kol Genişliği	Kol Boyu	Kol Ağzı Biçimi	Manşet Genişliği	Kol Model Özelliği
	ÖN	Bedene takılan kol altı kuşlu T kol	Orta genişlikte kol	Uzun kol	Düz kol ağzı		Tek parça kol
	ARKA	Bedene takılan kol altı kuşlu T kol	Orta genişlikte kol	Uzun kol	Düz kol ağzı		Tek parça kol

Tablo 32' de Erzurum müzesi 12-79 envanter numarası ile kayıtlı, 09.12.1968 tarihinde müze deposundan müzenin koleksiyonuna dahil edilmiş "lacivert kadife bindallı entarinin "biçimsel özelliklerinin ayrıntılarına yer verilmiştir. Entarinin özellikleri incelendiğinde 19. yüzyıl sonu veya 20. yüzyıl başına tarihlendirilmesi muhtemeldir. Giysi müze envanterine " bindallı entari" olarak kaydedilmiştir. Erzurum yöresi halkı tarafından "kadama entari" olarak isimlendirildiği tespit edilmiştir.

Giysinin bugünkü durumu; giysi onarım görmemiştir. Giysinin yaka çevrisine ve kol ağzına dikilen dantel bordürde sökölme ve yırtılmalar olmasına rağmen giysi kullanılabilir durumdadır. Giysinin üzerine gümüş renkli metal iplik ile yapılan işlemlerde kararmalar oluşmuştur ancak sökölme ve yıpranma bulunmamaktadır.

Giysinin oluşumunda kullanılan malzemeler; giysinin ana kumaşı lacivert desensiz düz ipek kadifedir. Yaka ve yaka yırtmacı ile kol ağzına 1,5 cm. genişliğinde ince dantel geçirilmiştir. Giysi iç yüzeyi ham bez (amerikan bezi) ile astarlanmıştır.

Süsleme özellikleri; Lacivert kadife kumaş üzerine gümüş renkli metal iplik ile stilize edilmiş çiçek motifleri ile tüm kumaş yüzeyi işlenmiştir. Süslemelerde dival işi kabartma sarma, tırtıl ile sarma, pul işi ve oyulgama teknikleri kullanılmıştır. Yaka ile yaka yırtmacı ve kol ağzına bej renkli ince dantel geçirilmiştir.

Giysinin dikim ve dikiş tekniği; giysi parçaları makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Astar giysinin kalıplarına göre kesilmiş elde düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Astar giysinin yaka çevresi ile yaka yırtmacına elde kapalı baskı tekniği kullanılarak, etek ucu ve kola ise elde çırpma dikişi kullanılarak geçirilmiştir.

Giysinin biçimsel özellikleri;

- Beden: Ön ve arka beden kol altından itibaren etek ucuna doğru açılan "A" kesime sahiptir. Bel hattı belirsiz, giysi boyu ayak bileklerine kadar uzundur. Arka etek boyu ön etek boyundan daha uzundur. Arka ortası dikişli, arka bedene bel hattından etek ucuna doğru genişleyen üçgen şeklinde peş parçaları yerleştirilmiştir.
- Kol: Kol evi oyuntusuz olarak düz kesilmiş ve bedene T şeklinde takılmıştır. Kolun hareketini sağlamak amacı ile kol altında bedene ve kol parçasına ayrı ayrı kuş parçaları yerleştirilmiştir. Kol ağzı düz olarak biçimlendirilmiştir.
- Yaka: Oyuntulu yakalı ve ön ortasından bele kadar uzanan yırtmaçlı olarak tasarlanmıştır.

Tablo 33.

143 Envanter No' lu Kadife Bindallı (Kadama) Entari Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ

		Bel Hattı	Beden Genişliği	Omuz Genişliği	Giysi Boyu	Giysi Peş (Ek) Türü	Beden Kesim Özelliği	Beden Model Özelliği
BEDEN	ÖN	Belirsiz bel hattı	Geniş beden	Geniş omuz	Uzun boy		A kesim	
	ARKA	Belirsiz bel hattı	Geniş beden	Geniş omuz	Uzun boy		A kesim	
		Yaka Çeşidi	Kapama Çeşidi	Yaka Aralığı	Yaka Genişliği	Yaka Açıklığı	Yaka Kesim Özelliği	Yaka Model Özelliği
YAKA	ÖN	Oyuntulu yaka	Yırtmaçlı kapama			Normal açıklıkta oyuntulu yakalar	Oyuntulu kesim	
	ARKA	Oyuntulu yaka					Oyuntulu kesim	
		Kol Çeşidi	Kol Genişliği	Kol Boyu	Kol Ağzı Biçimi	Manşet Genişliği	Kol Yırtmaç Biçimi	Kol Model Özelliği
KOL	ÖN	Bedene takılan iki parçalı kol	Geniş kol	Uzun kol	Düz kol ağzı			İki parçalı ve kol altı kumaş katı
	ARKA	Bedene takılan iki parçalı kol	Geniş kol	Uzun kol	Düz kol ağzı			İki parçalı ve kol altı kumaş katı

Tablo 33' de Erzurum müzesi 143 envanter numarası ile kayıtlı, 1964 tarihinde satın alma yoluyla müzenin koleksiyonuna dahil edilmiş "Lacivert kadife bindallı entarinin" biçimsel özelliklerinin ayrıntılarına yer verilmiştir. Entarinin özellikleri incelendiğinde 19. yüzyıl sonu veya 20. yüzyıl başına tarihlendirilmesi muhtemeldir. Giysi müze envanterine "bindallı entari" olarak kaydedilmiştir. Erzurum yöresi halkı tarafından "kadama entari" olarak isimlendirildiği tespit edilmiştir.

Giysinin bugünkü durumu; giysi onarım görmemiş, kol altında sökûlmeler mevcuttur ve yer yer kadife kumaşta dökûlmeler olmasına rağmen giysi kullanılabilir durumdadır. Giysinin üzerine gümüş renkli metal iplik ile yapılan işlemlerde kararmalar oluşmuştur ancak sökûlme ve yıpranma bulunmamaktadır.

Giysinin oluşumunda kullanılan malzemeler; giysinin ana kumaşı lacivert desensiz düz ipek kadifedir. Yaka ve yaka yırtmacı ile kol ağzına 0,5 cm. genişliğinde ince bordür geçirilmiştir. Giysi iç yüzeyi ham bez (amerikan bezi) ile astarlanmıştır

Süsleme özellikleri; Lacivert kadife kumaş üzerine gümüş renkli metal iplik ile stilize edilmiş çiçek motifleri ile tüm kumaş yüzeyi işlenmiştir. Süslemelerde dival işi kabartma sarma tekniği, tırtıl ile sarma, jakobyen atması ve oyulgama teknikleri kullanılmıştır. Yaka ile yaka yırtmacı ve kol ağzına dore renkli ince bordür geçirilmiştir.

Giysinin dikim ve dikiş tekniği; giysi parçaları makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Astar giysinin kalıplarına göre kesilmiş elde düz dikiş tekniği ile birleştirilmiş ve giysiye elde kapalı baskı tekniği kullanılarak geçirilmiştir.

Giysinin biçimsel özellikleri;

- Beden: Ön ve arka beden kol altından itibaren etek ucuna doğru açılan "A" kesime sahiptir. Bel hattı belirsiz, giysi boyu ayak bileklerine kadar uzundur. Arka etek boyu ön etek boyundan daha uzundur. Arka etek boyu ile ön etek boyu aynı boyda ve arka ortası dikişlidir.
- Kol: Kol evi oyuntusuz olarak düz kesilmiş ve bedene takılan iki parçalı kolludur. Kol ağzı düz olarak biçimlendirilmiştir.
- Yaka: Oyuntulu yakalı ve ön ortasından bele kadar uzanan yırtmaçlı olarak tasarlanmıştır.

Tablo 34.

226 Envanter No'lu Kadife Bindallı (Kadama) Entari Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ

		Bel Hattı	Beden Genişliği	Omuz Genişliği	Giysi Boyu	Giysi Peş (Ek) Türü	Beden Kesim Özelliği	Beden Model Özelliği
BEDEN	ÖN	Belirsiz bel hattı	Geniş beden	Geniş omuz	Uzun boy	Omuzdan peşli	A kesim	
	ARKA	Belirsiz bel hattı	Geniş beden	Geniş omuz	Uzun boy	Omuzdan peşli	A kesim	
		Yaka Çeşidi	Kapama Çeşidi	Yaka Aralığı	Yaka Genişliği	Yaka Açıklığı	Yaka Kesim Özelliği	Yaka Model Özelliği
YAKA	ÖN	Bedene takılan dik yaka	Yırtmaçlı kapama	Ön ortasından takılan dik yakalar	Dar genişlikte dik yakalar		Dik yaka	
	ARKA	Bedene takılan dik yaka			Dar genişlikte dik yakalar		Dik yaka	
		Kol Çeşidi	Kol Genişliği	Kol Boyu	Kol Ağzı Biçimi	Manşet Genişliği	Kol Yırtmaç Biçimi	Kol Model Özelliği
KOL	ÖN	Bedene takılan iki parçalı kol	Geniş kol	Uzun kol	Düz kol ağzı			İki parçalı kol
	ARKA	Bedene takılan iki parçalı kol	Geniş kol	Uzun kol	Düz kol ağzı			İki parçalı kol

Tablo 34' de Erzurum müzesi 226 envanter numarası ile kayıtlı, 14.02.1965 tarihinde satın alma yoluyla müzenin koleksiyonuna dahil edilmiş “Mor kadife bindallı entarinin” biçimsel özelliklerinin ayrıntılarına yer verilmiştir. Entarinin özellikleri incelendiğinde 19. yüzyıl sonu veya 20. yüzyıl başına tarihlendirilmesi muhtemeldir. Giysi müze envanterine " kadife entari" olarak kaydedilmiştir. Erzurum yöresi halkı tarafından "kadama entari" olarak isimlendirildiği tespit edilmiştir.

Giysinin bugünkü durumu; giysi onarım görmemiştir. Yer yer kadife kumaşa dökülmeler renk değişikliği oluşmuş ve kol altlarında sökülmeler olmasına rağmen giysi kullanılabilir durumdadır. Giysinin üzerine dore renkli metal iplik ile yapılan işlemlerde kararmalar oluşmuştur ancak sökölme ve yıpranma bulunmamaktadır.

Giysinin oluşumunda kullanılan malzemeler; giysinin ana kumaşı mor desensiz düz ipek kadifedir. Giysi iç yüzeyi ham bez (amerikan bezi) ile astarlanmıştır.

Süsleme özellikleri; Mor kadife kumaş üzerine dore renkli sim iplik ile stilize edilmiş çiçek motifleri ile tüm kumaş yüzeyi işlenmiştir. Mor kadife kumaş üzerine dore renginde dival işi kabartma sarma tekniği, jakobyen atması, pul işi teknikleri kullanılmıştır.

Giysinin dikim ve dikiş tekniği; giysi parçaları makinede elde düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Astar giysinin kalıplarına göre kesilmiş elde düz dikiş ile birleştirilmiş ve giysiye elde kapalı baskı tekniği kullanılarak geçirilmiştir.

Giysinin biçimsel özellikleri;

- Beden: Ön ve arka beden kol altından itibaren etek ucuna doğru açılan "A" kesime sahiptir. Ön beden omuzdan peşlidir. Bel hattı belirsiz, giysi boyu ayak bileklerine kadar uzundur. Arka etek boyu ön etek boyundan daha uzundur. Arka ortası dikişlidir.
- Kol: Kol evi oyuntusuz olarak düz kesilmiş ve giysi ön ve arka kol bedene takılan iki parçalı kolludur. Kol ağzı düz olarak biçimlendirilmiştir.
- Yaka: Giysi bedene takılan dik yakalı ve ön ortasından bele kadar uzanan yırtmaçlı olarak tasarlanmıştır ve kapama kısmında agraf kullanılmıştır.

Tablo 35.

690 Envanter No'lu Kadife Bindallı (Kadama) Entari Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ

BEDEN

	Bel Hattı	Beden Genişliği	Omuz Genişliği	Giysi Boyu	Giysi Peş (Ek) Türü	Beden Kesim Özelliği	Beden Model Özelliği
ÖN	Belirsiz bel hattı	Geniş beden	Geniş omuz	Uzun boy	Omuzdan peşli	A kesim	
ARKA	Belirsiz bel hattı	Geniş beden	Geniş omuz	Uzun boy	Omuzdan peşli	A kesim	

YAKA

	Yaka Çeşidi	Kapama Çeşidi	Yaka Aralığı	Yaka Genişliği	Yaka Açıklığı	Yaka Kesim Özelliği	Yaka Model Özelliği
ÖN	Oyuntulu yaka	Yırtmaçlı kapama		Normal açıklıkta oyuntulu yaka		Oyuntulu kesim	
ARKA	Oyuntulu yaka					Oyuntulu kesim	

KOL

	Kol Çeşidi	Kol Genişliği	Kol Boyu	Kol Ağzı Biçimi	Manşet Genişliği	Kol Yırtmaç Biçimi	Kol Model Özelliği
ÖN	Bedene takılan kol altı kuşlu T kol	Geniş kol	Uzun kol	Düz kol ağzı			Tek parça kol
ARKA	Bedene takılan kol altı kuşlu T kol	Geniş kol	Uzun kol	Düz kol ağzı			Tek parça kol

Tablo 35' de Erzurum müzesi 690 envanter numarası ile kayıtlı, 08.11.1968 tarihinde satın alma yoluyla müzenin koleksiyonuna dahil edilmiş “Mor kadife bindallı entarinin” biçimsel özelliklerinin ayrıntılarına yer verilmiştir. Entarinin özellikleri incelendiğinde 19. yüzyıl sonu veya 20. yüzyıl başına tarihlendirilmesi muhtemeldir. Giysi müze envanterine " bindallı elbise" olarak kaydedilmiştir. Erzurum yöresi halkı tarafından "kadama entari" olarak isimlendirildiği tespit edilmiştir.

Giysinin bugünkü durumu; Giysi onarım görmemiş, yer yer kadife kumaşta dökülmeler ve renk değişikliği olmasına rağmen giysi kullanılabilir durumdadır. Giysinin üzerine dore renkte iplik ile yapılan işlemlerde kararmalar oluşmuştur ancak sökölme ve yıpranma bulunmamaktadır.

Giysinin oluşumunda kullanılan malzemeler; giysinin ana kumaşı mor desensiz düz ipek kadifedir. Yaka ve yaka yırtmacı 1,5 cm. genişliğinde oya dikilmiş, kol ağzına ve etek ucuna ise 2,5 cm. genişliğinde ince dantel geçirilmiştir. Giysi iç yüzeyi ham bez (amerikan bezi) ile astarlanmıştır.

Süsleme özellikleri; mor kadife kumaş üzerine dore renkli sim iplik ile stilize edilmiş çiçek motifleri ile tüm kumaş yüzeyi işlenmiştir. Süslemelerde dival işi kabartma sarma, dival işi kabartma sarma tekniği, pul işi teknikleri ve hazır harçlar için elde oyulgama tekniği kullanılmıştır. Yaka ile yaka yırtmacına bej renkte oya, kol ağzı ve etek ucuna bej renkli ince dantel geçirilmiştir.

Giysinin dikim ve dikiş tekniği; giysi parçaları makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Astar giysinin kalıplarına göre kesilmiş elde düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Astar giysinin yaka çevresi ile yaka yırtmacına ve etek ucuna elde kapalı baskı tekniği kullanılarak geçirilmiştir.

Giysinin biçimsel özellikleri;

- Beden: Ön ve arka beden kol altından itibaren etek ucuna doğru açılan "A" kesime sahiptir. Bel hattı belirsiz, giysi boyu ayak bileklerine kadar uzundur. Arka etek boyu ön etek boyundan daha uzundur. Arka ortası kumaş katı, ön ve arka bedene omuz hattından etek ucuna doğru genişleyen peş parçaları yerleştirilmiştir.
- Kol: Kol evi oyuntusuz olarak düz kesilmiş ve bedene T şeklinde takılmıştır. Kolun hareketini sağlamak amacı ile kol altında kol parçasına kuş parçası yerleştirilmiştir. Kol ağzı düz olarak biçimlendirilmiştir.
- Yaka: Oyuntulu yakalı ve ön ortasından bele kadar uzanan yırtmaçlı olarak tasarlanmıştır.

Tablo 36.

1013 Envanter No'lu Kadife Bindallı (Kadama) Entari Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ

BEDEN	Bel Hattı		Beden Genişliği	Omuz Genişliği	Giysi Boyu	Giysi Peş (Ek) Türü	Beden Kesim Özelliği	Beden Model Özelliği
	ÖN	Belirsiz bel hattı	Geniş beden	Geniş omuz	Uzun boy	Etek ucundan peşli	A Kesim	
YAKA	ARKA	Belirsiz bel hattı	Geniş beden	Geniş omuz	Uzun boy	Etek ucundan peşli	A Kesim	
	Yaka Çeşidi		Kapama Çeşidi	Yaka Aralığı	Yaka Genişliği	Yaka Açıklığı	Yaka Kesim Özelliği	Yaka Model Özelliği
KOL	ÖN	Bedene takılan dik yaka	Yırtmaçlı kapama	Ön ortasından takılan dik yaka	Dar genişlikte dik yaka			
	ARKA	Bedene takılan dik yaka			Dar genişlikte dik yaka			
KOL	Kol Çeşidi		Kol Genişliği	Kol Boyu	Kol Ağzı Biçimi	Manşet Genişliği	Kol Yırtmaç Biçimi	Kol Model Özelliği
	ÖN	Bedene takılan iki parçalı kol	Geniş kol	Uzun kol	Düz kol ağzı			İki parçalı kol
	ARKA	Bedene takılan iki parçalı kol	Geniş kol	Uzun kol	Düz kol ağzı			İki parçalı kol

Tablo 36' da Erzurum müzesi 1013 envanter numarası ile kayıtlı, 27.08.1969 tarihinde satın alma yoluyla müzenin koleksiyonuna dahil edilmiş "mor kadife bindallı entarinin" biçimsel özelliklerinin ayrıntılarına yer verilmiştir. Entarinin özellikleri incelendiğinde 19. yüzyıl sonu veya 20. yüzyıl başına tarihlendirilmesi muhtemeldir. Giysi müze envanterine " bindallı entari" olarak kaydedilmiştir. Erzurum yöresi halkı tarafından "kadama entari" olarak isimlendirildiği tespit edilmiştir.

Giysinin bugünkü durumu; Giysi onarım görmemiş, yer yer kadife kumaşa dökülmeler astar kumaşa yıpranmalar olmasına rağmen giysi kullanılabilir durumdadır. Giysinin üzerine dore renkte metal iplik ile yapılan işlemlerde yer yer kararmalar oluşmuştur ancak sökülme ve yıpranma bulunmamaktadır.

Giysinin oluşumunda kullanılan malzemeler; giysinin ana kumaşı mor desensiz düz ipek kadifedir. Yaka ve yaka yırtmacına 1cm. etek ucuna ise 2,5 cm. genişliğinde ince dantel geçirilmiştir. Giysi iç yüzeyi ham bez (amerikan bezi) ile astarlanmıştır.

Süsleme özellikleri; mor kadife kumaş üzerine dore renkli metal iplik ile stilize edilmiş çiçek motifleri ile tüm kumaş yüzeyi işlenmiştir. Süslemelerde dival işi kabartma sarma, kurt ve tırtıl ile sarma ve sap işi, jakobyen atması, pul işi teknikleri kullanılmıştır. Yaka ile yaka yırtmacı ve etek ucuna bej renkli ince dantel geçirilmiştir.

Giysinin dikim ve dikiş tekniği; giysi parçaları makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Astar giysinin kalıplarına göre kesilmiş makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Astar giysinin yaka çevresi ile yaka yırtmacına elde kapalı baskı tekniği kullanılarak, etek ucu ve kola ise elde çırpma dikişi kullanılarak geçirilmiştir.

Giysinin biçimsel özellikleri;

- Beden: Ön ve arka beden kol altından itibaren etek ucuna doğru açılan "A" kesime sahiptir. Bel hattı belirsiz, giysi boyu ayak bileklerine kadar uzundur. Arka etek boyu ön etek boyundan daha uzundur. Arka ortası kumaş katıdır. Omuz dikişi bulunmamakta kalıp bütün olarak kesilmiştir. Ön ve arka bedende etek ucuna doğru genişleyen üçgen şeklinde etek ucu peş parçaları yerleştirilmiştir.
- Kol: Kol hafifçe oyuntulu olarak kesilmiş ve bedene takılan iki parçalı kolludur. Kol ağzı düz olarak biçimlendirilmiştir.
- Yaka: Giysi bedene takılan dik yakalı ve ön ortasından bele kadar uzanan yırtmaçlı olarak tasarlanmıştır.

4.4. Erzurum yöresi ve Erzurum müzesi Koleksiyonundaki Entarilerin Biçimsel Özellikleri

4.4.1. Entari Biçimsel Özellikleri

Erzurum kadın halk giyiminde kullanılan entari beden, yaka ve kol biçimsel özellikleri belirlenmiştir. Erzurum Müzesi giysi koleksiyonunda yer alan dokuz adet entari ve yöre halkına ait üç adet entari araştırma kapsamına alınmıştır. 20 yüzyıla tarihlenebilecek entariler oyuntulu, dik ve yatık yakalı, düz, patlı, uç uca ve yırtmaçlı kapamalı kup, peş ve pıllı ile biçimlendirilmiştir. Giysi boyları uzun, ara boy ve ön etekten daha uzun olacak şekilde tasarlanmıştır. Ayrıca bazı entarilerde flet ve aplike cep kullanılmıştır. Entariler kadife, jakarlı ve pamuklu kumaşlar kullanılmış ve amerikan bezi ile astarlanmıştır, bazı(entari) elde nakış tekniği ile işlenmiştir.

Yöre halkı ile yapılan kişisel görüşmelerde bu entarilerin bazılarının gerilik olarak kullanılan entariler olduğu tespit edilmiştir. "Osmanlı devletinin son yüzyılı olarak kabul edilen 19. yüzyıl geleneksel giyim tarzından uzaklaşıp batıdan ithal edilen bambaşka bir modanın etkisine girildiği bir dönem olmuştur "(Koç ve Aksakal, 2016, s. 156). Bu dönemde bilinçli veya bilinçsiz olarak oluşturulan giysiler Doğu giyim tarzı ile Batılı tarzdaki biçimler, teknikler, terzilik uygulamaları ve süslemelerin harmanlanması ile yorumlar yapılarak biçimlendirilmiş ve giysilerde doğudan batıya doğru bir geçiş döneminin oluşturulması sağlanmıştır (Koca vd.,2008:799). "İlk önceleri değişikliklerin batı etkenine dayalı olarak detayların uygulandığı görülmekteyken belirgin biçimde artarak 20. yüzyılın ortalarına doğru bu tamamen değişmiş Batı modasına uygun giysiler kullanılmıştır" (Koç ve Aksakal, 2016, s. 172). Entariler incelendiğinde kol, yaka ve beden form özellikleri geleneksel ve Batı moda formları bir arada kullanılarak biçimlendirildiği görülmektedir. Araştırma kapsamına alınan entarilerin biçimsel özelliklerine göre biçimsel özellikleri belirlenmiştir.

Tablo 37.

19-85 Envanter No' lu Entari Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ								
BEDEN		Bel Hattı	Beden Genişliği	Omuz Genişliği	Giysi Boyu	Giysi Peş (Ek)Türü	Beden Kesim Özelliği	Beden Model Özelliği
	ÖN	Belirsiz bel hattı	Geniş beden	Normal omuz	Ara boy	Etek ucu ekli	A kesim	Düz
	ARKA	Belirsiz bel hattı	Geniş beden	Normal omuz	Ara boy	Etek ucu ekli	A kesim	Kol oyuntusu ndan kuplu
YAKA		Yaka Çeşidi	Kapama Çeşidi	Yaka Aralığı	Yaka Genişliği	Yaka Açıklığı	Yaka Kesim Özelliği	Yaka Model Özelliği
	ÖN	Bedene takılan dik yaka	Düz kapama	Ön ortasından geriye doğru takılan dik yaka	Dar genişlikte dik yaka		Dik kesim	
	ARKA	Bedene takılan dik yaka	Düz kapama	Ön ortasından geriye doğru takılan dik yaka	Dar genişlikte dik yaka		Dik kesim	
KOL		Kol Çeşidi	Kol Genişliği	Kol Boyu	Kol Ağzı Biçimi	Manşet Genişliği	Kol Yırtmaç Biçimi	Kol Model Özelliği
	ÖN	Bedene takılan iki parçalı, kol altı kuşlu kol	Orta genişlikte kol	Uzun kol	Düz kol ağzı			İki parçalı Kol altı kumaş katı
	ARKA	Bedene takılan iki parçalı, kol altı kuşlu kol	Orta genişlikte kol	Uzun kol	Düz kol ağzı			İki parçalı Kol altı kumaş katı

Tablo 37' de Erzurum müzesi 19- 85 envanter numarası ile kayıtlı, 15.10.1985 tarihinde Mihal Nakipoğlu'ndan satın alınarak müzenin koleksiyonuna dahil edilmiş "Mor Kadife Entari"nin biçimsel özelliklerinin ayrıntılarına yer verilmiştir. Entarinin özellikleri incelendiğinde 19. yüzyıl sonu veya 20. yüzyıl başına tarihlendirilmesi muhtemeldir. Giysinin bazı yerleri yıpranmasına rağmen kullanılabilir durumdadır. Giysi müze kayıtlarına entari olarak kaydedilmiştir. Ancak önden boydan boya açık (sonradan birleştirilmiştir), yanlarında cepleri olması ve arka ortasında yırtmaç olması nedeni ile üstlük olarak tasarlandığı düşüncesini kuvvetlendirmektedir.

Giysinin bugünkü durumu; giysi önü açık olarak dikilmiş fakat sonradan ön ortası kapatılmıştır. Giysin boyunu uzatmak amacıyla parça eklendiği düşünülmektedir. Yer yer kadife kumaşta dökülmeler olmasına rağmen giysi kullanılabilir durumdadır.

Giysinin oluşumunda kullanılan malzemeler; giysinin ana kumaşı mor desensiz düz ipek kadifedir. Giysi iç yüzeyi ipekli ince bir kumaş ile astarlanmıştır.

Süsleme özellikleri; Mor kadife kumaş üzerine sarı ve gümüş renkli tırtıl ve kurt ile stilize edilmiş çiçek motifleri ile tüm kumaş yüzeyi işlenmiştir. Süslemelerde dival işi kabartma sarma, tırtıl ile sarma ve sap işi teknikleri kullanılmıştır.

Giysinin dikim ve dikiş tekniği; Ön beden kalça hattı üzerine 1 x 13 cm boyutlarında fletto parçalı cep uygulanmış, kapak özelliği işleme ile oluşturulmuştur. Giysinin parçaları makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Giysi ipekli ince bir kumaş ile astarlanmıştır. Astar giysinin kalıplarına göre kesilmiş, yan dikişleri makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Astar giysinin yaka çevresine ve kol ağzına elde düz dikiş tekniği kullanılarak dikilmiştir.

Giysinin biçimsel özellikleri;

- Beden: Ön ve arka beden kol altından itibaren etek ucuna doğru açılan "A" kesime sahiptir. Bel hattı belirsiz, giysi diz hattı ile ayak bileği arasında ara boydadır. Giysinin arka bedenine kup uygulaması yapılmıştır. Düz formlu ve yan dikiş kısımları kumaş katı olan elbise biçiminin bel oyuntu formunu vermek amacı ile kol altından bel oyuntusu bölgesinden bir miktar alınarak pens uygulanmış ve etek ucuna doğru açılarak yapılan bir kesim uygulaması ile oluşturulmuştur. Giysinin etek ucuna etek boyunu uzatmak amacı ile olduğunu düşünebileceğimiz elbisenin kumaşından 18 cm. genişliğinde parça eklenmiş ancak bu parçanın yüzeyi işlenmemiştir.

- Kol: Kol oyuntulu olarak kesilmiş ve bedene takılan iki parçalı kolludur. Kol biçimi ön ve arkadan ikişer parça olmak üzere üç parçalı olarak çalışılmış ve kolun hareketini sağlamak amacı ile kol altında kola kuş parçası yerleştirilmiştir. Kol ağzı düz olarak biçimlendirilmiştir.
- Yaka: Dar genişlikte dik yakalı ve önden boydan boya açık olarak dikilmiş sonradan ön ortası kapatılmıştır. Entarinin rahat giyilip çıkarılması için ön ortası bir miktar açık bırakılmış, yaka çıtçıt ile kapatılmıştır.

Tablo 38.

19-89 Envanter No' lu Entari Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ

	Bel Hattı	Beden Genişliği	Omuz Genişliği	Giysi Boyu	Giysi Peş (Ek) Türü	Beden Kesim Özelliği	Beden Model Özelliği
BEDEN	ÖN	Belirsiz bel hattı	Geniş beden	Normal omuz	Maksi (uzun) boy	A kesim	Omuzdan etek ucuna kadar pilili Bel hattı kuşaklı
	ARKA	Belirsiz bel hattı	Geniş beden	Normal omuz	Maksi (uzun) boy	A kesim	Omuzdan etek ucuna kadar pilili, Bel hattı kuşaklı
YAKA	Yaka Çeşidi	Kapama Çeşidi	Yaka Aralığı	Yaka Genişliği	Yaka Açıklığı	Yaka Kesim Özelliği	Yaka Model Özelliği
	ÖN	Bedene takılan yatık (bahriye) yaka	Patlı kapama (Gizli pat)	Ön Ortasından Takılan Yatık Yaka	Geniş Yatık Yaka	Orta Açıklıkta Yatık Yaka	Yatık kesim
	ARKA	Bedene takılan yatık (bahriye) yaka				Yatık kesim	
KOL	Kol Çeşidi	Kol Genişliği	Kol Boyu	Kol Ağzı Biçimi	Manşet Genişliği	Kol Yırtmaç Biçimi	Kol Model Özelliği
	ÖN	Bedene takılan takma kol	Orta genişlikte kol	Uzun kol	Çift Katlı Manşetli Kol Ağzı	Orta Genişlikte Manşet	Tek parçalı kol
	ARKA	Bedene takılan takma kol	Orta genişlikte kol	Uzun kol			Tek parçalı kol

Tablo 38' de Erzurum müzesi 19- 89 envanter numarası ile kayıtlı, 29.09.1989 tarihinde Muhittin Kılıç' tan satın alınarak müzenin koleksiyonuna dahil edilmiş“pembe yakalı entarinin" biçimsel özelliklerinin ayrıntılarına yer verilmiştir. Entarinin özellikleri incelendiğinde 20. yüzyılın ortalarına tarihlendirilmesi muhtemeldir. Müze kayıtlarına entari olarak kaydedilmiştir.

Giysinin bugünkü durumu; giysi onarım görmemiştir ve kullanılabilir durumdadır.

Giysinin oluşumunda kullanılan malzemeler; giysinin ana kumaşı pembe desensiz düz ipek kumaştır. Giysi iç yüzeyi ham bez (amerikan bezi) ile astarlanmıştır.

Süsleme özellikleri; Entari pembe kumaş üzerine uçuk pembe ve kahverengi renklerde çamaşır ipeği iplik ile stilize edilmiş çiçek motifleri simetrik aralıklarla tüm kumaş yüzeyine işlenmiştir. Süslemede sarma ve çin iğnesi tekniği kullanılmıştır.

Giysinin dikim ve dikiş tekniği; Giysinin parçaları makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Astar giysinin kalıplarına göre kesilmiş, dikişleri makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiş ve tulumlama - çevirme tekniği ile giysiye geçirilmiştir.

Giysinin biçimsel özellikleri;

- Beden: Ön ve arka beden altından itibaren etek ucuna doğru açılan "A" kesime sahiptir. Bel hattı belirsiz, giysi ayak bileklerine kadar uzundur. Ön ve arka beden kumaş katı olup sağ ve sol omuzdan etek ucuna doğru bele kadar dikişli etek ucuna kadar serbest kırmalı (pilili) dir. Giysinin bel oyunu formu belirsizdir. Arka bel hattında ön bedende bağlanabilecek kadar uzanan 7 cm eninde kuşak ile bel formu verildiği görülmektedir.
- Kol: Kol oyuntulu olarak kesilmiş ve bedene takılan takma kolludur. Kol ağzı orta genişlikte çift katlı manşetlidir.
- Yaka: Bedene takılan yatık (bahriye) yakalı ön açıklık yakaya verilen derinlik ile sağlanmıştır. Yaka uçlarının ekli olduğu görülmektedir. Söz konusu eklerin kumaşı ekonomik kullanmak adına yapıldığı düşünülmektedir.

Tablo 39.

24 Envanter No' lu Entari Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ

		Bel Hattı	Beden Genişliği	Omuz Genişliği	Giysi Boyu	Giysi Peş (Ek) Türü	Beden Kesim Özelliği	Beden Model Özelliği
BEDEN	ÖN	Belirsiz bel hattı	Geniş beden	Geniş omuz	Maksi (uzun) boy	Bel hattından peşli	A kesim	Kol oyuntusundan kuplu
	ARKA	Bel hattı belirsiz	Geniş beden	Geniş omuz	Maksi (uzun) boy		A kesim	Kol oyuntusundan kuplu
YAKA		Yaka Çeşidi	Kapama Çeşidi	Yaka Aralığı	Yaka Genişliği	Yaka Açıklığı	Yaka Kesim Özelliği	Yaka Model Özelliği
	ÖN	Bedene takılan dik yaka	Patlı kapama	Ön ortasından uca doğru üst üste binen dik yaka	Orta genişlikte dik yaka		Dik kesim	
	ARKA	Bedene takılan dik yaka			Orta genişlikte dik yaka		Dik kesim	
KOL		Kol Çeşidi	Kol Genişliği	Kol Boyu	Kol Ağzı Biçimi	Manşet Genişliği	Kol Yırtmaç Biçimi	Kol Model Özelliği
	ÖN	Bedene takılan iki parçalı kol	Geniş kol	Uzun kol	Düz kol ağzı			İki parçalı kol
	ARKA	Bedene takılan iki parçalı kol	Geniş kol	Uzun kol	Düz kol ağzı			İki parçalı kol

Tablo 39' da Erzurum müzesi 24 envanter numarası ile kayıtlı, 1952 yılında Halkevinden devredilerek müzenin koleksiyonuna dahil edilmiş "lacivert entarinin "biçimsel özelliklerinin ayrıntılarına yer verilmiştir. Entarinin özellikleri incelendiğinde 20. yüzyılın ortalarına tarihlendirilmesi muhtemeldir. Giysi müze envanterine "entari" olarak kaydedilmiştir.

Giysinin bugünkü durumu; giysi onarım görmemiştir. Giyside oluşan yıpranma ve renk değişikliğinden dolayı giysi kullanılabilir durumda değildir.

Giysinin oluşumunda kullanılan malzemeler; giysinin ana kumaşı lacivert jakarlı kumaştır. Giysi iç yüzeyi ham bez (amerikan bezi) ile astarlanmıştır.

Süsleme özellikleri; dokuma özelliği olarak lacivert kumaş üzeri pembe, yeşil renkte çiçek motifleri ile tüm kumaş yüzeyi desenlidir.

Giysinin dikim ve dikiş tekniği; Giysi parçaları makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Yakanın bedene takımı ve pat dikişi elde düz dikiş ile dikilmiştir. Astar yan dikişleri makinede düz dikiş ile birleştirilmiş olup yaka ve kol baskı yerleri elde düz dikiş tekniği ile dikilmiştir.

Giysinin biçimsel özellikleri;

- Beden: Ön ve arka beden kol altından itibaren etek ucuna doğru açılan "A" kesime sahiptir. Bel hattı belirsiz, giysi ayak bileklerine kadar uzundur. Giysinin ön ve arka bedenine kup uygulaması yapılmış, arka ortası kumaş katı ve arka yaka ortasına kırma (pili) uygulaması yapılmıştır. Giysinin ön bedeninin yanları bel hattından peşlidir. Ön bedeninin 2-3 kanon aralığında (bel hattı üzerinde) olacak şekilde sağ bedende 10 x 12,5 cm boyutlarında aplike cep uygulanmıştır.
- Kol: Kol hafifçe oyuntulu olarak kesilmiş ve bedene takılan iki parçalı takma kolludur. Kol biçimi önde tek arkada iki parça olmak üzere üç parçalı olarak çalışılmıştır. Kol ağzı olarak biçimlendirilmiştir.
- Yaka: sol yanda üst üste binen dik yakalı (hakim yaka) yakalı, önden bel hattına kadar patlı, yaka ve patagraf ile kapatılmıştır.

Tablo 40.

386- 88 Envanter No' lu Entari Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ

		Bel Hattı	Beden Genişliği	Omuz Genişliği	Giysi Boyu	Giysi Peş (Ek) Türü	Beden Kesim Özelliği	Beden Model Özelliği
BEDEN	ÖN	Belirsiz Bel Hattı	Geniş beden	Geniş omuz	Maksi (uzun) boy		A kesim	Omuzdan etek ucuna doğru pilili (kırmalı)
	ARKA	Belirsiz Bel Hattı	Geniş beden	Geniş omuz	Arka uzun		A kesim	Arka yaka ortasından etek ucuna doğru pilili (kırmalı)ve kuplu
		Yaka Çeşidi	Kapama Çeşidi	Yaka Aralığı	Yaka Genişliği	Yaka Açıklığı	Yaka Kesim Özelliği	Yaka Model Özelliği
YAKA	ÖN	Bedene takılan dik yaka	Patlı kapama	Ön ortasından geriye doğru takılan dik yakalar	Orta genişlikte dik yaka		Dik kesim	
	ARKA	Bedene takılan dik yaka			Orta genişlikte dik yaka		Dik kesim	
		Kol Çeşidi	Kol Genişliği	Kol Boyu	Kol Ağzı Biçimi	Manşet Genişliği	Kol Yırtmaç Biçimi	Kol Model Özelliği
KOL	ÖN	Bedene takılan iki parçalı kol	Geniş kol	Uzun kol	Manşetli	Geniş manşet		İki parçalı ve kol altı kumaş katı
	ARKA	Bedene takılan iki parçalı kol	Geniş kol	Uzun kol	Manşetli	Geniş manşet		İki parçalı ve kol altı kumaş katı

Tablo 40' da Erzurum müzesi 386 - 88 envanter numarası ile kayıtlı, 25.10.1988 tarihinde Yaşar Diler' den satın alınarak müzenin koleksiyonuna dahil edilmiş "pembe jakarlı entarinin" biçimsel özelliklerinin ayrıntılarına yer verilmiştir. Entarinin özellikleri incelendiğinde 20. yüzyılın ortalarına tarihlendirilmesi muhtemeldir. Giysi müze envanterine "entari" olarak kaydedilmiştir

Giysinin bugünkü durumu; sağ kol bedene birleştirme dikişinde onarım yapılmıştır. Giysi saklama koşullarından dolayı oluşan kirlenmeye rağmen kullanılabilir durumdadır.

Giysinin oluşumunda kullanılan malzemeler; giysinin ana kumaşı pembe gümüş renkli iplik ile desenli jakarlı kumaştır. Giysi iç yüzeyi ham bez (amerikan bezi) ile astarlanmıştır.

Süsleme özellikleri; dokuma özelliği olarak pembe kumaş üzeri gümüş renkte çiçek motifleri ile tüm kumaş yüzeyi desenlidir.

Giysinin dikim ve dikiş tekniği; giysi parçaları makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Astar giysinin kalıplarına göre kesilmiş makinede düz dikiş tekniği ile dikilmiş ve giysiye makinede düz dikiş tekniği ile geçirilmiştir.

Giysinin biçimsel özellikleri;

- Beden: Ön ve arka beden kol altından itibaren etek ucuna doğru açılan "A" kesime sahiptir. Bel hattı belirsiz, giysi boyu ayak bileklerine kadar uzundur. Beden formu geniş, arka giysi boyu önden uzun, sağ ve sol ön bedende 4 er adet, sağ ve sol arka beden de 4 er adet olmak üzere yakadan etek ucuna doğru bele kadar dikişli, etek ucuna kadar serbest pilileri (kıрма) bulunmaktadır. Arka beden kuplu ve kup üzerine dikilmiş kuşak bulunmaktadır
- Kol: Kol hafifçe oyuntulu olarak kesilmiş ve bedene takılan iki parçalı kolludur. Kol ağzı manşetli olarak biçimlendirilmiştir.
- Yaka: Giysi bedene takılan dik yakalı ve yırtmaçlı kapamalıdır.

Tablo 41.

387 - 88 Envanter No'lu Entari Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ

BEDEN

Bel Hattı

Beden
Genişliği

Omuz Genişliği

Giyisi Boyu

Giyisi Peş (Ek)
Türü

Beden Kesim
Özelliği

Beden Model
Özelliği

ÖN

Belirsiz Bel
Hattı

Geniş beden

Normal omuz

Uzun boy

A kesim

Yakadan
göğüs hattına
kadar pilili

ARKA

Belirsiz Bel
Hattı

Geniş beden

Normal omuz

Arka uzun

Kol altından
peşli

A kesim

Robalı ve arka
ortası büzgülü

YAKA

Yaka Çeşidi

Kapama
Çeşidi

Yaka Aralığı

Yaka Genişliği

Yaka Açıklığı

Yaka Kesim
Özelliği

Yaka Model
Özelliği

ÖN

Bedene
takılan yatık
yaka

Yırtmaçlı
kapama

Geniş Yatık
Yaka

Orta Açıklıkta
Yatık Yaka

Yatık kesim

ARKA

Bedene
takılan yatık
yaka

Yatık kesim

KOL

Kol Çeşidi

Kol Genişliği

Kol Boyu

Kol Ağzı
Biçimi

Manşet
Genişliği

Kol Yırtmaç
Biçimi

Kol Model
Özelliği

ÖN

Bedene
takılan takma
kol

Geniş kol

Uzun kol

Manşetli

Orta genişlikte
manşet

Tek parçalı
kol

ARKA

Bedene
takılan takma
kol

Geniş kol

Uzun kol

Manşetli

Orta genişlikte
manşet

Tek parçalı
kol

Tablo 41' de Erzurum müzesi 387 - 88 envanter numarası ile kayıtlı, 25.10.1988 tarihinde Yaşar Diler' den satın alınarak müzenin koleksiyonuna dahil edilmiş " Bebe Yakalı Sarı Entarinin" biçimsel özelliklerinin ayrıntılarına yer verilmiştir. Entarinin özellikleri incelendiğinde 20. yüzyılın ortalarına tarihlendirilmesi muhtemeldir. Giysi müze envanterine "entari" olarak kaydedilmiştir.

Giysinin bugünkü durumu; onarım görmemiştir. Giysi saklama koşullarından dolayı oluşan kirlenmeye rağmen kullanılabilir durumdadır.

Giysinin oluşumunda kullanılan malzemeler; ; giysinin ana kumaşı sarı renkte pamuklu kumaştır. Giysi iç yüzeyi ham bez (amerikan bezi) ile astarlanmıştır.

Süsleme özellikleri; giysinin tüm yüzeyi kumaş özelliğinden dolayı zemin renkte parlak iplik ile çizgilidir.

Giysinin dikim ve dikiş tekniği; giysi parçaları makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Astar giysinin kalıplarına göre kesilmiş makinede düz dikiş ile birleştirilmiş ve giysinin yaka çevresine elde çırpma dikiş tekniği kullanılarak geçirilmiştir.

Giysinin biçimsel özellikleri;

- Beden: Ön ve arka beden kol altından itibaren etek ucuna doğru açılan "A" kesime sahiptir. Bel hattı belirsiz, giysi boyu ayak bileklerine kadar uzundur. Arka etek boyu ön etek boyundan daha uzundur. Ön beden kumaş katı ve düz formlu olup sağ ve sol omuzdan göğüs hattına doğru 4 adet serbest kırma (pili) uygulanmıştır. Giysinin arka bedenine roba uygulaması yapılmıştır. Arka ortası kumaş katı olarak kullanılmış ve roba ile birleşen kısma büzgü uygulanmıştır. Arka beden kol altından etek ucuna kadar peş uygulaması yapılmıştır.
- Kol: Kol hafifçe oyuntulu olarak kesilmiş ve bedene takılan takma kolludur. Kol ağzı manşetli olarak biçimlendirilmiştir.
- Yaka: Bedene takılan bebe yakalıdır. Yırtmaçlı kapamalı ve yırtmaç boyu göğüs hizasına yakın olup "V" şeklinde bir kesim uygulanmıştır.

Tablo 42.

705 Envanter No 'lu Entari Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ

		Bel Hattı	Beden Genişliği	Omuz Genişliği	Giysi Boyu	Giysi Peş (Ek) Türü	Beden Kesim Özelliği	Beden Model Özelliği
BEDEN	ÖN	Düşük Bel Hattı	Geniş beden	Normal omuz	Ara boy		A kesim	Bel hattı büzgülü ve kemerli, iki katlı etekli
	ARKA	Düşük Bel Hattı	Geniş beden	Normal omuz	Ara boy		A kesim	Bel hattı büzgülü ve kemerli, iki katlı etekli
YAKA		Yaka Çeşidi	Kapama Çeşidi	Yaka Aralığı	Yaka Genişliği	Yaka Açıklığı	Yaka Kesim Özelliği	Yaka Model Özelliği
	ÖN	Biçimlendirilmiş oyuntulu yaka				Orta Açıklıkta oyuntulu yaka	Oyuntulu kesim	
	ARKA		Uç uca kapama				Oyuntulu kesim	Yaka çıt çıt ile bedene tutturulmuştur
KOL		Kol Çeşidi	Kol Genişliği	Kol Boyu	Kol Ağzı Biçimi	Manşet Genişliği	Kol Yırtmaç Biçimi	Kol Model Özelliği
	ÖN	Bedene takılan iki parçalı, kol altı kuşlu kol	Normal kol	Uzun kol	Uç uca Manşetli	Geniş manşet		Kol altından ekli
	ARKA	Bedene takılan iki parçalı, kol altı kuşlu kol	Normal kol	Uzun kol	Manşetli	Geniş manşet		Kol altından kol ağzına kadar ekli

Tablo 42' de Erzurum müzesi 705 envanter numarası ile kayıtlı, 25.11.1968 tarihinde satın alma yoluyla müzenin koleksiyonuna dahil edilmiş "krem rengi entarinin" biçimsel özelliklerinin ayrıntılarına yer verilmiştir. Entarinin özellikleri incelendiğinde 20. yüzyılın ortalarına tarihlendirilmesi muhtemeldir. Giysi müze envanterine "entari" olarak kaydedilmiştir.

Giysinin bugünkü durumu; giysi onarım görmemiştir. Giysi saklama koşullarından dolayı oluşan kirlenmeye rağmen kullanılabilir durumdadır.

Giysinin oluşumunda kullanılan malzemeler; giysinin ana kumaşı krem renkte desensiz düz poplin kumaştır.

Süsleme özellikleri; krem renkte kumaş üzerine ipek iplik kullanılarak elde sarma tekniği ve battaniye iğnesi uygulanmıştır.

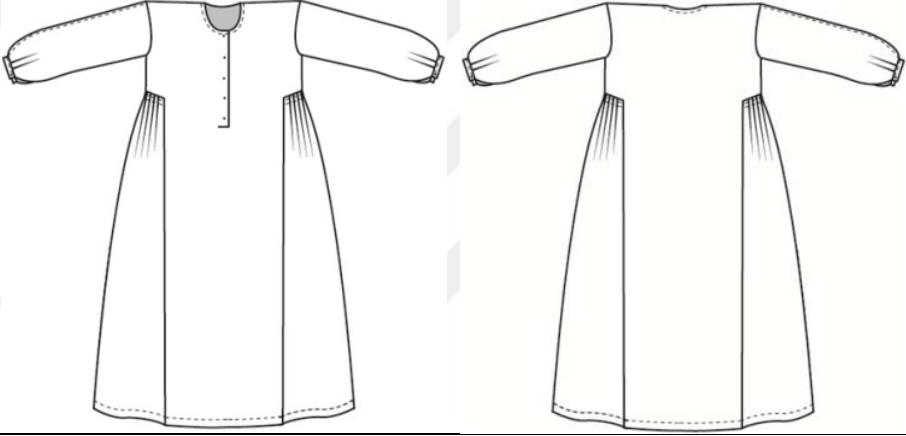
Giysinin dikim ve dikiş tekniği; giysi parçaları makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir.

Giysinin biçimsel özellikleri;

- Beden: Ön ve arka beden kol altından itibaren etek ucuna doğru açılan "A" kesime sahiptir. Beden formu geniş, düşük belli, bel hattı büzgülü ve kemerlidir. İki kat etekli olarak çalışılmıştır alt etek "V" kesime sahiptir. Arka ortası uç uca kapamalıdır. Bel hattı büzgülüdür.
- Kol: Kol hafifçe oyuntulu olarak kesilmiş ve bedene takılan iki parçalı kolludur. Kolun hareketini sağlamak amacı ile kol altında kol parçasına kuş parçası yerleştirilmiştir. Kol ağzı uç uca manşetli olarak biçimlendirilmiştir.
- Yaka: Giysi biçimlendirilmiş oyuntulu yakalıdır. Arka yaka çıtçıt kullanılarak bedene takılmıştır.

Tablo 43

748 Envanter No' lu Entari Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ							
	Bel Hattı	Beden Genişliği	Omuz Genişliği	Giysi Boyu	Giysi Peş (Ek) Türü	Beden Kesim Özelliği	Beden Model Özelliği
BEDEN	ÖN	Normal bel	Geniş beden	Geniş omuz	Uzun boy	A kesim	Yanlardan bel hattı pilili
	ARKA	Normal bel	Geniş beden	Geniş omuz	Uzun boy	A kesim	Yanlardan bel hattı pilili
YAKA	Yaka Çeşidi	Kapama Çeşidi	Yaka Aralığı	Yaka Genişliği	Yaka Açıklığı	Yaka Kesim Özelliği	Yaka Model Özelliği
	ÖN	Oyuntulu yaka	Patlı kapama		Normal açıklıkta oyuntulu yaka	Oyuntulu kesim	
	ARKA	Oyuntulu yaka	Patlı kapama		Orta Açıklıkta oyuntulu yaka	Oyuntulu kesim	
KOL	Kol Çeşidi	Kol Genişliği	Kol Boyu	Kol Ağzı Biçimi	Manşet Genişliği	Kol Yırtnaç Biçimi	Kol Model Özelliği
	ÖN	Bedene takılan takama kol	Orta genişlikte kol	Uzun kol	Manşetli	Dar manşet	Dikişten açılan kol yırtmaçlı
	ARKA	Bedene takılan takama kol	Orta genişlikte kol	Uzun kol	Manşetli	Dar manşet	Dikişten açılan kol yırtmaçlı

Tablo 43' de Erzurum müzesi 748 envanter numarası ile kayıtlı, 09.12.1968 tarihinde Eski Eserler Müze Müdürlüğünden devredilerek müzenin koleksiyonuna dahil edilmiş" kalçadan kırmalı (pilili) kırmızı entarinin" biçimsel özelliklerinin ayrıntılarına yer verilmiştir. Entarinin özellikleri incelendiğinde 20. yüzyılın ortalarına tarihlendirilmesi muhtemeldir. Giysi müze envanterine "entari" olarak kaydedilmiştir.

Giysinin bugünkü durumu; giysi onarım görmemiştir. Giysi saklama koşullarından dolayı oluşan kirlenmeye rağmen kullanılabilir durumdadır.

Giysinin oluşumunda kullanılan malzemeler; giysinin ana kumaşı kırmızı çiçek desenli pamuklu kumaştır.

Süsleme özellikleri; dokuma özelliği olarak kırmızı kumaş üzeri pembe, yeşil, mavi, sarı renkte çiçek motifleri ile tüm kumaş yüzeyi desenlidir.

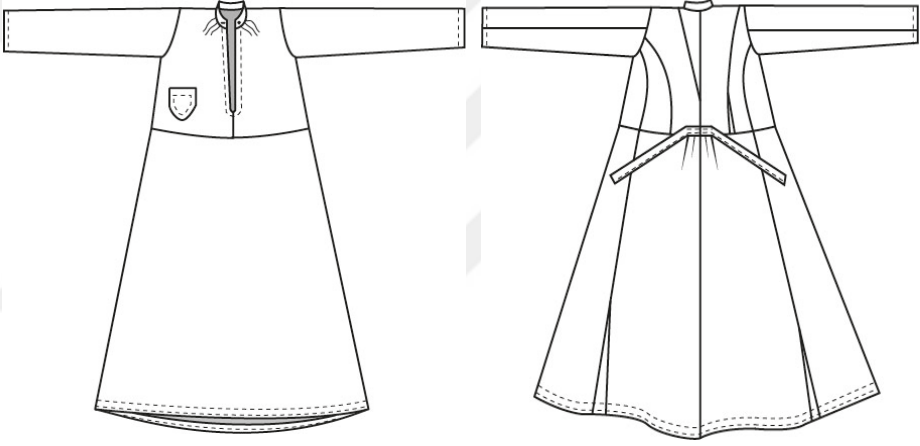
Giysinin dikim ve dikiş tekniği; giysi parçaları makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir.

Giysinin biçimsel özellikleri;

- Beden: Ön ve arka beden kol altından itibaren etek ucuna doğru açılan "A" kesime sahiptir. Bel hattı belirsiz, diz kapağı ile ayak bileği arasında olacak şekilde ara boydadır. Giysinin ön ve arka ortası kumaş katı ve yanları peşli ve peş bel hattından küçük kırma (pililer) yapılarak etek bollaştırılmıştır. Entaride model özelliği ve bel oyuntu formunu vermek amacıyla kırmalar (pililer) ile bir kesim uygulanmış bel hattından etek ucuna doğru serbest pililer oluşturulmuştur.
- Kol: Kol hafifçe oyuntulu olarak kesilmiş ve bedene takılan takma kolludur. Sağ beden kolu iki parçalı olarak kol üstü dikişli olarak çalışılmıştır. Kumaş yetmediği için kumaşı ekonomik kullanmak adına sağ kolun ekli olarak çalışıldığı düşünülmektedir. Kol ağzı manşetli ve ilik düğme ile kapatılmıştır. Geniş olan kol ağzını muhtemelen bilek genişliğine göre ayarlayabilmek için ön ve arka kol ağzına 2 adet kırma (pili) oluşturulmuştur. Kullanımda rahatlık sağlamak amacıyla dikişten açılan kol yırtmacı uygulanmıştır
- Yaka: Oyuntulu yakalı ve ön ortasından bel hattına kadar düz kapamalı, ön açıklık ilik düğme ile kapatılmıştır.

Tablo 44.

2008/ 28 (E) Envanter No'lu Entari Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ							
	Bel Hattı	Beden Genişliği	Omuz Genişliği	Giysi Boyu	Giysi Peş (Ek) Türü	Beden Kesim Özelliği	Beden Model Özelliği
BEDEN	ÖN	Düşük bel	Normal beden	Normal omuz	Uzun boy	A kesim	
	ARKA	Düşük bel	Geniş beden	Normal omuz	Arka Uzun	Etek ucu peşli	A kesim Bele kadar kuplu, parçalı etekli ve arka ortası pilili
YAKA	Yaka Çeşidi	Kapama Çeşidi	Yaka Aralığı	Yaka Genişliği	Yaka Açıklığı	Yaka Kesim Özelliği	Yaka Model Özelliği
	ÖN	Bedene yakılan dik yaka	Yırtmaçlı kapama	Ön ortasından geriye doğru takılan dik yakalar	Dar genişlikte	Dik kesim	Yaka büzgülü
	ARKA	Bedene yakılan dik yaka		Dar genişlikte		Dik kesim	
KOL	Kol Çeşidi	Kol Genişliği	Kol Boyu	Kol Ağız Biçimi	Manşet Genişliği	Kol Yırtmaç Biçimi	Kol Model Özelliği
	ÖN	Bedene takılan iki parçalı kol	Normal kol	Uzun kol	Kol ağız düz		İki parçalı kol
	ARKA	Bedene takılan iki parçalı kol	Normal kol	Uzun kol	Kol ağız düz		İki parçalı kol

Tablo 44' de Erzurum müzesi 2008 / 28 (E) envanter numarası ile kayıtlı, alındığı tarih envanter defterine işlenmemiştir, Necla Darel' den satın alınarak müzenin koleksiyonuna dahil edilmiş "bordo entarinin" biçimsel özelliklerinin ayrıntılarına yer verilmiştir. Entarinin özellikleri incelendiğinde 20. yüzyılın ortalarına tarihlendirilmesi muhtemeldir. Giysi müze envanterine "entari" olarak kaydedilmiştir.

Giysinin bugünkü durumu; giysi onarım görmemiştir. . Giysi saklama koşullarından dolayı oluşan kirlenmeye rağmen kullanılabilir durumdadır.

Giysinin oluşumunda kullanılan malzemeler; giysinin ana kumaşı bordo renkte desensiz düz pamuklu kumaştır. Giysi iç yüzeyi ham bez (amerikan bezi) ile astarlanmıştır.

Süsleme özellikleri; bordo renkte kumaş üzeri mavi, pembe, yeşil ve sarı renkli ebruli iplikler ile zincir işi tekniği kullanılmıştır.

Giysinin dikim ve dikiş tekniği; giysi parçaları makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Giysinin beden ve kol dahil olacak şekilde astarlanmıştır. Astar giysinin kalıplarına göre kesilmiş elde düz dikiş ile birleştirilmiştir. Astar giysinin yaka çevresi ile yaka yırtmacına elde kapalı baskı tekniği kullanılarak, etek ucu ve kola ise elde çırpma dikişi kullanılarak geçirilmiştir.

Giysinin biçimsel özellikleri;

- Beden: Ön ve arka beden kol altından itibaren etek ucuna doğru açılan "A" kesime sahiptir. Bel hattı düşük, giysi boyu ayak bileklerine kadar uzundur. Arka etek boyu ön etek boyundan daha uzundur. Arka beden geniş, bele kadar kuplu ve sağ beden kupta ek parça bulunmaktadır. Belden kesikli, parçalı etekli, etek ortası pilili, etek ucuna doğru genişleyen üçgen şeklinde peş parçaları yerleştirilmiştir. Arka ortasında önce bağlanabilecek uzunlukta kuşak bulunmaktadır.
- Kol: Kol hafifçe oyuntulu olarak kesilmiş ve bedene takılan iki parçalı kolludur. Kol ağzı düz olarak biçimlendirilmiştir.
- Yaka: Giysi bedene takılan dik yakalı, yaka ön bedende büzgülü ve yırtmaçlı kapamalıdır.

Tablo 45.

2008/ 27 (E) Envanter No'lu Entari Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ

		Bel Hattı	Beden Genişliği	Omuz Genişliği	Giysi Boyu	Giysi Peş (Ek) Türü	Beden Kesim Özelliği	Beden Model Özelliği
BEDEN	ÖN	Normal bel	Normal beden	Geniş omuz	Uzun boy		Klasik kesim	Etek ucu fırfırlı
	ARKA	Normal bel	Geniş beden	Geniş omuz	Arka Uzun	Arka ortası ve kuplar peşli	Klasik kesim	Çift kuplu, Etek ucu fırfırlı
		Yaka Çeşidi	Kapama Çeşidi	Yaka Aralığı	Yaka Genişliği	Yaka Açıklığı	Yaka Kesim Özelliği	Yaka Model Özelliği
YAKA	ÖN	Bedene yakılan dik yaka	Uç uca kapama	Ön ortasından uca doğru üst üste binen dik yakalar	Geniş dik yaka		Dik kesim	
	ARKA	Bedene yakılan dik yaka			Geniş dik yaka		Dik kesim	
		Kol Çeşidi	Kol Genişliği	Kol Boyu	Kol Ağzı Biçimi	Manşet Genişliği	Kol Yırtmaç Biçimi	Kol Model Özelliği
KOL	ÖN	Bedene takılan iki parçalı kol	Geniş kol	Uzun kol	Kol ağzı düz			İki parçalı ve kol altı kumaş katı dikişli
	ARKA	Bedene takılan iki parçalı kol	Geniş kol	Uzun kol	Kol ağzı düz			İki parçalı ve kol altı kumaş katı dikişli

Tablo 45' de Erzurum müzesi 2008/ 27 (E) envanter numarası ile kayıtlı, alındığı tarih envanter defterine işlenmemiştir, Necla Darel' den satın alınarak müzenin koleksiyonuna dahil edilmiş "mavi saten entarinin" biçimsel özelliklerinin ayrıntılarına yer verilmiştir. Entarinin özellikleri incelendiğinde Entarinin özellikleri incelendiğinde 20. yüzyılın ortalarına tarihlendirilmesi muhtemeldir. Giysi müze envanterine "entari" olarak kaydedilmiştir.

Giysinin bugünkü durumu; giysi onarım görmemiştir. Giysi saklama koşullarından dolayı oluşan kirlenmeye ve etek uçlarında bulunan firfırların sökülmesi olmasına rağmen kullanılabilir durumdadır.

Giysinin oluşumunda kullanılan malzemeler; giysinin ana kumaşı mavi desensiz düz ipek satendir. Giysi iç yüzeyi ham bez (amerikan bezi) ile astarlanmıştır.

Süsleme özellikleri; giysinin ana kumaşından etek ucu ve kol ucuna firfırlar kullanılmıştır. Makinede düz dikiş tekniği ile dikilmiştir.

Giysinin dikim ve dikiş tekniği; giysi parçaları makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Astar giysinin kalıplarına göre kesilmiş makinede düz dikiş ile dikilmiş ve giysiye makinede düz dikiş tekniği ile geçirilmiştir.

Giysinin biçimsel özellikleri;

- Beden: Ön ve arka beden omuzdan bele doğru daralan, belden etek ucuna doğru genişleyen klasik kesime sahiptir. Bel hattı düşük giysi boyu ayak bileklerine kadar uzundur. Arka etek boyu ön etek boyundan daha uzundur. Ön bedende çift pensli, arka beden geniş ve etek ucuna kadar çift kupludur. Arka ortası dikişli, arka ortası bel hattından etek ucuna doğru genişleyen üçgen şeklinde peş parçası yerleştirilmiştir.
- Kol: Kol hafifçe oyuntulu olarak kesilmiş ve bedene takılan iki parçalı kolludur. Kol altı kumaş katı olarak uygulanmış ve kol iki parçadan oluşmuştur. Kol ağzı düz olarak biçimlendirilmiştir.
- Yaka: Giysi bedene takılan dik yakalı, kalça hattına kadar uç uca kapamalıdır ve kapama agra ile sağlanmıştır.

Tablo 46.

Sıdıka Akgün'e ait Entari Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ

BEDEN

	Bel Hattı	Beden Genişliği	Omuz Genişliği	Giysi Boyu	Giysi Peş (Ek) Türü	Beden Kesim Özelliği	Beden Model Özelliği
ÖN	Düşük bel	Geniş beden	Normal omuz	Ara boy		A kesim	Belden kesikli ve pilili etekli, yan dikiş fermuarlı
ARKA	Düşük bel	Geniş beden	Normal omuz	Ara boy		Klasik kesim	Belden kesikli ve etek pilili

YAKA

	Yaka Çeşidi	Kapama Çeşidi	Yaka Aralığı	Yaka Genişliği	Yaka Açıklığı	Yaka Kesim Özelliği	Yaka Model Özelliği
ÖN	Oyuntulu yaka	Düz kapama			Orta açıklıkta oyuntulu yakalar	Oyuntulu kesim	
ARKA	Oyuntulu yaka	Düz kapama					

KOL

	Kol Çeşidi	Kol Genişliği	Kol Boyu	Kol Ağzı Biçimi	Manşet Genişliği	Kol Yırtmaç Biçimi	Kol Model Özelliği
ÖN	Bedene takılan takma kol	Orta genişlikte kol	Uzun kol	Kol ağzı yırtmaçlı		Dikişten açılan kol yırtmacı	Tek parça kol
ARKA	Bedene takılan takma kol	Orta genişlikte kol	Uzun kol	Kol ağzı yırtmaçlı		Dikişten açılan kol yırtmacı	Tek parça kol

Tablo 46' da Sıdıka Akgün'e ait olan "kahverengi entarinin" biçimsel özelliklerinin ayrıntılarına yer verilmiştir. Entari 1980 yılına aittir.

Giysinin bugünkü durumu; giysi onarım görmemiştir, kullanılabilir durumdadır.

Giysinin oluşumunda kullanılan malzemeler; giysinin ana kumaşı kahverengi renkte yün kumaştır.

Süsleme özellikleri; dokuma özelliği olarak kahverengi kumaş üzerine beyaz ve taba renk çizgiler ile karelidir.

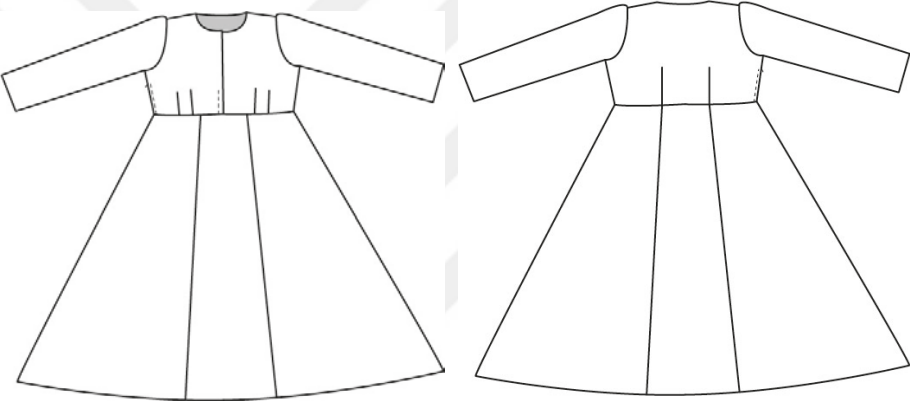
Giysinin dikim ve dikiş tekniği; giysi parçaları makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir.

Giysinin biçimsel özellikleri;

- Beden: Ön ve arka beden omuzdan bele doğru daralan, belden etek ucuna doğru genişleyen klasik kesime sahiptir. Bel hattı düşük, diz kapağı ile ayak bileği arasında olacak şekilde ara boydadır. Belden kesikli arka ortası dikişlidir. Sol yan dikişten fermuarlı, etek bel hattında sağ ve sol bedende olmak üzere 3'er adet kırma (pili) bulunmaktadır.
- Kol: Kol oyuntulu olarak kesilmiş ve bedene takılan takma kolludur. Kol ağzı dikişten açılan yırtmaçlı koldur.
- Yaka: Oyuntulu yakalı ve düz kapamalıdır. Kapama ilik düğme ile sağlanmıştır.

Tablo 47.

Sıdıka Akgün'e Ait Entari Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ							
	Bel Hattı	Beden Genişliği	Omuz Genişliği	Giysi Boyu	Giysi Peş (Ek) Türü	Beden Kesim Özelliği	Beden Model Özelliği
BEDEN	ÖN	Normal bel	Normal beden	Normal omuz	Uzun boy	Klasik kesim	Belden kesikli beden pilili ve parçalı etekli
	ARKA	Normal bel	Geniş beden	Normal omuz	Uzun boy	Klasik kesim	Belden kesikli beden pensli ve parçalı etekli
YAKA	Yaka Çeşidi	Kapama Çeşidi	Yaka Aralığı	Yaka Genişliği	Yaka Açıklığı	Yaka Kesim Özelliği	Yaka Model Özelliği
	ÖN	Oyuntulu yaka	Düz kapama		Normal açıklıkta oyuntulu yakalar	Oyuntulu kesim	
	ARKA	Oyuntulu yaka	Düz kapama				
KOL	Kol Çeşidi	Kol Genişliği	Kol Boyu	Kol Ağzı Biçimi	Manşet Genişliği	Kol Yırtmaç Biçimi	Kol Model Özelliği
	ÖN	Bedene takılan takma kol	Orta genişlikte kol	Uzun kol	Kol ağzı düz		Tek parça kol
	ARKA	Bedene takılan takma kol	Orta genişlikte kol	Uzun kol	Kol ağzı düz		Tek parça kol

Tablo 47' da Sıdıka Akgün'e ait olan " mavi entarinin" biçimsel özelliklerinin ayrıntılarına yer verilmiştir. Entari 1980 yılına aittir.

Giysinin bugünkü durumu; giysi onarım görmemiştir, kullanılabilir durumdadır.

Giysinin oluşumunda kullanılan malzemeler; giysinin ana kumaşı mavi renkte desensiz düz pamuklu kumaştır.

Süsleme özellikleri; Giyside süsleme kullanılmamıştır.

Giysinin dikim ve dikiş tekniği; giysi parçaları makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir.

Giysinin biçimsel özellikleri;

- Beden: Ön ve arka beden omuzdan bele doğru daralan, belden etek ucuna doğru genişleyen klasik kesime sahiptir. Bel hattı normal, diz kapağı ile ayak bileği arasında olacak şekilde ara boydadır. Belden kesikli arka ortası kumaş katıdır. Beden bel hattında sağ ve sol bedende olmak üzere 2'şer adet pili ve sağ beden yan dikişte fermuar bulunmaktadır. Arka beden pensli, parçalı eteklidir.
- Beden formu normal, bel hattı normal, giysi boyu uzun, belden kesiklidir. Ön ve arka beden etek ucuna doğru açılan bir kesime sahiptir.
- Kol: Kol oyuntulu olarak kesilmiş ve bedene takılan takma kolludur. Kol ağzı düz olarak biçimlendirilmiştir.
- Yaka: Oyuntulu yakalı düz kapamalıdır. Kapama çıtçıt ile sağlanmıştır.

Tablo 48.

Seher Geyik'e Ait Entari Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ

BEDEN	Bel Hattı		Beden Genişliği	Omuz Genişliği	Giysi Boyu	Giysi Peş (Ek) Türü	Beden Kesim Özelliği	Beden Model Özelliği
	ÖN	Düşük bel	Geniş beden	Geniş omuz	Ara boy	Kalça hattından peşli	A kesim	Belden kesikli ve etek parçalı
	ARKA	Düşük bel	Geniş beden	Geniş omuz	Ara boy		A kesim	Belden kesikli ve etek pilili
YAKA	Yaka Çeşidi		Kapama Çeşidi	Yaka Aralığı	Yaka Genişliği	Yaka Açıklığı	Yaka Kesim Özelliği	Yaka Model Özelliği
	ÖN	Oyuntulu yaka	Düz kapama			Normal açıklıkta oyuntulu yaka	Oyuntulu kesim	Sağ kol ekli
	ARKA	Oyuntulu yaka	Düz kapama			Normal açıklıkta oyuntulu yaka	Oyuntulu kesim	
KOL	Kol Çeşidi		Kol Genişliği	Kol Boyu	Kol Ağzı Biçimi	Manşet Genişliği	Kol Yırtmaç Biçimi	Kol Model Özelliği
	ÖN	Bedene takılan T kol	Normal kol	Truvakar (Yetim kol)	Düz kol ağzı			Sağ beden iki parçalı kollu
	ARKA	Bedene takılan T kol	Normal kol	Truvakar (Yetim kol)	Düz kol ağzı			

Tablo 48' de Seher Geyik'e ait olan " kahve- mavi entarinin" biçimsel özelliklerinin ayrıntılarına yer verilmiştir. Entari 1980 yılına aittir.

Giysinin bugünkü durumu; giysi onarım görmemiştir, kullanılabilir durumdadır.

Giysinin oluşumunda kullanılan malzemeler; giysinin ana kumaşı üst beden kahverengi pamuklu kumaş, etek kısmı mavi çiçekli viskon kumaştır.

Süsleme özellikleri; dokuma özelliği olarak üst bedende kahverengi kumaş üzerine koyu kahve ve taba renk çizgiler ile karelidir. Etekte kullanılan kumaş üzeri mavi, beyaz çiçek desenlidir.

Giysinin dikim ve dikiş tekniği; giysi parçaları elde düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir.

Giysinin biçimsel özellikleri;

- Beden: : Ön ve arka beden omuzdan bele doğru daralan, belden etek ucuna doğru genişleyen klasik kesime sahiptir. Bel hattı düşük, diz kapağı ile ayak bileği arasında olacak şekilde ara boydadır. Arka etek boyu ön etek boyundan daha uzundur. Belden kesikli ön etek parçalı ve kalça hattından peşli, sağ ön etekte aplike cep bulunmaktadır. Arka beden robalı, bel hattı yanlardan yatay olarak pensli ve arka etek pililidir.
- Kol: Kol bedene T şeklinde takılmıştır. Sağ beden kolu iki parçalı olarak kol üstü dikişli olarak çalışılmıştır. Kumaş yetmediği için kumaşı ekonomik kullanmak adına sağ kolun ekli olarak çalışıldığı düşünülmektedir. Kol ağzı düz olarak biçimlendirilmiştir.
- Yaka: Oyuntulu yakalı ve düz kapamalıdır. Kapama ilik düğme ile sağlanmışır

4.5. Erzurum Yöresi ve Erzurum Müzesi Koleksiyonundaki Etek Bluz Takımların Biçimsel Özellikleri

4.5.1. Etek Bluz Takımların Biçimsel Özellikleri

Erzurum kadın halk giyiminde kullanılan takımların beden, etek, yaka ve kol biçimsel özellikleri belirlenmiştir. Erzurum Müzesi giysi koleksiyonunda yer alan 5 adet takım ve yöre halkına ait 3 adet takım araştırma kapsamına alınmıştır. Batı moda etkenine bağlı olarak entari şalvar kombinasyonun yerini uzun etek ve kısa üstlüklerden oluşan ikili takımlara bırakmıştır (Koç ve Koca,2011, s. 2). 20 yüzyıl ortalarına tarihlenebilecek

takımlar oyuntulu ve dik yakalı, düz ve patlı kapamalı, pens, kup ve pili ile biçimlendirilmiştir. Takımların bedenleri bel ve kalça hattına arasında, etekleri ise uzun ve ön etekten daha uzun olacak şekilde tasarlanmıştır. Takımlarda jakarlı, ipekli ve pamuklu kumaşlar kullanılmış, hazır harç, dantel ve firfırlarla süslenmiştir. Takımlar amerikan bezi ile astarlanmıştır. Yöre halkı ile yapılan kişisel görüşmede takımlar gerilik olarak ve bazı takımlar ise gelinlik olarak kullanılmıştır (A.N. Hatunoğlu, kişisel iletişim, Ağustos 22, 2013). Gelinlik olarak kullanılan takımlar balenler ile vücuda oturtulmuştur."Batı moda etkisinin baskın hale geldiği 19. yüzyılın son çeyreğinde ilk önceleri süsleme gibi detaylarda görülen değişimlerin giderek giysi biçimlerine yansıdığı ve 19. yüzyıl sonu 20. yüzyılın başlarında tamamen Batı moda etkenine göre biçimlendirilmiş giysiler kullanılmaya başlanmıştır" (Koç ve Aksakal, 2017,s.453). Bu değişim Erzurum kadın giyim kuşam biçiminde de etkili olmuş etek bluzdan oluşan iki parçalı takımlar giyilmiştir.Araştırma kapsamına alınan etek bluz takımların biçimsel özellikleri belirlenmiştir.

Tablo 49 a.

2-10-75 Envanter No' lu Bluz Takım Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ

BEDEN

	Bel Hattı	Beden Genişliği	Omuz Genişliği	Giysi Boyu	Beden Kesim Özelliği	Beden Model Özelliği
ÖN	Normal bel hattı	Normal genişlikte beden	Normal omuz	Bel hattına kadar	Klasik kesim	Omuzdan pilli
ARKA	Normal bel hattı	Normal genişlikte beden	Normal omuz	Bel hattına kadar	Klasik kesim	Omuzdan ve kol oyuntusundan kuplu

YAKA

	Yaka Çeşidi	Kapama Çeşidi	Yaka Aralığı	Yaka Genişliği	Yaka Açıklığı	Yaka Kesim Özelliği	Yaka Model Özelliği
ÖN	Oyuntulu yaka	Asimetrik kapama			Orta açıklıkta oyuntulu yaka	Oyuntulu kesim	
ARKA	Oyuntulu yaka					Oyuntulu kesim	

KOL

	Kol Çeşidi	Kol Genişliği	Kol Boyu	Kol Ağzı Biçimi	Manşet Genişliği	Kol Yırtmaç Biçimi	Kol Model Özelliği
ÖN	Bedene takılan iki parçalı kollu	Normal genişlikte kol	Uzun kol	Yırtmaçlı kol ağzı		Dikişten açılan kol yırtmacı	İki parçalı kol Kol altı kumaş katı
ARKA	Bedene takılan iki parçalı kollu	Normal genişlikte kol	Uzun kol	Yırtmaçlı kol ağzı		Dikişten açılan kol yırtmacı	İki parçalı kol Kol altı kumaş katı

Tablo 49 b.

2-10-75 Envanter No' lu Etek Takım Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ

ETEK

	Bel Hattı	Etek Ucu Genişliği	Kalça Hattı Genişliği	Etek Boyu	Bel Temizleme Tekniği	Etek Kesim Özeliği	Etek Model Özelliği
ÖN	Normal bel hattı	Geniş etek ucu genişliği	Geniş kalça hattı	Uzun etek boyu	Kemerli	Geniş Kesim	Bel pilli Dört parçalı Ön ve arka ortası diz hattından etek ucuna doğru üçgen ekli
ARKA	Normal bel hattı	Geniş etek ucu genişliği	Geniş kalça hattı	Uzun etek boyu	Kemerli	Geniş Kesim	

Tablo 49 a ve 49 b' de Erzurum müzesi 2-10-75 envanter numarası ile kayıtlı, 03.01.1975 tarihinde S. Şenocak' tan satın alınarak müzenin koleksiyonuna dahil edilmiş " krem rengi etek bluz takımının" biçimsel özelliklerinin ayrıntılarına yer verilmiştir. Takımın özellikleri incelendiğinde 20. yüzyıl ortalarına tarihlendirilmesi muhtemeldir. Giysi müze envanterine " ipekli etek ceket" olarak kaydedilmiştir.

Giysinin bugünkü durumu; giysi onarım görmemiştir. Giysi saklama koşullarından dolayı kirlenme ve renk değişikliğine rağmen kullanılabilir durumdadır.

Giysinin oluşumunda kullanılan malzemeler; giysinin ana kumaşı krem renğinde zemin kumaş üzerine dore renğinde çiçek desenli ipek kumaştır. Giysinin yakasına, ön ortasına ve kol ağzına simli kordon kullanılmıştır. Giysi iç yüzeyi ham bez (amerikan bezi) ile astarlanmıştır.

Süsleme özellikleri; dokuma özelliği olarak krem renğinde zemin kumaş üzerine dore renğinde çiçek desenli giysinin yakasına, ön ortasına ve kol ağzına simli kordon dikilmiştir. Süslemede oyulgama tekniği kullanılmıştır.

Giysinin dikim ve dikiş tekniği; giysi parçaları makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiş, giysinin etek ucu elde baskı dikiş tekniği kullanılarak dikilmiştir. Astar giysinin kalıplarına göre kesilmiş makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Astar giysiye elde baskı ve çırpma dikiş teknikleri kullanılarak geçirilmiştir

Giysinin biçimsel özellikleri; giysi etek ve bluz olmak üzere iki parçadan oluşmaktadır.

- Beden: Omuzdan bel hattına doğru daralan, bel hattından etek ucuna doğru genişleyen klasik kesime sahiptir. Bel hattı normal, giysi boyu bel hattındadır. Bluzun ön etek ucuna 10 cm genişliğinde parça eklenmiştir ve ön beden omuzdan ek parçanın birleşim yerine kadar sağ ve sol bedende olmak üzere üçer adet pili bulunmaktadır. Bluzun arka bedeni omuzdan ve kol oyuntusundan kupludur. Arka ortası kumaş katı ve arka ortasına dik olacak şekilde 10 cm uzunluğunda 3 cm genişliğinde parça eklenmiştir.
- Kol: Kol oyuntulu olarak kesilmiş ve bedene takılan iki parçalı kolludur. Ön bedende kolların bedene takım yerinde üçer adet serbest pili bulunmaktadır. Kol ağzı yırtmaçlı olarak biçimlendirilmiştir.
- Yaka: Giysinin bluzu oyuntulu yakalı ve asimetrik kapamalıdır. Kapama ön ortasına parça eklenerek yapılmıştır ve bu parçaya yatay pililer uygulanmıştır. Kapama çıt çıt ile sağlanmıştır.
- Etek: Giysinin eteği dört parçalı bel hattından etek ucuna doğru açılan kalça ve etek uçları bol ve kabarık olan geniş kesime sahiptir. Beli pilili ve kemerlidir. Eteğin rahat kullanılması için yan dikişten açıklık konulmuştur ve bu açıklık pervaz ile temizlenmiştir. Kemer kapamak için çıt çıt kullanılmıştır. Eteğin ön ve arka ortasına etek ucuna doğru genişleyen üçgen şeklinde peş parçaları yerleştirilmiştir.

Tablo 50 a.

598 Envanter No' lu Bluz Takım Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ

		Bel Hattı	Beden Genişliği	Omuz Genişliği	Giysi Boyu		Beden Kesim Özelliği	Beden Model Özelliği
BEDEN	ÖN	Belirsiz bel hattı	Geniş beden	Geniş omuz	Kalça hattına kadar		A kesim	Etek ucu pilili
	ARKA	Belirsiz bel hattı	Geniş beden	Geniş omuz	Kalça hattına kadar		A kesim	Etek ucu pilili
		Yaka Çeşidi	Kapama Çeşidi	Yaka Aralığı	Yaka Genişliği	Yaka Açıklığı	Yaka Kesim Özelliği	Yaka Model Özelliği
YAKA	ÖN	Oyuntulu yaka	Düz kapama			Derin açıklıkta oyuntulu yakalar	Oyuntulu kesim	Yaka etrafı fırfırlı
	ARKA	Oyuntulu yaka					Oyuntulu kesim	Yaka etrafı fırfırlı
		Kol Çeşidi	Kol Genişliği	Kol Boyu	Kol Ağzı Biçimi	Manşet Genişliği	Kol Yırtmaç Biçimi	Kol Model Özelliği
KOL	ÖN	Bedene takılan takma kollu	Geniş kol	Uzun kol	Pilili kol ağzı			Tek parça ve kol ağzı pilili
	ARKA	Bedene takılan takma kollu	Geniş kol	Uzun kol	Pilili kol ağzı			Tek parça ve kol ağzı pilili

Tablo 50 b.

598 Envanter No' lu Etek Takım Biçimsel Özellikleri

GRAFIK ÇİZİMİ

ETEK

	Bel Hattı	Etek Ucu Genişliği	Kalça Hattı Genişliği	Etek Boyu	Bel temizleme tekniği	Etek Kesim Özeliği	Etek Model Özelliği
ÖN	Normal bel hattı	Geniş etek genişliği	Geniş kalça hattı	Uzun	Uçkurlu	Geniş kesim	Altı parçalı
ARKA	Normal bel hattı	Geniş etek genişliği		Arka etek uzun	Uçkurlu	Geniş kesim	Altı parçalı

Tablo 50 a ve 50 b ' de Erzurum müzesi 598 envanter numarası ile kayıtlı, 18.04.1968 tarihinde satın alma yolu ile müzenin koleksiyonuna dahil edilmiş " mürdüm rengi etek ceket takımının" biçimsel özelliklerinin ayrıntılarına yer verilmiştir. Takımın özellikleri incelendiğinde 20. yüzyıl ortalarına tarihlendirilmesi muhtemeldir. Giysi müze envanterine " etek ceket" olarak kaydedilmiştir.

Giysinin bugünkü durumu; kol birleşme dikişinde ve kol altlarında oluşan sökülmeler elde baskı dikiş tekniği ile dikilmiştir. Giysi saklama koşullarından dolayı kirlenme ve renk değişikliği ve süslemede kullanılan pulların dökülmesine rağmen kullanılabilir durumdadır.

Giysinin oluşumunda kullanılan malzemeler; giysinin ana kumaşı mürdüm rengi ipek tafta kumaştır. Giysi işlemesinde pul kullanılmıştır. Giysi iç yüzeyi ham bez (amerikan bezi) ile astarlanmıştır.

Süsleme özellikleri; giysi mürdüm rengi ipek tafta zemin kumaş üzerine altın rengine pullar ile çiçek desenlidir. Pul işi tekniği kullanılmıştır.

Giysinin dikim ve dikiş tekniği; giysi parçaları makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Astar giysinin kalıplarına göre kesilmiş makinede düz dikiş ile dikilmiş ve giysiye elde baskı ve oyulgama dikiş teknikleri kullanılarak geçirilmiştir.

Giysinin biçimsel özellikleri; giysi etek ve ceket olmak üzere iki parçadan oluşmaktadır.

- Beden: Ön ve arka beden kol altından itibaren etek ucuna doğru açılan "A" kesime sahiptir. Bel hattı belirsiz, giysi boyu kalça hattındadır. Ön bedenin göğüs ile bel arası penslidir ve arka ortası kumaş katıdır. Ceketin etek ucu pililidir.
- Kol: Kol oyuntulu olarak kesilmiş ve bedene takılan takma kolludur. Kol ağzı pilili olarak biçimlendirilmiştir.
- Yaka: Oyuntulu yakalı ve yaka etrafına pililerden oluşan bir parça dikilmiştir. Düz kapamalı ve kapama ön ortasından 2 cm içeri doğru dikilen agraflar ile sağlanmıştır. Etek: Giysinin eteği altı parçalı, bel hattından etek ucuna doğru açılan kalça ve etek uçları bol ve kabarık olan geniş kesime sahiptir. Ön parça pililer uygulanarak yapılan yedi parçanın birbirine eklenmesi ile oluşturulmuştur. Etek ucuna 5 cm ve onun ucuna 10 cm genişliğinde pilili parçalar eklenmiştir. Eteğin beline 6 cm genişliğinde uçkur parçası eklenmiştir ve bel uçkur içine geçirilen iplik ile büzülmektedir. Arka etek boyu ön etek boyundan daha uzundur.

Tablo 51a.

615 Envanter No' lu Etek Bluz Takım Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ

BEDEN	Bel Hattı		Beden Genişliği	Omuz Genişliği	Giysi Boyu		Beden Kesim Özelliği	Beden Model Özelliği
	ÖN	Normal bel hattı	Normal genişlikte beden	Normal omuz	Bel hattına kadar		Klasik kesim	Ön ortası pilili
	ARKA	Normal bel hattı	Normal genişlikte beden	Normal omuz	Bel hattına kadar		Klasik kesim	Pilili
YAKA	Yaka Çeşidi		Kapama Çeşidi	Yaka Aralığı	Yaka Genişliği	Yaka Açıklığı	Yaka Kesim Özelliği	Yaka Model Özelliği
	ÖN	Bedene takılan dik yaka			Dar genişlikte dik yaka			
	ARKA	Bedene takılan dik yaka	Patlı kapama	Arka ortasından takılan dik yakalar	Dar genişlikte dik yaka			
KOL	Kol Çeşidi		Kol Genişliği	Kol Boyu	Kol Ağzı Biçimi	Manşet Genişliği	Kol Yırtmaç Biçimi	Kol Model Özelliği
	ÖN	Bedene takılan model uygulamalı kol		Normal genişlikte kol	Uzun kol	Düz kol ağzı		Model uygulamalı kol
	ARKA	Bedene takılan model uygulamalı kol		Normal genişlikte kol	Uzun kol	Düz kol ağzı		Model uygulamalı kol

Tablo 51 b.

615 Envanter No' lu Etek Takım Biçimsel Özellikleri

GRAFIK ÇİZİMİ

ETEK

		Bel Hattı	Etek Ucu Genişliği	Kalça Hattı Genişliği	Etek Boyu	Bel temizleme tekniği	Etek Kesim Özeliği	Etek Model Özelliği
ÖN		Normal bel hattı	Geniş etek genişliği	Geniş kalça hattı	Uzun	Lastikli	Geniş kesim	Altı parçalı, diz hattından fırfırlı
ARKA		Normal bel hattı	Geniş etek genişliği	Geniş kalça hattı	Uzun	Lastikli	Geniş kesim	

Tablo 51 a ve 51 b' de Erzurum müzesi 615 envanter numarası ile kayıtlı, 04.06.1968 tarihinde satın alma yolu ile müzenin koleksiyonuna dahil edilmiş "pembe rengi etek bluz takımının" "biçimsel özelliklerinin ayrıntılarına yer verilmiştir. Takımın özellikleri incelendiğinde 20. yüzyıl ortalarına tarihlendirilmesi muhtemeldir. Giysi müze envanterine " etek ceket" olarak kaydedilmiştir.

Giysinin bugünkü durumu; onarım görmemiştir. Giyside oluşan yıpranma ve yırtılmalardan dolayı giysi kullanılabilir durumda değildir.

Giysinin oluşumunda kullanılan malzemeler; giysinin ana kumaşı pembe renkte ipek kumaştır. Giysinin yakasına, ön ortasına, koluna ve kol ağızına hazır tül dantel, etek ucuna şerit kullanılmıştır. Giysi iç yüzeyi ham bez (amerikan bezi) ile astarlanmıştır.

Süsleme özellikleri; giysinin yakasına, ön ortasına, koluna ve kol ağızına, etek fırfır parçasının birleşim yerine ve fırfır ucuna hazır tül dantel dikilmiştir. Etek ucuna şerit dikilmiştir. Hazır tül dantel ve şerit makinede düz dikiş ile giysiye dikilmiştir.

Giysinin dikim ve dikiş tekniğı; giysi parçaları makinede düz dikiş tekniğı ile birleştirilmiştir. Astar giysinin kalıplarına göre kesilmiş makinede düz dikiş ile dikilmiş ve giysiye kol ağızında elde baskı dikiş tekniğı kullanılarak bluzun ve eteğın etek ucunda ise dikiş payı ile birlikte katlanarak giysiye geçirilmiştir.

Giysinin biçimsel özellikleri; giysi etek ve bluz olmak üzere iki parçadan oluşmaktadır.

- Beden: Ön ve arka beden omuzdan bel hattına doğıru daralan doğıru daralan, bel hattından etek ucuna doğıru genişleyen klasik kesime sahiptir. Bel hattı normal, giysi boyu bele kadardır. Ön ortası "U" şeklinde bir kesime sahiptir ve bu parça pililidir. Kolun takım yerinden başlayacak şekilde fırfır dikilmiştir. Bluzun arka bedeni sağı ve sol bedende olmak üzere üçer adet pililidir.
- Kol: Kol oyuntulu olarak kesilmiş ve bedene takılan model uygulamalı takma kolludur. Kol dirsek hattının aşağısına kadar geniş olarak çalışılmış ve bilek hattına kadar ise ayrı olarak dar formda kol çalışılarak geniş olan kol ucuna dikilmiştir. Kol model olarak ayrı iki parça olarak görünmesine rağımen bütündür. Kol ağızı düz olarak biçimlendirilmiştir.
- Yaka: Giysi bedene takılan dik yakalı ve arka ortasından patlı kapamalıdır. Kapamaagraf ile sağılanmıştır.
- Etek: Giysinin eteğı altı parçalı, kalça ve etek uçları bol ve kabarık geniş kesime sahip, beli lastikli ve kemerlidir. Eteğın rahat kullanılması için arka ortasından 6 cm kadar açıklık konulmuştur. Eteğın ön ve arkasına 14 cm genişliğinde fırfır kullanılmıştır.

Tablo 52 a.

1118 Envanter No' lu Bluz Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ

BEDEN	Bel Hattı		Beden Genişliği	Omuz Genişliği	Giysi Boyu		Beden Kesim Özelliği	Beden Model Özelliği	
	ÖN	Normal bel hattı	Geniş beden	Geniş omuz	Bel hattına kadar		Dikdörtgen kesim	Ön ortası nervürlü	
ARKA		Normal bel hattı	Geniş beden	Geniş omuz	Bel hattına kadar		Dikdörtgen kesim	Arka ortası nervürlü	
YAKA	Yaka Çeşidi		Kapama Çeşidi	Yaka Aralığı		Yaka Genişliği	Yaka Açıklığı	Yaka Kesim Özelliği	Yaka Model Özelliği
	ÖN	Bedene takılan dik yaka	Asimetrik kapama	Orta genişlikte dik yaka				Dik yaka	Sol yandan kapatılan yaka
ARKA		Bedene takılan dik yaka		Orta genişlikte dik yaka					Sol yandan kapatılan yaka
KOL	Kol Çeşidi		Kol Genişliği	Kol Boyu	Kol Ağzı Biçimi	Manşet Genişliği	Kol Yırtmaç Biçimi	Kol Model Özelliği	
	ÖN	Bedene takılan model uygulamalı kol	Geniş kol	Uzun kol	Düz kol ağzı			Model uygulamalı kol	
ARKA		Bedene takılan model uygulamalı kol	Geniş kol	Uzun kol	Düz kol ağzı			Model uygulamalı kol	

Tablo 52 b.

1118 Envanter No' lu Etek Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ								
		Bel Hattı	Etek Ucu Genişliği	Kalça Hattı Genişliği	Etek Boyu	Bel temizleme tekniği	Etek Kesim Özeliği	Etek Model Özeliği
	ÖN	Normal bel hattı	Geniş etek genişliği	Geniş kalça hattı	Uzun	Kemerli	Geniş kesim	Yedi parçalı
	ARKA	Normal bel hattı	Geniş etek genişliği	Geniş kalça hattı	Uzun	Kemerli	Geniş kesim	Yedi parçalı

Tablo 52 a ve 52 b' de Erzurum müzesi 1118 envanter numarası ile kayıtlı, 23.11.1971 tarihinde satın alma yolu ile müzenin koleksiyonuna dahil edilmiş "Hardal rengi etek bluz takımının" biçimsel özelliklerinin ayrıntılarına yer verilmiştir. Takımın özellikleri incelendiğinde 20. yüzyıl ortaları olarak tarihlendirilmesi muhtemeldir. Giysi müze envanterine " etek ceket" olarak kaydedilmiştir.

Giysinin bugünkü durumu; giysinin kol oyuntusu, kol fırır ve yan dikişinde sökülmeler oluşmuş ve bu sökülmeler elde oyulgama tekniği ile dikilmiştir. Giyside oluşan sökülmeler ve yıpranmalardan dolayı kullanılabilecek durumda değildir.

Giysinin oluşumunda kullanılan malzemeler; giysinin ana kumaşı hardal renkte ipek kumaştır. Bluzun yakasına, ön ve arka ortasına, kol ağzına ve eteğin ön parçalarına ve etek uçlarına hazır dantel, tül ve şerit kullanılmıştır. Giysi iç yüzeyi ham bez (amerikan bezi) ile astarlanmıştır.

Süsleme özellikleri; bluzun yakasına, ön ve arka ortasına "V" formda, kol ağzına ve eteğin ön parçalarına ve etek uçlarına hazır dantel, tül ve şerit dikilmiştir. Ön ve arka ortasına nervür uygulanmıştır. Süslemelerde elde oyulgama dikiş tekniği kullanılmıştır.

Giysinin dikim ve dikiş tekniği; giysi parçaları makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Bluzun yakası ve etek ucu elde baskı tekniği ile dikilmiştir. Giysinin etek parçaları makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiş etek ucu elde baskı tekniği kullanılarak dikilmiştir. Astar giysinin kalıplarına göre kesilmiş makinede düz dikiş ile birleştirilmiş ve giysiye elde baskı ve çırpma tekniği kullanılarak giysiye geçirilmiştir.

Giysinin biçimsel özellikleri; giysi etek ve bluz olmak üzere iki parçadan oluşmaktadır.

- Beden: Ön ve arka beden omuzdan etek ucuna düz inen dikdörtgen kesime sahiptir. Bel hattı normal, giysi boyu bel ve kalça hattı arasındadır. Bluzun ön bedeninde nervürler bulunmaktadır ve sağ ön beden ise kol oyuntusundan kupludur. Bluzun arka bedeni kol oyuntusundan kupludur, arka ortası kumaş katıdır. Arka ortasında nervürler bulunmaktadır.
- Kol: Kol oyuntulu olarak kesilmiş ve bedene takılan model uygulamalı takma kolludur. Kol geniş olarak çalışılmış ve bilek hattına kadar ise ayrı olarak dar formda kol çalışılarak geniş olan kol ucuna dikilmiştir. Kol model olarak ayrı iki parça olarak görünmesine rağmen bütündür. Kol ağzı düzdür, üst kol ucu ise fırır kullanılarak biçimlendirilmiştir.
- Yaka: Giysi bedene takılan dik yakalı ve asimetrik kapamalıdır. Kapama agrağ ile sağlanmıştır.
- Etek: Giysinin eteği yedi parçalı, kalça ve etek uçları bol ve kabarık geniş kesime sahiptir. Ön etek parçaları etek ucunda "A" pili oluşturulacak şekilde katlanmıştır. Eteğin beli ham bez (amerikan) bezinden kemerlidir. Eteğin rahat kullanılması için arka ortasından açıklık konulmuştur. Kemerini kapamak için agrağ kullanılmıştır. Arka etek boyu ön etek boyundan daha uzundur.

Tablo 53 a.

1236 Envanter No' lu Bluz Takım Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ

		Bel Hattı	Beden Genişliği	Omuz Genişliği	Giyisi Boyu	Beden Kesim Özelliği	Beden Model Özelliği
BEDEN	ÖN	Normal bel hattı	Normal genişlikte beden	Normal omuz	Bel hattına kadar	Dikdörtgen kesim	Pensli
	ARKA	Normal bel hattı	Normal genişlikte beden	Normal omuz	Bel hattına kadar	Dikdörtgen kesim	Pensli ve üçgen ekli
YAKA		Yaka Çeşidi	Kapama Çeşidi	Yaka Aralığı	Yaka Genişliği	Yaka Açıklığı	Yaka Kesim Özelliği
	ÖN	Bedene takılan dik yaka	Asimetrik kapama		Orta genişlikte dik yaka		Dik kesim
	ARKA	Bedene takılan dik yaka			Orta genişlikte dik yaka		Takılıp çıkarılabilir ek yaka
KOL		Kol Çeşidi	Kol Genişliği	Kol Boyu	Kol Ağzı Biçimi	Manşet Genişliği	Kol Yırtmaç Biçimi
	ÖN	Bedene takılan iki parçalı kollu	Geniş kol	Uzun kol	Manşetli kol ağzı	Orta genişlikte manşet	
	ARKA	Bedene takılan iki parçalı kollu	Geniş kol	Uzun kol	Manşetli kol ağzı	Orta genişlikte manşet	

Tablo 53 b.

1236 Envanter No' lu Etek Biçimsel Özellikleri

GRAFIK ÇİZİMİ

ETEK

		Bel Hattı	Etek Ucu Genişliği	Kalça Hattı Genişliği	Giysi Boyu	Bel temizleme tekniği	Etek Kesim Özeliği	Etek Model Özeliği
ÖN	Normal bel hattı	Geniş etek ucu	Geniş kalça hattı	Uzun	Kemerli	Evaze kesim	Diz hattına kadar üç parçalı	
ARKA	Normal bel hattı	Geniş etek ucu	Geniş kalça hattı	Arka etek uzun	Kemerli	Evaze kesim	İki parçalı	

Tablo 53 a ve 53 b' de Erzurum müzesi 1236 envanter numarası ile kayıtlı, 21. 11. 1972 tarihinde satın alma yolu ile müzenin koleksiyonuna dahil edilmiş "toz pembe rengi etek bluz takımının" biçimsel özelliklerinin ayrıntılarına yer verilmiştir. Takımın özellikleri incelendiğinde 20. yüzyıl ortalarına tarihlendirilmesi muhtemeldir. Giysi müze envanterine "etek bluz" olarak kaydedilmiştir.

Giysinin bugünkü durumu; onarım görmemiştir. Giysi saklama koşullarından dolayı kirlenme ve renk değişikliğine rağmen kullanılabilir durumdadır.

Giysinin oluşumunda kullanılan malzemeler; giysinin ana kumaşı tozpembe renkte ipek kumaştır. Bluzun yakasına hazır tül dantel geçirilmiştir. Ön ve arka bedende tül şerit ve tül dantel kullanılmıştır. Giysi iç yüzeyi patiska ile astarlanmıştır.

Süsleme özellikleri; bluzun yakasına hazır tül dantel geçirilmiştir. Ön ve arka verev parçalara aralıklı olarak tül şeritler dikilmiş uç kısımlarına ise tül dantelden fırır dikilmiştir. Kol ağzına tül dantelden fırır dikilmiş ve kola aralıklı olarak tül şerit dikilmiştir. Eteğin parçalarına hazır dantel tül ve şerit dikilmiştir. Süslemeler makinede düz dikiş tekniği ile giysiye dikilmiştir.

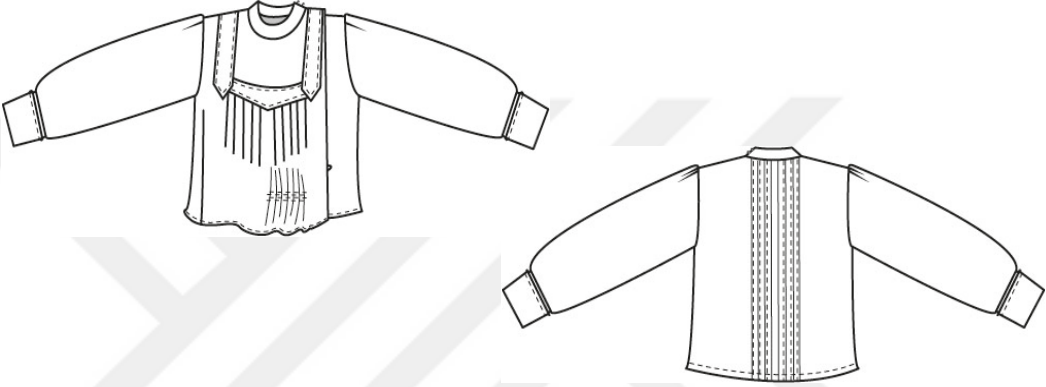
Giysinin dikim ve dikiş tekniği; giysi parçaları makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Etek kemeri ve aka orta açıklığı elde baskı tekniği kullanılarak dikilmiştir. Astar giysinin kalıplarına göre kesilmiş makinede düz dikiş ile birleştirilmiş ve giysiye elde baskı ve çırpma tekniği kullanılarak geçirilmiştir.

Giysinin biçimsel özellikleri; giysi etek ve bluz olmak üzere iki parçadan oluşmaktadır.

- Beden: Ön ve arka beden omuzdan etek ucuna düz inen dikdörtgen kesime sahiptir. Bel hattı normal, giysi boyu bel ve kalça hattı arasındadır. Bluzun ön ve arka bedeninde omuzdan bel hattına kadar verev şekilde kesiklidir ve bu kesik dökümlü formda dikilmiştir. Bluzun arka etek ucunda ek 10 cm uzunluğunda üçgen ek parçaları dikilmiştir. Arka beden penslidir. Giysi arka ortasından düz kapamalı ve kapama agraf ile sağlanmıştır.
- Kol: Kol oyuntulu olarak kesilmiş ve bedene takılan iki parçalı kollu, kolda nervürler bulunmaktadır. Kol ağzı manşetli olarak biçimlendirilmiştir.
- Yaka: Giysinin bluzu bedene takılan dik yakalı ve yaka süslemede kullanılan hazır tül dantelden yapılmıştır. Ayrıca dik yakalı giysinin zemin kumaşından takılıp çıkarılabilen yakası da bulunmaktadır. Giysi arka ortasından düz kapamalı ve kapama agraf ile sağlanmıştır.
- Etek: Giysinin ön ve arka eteği, bel ve kalça bölgeleri dar, etek ucuna doğru genişleyen evaze kesime sahiptir. Ön etek diz hattına kadar üç parçalıdır ve diz hattından aşağı büzgülü parça eklenmiştir. Arka etek iki parçadan oluşmaktadır ve eteğin rahat kullanılması için arka ortasından açıklık konulmuştur. Açıklığı kapamak için çıt çıt, kemeri kapamak için agraf kullanılmıştır.

Tablo 54 a.

Asiye Orhan' nın Özel Koleksiyonuna Ait Olan Etek Bluz Takım Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ								
								
	BEDEN	Bel Hattı	Beden Genişliği	Omuz Genişliği	Giysi Boyu		Beden Kesim Özelliği	Beden Model Özelliği
		ÖN	Normal bel hattı	Normal genişlikte beden	Normal omuz	Bel hattına kadar	Klasik kesim	Ön ortası pilili
	ARKA	Normal bel hattı	Normal genişlikte beden	Normal omuz	Bel hattına kadar		Klasik kesim	Arka ortası pilili
	YAKA	Yaka Çeşidi	Kapama Çeşidi	Yaka Aralığı	Yaka Genişliği	Yaka Açıklığı	Yaka Kesim Özelliği	Yaka Model Özelliği
		ÖN	Bedene takılan dik yaka	Asimetrik kapama	Orta genişlikte dik yaka		Dik kesim	Yandan kapama
	ARKA	Bedene takılan dik yaka		Orta genişlikte dik yaka				
	KOL	Kol Çeşidi	Kol Genişliği	Kol Boyu	Kol Ağzı Biçimi	Manşet Genişliği	Kol Yırtmaç Biçimi	Kol Model Özelliği
		ÖN	Bedene takılan kol	Orta genişlikte kol	Uzun kol	Çift katlı manşetli kol ağzı	Orta genişlikte manşet	Tek parça kol
	ARKA	Bedene takılan kol	Orta genişlikte kol	Uzun kol	Çift katlı manşetli kol ağzı	Orta genişlikte manşet		Tek parça kol

Tablo 54 b.

Asiye Orhan' nın Özel Koleksiyonuna Ait Olan Etek Bluz Takım Biçimsel Özellikleri

Bel Hattı

Etek Ucu
Genişliği

Kalça Hattı
Genişliği

Giysi Boyu

Bel
Temizleme
teknîği

Etek Kesim
Özeliği

Etek Model
Özeliği

Normal bel
hattı

Geniş etek
genişliği

Geniş kalça
hattı

Uzun

Kemerli

Geniş kesim

Diz hattına
kadar kesikli,
diz hattından
aşağı pilili

Normal bel
hattı

Geniş etek
genişliği

Geniş kalça
hattı

Arka etek uzun

Kemerli

Geniş kesim

İki parçalı,
büzgülü

Tablo 54 a ve 54 b' de Asiye Orhan' nın özel koleksiyonuna ait olan "lacivert etek bluz takımının" biçimsel özelliklerinin ayrıntılarına yer verilmiştir. Takımın özellikleri incelendiğinde 20. yüzyıl ortalarına tarihlendirilmesi muhtemeldir.

Giysinin bugünkü durumu; onarım görmemiştir. Giysi kullanılabilir durumdadır.

Giysinin oluşumunda kullanılan malzemeler; giysinin ana kumaşı lacivert renkte pamuklu kumaştır. Bluzun ön bedeninde hazır dantel geçirilmiş kenarlarına sutaşı kullanılmıştır. Giysi iç yüzeyi patiska ile astarlanmıştır.

Süsleme özellikleri; giysinin ön bedeninde kare kesime sahip robaya hazır dantel geçirilmiş kenarlarına sutaşı dikilmiştir. Yaka ucuna, bedenle birleşim yerine ve manşete sutaşı dikilmiştir. Süslemelerde makinede düz dikiş tekniği kullanılmıştır.

Giysinin dikim ve dikiş tekniği; giysi parçaları makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Bluzun yakası elde çırpma dikiş tekniği kullanılarak bedene takılmıştır. Giysinin etek parçaları makinede düz dikiş ile birleştirilmiştir. Astar giysinin kalıplarına göre kesilmiş makinede düz dikiş ile birleştirilmiş ve giysiye elde baskı ve çırpma tekniği kullanılarak geçirilmiştir.

Giysinin biçimsel özellikleri; giysi etek ve bluz olmak üzere iki parçadan oluşmaktadır.

- Beden: Ön ve arka beden omuzdan bel hattına doğru daralan doğru daralan, bel hattından etek ucuna doğru genişleyen klasik kesime sahiptir. Bel hattı normal, giysi boyu bel hattındadır. Ön beden yaka hattı ile göğüs hattı arası kare bir kesime sahip roba uygulanmıştır ve bu kesimin sağına, soluna ve alt kısmına uçları üçgen olacak 5cm genişliğinde parça dikilmiştir. Ön ortasında etek ucuna doğru sağ ve solda olmak üzere beşer adet serbest pili bulunmaktadır. Bel hattı kapama kısmına 10 cm olacak şekilde büzgü uygulanmıştır. Ön sağ beden etek ucuna kadar penslidir. Arka ortası kumaş katıdır. Arka ortasının sağında ve solunda olmak üzere üçer adet nervür bulunmaktadır. . Arka bedene süsleme harçları ile roba görüntüsü verilmiştir
- Kol: Kol oyuntulu olarak kesilmiş ve bedene takılan takma kolludur. Giysinin kol üstü ve kol ağzı büzgülüdür. Kol ağzı çift katlı manşetli olarak biçimlendirilmiştir. Manşet ucu üçgen formludur.
- Yaka: Giysinin bluzu bedene takılan dik yakalı, sağdan sola doğru asimetrik kapamalı ve iç astardan oluşan kapamaagraf ile dış kısım kapaması ise çıt çıt ile sağlanmıştır.
- Etek: Giysinin ön ve arka eteği kalça ve etek uçları bol ve kabarık geniş kesime sahiptir. Ön etek diz hattına kadar uçları üçgen biçiminde kesikli hattından aşağı pililidir. Arka etek iki parçadan oluşmaktadır, etek beli oldukça büzgülüdür ve arka etek boyu ön etekten uzundur. Eteğin rahat kullanılması için arka ortasından açıklık konulmuştur. Beli kemerlidir ve kemeri kapamak içinagraf kullanılmıştır.

Tablo 52 a.

Asiye Orhan' nın Özel Koleksiyonuna Ait Olan Bluz Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ

		Bel Hattı	Beden Genişliği	Omuz Genişliği	Giyisi Boyu	Beden Kesim Özelliği	Beden Model Özelliği
BEDEN	ÖN	Normal bel hattı	Normal genişlikte beden	Normal omuz	Bel hattına kadar	Dikdörtgen kesim	Yaka ve bel hattı nervürlü, Sol beden pensli,
	ARKA	Normal bel hattı	Normal genişlikte beden	Normal omuz	Bel hattına kadar	Dikdörtgen kesim	Arka ortası bel hattı nervürlü
YAKA		Yaka Çeşidi	Kapama Çeşidi	Yaka Aralığı	Yaka Genişliği	Yaka Açıklığı	Yaka Kesim Özelliği
	ÖN	Bedene takılan dik yaka	Asimetrik kapama		Orta genişlikte dik yaka	Dik kesim	Yaka Model Özelliği
	ARKA	Bedene takılan dik yaka			Orta genişlikte dik yaka		Arka ortasından kapama
KOL		Kol Çeşidi	Kol Genişliği	Kol Boyu	Kol Ağzı Biçimi	Manşet Genişliği	Kol Model Özelliği
	ÖN	Bedene takılan model uygulamalı takma kol	Geniş kol	Uzun kol	Düz kol ağzı		Model uygulamalı kol
	ARKA	Bedene takılan model uygulamalı takma kol	Geniş kol	Uzun kol	Düz kol ağzı		Model uygulamalı kol

Tablo 55 b.

Asiye Orhan' nın Özel Koleksiyonuna Ait Olan Etek Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ

ETEK

ARKA

Bel Hattı

Etek Ucu
Genişliği

Kalça Hattı
Genişliği

Giysi Boyu

Bel
Temizleme
tekniki

Etek Kesim
Özeliği

Etek Model
Özeliği

ÖN

Normal bel
hattı

Geniş etek
genişliği

Geniş kalça
hattı

Uzun

Kemerli

Geniş kesim

Üç parçalı etek
ucu A pilili

Normal bel
hattı

Geniş etek
genişliği

Geniş kalça
hattı

Arka etek uzun

Kemerli

Geniş kesim

Dört parçalı
belden pilili

Tablo 55 a ve 55 b' de Asiye Orhan' nın özel koleksiyonuna ait olan "pudra rengi etek bluz takımının" biçimsel özelliklerinin ayrıntılarına yer verilmiştir. Takımın özellikleri incelendiğinde 20. yüzyıl ortaları olarak tarihlendirilmesi muhtemeldir.

Giysinin bugünkü durumu; onarım görmemiştir. Giysi kullanılabilir durumdadır.

Giysinin oluşumunda kullanılan malzemeler; giysinin ana kumaşı pudra renkte ipekli kumaştır. Bluzda ve etekte hazır dantel ve sutaşı kullanılmıştır. Giysi iç yüzeyi patiska ile astarlanmıştır.

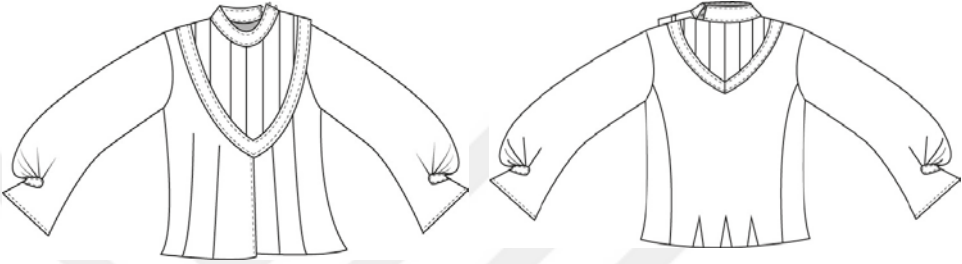
Süsleme özellikleri; hazır harç bluzun ön bedeninde göğüs hattına, yaka ucuna ve bedenle birleşim yerine, kol ucuna ve fırırına dikilmiştir. Ön eteğin parça birleşim yerlerine ve etek ucuna, arka eteğin etek ucundan bir miktar yukarısına ve etek ucuna dikilmiştir. Süslemelerde makinede düz dikiş tekniği kullanılmıştır.

Giysinin dikim ve dikiş tekniği; giysi parçaları makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Bluzun yakası elde baskı dikiş tekniği kullanılarak bedene takılmıştır. Bluz astarında ön kapama parçasında astar kumaştan pervazlar kullanılmıştır ve bu pervazlar elde baskı dikiş tekniği kullanılarak dikilmiştir. Astar giysinin kalıplarına göre kesilmiş makinede düz dikiş ile birleştirilmiş ve giysiye makinede düz dikiş ile giysiye geçirilmiştir. Giysinin biçimsel özellikleri; giysi etek ve bluz olmak üzere iki parçadan oluşmaktadır.

- **Beden:** Ön ve arka beden omuzdan bel hattına doğru daralan doğru daralan, bel hattından etek ucuna doğru genişleyen klasik kesime sahiptir. Bel hattı normal, giysi boyu bel hattı ile kalça hattı arasında uzunluktadır. Ön ortası yaka hattından göğüs hattına kadar ve etek ucunda nervürler bulunmaktadır. Ön sol beden astardan çalışılmıştır ve bel hattına kadar iki adet pens bulunmaktadır. Arka ortası bel hattında nervürler bulunmaktadır. Arka beden kuplarla bedene oturtulmuştur.
- **Kol:** Kol oyuntulu olarak kesilmiş ve bedene takılan model uygulamalı takama kollu, kol ağzı düzdür, üst kol ucu ise firfırlıdır ve uzun kolludur. Kol dirsek hattının aşağısına kadar geniş olarak çalışılmış ve bilek hattına kadar ise ayrı olarak dar formda kol çalışılarak geniş olan kol ucuna dikilmiştir. Kol model olarak ayrı iki parça olarak görünmesine rağmen bütündür.
- **Yaka:** Giysinin bluzu bedene takılan dik yakalı, sağdan sola doğru asimetrik kapamalıdır ve kapamaagraf ile oluşturulmuştur. Ön beden sağdan sola doğru ön kapamadan dışarıya taşarak omuz çizgisinde kapatılmıştır.
- **Etek:** Giysinin ön ve arka eteği kalça ve etek uçları bol ve kabarık olan geniş kesime sahiptir. Giysinin ön eteği üç parçalıdır ve etek ucunda "A" pili oluşturmak için üçgen parçalar eklenmiştir. Arka etek dört parçalı ve arka etek boyu ön etekten uzundur. Eteğin rahat kullanılması için arka ortasından açıklık konulmuştur, açıklığın sağında ve solunda birer adet pili bulunmaktadır. Beli kemerlidir ve kemeri kapamak içinagraf kullanılmıştır.

Tablo 53 a.

Ayşe Neslihan Hatunoğlu'nun Özel Koleksiyonuna Ait Olan Bluz Biçimsel Özellikleri

GRAFİK ÇİZİMİ							
	BEDEN	Bel Hattı	Beden Genişliği	Omuz Genişliği	Giysi Boyu	Beden Kesim Özelliği	Beden Model Özelliği
		ÖN	Normal bel hattı	Normal genişlikte beden	Normal omuz	Bel hattına kadar	Klasik kesim
		ARKA	Normal bel hattı	Normal genişlikte beden	Normal omuz	Bel hattına kadar	Göğüs hattından etek ucuna kadar pensli
							Kol oyuntusundan kuplu etek ucu üçgen parça ekli
	YAKA	Yaka Çeşidi	Kapama Çeşidi	Yaka Aralığı	Yaka Genişliği	Yaka Açıklığı	Yaka Kesim Özelliği
		ÖN	Bedene takılan dik yaka	Asimetrik kapama	Orta genişlikte dik yaka		Dik kesim
		ARKA	Bedene takılan dik yaka		Orta genişlikte dik yaka		
	KOL	Kol Çeşidi	Kol Genişliği	Kol Boyu	Kol Ağzı Biçimi	Manşet Genişliği	Kol Yırtmaç Biçimi
		ÖN	Bedene takılan model uygulamalı kol	Normal genişlikte kol	Uzun kol	Süsleme malzemesi ile biçimlendirilmiş kol ağzı	
		ARKA	Bedene takılan model uygulamalı kol	Normal genişlikte kol	Uzun kol	Süsleme malzemesi ile biçimlendirilmiş kol ağzı	
							Tek parça kol

Tablo 56 b.

Ayşe Neslihan Hatunoğlu'nun Özel Koleksiyonuna Ait Olan Etek Biçimsel Özellikleri

		Bel Hattı	Etek Ucu Genişliği	Kalça Hattı Genişliği	Giysi Boyu	Bel Temizleme tekniği	Etek Kesim Özeliği	Etek Model Özeliği
Etek	ÖN	Normal bel hattı	Geniş etek ucu	Dar kalça hattı	Uzun	Kemeli	Evaze kesim	İki parçalı etek ucu ekli
	ARKA	Normal bel hattı	Geniş etek ucu	Dar kalça hattı	Arka etek uzun	Kemerli	Evaze kesim	İki parçalı Arka ortasın doğru kesikli

Tablo 56 a ve 56 b' de Ayşe Neslihan Hatunoğlu'nun özel koleksiyonuna ait olan "eflatun rengi etek bluz takımının" biçimsel özelliklerinin ayrıntılarına yer verilmiştir. Takımın 1905 yılına aittir.

Giysinin bugünkü durumu; 1973 yılında takımın eteğine ekli olan parça çıkarılmış ve bluzun pilili kısmına tadilat yapılmıştır. Süslemede kullanılan malzemede değişiklik yapılmış ve tadilat görmüştür. Giysi kullanılabilir durumdadır.

Giysinin oluşumunda kullanılan malzemeler;giysinin ana kumaşı eflatun renkte küçük çiçek motiflerinden oluşan jakar dokumadır. Bluzda ve etekte fisto ve sutaşı kullanılmıştır. Giysi iç yüzeyi ham bez (amerikan bezi) ile astarlanmıştır.

Süsleme özellikleri; giysinin yaka ucuna ve bedenle birleşim yerine, ön ve arka bedende bulunan roba etrafına, kol ağzına fisto ve sutaşı dikilmiştir. Süslemelerde makinede düz dikiş tekniği kullanılmıştır.

Giysinin dikim ve dikiş tekniği; giysi parçaları makinede düz dikiş tekniği ile birleştirilmiştir. Etek ucu elde baskı tekniği ile dikilmiştir Astar giysinin kalıplarına göre kesilmiş makinede düz dikiş ile birleştirilmiş ve giysiye makinede düz dikiş ile geçirilmiştir.

Giysinin biçimsel özellikleri; giysi etek ve bluz olmak üzere iki parçadan oluşmaktadır.

- Beden: Ön ve arka beden omuzdan bel hattına doğru daralan doğru daralan, bel hattından etek ucuna doğru genişleyen klasik kesime sahiptir. Bel hattı normal, giysi boyu bel hattındadır. Ön bedende yaka ile aynı renkli kumaştan oluşturulan “V” şeklindeki roba uygulaması sağdan sola doğru ön kapamadan dışarıya taşarak arka roba ile birleşecek şekilde omuz çizgisinde kapatılmıştır. Aynı roba uygulaması arka bedene de uygulanmıştır. Ön ve arka robanın üzerinde pililer bulunmaktadır. Arka kol oyuntusundan kuplu ve etek ucuna üçgen parçalar eklidir. Giysinin astarında ön ve arka bedeninde bulunan pens ve kuplarına balen dikilmiştir.
- Kol: Kol oyuntulu olarak kesilmiş ve bedene takılan model uygulamalı takama kollu, kol ağzı hazır harç ile biçimlendirilmiştir. Model uygulamalı takma kollar, bedene takılırken omuz yerine tam olarak oturtulmamıştır.
- Yaka: Giysinin bluzu bedene takılan dik yakalı, sağdan sola doğru asimetrik kapamalı ve kapamaagraf ile sağlanmıştır.
- Etek: Giysinin ön ve arka eteği bel ve kalça bölgeleri dar, etek uçları geniş olan evaze kesime sahiptir. Giysinin ön eteği iki parçalı, yan dikişlerden kumaş katıdır ve etek ucundan eklidir. Arka etek iki parçadan oluşmaktadır ve ön düz iplik arka etek verev olarak kesilmiş ve beline ince bir kemer geçirilmiştir. Eteğin rahat kullanılması için arka ortasından fermuarlıdır. Arka bel hattından fermuar kısmına doğru kesiklidir. Arka etek boyu ön etek boyundan uzundur.

Alt problem 3. Erzurum yöresi ve Erzurum Müzesi koleksiyonundaki kadın giysilerinin tipolojik sınıflaması nasıl olmalıdır?

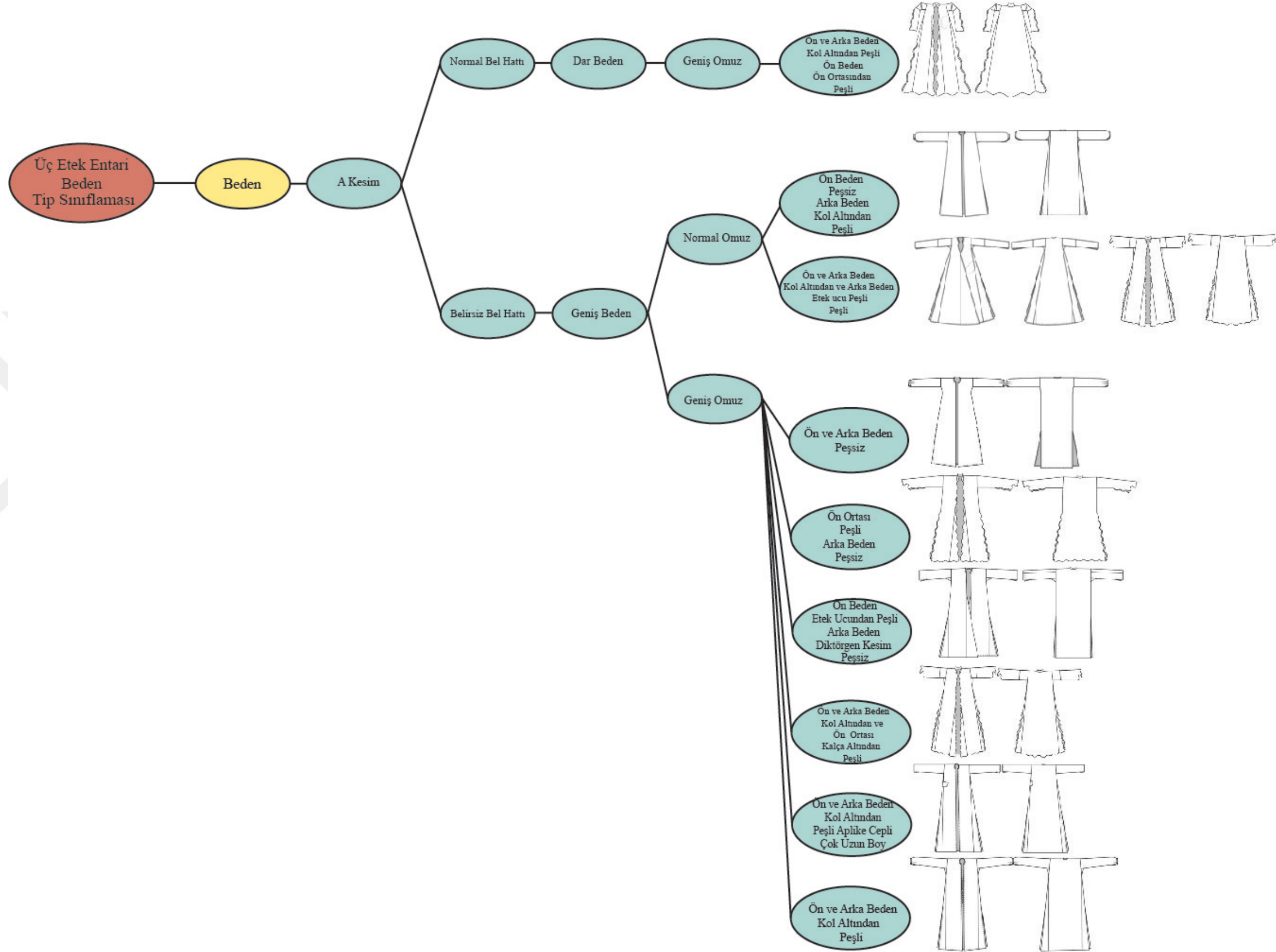
Araştırma kapsamında incelenen giysileri tipolojik özelliklerine göre kullanılan " gelenekli yaşamda kullanılan giysiler", "geleneklilik özellikleri ile batı modası özelliklerinin birlikte kullanıldığı giysiler" ile "tamamen batı moda etkeni ile biçimlendirilen giysiler" olmak üzere üç grup altında ele alınmıştır.

Tipolojik özellik tablolarından elde edilen veriler doğrultusunda giysilerin tipolojik sınıflaması yapılmıştır.

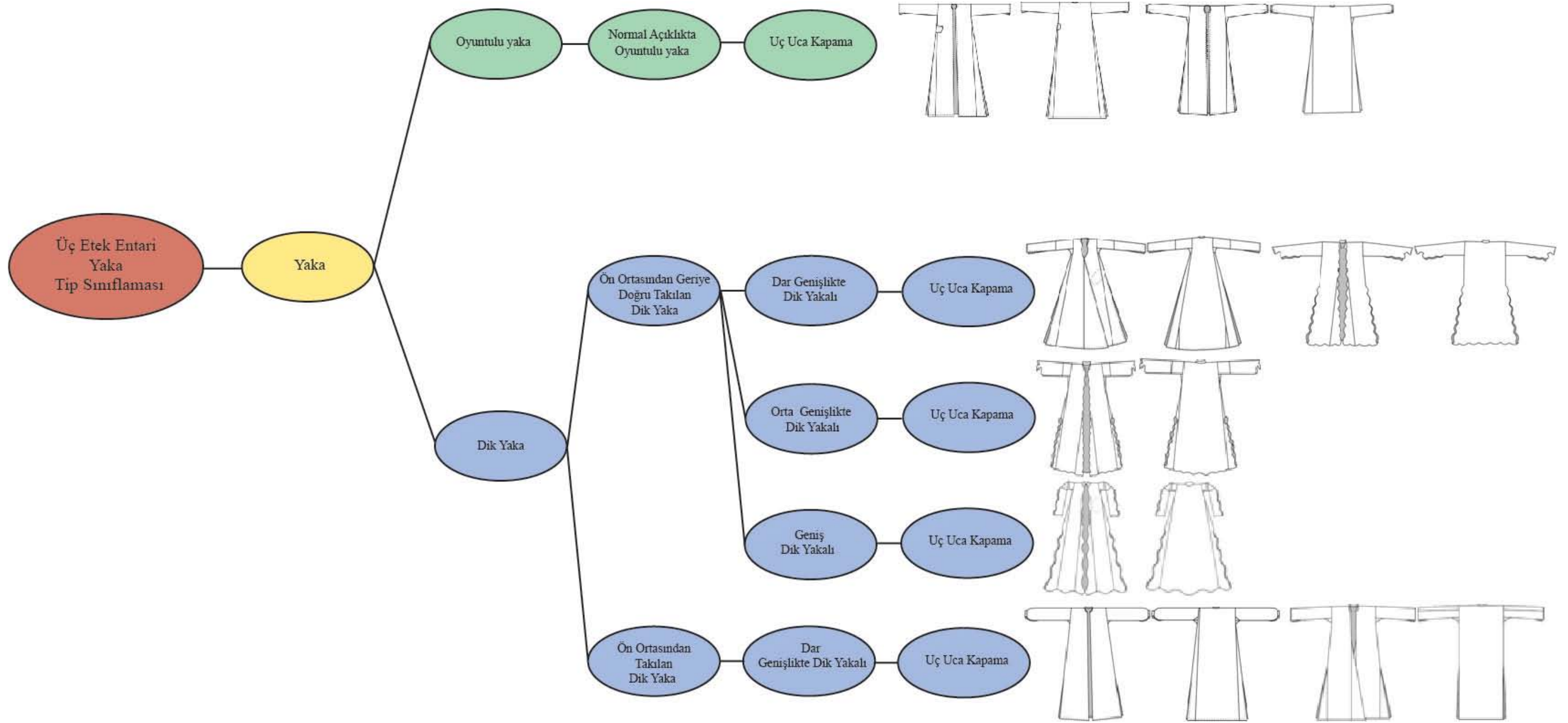
4.6. Erzurum Yöresi Ve Erzurum Müzesi Koleksiyonundaki Kadın Giysilerinin Tipolojik Sınıflaması

4.6.1. Gelenekli Yaşamda Kullanılan Üç Etek Entarilerin Tipolojik sınıflaması

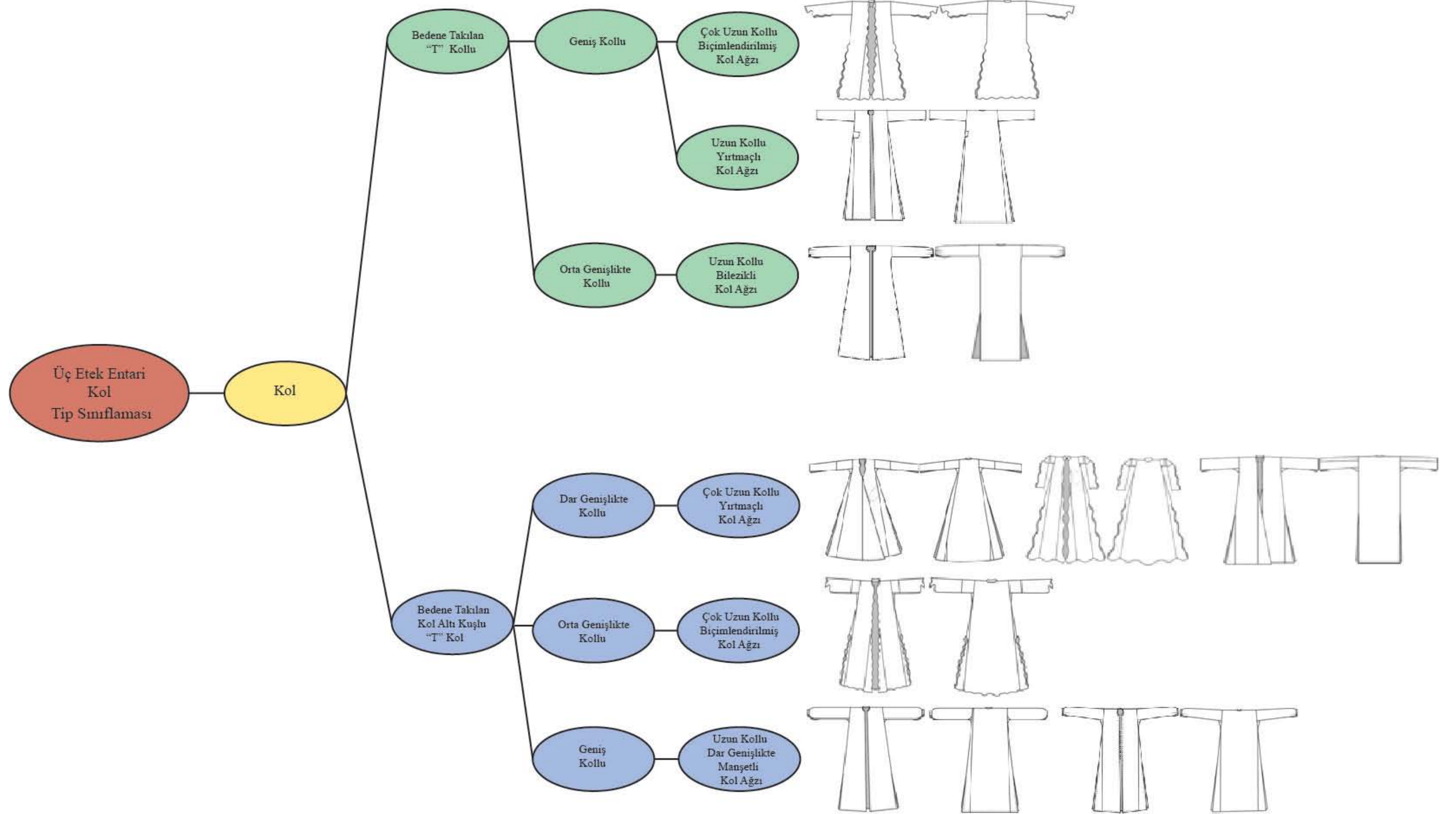
Biçimsel özellik tablolarından elde edilen veriler doğrultusunda gelenekli yaşamda kullanılan 9 adet üç etek entarilerin beden, yaka ve kol tipolojik sınıflaması yapılmıştır.

Şekil 17.Üç etek entari beden tipolojik sınıflaması

Şekil 18. Üç etek entari yaka tipolojik sınıflaması

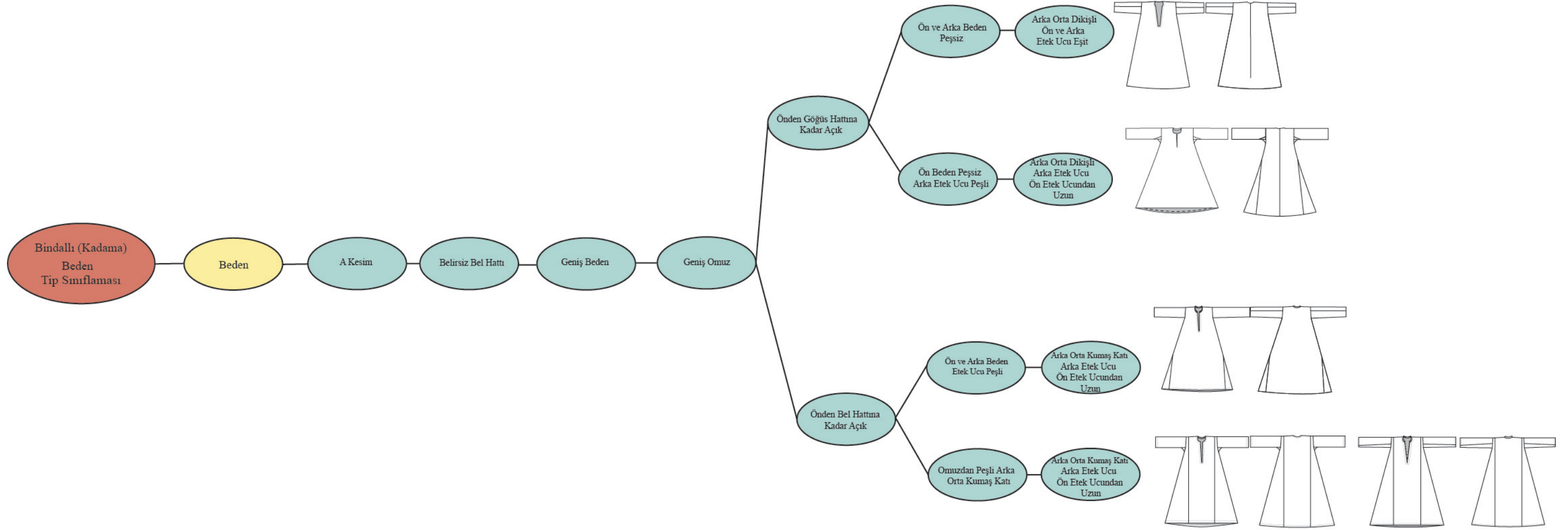
Şekil 19. Üç etek entari kol tipolojik sınıflaması

4.6.2. Gelenekli Giysi Özellikleri İle Batı Modası Özelliklerinin Birlikte Kullanıldığı Kadın Giysilerinin Tipolojik Sınıflaması

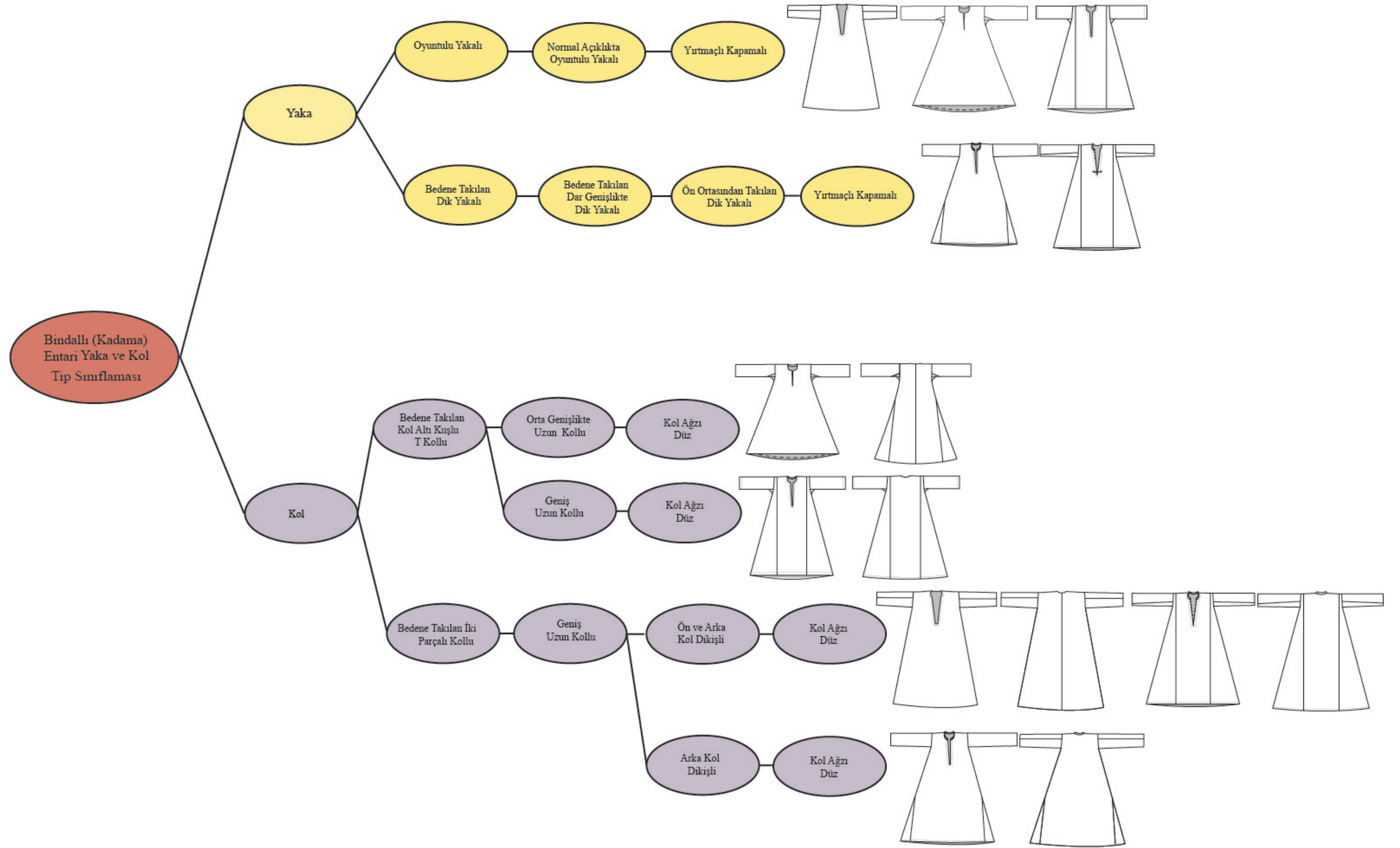
4.6.2.1. Kadife Bindallı (Kadama) Entarilerin Tipolojik Sınıflaması

Biçimsel özellik tablolarından elde edilen veriler doğrultusunda gelenekli giysi özellikleri ile batı modası özelliklerinin birlikte kullanıldığı 5 adet kadife bindallı (kadama) entarinin beden, yaka ve kol tip tipolojik sınıflaması yapılmıştır.

Şekil 20.Kadife bindallı (kadama) entari beden tipolojik sınıflaması

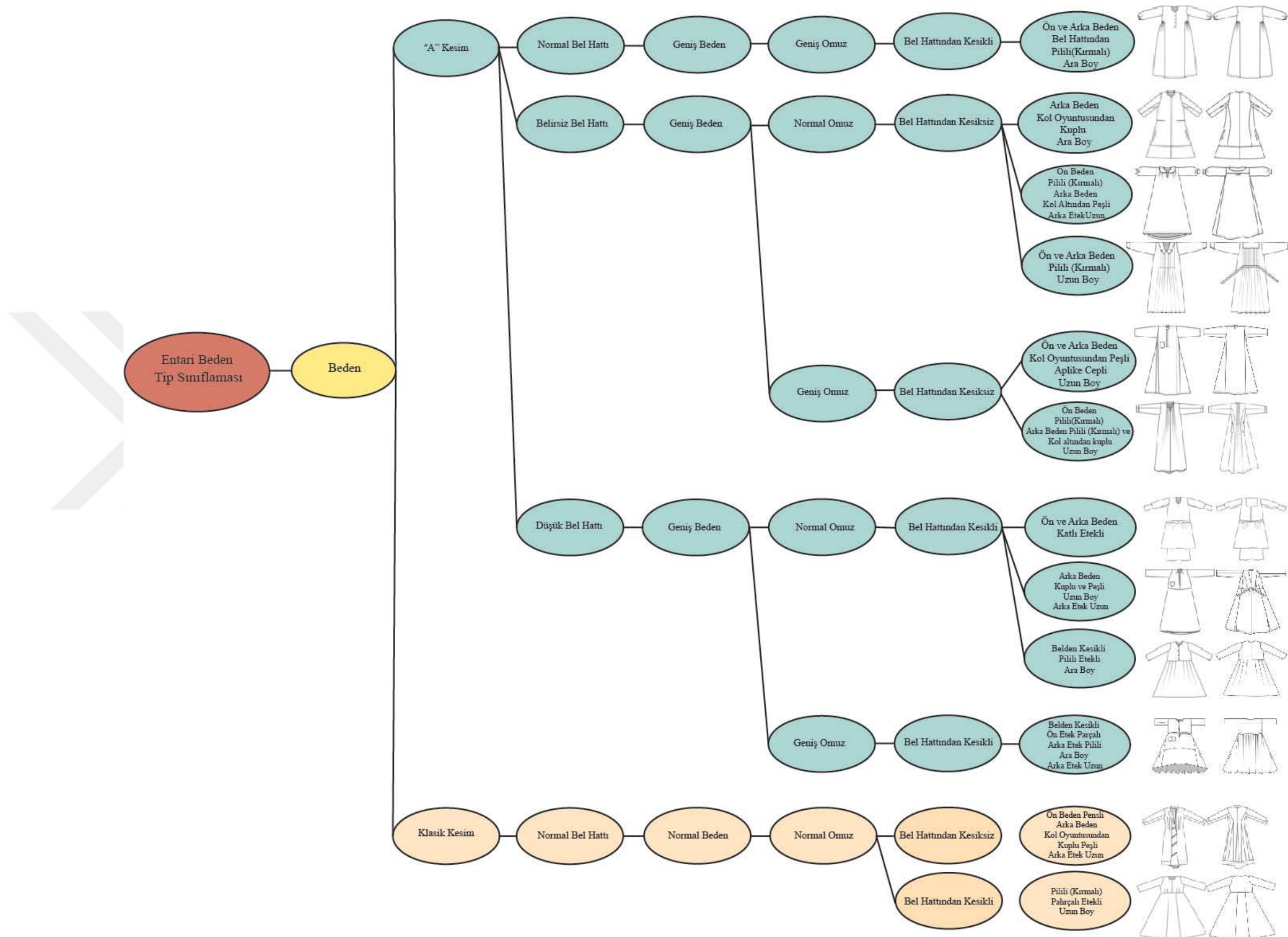

Şekil 21.Kadife bindallı (kadama) entari yaka ve kol tipolojik sınıflaması

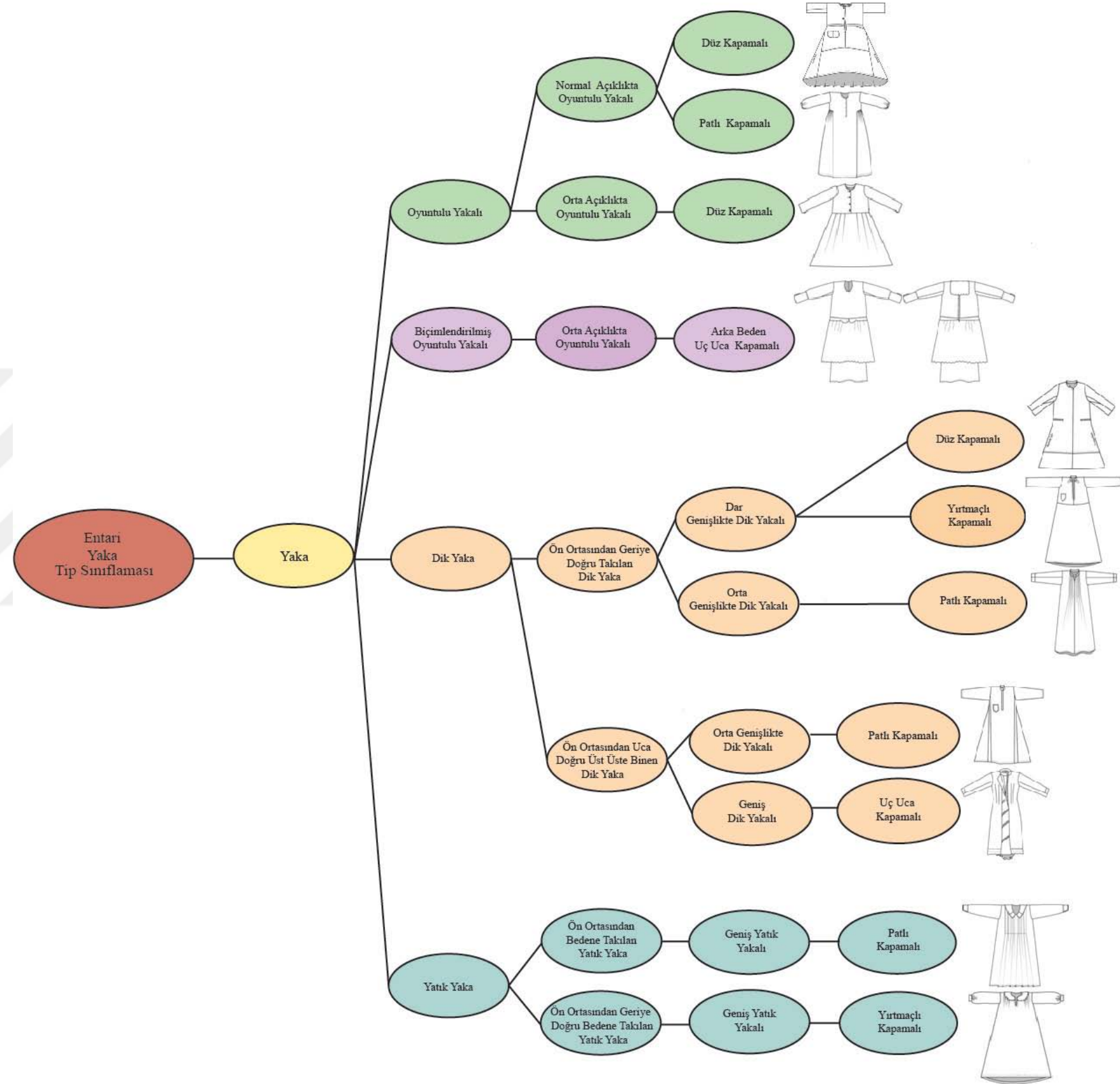
4.6.2.2. Entarilerin Tipolojik Sınıflaması

Biçimsel özellik tablolarından elde edilen veriler doğrultusunda gelenekli giysi özellikleri ile batı modası özelliklerinin birlikte kullanıldığı 12 adet entarinin beden, yaka ve kol tipolojik sınıflaması yapılmıştır.

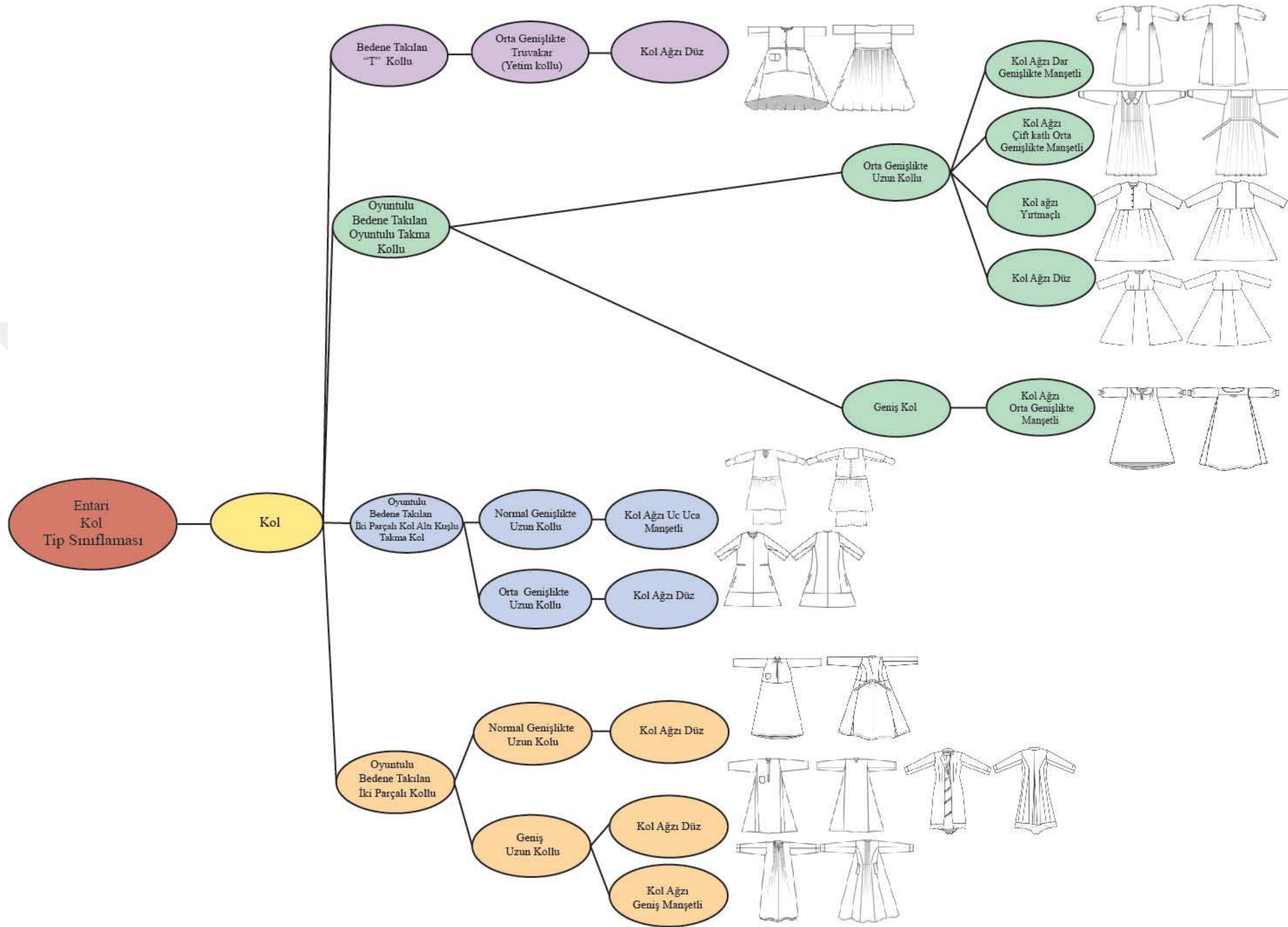

Şekil 22.Entari beden tipolojik sınıflaması

Şekil 23.Entari yaka tipolojik sınıflaması

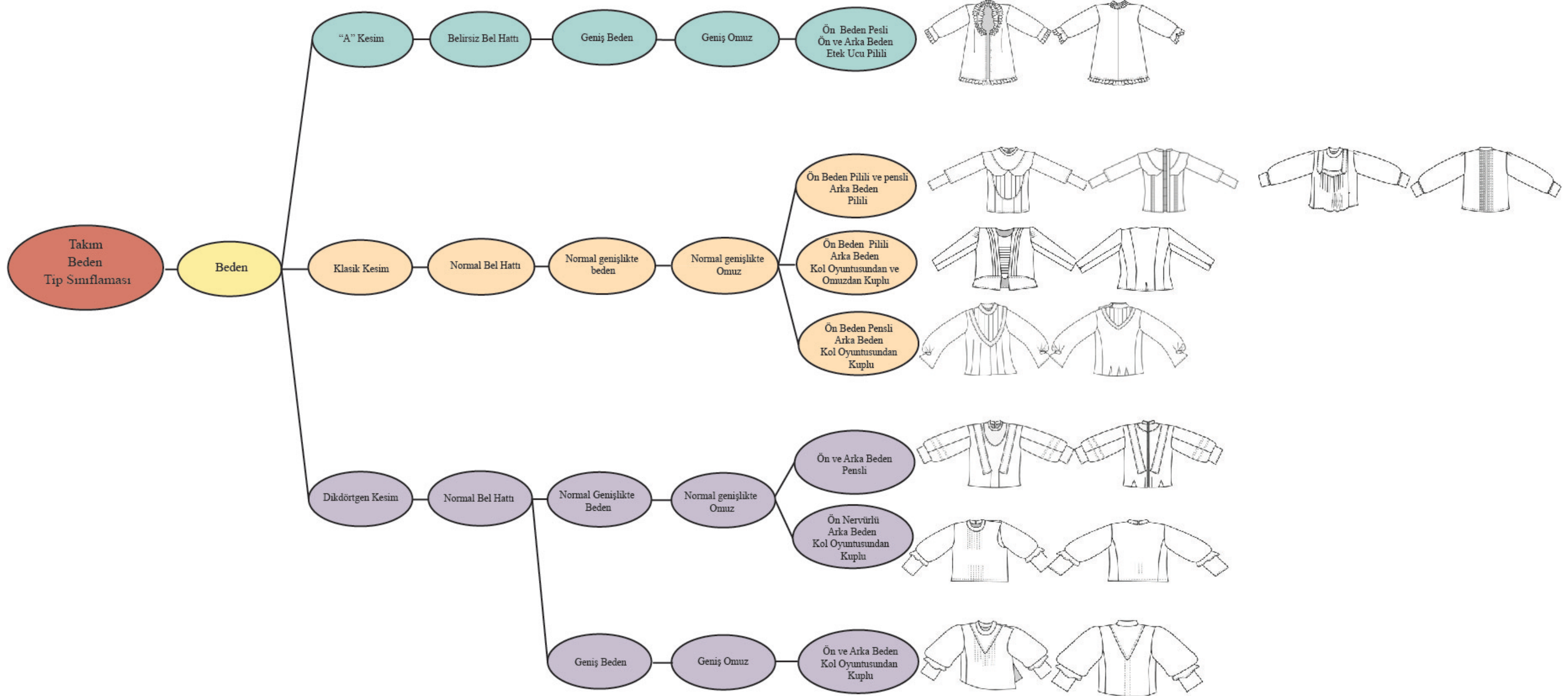

Şekil 24. Entari kol tipolojik sınıflaması

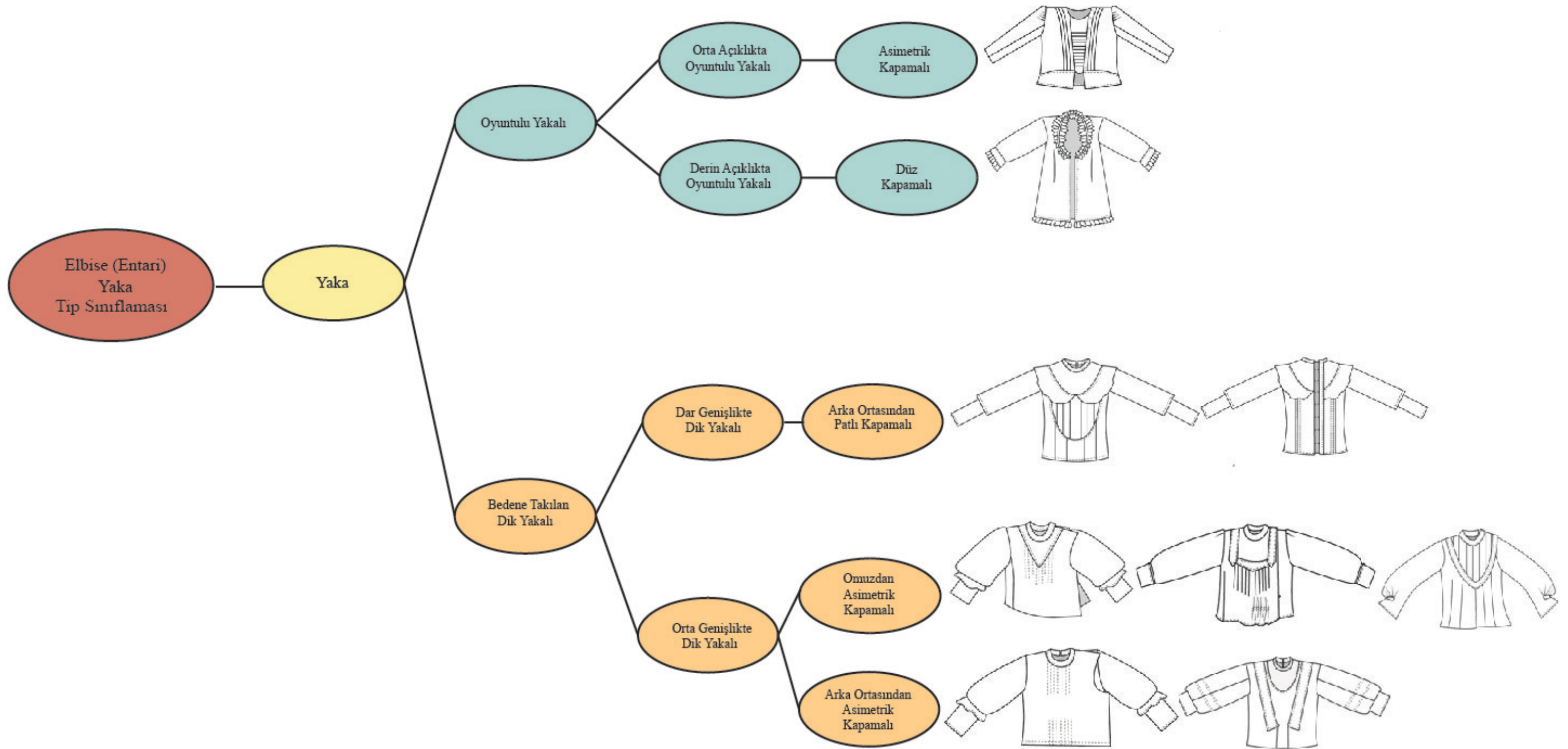
4.6.3. Tamamen Batı Moda Etkeni İle Biçimlendirilen Giysilerin Tipolojik Sınıflaması

Biçimsel özellik tablolarından elde edilen veriler doğrultusunda tamamen batı moda etkeni ile biçimlendirilen etek bluzdan oluşan takımların beden, yaka ve kol tipolojik sınıflaması yapılmıştır.

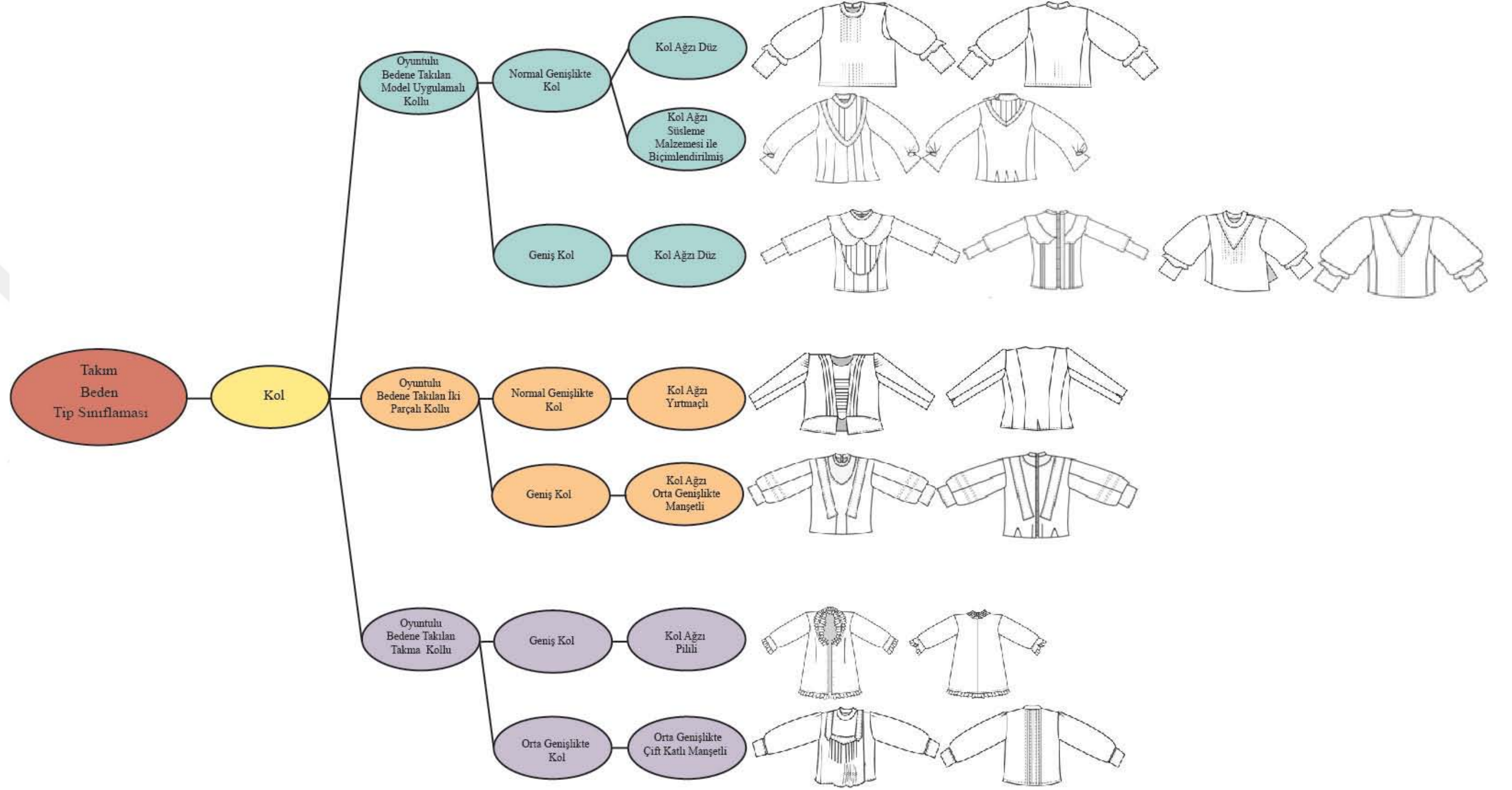

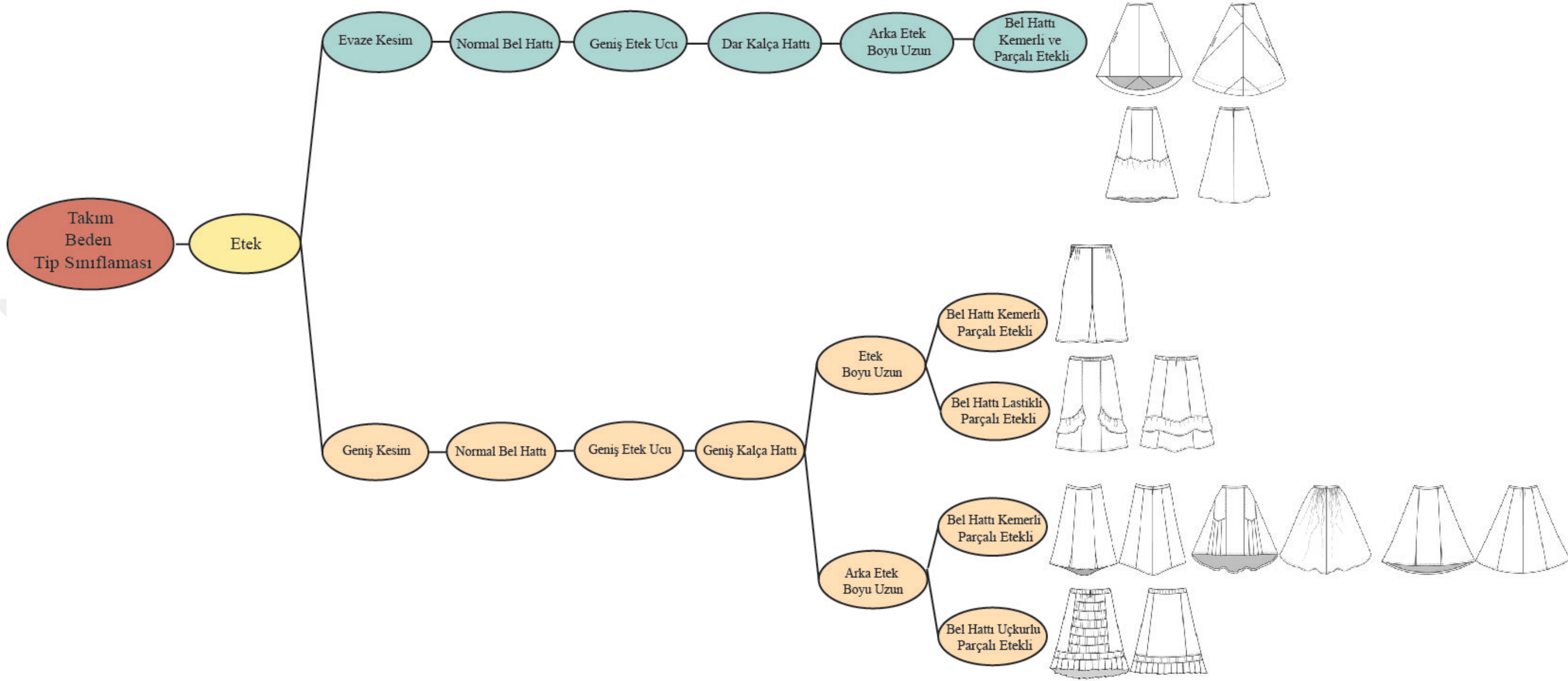
Şekil 25.Etek Bluz Takım beden tipolojik sınıflaması

Şekil 26.Etek Bluz Takım yaka tipolojik sınıflaması

Şekil 27.Etek Bluz Takım kol tipolojik sınıflaması

Şekil 28.Etek Bluz Takım etek tipolojik sınıflaması

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Erzurum kadın halk giyim kuşamı için tipolojik sınıflandırmanın amaçlandığı bu çalışmada, giysiler gruplara ayılarak incelenmiş beden, kol, yaka özelliklerine göre tipolojik sınıflama yapılmaya çalışılmıştır. Erzurum müzesin de 114 giysi parçası bulunmakta ve bunların 82 adedi kadın giyimine ait oldukları tespit edilmiştir. Bu giysilerin Erzurum halkı tarafından bağış veya çevreden satın alma yoluyla elde edildiğinden yörenin giyim ve kuşam özelliklerini ortaya çıkartacak ve belgelendirecek nitelikte olduğu düşünülmüştür. Araştırma kapsamında incelenen giysiler gelenekli yaşamda kullanılan giysiler, geleneklilik özellikleri ile batı modası özelliklerinin birlikte kullanıldığı giysiler ile tamamen batı moda etkeni ile biçimlendirilen giysiler olmak üzere üç grup altında ele alınmıştır. Erzurum yöresi ve Erzurum müze koleksiyonundaki kadın giysilerinden gelenekli yaşamda kullanılmış olan 9 adet üçetek entari, batı etkeni ile biçimlendirilen ve geleneklilik özelliklerini devam ettiren 5 adet kadife bindallı entari ile 12 adet entari ve tamamen batı moda etkeni ile biçimlendirilen 8 adet etek bluzdan oluşan ikili takımlar araştırma kapsamında incelenmiştir. Biçimsel özellik tablolarından elde edilen bulgular doğrultusunda tipolojik sınıflandırmalar yapılmış, diyagramlar oluşturulmuş, yorumlanmış ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Alt Problem 1. Erzurum yöresi ve Erzurum müzesi koleksiyonundaki kadın giysilerinin genel özellikleri ve günümüzde kullanım durumu nasıldır?

Erzurum yöresi ve Erzurum müze koleksiyonundaki kadın giysileri günlük giyim, sokak giyimi ve özel gün giyimi şeklinde gruplandırılarak incelenmiştir. Günlük giyim olarak entari, üç etek entari, şalvar, yelek ve hırka önlük (peştamal), kolluk (kolçak), başörtüsü (leçek), yelek, hırka kullandıkları tespit edilmiştir. Bu giysilerin günümüzde kullanılmadıkları bir kısmının yalnızca yaşlı Erzurum kadınları tarafından kullanılmaya devam ettikleri gözlenmiştir. Sokak giyimi olarak, ehram, çarşaf ve manto kullanılmıştır.

Ehram yörede genç ve yaşlı kadınlar tarafından yoğunluklu olarak sokak giyimi olarak kullanılmıştır. Günümüzde hala mevcut olmakla birlikte yalnızca kırsalda yaşlı Erzurum kadınları tarafından kullanılmaya devam ettiği tespit edilmiştir. Özel gün giysileri olarak kadife bindallı entarilerin genelde kullanıldıkları gözlenmiştir. Üzeri sim ve sırma ipliklerle işlemeli olan entariler beline altın veya gümüş kemer takılarak gelinlik olarak da kullanıldığı tespit edilmiştir. Günümüzde halk oyunları kadın giyiminde kullanılmaya devam eden kadife bindallı entarilerin ayrıca kına gecelerinde geline kına yakarken kullanıldığı görülmüştür.

Erzurum kadın giysi özellikleri incelendiğinde yörenin soğuk ikliminden dolayı olduğu düşünülerek giysilerin genellikle astarlı oldukları ve özellikle amerikan bezi gibi pamuklu kumaşlarla astarlandıkları tespit edilmiştir.

Alt Problem 2. Erzurum yöresi ve Erzurum müzesi koleksiyonundaki kadın giysilerinin biçimsel özellikleri nasıldır?

Biçimsel özellik tablolarından elde edilen veriler doğrultusunda giysilerin biçimsel özellikleri belirlenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

➤ Gelenekli Yaşamda Kullanılan Üç Etek Entarilerin Biçimsel Özellikleri

Erzurum yöresi ve Erzurum müzesi koleksiyonundaki üç etek entarilerin beden, yaka ve kol biçimsel özelliklerinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Beden: Üç etek entariler beden özellikleri açısından ele alındığında,

- A kesim
- Normal ve belirsiz bel hattı
- Dar ve geniş beden, normal ve geniş omuzlu
- Peşli ve giysi boyu uzun ve çok uzun oldukları tespit edilmiştir.

Yaka: Üç etek entariler yaka özellikleri açısından ele alındığında,

- Normal açıklıkta oyuntulu yakalı, ön ortasından geriye doğru takılan dik yaka, ön ortasından takılan dik yakalı
- Uç uca kapamalı oldukları tespit edilmiştir.

Kol: Üç etek entariler kol özellikleri açısından ele alındığında,

- Bedene takılan " T "kollu
- Bedene takılan kol altı kuşlu " T "kollu modeller oldukları tespit edilmiştir.
- Gelenekli Giysi Özellikleri İle Batı Moda Özelliklerinin Birlikte Kullanıldığı Kadife Bindallı (Kadama) Entarilerin Biçimsel Özellikleri

Erzurum yöresi ve Erzurum müzesi koleksiyonundaki kadife bindallı (kadama) entarilerin beden, yaka ve kol biçimsel özelliklerinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Beden: Kadife bindallı (kadama) entariler beden özellikleri açısından alındığında,

- A kesim,
- Belirsiz bel hattına sahip,
- Geniş beden ve geniş omuzlu,
- Önden bel ve göğüs hattına kadar açık
- Peşli ve arka etek boyunun ön etek boyundan uzun oldukları tespit edilmiştir.

Yaka: Kadife Bindallı (Kadama) entariler yaka özellikleri açısından ele alındığında,

- Normal açıklıkta oyuntulu yakalı, ön ortasından takılan dar genişlikte dik yakalı yırtmaçlı kapamalı oldukları tespit edilmiştir.

Kol: Kadife Bindallı (Kadama) entariler kol özellikleri açısından ele alındığında,

- Bedene takılan kol altı kuşlu" T " kollu
- Bedene takılan iki parçalı kollu oldukları tespit edilmiştir.
- Gelenekli Giysi Özellikleri İle Batı Moda Özelliklerinin Birlikte Kullanıldığı Entarilerin Biçimsel Özellikleri

Erzurum yöresi ve Erzurum müzesi koleksiyonundaki entarilerin beden, yaka ve kol biçimsel özelliklerinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Beden: Entarilerin beden özellikleri incelendiğinde,

- A kesim ve Klasik kesim
- Normal, belirsiz ve düşük bel hattı
- Geniş ve normal beden

- Geniş ve normal omuzlu
- Kuplu, pilili ve pensli oldukları tespit edilmiştir.

Yaka: Entarilerin yaka özellikleri incelendiğinde,

- Oyuntulu, biçimlendirilmiş oyuntulu, dik ve yatık yakalı
- Düz, patlı, yırtmaçlı ve uç uca kapamalı oldukları tespit edilmiştir.

Kol: Entarilerin kol özellikleri incelendiğinde,

- Bedene takılan "T" kollu
- Bedene takılan takma kollu
- Bedene takılan iki parçalı kol altı kuşlu takma kol
- Bedene takılan iki parçalı kollu oldukları tespit edilmiştir.

➤ Tamamen Batı Moda Etkeni İle Biçimlendirilen Etek Bluz Takımların Biçimsel Özellikleri

Erzurum yöresi ve Erzurum müzesi koleksiyonundaki etek bluz takımların beden, yaka ve kol biçimsel özelliklerinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Beden: Takımların beden özellikleri incelendiğinde,

- A klasik ve dikdörtgen kesim
- Normal ve belirsiz bel hattı
- Geniş ve normal beden
- Geniş ve normal omuzlu
- Kuplu, pilili ve pensli oldukları tespit edilmiştir.

Yaka: Takımların yaka özellikleri incelendiğinde,

- Oyuntulu ve bedene takılan dik yakalı
- Düz, patlı ve asimetrik kapamalı oldukları tespit edilmiştir.

Kol: Takımların kol özellikleri incelendiğinde,

- Bedene takılan model uygulamalı kollu
- Bedene takılan iki parçalı kollu

- Bedene takılan takma kollu modeller tespit edilmiştir.

Etek: Takımların özellikleri incelendiğinde,

- Evaze ve geniş kesim
- Normal bel hattı ve geniş etek ucu
- Dar ve geniş kalça hattı
- Kemerli, lastikli ve uçkurlu bel
- Arka etek uzun ve parçalı etekli oldukları tespit edilmiştir.

Alt problem 3. Erzurum yöresi ve Erzurum Müzesi koleksiyonundaki kadın giysilerinin tipolojik sınıflaması nasıl olmalıdır?

Araştırma kapsamında incelenen giysiler tipolojik özelliklerine göre " gelenekli yaşamda kullanılan giysiler", "geleneklilik özellikleri ile batı modası özelliklerinin birlikte kullanıldığı giysiler" ile "tamamen batı moda etkeni ile biçimlendirilen giysiler" olmak üzere üç grup altında ele alınmıştır. Tipolojik özellik tablolarından elde edilen veriler doğrultusunda giysilerin tipolojik sınıflaması yapılmış ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

➤ Gelenekli Yaşamda Kullanılan Üç Etek Entarilerin Tipolojik Sınıflaması

Erzurum yöresi ve Erzurum Müzesi koleksiyonundaki üç etek entarilerin beden, yaka ve kol tipolojik sınıflamasında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Beden: Üç etek entarilerin beden tipolojik sınıflandırılmasında,

- A kesim, normal bel hattı, dar beden, geniş omuz ön ve arka beden kol altından peşli ön beden ön ortasından peşli
- A kesim, belirsiz bel hattı, geniş beden, geniş omuz, ön ve arka beden peşsiz
- A kesim, belirsiz bel hattı, geniş beden, geniş omuz, ön ortası peşli ve arka beden peşsiz
- A kesim, belirsiz bel hattı, geniş beden, geniş omuz, ön beden etek ucundan peşli arka beden dikdörtgen kesim peşsiz
- A kesim, belirsiz bel hattı, geniş beden, geniş omuz, ön ve arka beden kol altından ve ön ortası kalça altından peşli

- A kesim, belirsiz bel hattı, geniş beden, geniş omuz, ön ve arka beden kol altından peşli aplike cepli çok uzun boy
- A kesim, belirsiz bel hattı, geniş beden, geniş omuz, ön ve arka beden kol altından peşli

olmak üzere 7 farklı beden tipine ulaşılmıştır.

Yaka: Üç etek entarilerin yaka formu tipolojik sınıflandırılmasında,

- Normal açıklıkta oyuntulu yakalı, uç uca kapamalı
- Ön ortasından geriye doğru takılan dar genişlikte dik yakalı, uç uca kapamalı
- Ön ortasından geriye doğru takılan orta genişlikte dik yakalı, uç uca kapamalı
- Ön ortasından geriye doğru takılan geniş dik yakalı, uç uca kapamalı
- Ön ortasından takılan dar genişlikte dik yakalı, uç uca kapamalı

olmak üzere 5 farklı yaka tipine ulaşılmıştır.

Kol: Üç etek entarilerin yaka formu tipolojik sınıflandırılmasında,

- Bedene takılan geniş " T "kollu, kol boyu çok uzun ve biçimlendirilmiş kol ağzı
- Bedene takılan geniş " T "kollu, kol boyu uzun ve kol ağzı yırtmaçlı
- Bedene takılan orta genişlikte " T "kollu, kol boyu uzun ve bilezikli kol ağzı
- Bedene takılan dar genişlikte kol altı kuşlu " T "kollu, çok uzun kollu ve kol ağzı yırtmaçlı
- Bedene takılan orta genişlikte kol altı kuşlu " T "kollu, çok uzun kollu ve biçimlendirilmiş kol ağzı
- Bedene takılan geniş, kol altı kuşlu " T "kollu, uzun kollu ve biçimlendirilmiş kol ağzı dar genişlikte manşetli

olmak üzere 6 farklı kol tipine ulaşılmıştır.

- Gelenekli Giysi Özellikleri İle Batı Moda Özelliklerinin Birlikte Kullanıldığı Kadife Bindallı (Kadama) Entarilerin Tipolojik Sınıflaması

Kadife bindallı (kadama) entarilerin beden, yaka, kol tipolojik sınıflandırılmasında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Beden: Kadife bindallı (kadama) entarilerin beden tipolojik sınıflandırılmasında,

- A kesim, belirsiz bel hattı, geniş beden, geniş omuz, önden göğüs hattına kadar açık, ön ve arka beden peşsiz, arka orta dikişli, ön ve arka etek ucu eşit
- A kesim, belirsiz bel hattı, geniş beden, geniş omuz, önden göğüs hattına kadar açık, ön beden peşsiz, arka etek ucu peşli, arka orta dikişli arka etek ucu ön etek ucundan uzun
- A kesim, belirsiz bel hattı, geniş beden, geniş omuz, önden bel hattına kadar açık, ön ve arka beden etek ucu peşli, arka orta kumaş katı arka etek ucu ön etek ucundan uzun
- A kesim, belirsiz bel hattı, geniş beden, geniş omuz, önden bel hattına kadar açık, omuzdan peşli arka orta kumaş katı, arka orta kumaş katı arka etek ucu ön etek ucundan uzun

olmak üzere 5 farklı beden tipine ulaşılmıştır.

Yaka: Kadife bindallı (kadama) entarilerin yaka tipolojik sınıflandırılmasında,

- Normal açıklıkta oyuntulu yakalı, bele kadar yırtmaçlı kapamalı
- Ön Ortasından takılan bedene takılan dar genişlikte dik yakalı, yırtmaçlı kapamalı

olmak üzere 2 farklı yaka tipine ulaşılmıştır.

Kol: Kadife bindallı (kadama) entarilerin kol tipolojik sınıflandırılmasında,

- Bedene takılan orta genişlikte " T "kollu, kol boyu uzun ve biçimlendirilmiş kol ağzı düz
- Bedene takılan geniş " T "kollu, kol boyu uzun ve biçimlendirilmiş kol ağzı düz
- Bedene takılan geniş iki parçalı kollu, kol boyu uzun, ön ve arka kol dikişli, kol ağzı düz
- Bedene takılan geniş iki parçalı kollu, kol boyu uzun, arka kol dikişli, kol ağzı düz

olmak üzere 4 farklı kol tipine ulaşılmıştır.

- Gelenekli Giysi Özellikleri İle Batı Modası Özelliklerinin Birlikte Kullanıldığı Entarilerin Tipolojik Sınıflaması

Entarilerin beden, yaka, kol tipolojik sınıflandırılmasında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Beden: Entarilerin beden tipolojik sınıflandırılmasında,

- A kesim, normal bel hattı, geniş beden, geniş omuz, bel hattından kesikli, ön ve arka beden bel hattından pilili (kırmalı) ve ara boy
- A kesim, belirsiz bel hattı, geniş beden, normal omuz, bel hattından kesiksiz, arka beden kol oyuntusundan kuplu ve ara boy
- A kesim, belirsiz bel hattı, geniş beden, normal omuz, bel hattından kesiksiz, ön beden pilili (kırmalı) arka beden kol altından peşli ve arka etek uzun
- A kesim, belirsiz bel hattı, geniş beden, normal omuz, bel hattından kesiksiz, ön beden pilili (kırmalı) ön ve arka beden pilili (kırmalı) ve uzun boy
- A kesim, belirsiz bel hattı, geniş beden, geniş omuz, bel hattından kesiksiz, ön ve arka beden kol oyuntusundan peşli, aplike cepli ve uzun boy
- A kesim, belirsiz bel hattı, geniş beden, geniş omuz, ön beden pilili (kırmalı) arka beden pilili (kırmalı) ve kol altından kuplu uzun boy
- A kesim, belirsiz bel hattı, geniş beden, normal omuz, bel hattından kesikli, ön ve arka beden katlı etekli
- A kesim, belirsiz bel hattı, geniş beden, normal omuz, bel hattından kesikli, arka beden kuplu ve peşli uzun boy, arka etek uzun
- A kesim, belirsiz bel hattı, geniş beden, normal omuz, bel hattından kesikli, belden kesikli pilili etekli ve ara boy
- A kesim, belirsiz bel hattı, geniş beden, geniş omuz, bel hattından kesikli, ön etek parçalı, arka etek pilili ara boy ve arka etek uzun

A kesime sahip olmak üzere 10 farklı beden tipine ulaşılmıştır.

- Klasik kesim, normal bel hattı, normal beden, normal omuz, bel hattından kesikli, ön beden pensli, arka beden kol oyuntusundan kuplu peşli, arka etek uzun
- Klasik kesim, normal bel hattı, normal beden, normal omuz, bel hattından kesiksiz, bel hattında pilili (kırmalı) parçalı etekli uzun boy

Klasik kesime sahip olmak üzere 2 farklı beden tipine ulaşılmıştır. A kesim ve klasik kesim olarak 12 farklı beden tipine ulaşılmıştır.

Yaka: Entarilerin yaka tipolojik sınıflandırılmasında,

- Normal açıklıkta oyuntulu yakalı (boyun çevresinde) ve düz kapamalı
- Normal açıklıkta oyuntulu yakalı (boyun çevresinde) ve patlı kapamalı
- Orta açıklıkta oyuntulu yakalı (boyun çevresinde) ve düz kapamalı
- Biçimlendirilmiş orta açıklıkta oyuntulu yakalı (boyun çevresinde)arka beden uç uca kapamalı
- Ön ortasından geriye doğru takılan dar genişlikte dik yakalı düz kapamalı
- Ön ortasından geriye doğru takılan dar genişlikte dik yakalı yırtmaçlı kapamalı
- Ön ortasından geriye doğru takılan orta genişlikte dik yakalı patlı kapamalı
- Ön ortasından uca doğru üst üste binen dik yakalı orta genişlikte dik yakalı patlı kapamalı
- Ön ortasından uca doğru üst üste binen dik yakalı geniş dik yakalı uç uca kapamalı
- Ön ortasından bedene takılan geniş yatık yakalı ve patlı kapamalı
- Ön ortasından geriye doğru bedene takılan geniş yatık yakalı ve yırtmaçlı kapamalı

olmak üzere 11 farklı yaka tipine ulaşılmıştır.

Kol: Entarilerin kol tipolojik sınıflandırılmasında

- Orta genişlikte, bedene takılan" T "kollu truvakar (yetim kollu), kol ağzı düz
- Orta genişlikte, oyuntulu bedene takılan takma kollu, kol ağzı dar genişlikte manşetli
- Orta genişlikte, oyuntulu bedene takılan takma kollu, kol ağzı çift katlı orta genişlikte manşetli
- Orta genişlikte, oyuntulu bedene takılan takma kollu, kol ağzı yırtmaçlı
- Orta genişlikte, oyuntulu bedene takılan takma kollu, kol ağzı düz
- Geniş, oyuntulu bedene takılan takma kollu, kol ağzı orta genişlikte manşetli

- Normal genişlikte, oyuntulu bedene takılan iki parçalı kol altı kuşlu takma kollu, kol ağzı uç uca manşetli
- Orta genişlikte, oyuntulu bedene takılan iki parçalı kol altı kuşlu takma kollu, kol ağzı düz
- Normal genişlikte, oyuntulu bedene takılan iki parçalı kollu, kol ağzı düz
- Geniş, oyuntulu bedene takılan iki parçalı kollu, kol ağzı düz

olmak üzere 10 farklı kol tipine ulaşılmıştır.

➤ Tamamen Batı Moda Etkeni İle Biçimlendirilen Etek Bluz Takımların Tipolojik Sınıflaması

Etek bluz takımların beden, yaka, kol tipolojik sınıflandırılmasında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Beden: Takımları beden tipolojik sınıflandırılmasında

- A kesim, belirsiz bel hattı, geniş beden, geniş omuz, ön beden pensli ön ve arka beden etek ucu pilili,
- Klasik kesim, normal bel hattı, normal beden, normal omuz, ön beden pilili ve pensli, arka beden pilili,
- Klasik kesim, normal bel hattı, normal beden, normal omuz, ön beden pilili, arka beden, kol oyuntusundan ve omuzdan kuplu
- Klasik kesim, normal bel hattı, normal beden, normal omuz, ön beden pensli, arka beden kol oyuntusundan kuplu
- Dikdörtgen kesim, normal bel hattı, normal beden, normal omuz, ön ve arka beden pensli
- Dikdörtgen kesim, normal bel hattı, normal beden, normal omuz, ön nervürlü, arka beden, kol oyuntusundan kuplu
- Dikdörtgen kesim, normal bel hattı, geniş beden, geniş omuz, ön ve arka beden kol oyuntusundan kuplu

olmak üzere yedi (7) farklı beden tipine ulaşılmıştır.

Yaka: Takımları yaka tipolojik sınıflandırılmasında,

- Orta açıklıkta oyuntulu yakalı ve asimetrik kapamalı
- Derin açıklıkta oyuntulu yakalı ve düz kapamalı
- Bedene takılan dar genişlikte dik yakalı ve patlı kapamalı
- Bedene takılan orta genişlikte dik yakalı ve omuzdan asimetrik kapamalı
- Bedene takılan orta genişlikte dik yakalı ve arka ortasından asimetrik kapamalı

olmak üzere beş (5) farklı yaka tipine ulaşılmıştır.

Kol: Takımları kol tipolojik sınıflandırılmasında

- Normal genişlikte, oyuntulu bedene takılan model uygulamalı kollu, kol ağzı düz
- Normal genişlikte, oyuntulu bedene takılan model uygulamalı kollu, kol ağzı süsleme malzemesi ile biçimlendirilmiş
- Geniş, oyuntulu bedene takılan model uygulamalı kollu, kol ağzı düz
- Normal genişlikte, oyuntulu bedene takılan iki parçalı kollu, kol ağzı yırtmaçlı
- Geniş, oyuntulu bedene takılan iki parçalı kollu, kol ağzı orta genişlikte manşetli
- Geniş, oyuntulu bedene takılan takma kollu, kol ağzı pilili
- Orta genişlikte, oyuntulu bedene takılan takma kollu, kol ağzı orta genişlikte çift katlı manşetli

olmak üzere 7 farklı kol tipine ulaşılmıştır.

Etek: Takımları etek tipolojik sınıflandırılmasında

- Evaze kesim, normal bel hattı, geniş etek ucu, dar kalça hattı, arka etek boyu uzun ve bel hattı kemerli
- Geniş kesim, normal bel hattı, geniş etek ucu, geniş kalça hattı, etek boyu uzun ve bel hattı kemerli
- Geniş kesim, normal bel hattı, geniş etek ucu, geniş kalça hattı, etek boyu uzun ve bel hattı lastikli
- Geniş kesim, normal bel hattı, geniş etek ucu, geniş kalça hattı, arka etek boyu uzun ve bel hattı kemerli

- Geniş kesim, normal bel hattı, geniş etek ucu, geniş kalça hattı, arka etek boyu uzun ve bel hattı uçkurlu

olmak üzere 5 farklı etek tipine ulaşılmıştır.

5.2. Öneriler

Erzurum kadın halk giyim kuşamı için tipolojik sınıflandırmanın amaçlandığı bu çalışma sonucunda aşağıdaki öneriler sunulmaktadır.

- Bu çalışma yalnızca Erzurum ili çevre ve köylerini kapsamaktadır. Bu tür araştırmaların diğer illere yaygınlaştırılarak yapılması ile kültürel mirasın korunması ve belgelendirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
- Bu çalışmanın bölgesel temelli olarak tüm bölgelere yaygınlaştırılması ile Türk giyim kuşam haritası oluşturulabileceği düşünülmektedir.
- Araştırmacılar tarafından oluşturulan tipolojik sınıflandırma tablo ve diyagramları daha sonra yapılacak olan çalışmalarda kullanılarak geliştirilebileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Ağaç, S.&Çivitçi, Ş.& Boğday,S. B. (2008).Cumhuriyet'ten günümüze kadın giyim kültüründeki değişimler üzerine bir araştırma. *ICANAS Uluslararası Asya Ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi bildirileri*, Maddi Kültür c. 2, 1-20
- Altaş, N. (1997). *Tipoloji*. Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi (3. cilt). İstanbul: YEM.
- Altay, A. (2011). *Kur'an-ı Kerim'de toplumsal tipolojiler*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Aktan, A. (1994). Tarih içinde Erzurum'un yeri ve önemi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,5, 53-67. http://sbe.erciyes.edu.tr/dergi/sayi_5/sayi_5.htm sayfasından erişilmiştir.
- Argıt, İ.B.(2015). Osmanlı İstanbul'un da giyim kuşam. C. Yılmaz (Ed.), *Büyük İstanbul tarihi* (s.230-247). İstanbul: İBB Kültür.
- Arığ S.A. (2006). Türklerdeki kıyafetin kısa tarihi. *T.C. Başbakanlık Atatürk Kültür, Dilve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 64-66 <http://atam.gov.tr/turklerdeki-kiyafetin-kisa-tarihi/> sayfasından erişilmiştir
- Arığ, S. A. (2007). *Atatürk Türkiye 'sinde kılık kıyafette çağdaşlaşma*. Ankara: Siyasal.
- Arslan, İ.(2012). İlk Türk - İslam devletlerinde hükümdarlık ve hakimiyet sembolleri. *Ekev Akademi Dergisi*, 51, 73-92
- Atılcan, İ.C. (1991).*Erzurum Barları Ve Yöresel Giysileri*. İstanbul : Erzurum Kültür ve dayanışma vakfı yayınları.
- Atılğan, Ç. (2015). *Hızlı moda kavramının üretici ve tüketici açısından değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ay, G. & Bakır, T. (2006). *Giysileri koruyup yaşatmada standartlık; Yozgat yöresi kadın giyim teknik ve kalıp çizimlerinin örnek çalışması*. M. T. Koçkar (Ed.), *HalkKültürü' nde giyim kuşam ve süslenme uluslararası sempozyumu bildirileri*(ss 315-324). Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Ayaydın (2010). Gotik sanatı'na yirmi birinci yüzyıl perspektifinden bir bakış. *Ekev Akademi Dergisi*, 44(1), 117-125
- Ayhan, F. (2007). *Türk giyim kuşamında kürk*. 38. ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresinde sunulmuş bildiri,189-202
- Ayhan, F. (2013). Türk giyim kültüründe pantolon. *Akademi Bakış Dergisi E- Dergisi*, 39 <http://www.akademikbakis.org/eskiste/37/37.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Barbarosoğlu, F. (2009). *Moda ve zihniyet*. İstanbul: İz

- Bayburtlu, A.S. (2016).Erzurum yöresi müziklerinin kültürel özelliği.*Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* (UKSAD), 2(2), 262-278
- Bayrak, M.& Kanca, O.C. (2013). *Türkiye’de 1970-2011 yılları arasında oluşan ekonomik ve siyasi gelişmelerin seyri*. Akademik Bakış Dergisi, Sayı 35, 1-20,<http://www.akademikbakis.org> adresinden erişilmiştir.
- Bat, M. (2008).*Moda oluşturma sürecinde stratejik planlama ve halkla ilişkilerin rolü*. Yüksek Lisans Tezi,Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Bedük, S. & Harmankaya, B.H. (2010). Konya ili müzelerinde ve özel koleksiyonlarda bulunan erkek entari örnekleri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*,27, 679- 708
- Beyhan, E. (2010). *İnsan moda kentsel mekan ilişkilerinin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Beyzat, E. (1990). *Tokat bölgesi geleneksel kıyafetleri*. Ankara: Feryal.
- Bingöl, Ö. (2007).*Mimarlıkta tip kavramı ve tipoloji*. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Birdir, E.(2016). *Erzurum ilindeki yerleşme adlarında coğrafyanın etkisi*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum
- Bingöl, Ö. (2007). *Mimarlıkta tip kavramı ve tipoloji*.Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bohn, C. (2004). *Clothing as medium of communication*. University of Trier Department of Sociology at present University Of Lucerne Department Of Sociology Kasernenplatz. http://www.unilu.ch/files/clothing-as_medium3.pdf adresinden 16 Temmuz 2013 tarihinde alınmıştır.
- Breu, M. R. (1999). *Tradional Turkish women's dress: asource of common understandigs for expected behaviors*. L. Welters (Eds), Folk Dress in Eorope and Anatolia. New York: Berg
- Britannica <http://global.britannica.com/EBchecked/topic/611848/typology> 08.06.2013 tarihinde alınmıştır.
- Bulut, S. (1984). *Kuşaktan kuşağa Erzurum folkloru*. Ankara: Erzurum Halk Oyunları Türküleri Derneği No: 8
- Bulut, S. (1989). *Damla damla Erzurum*. Erzurum: Kültür.
- Bulut, F. (2011). 68 kuşağı gençlik olaylarının uluslararası boyutu ve Türkiye’de 68 kuşağına göre Atatürk ve Atatürkçülük anlayışı. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XI/ 23, 123-149

- Can, Ö.& Özkartal, M. (2013). *Endüstrileşmenin cumhuriyet dönemi sonrası tekstil -moda tasarımı kimlik arayışına etkileri*. Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi Sayı: 11, 120-136
- Collier, D., LaPorte, J., Seawright J. (2012). *Putting Typologies to Work Concept Formation, Measurement, and Analytic Rigor*. Political Research Quarterly 65 (1), 217- 232 [http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1065912912437162?](http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1065912912437162?journalCode=prqbsayfasından) adresinden erişilmiştir.
- Çağdaş, M. (2002). *Kadın giyiminde kapanma payı ve yaka çizim teknikleri*. Ankara:Nobel.
- Çaylı, G. & Ölmez, F.N. (2017). Denizli ili Serinhisar ilçesi üç etekleri. doi:10.7816/ulakbilge-05-09-11ulakbilge,Cilt 5, sayı 9, <http://ulakbilge.com/makale/pdf/1484742063.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Çelik, A. (1996). Erzurum'da kadın giyiminin tarihi süreci içinde ehram ve dokumacılığı. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 3, 1- 26. <http://edergi.atauni.edu.tr/index.php/GSED/article/view/2311> adresinden erişilmiştir.
- Çelik, S.(2010). Ayaş kültür evi halk giysilerinin envanterlerinin çıkarılması. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Çetin, Ö.H. (1995). Kıyafet *albüm ve kitaplardaki Osmanlı kıyafetlerden bazı örnekler (1710-1820)*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Çetin, Ö.H. (2011). 17. yüzyıla ait bazı Osmanlı tasvirlerinin günümüze ulaşmış taşınabilir kültür varlıkları ile bağlantıları. *Ekev Akademi Dergisi*, 15(48), 421-441.
- Doğan, A.S. (2011). Erzurum'da oyun folkloru. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 20, 25-40. <http://edergi.atauni.edu.tr/index.php/gsfed/article/view/7867/6905> adresinden erişilmiştir
- Doğan A. S. (2011). Erzurum'da oyun folkloru. *Sanat dergisi*, 20, 25-40
- Eicher, J.B. (1999). Dress as expression of ethnic identity. Eicher, J.B(Eds) *Dress and Ethnicity* (pp 1-7). Oxford Washington: Berg
- Elmas, B.& Akkuş, Ç.& Cengiz, G. (2013). Erzurum ili temel ve destekleyici turistik ürün çeşitlerinin değerlendirilmesi. *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 4/1, 84-109 <http://euljss.eul.edu.tr/euljss/si46.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Ercan, E. (1990). Osmanlı imparatorluğunda gayrimüslimlerin giyim, mesken ve davranış hukuku. *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi* 1(1), 117-125.
- Ertem, B. (2009). Türkiye-ABD ilişkilerinde Truman doktrini ve Marshall planı. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(21), 377-397.

- Ertürk, N. (2013). Moda tasarımı. F. Curaoglu (Ed), *Moda tarihi* (s. 2- 34). Eskişehir: Açıköğretim Üniversitesi.
- Erzurum Valliği Web Sitesi, 2002. <http://www.erkurum.gov.tr/dadas-kelimesinin-anlami adresinden erişilmiştir>.
- Erzurum Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, (2011). 2011 Yılı Çevre İl Raporu
- Gahramanlı, N. (2012). Servet-i funun romanlarında devrin moda olgusunun kadın kıyafetine etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(23), 235-247.
- Gerek, Z. & Ünveren, A. (2008). Türkiye'de düzenli ve disiplinli halk oyunları faaliyetle
- Gökçen, K. S.(2006). *M.Ö. 2. bin Anadolu kıyafetlerine birkaç örnek*. Halk Kültüründe Giyim-Kuşam-Süslenme Uluslararası Sempozyumu Bildirileri, 403-410
- Göksel, B.(1993). Çağlar boyunca Türk kadını ve Atatürk. Ankara: Kültür Bakanlığı
- Görgünay, N. (1973). *Erzurum merkez ilçesi ile civar köylerinde kadın giyimi*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr sayfasından erişilmiştir>.
- Güney, Y. İ. (2007). Type and typology in architectural discourse.*Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Entitüsü Dergisi*,9/1,3-18,<http://fbe.balikesir.edu.tr/dergi/20071/BAUFBE2007-1-1.pdf sayfasından erişilmiştir>.
- Görünür, L. (2011).*Osmanlı İmparatorluğu'nun Son Döneminden Kadın Giysileri*, Sadberk Hanım Müzesi, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Gürsoy, T.A. (2010). *Giyim kültürü ve moda*. İstanbul: Türkiye Tekstil Sanayi İşverenler Sendikası
- Gürtuna, s. (1997). *Osmanlı kadın giysisi*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr sayfasından erişilmiştir>.
- Halıcı, F. (1993).Cirit. İslam Ansiklopedisi, <http://www.islamansiklopedisi.info/ sayfasından erişilmiştir>.
- Harmanakaya, H. (2015). Osmanlı dönemi oryantalist resimlerde görülen kadın figürleri ve giyim özellikleri, *International Journal of Science Culture and Sport*, 764 781.<http://dx.doi.org/10.14486/IJSCS344>
- Himam, D. (2013). 16. yüzyıl giysi tarihi yazımı üzerine: giysilerde doğu-batı etkileşimi, egzotizm ve güç. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29, 91-116
- Himam, F.D. & Tekcan, E.(2014). Erken Cumhuriyet Dönemi terzilik kültürü ve ulusal maddi kültürün inşası. *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 10(20), 221-254.
- İçli, T. (1992). *Türkiye'de suçlular*. Ankara: Bizim Büro

- İğüs, E. (2015). *Kültürlerarasılık, 19. Yüzyılda Londra'da basılan Osmanlı albümleri*, Cedrus III 365-378. <http://dx.doi.org/10.13113/CEDRUS.2015011413>
- İşbilen, A.(2007). Moda tasarımıında anlatı ve kültürel kaynakları. 38. *ICANAS Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi Bildirileri*,353-365
- İşbilen, A.(1995). 20.yüzyıl sürecinde kadın giysi kalıplarının uğradığı form değişikliği ve nedenleri üzerine bir araştırma. Bilimde Uzmanlık Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- İşbilen, A.(2000). *Sebep sonuç ilişkisi içerisinde modada anarşizm*.Sanatta Yeterlilik Tezi. Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Işık, E. (2013). *Erzurum il'inin eğitim coğrafyası*.Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kaplan, L. (2001). Türk Bedai' yini koruma derneği ve Cumhuriyet döneminde Türk güzelliğini geliştirme çabaları. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 49(17), 139-171.
- Karal. E. Z. (2003). *Atatürk' ten düşünceler*. Ankara: ODTÜ.
- Kayserili, A. (2014).*Erzurum Şehri' nin kültürel coğrafyası (Maddi kültür öğelerine göre) Atatürk Üniversitesi no ;1036*. Erzurum: Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi.
- Kayserili, A. (2015). *Erzurum Şehri'nde yer adları üzerine bir deneme*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi yayınları Kazım Karabekir eğitim fakültesi araştırmalar serisi.
- Kayserili, A.(2015). *Erzurum Şehri'nde Yer Adları Üzerine Bir Deneme*. Atatürk Üniversitesi yayınları, 653-667 <https://www.academia.edu/11405718/> adresinden erişilmiştir.
- Keha, M. (2012). *Islahattan I. Meşrutiyete Erzurum (1856- 1876)*. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kılıç, E. (1996). Erzurum' da geçmişte günümüze devam edegelen ve kaybolmaya yüz tutan elsanatları. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 5 99-114. <http://e-dergi.atauni.edu.tr/index.php/taed/article/view/2024sayfasından> erişilmiştir
- Kılınç, N. & Yıldırım, F. (2008). Geleneksel Konya giyiminde şalvar ve işlikler. M. T. Koçkar (Ed.), *Halk Kültürü' nde giyim kuşam ve süslenme uluslararası Sempozyumu* (ss 19-32). Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Kırzioğlu, G. (1994). *Doğu Anadolu dokumaları ve giysileri*. Ankara: Türk Halk Kültürünü Araştırma Ve tanıtma Vakfı.
- Kırzioğlu.G. N. (1992). *Giyim sanatı ve kişisel görünüm*. Ankara: Yay.

- Koca, E. (2012). Osmanlıda Yapılan Kılık Kıyafete İlişkin Reformların Erkek Giysilerinin Biçimsel Özelliklerine Etkileri, *Ciepo-20 International Commite Of Pre- Ottaman and Studies kongresi bildirileri* <https://www.researchgate.net/publication/282613486> sayfasından erişilmiştir.
- Koca, E. (2013). *Türk halk giyiminde biçimsel benzerlik ve terminolojik farklılık bağlamında alt bedene giyilen kadın giysileri*. 8.Uluslararası Türk Kültürü Kongresi: Kültürel Miras, T.C. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, Eskişehir.
- Koca, E.& Koç, F. (2008). *Temel dikiş teknikleri*. Ankara: Kök
- Koca, E. & Vural, T. (2013). *Türk halk giyim kuşamında kullanılan göynekler*. VII. Uluslararası Türk Kültürü Sanatı ve Kültürel Mirası Koruma Sempozyumu/Sanat Etkinlikleri, Bakü.
- Koç, A. (2009). Kütahya Merkezinde Giyim-Kuşam Kültüründeki Değişmelerin Çözümlemesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 244-261.
- Koç, F. & Koca, E. (2011). The Clothing Culture of the Turks, and the *Entari* (Part 1: History). *Folk Life: Journal Of Ethnological Studies*, 49(1), 10-29.
- Koç, F. & Aksakal, M. (2016). Erzurum müzesi kadın giysilerinde dönemin moda Etkenine dayalı terzilik uygulamaları (1920-1950). 2. *Uluslararası Çin'den Adriyatik'e Sosyal bilimler kongresi bildirileri* ,155-172
- Koç, F. & Aksakal, M. (2017). 19. Yüzyıl batı moda etkisinin Erzurum kadın giysilerine yansması1.*Uluslararası Moda & Sanat & Tasarım Kongresi bildirileri*, 452-465
- Koç, F. & Koca, E. (2012). The Clothing Culture of the Turks, and the *Entari* (Part 2: The *Entari*) *Journal Of Ethnological Studies*, Vol. 50 No. 2, 141-68
- Koç, F. (2009). 18. Yüzyıl minyatür sanatında Osmanlı kadın modası.*Türk İslam Medeniyeti*,7, 82-98
- Koç, F. (2010). “*Moda Tasarımı*”, *Cumhuriyet Dönemi Türk Kültürü, Atatürk Dönemi (1920-1938)*.Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.
- Koç, F. (2013). *Türk halk giyiminde biçimsel benzerlik ve terminolojik farklılık bağlamında kısa kadın üstlükleri*. 8.Uluslararası Türk Kültürü Kongresi: Kültürel Miras, T.C. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı/Eskişehir Türkiye, 24-27 Ekim, 157-182.
- Koç, F. (2013). 19. Yüzyıl Türk Halk Giyim Kuşamında Kullanılan Kadın Entarilerinin Biçimsel Özelliklerindeki Değişim. *VII.Uluslararası Türk Kültürü Sanatı ve Kültürel Mirası Koruma Sempozyum bildirileri*.
- Koç, F.& Koca, E.(2010). Osmanlı kanunlarında giyim- kuşam yasakları. *Türk-İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi* 10, 31-50

- Koç, F.&Koca, E. (2016).Türk halk giyiminde kullanılan süslemelere tipolojik bir yaklaşım. *İdil dergisi*, 5/19, 237-262 [http://dx.doi.org/ 10.7816/idil-05-19-14](http://dx.doi.org/10.7816/idil-05-19-14)
- Koç, F. & Pamuk, B. (2003). *Geleneksel Türk giyim kuşamının derlenmesi ve belgelendirilmesinde uygulanacak bir dokümantasyon denemesi*. Türkiye'de Halkbilimi Müzeciliği ve Sorunları Sempozyumunda sunulan bildiri, Gazi Üniversitesi Ankara. thbmer.gazi.edu.tr/posts/download?id=12316 adresinden 12 Nisan 2013 tarihinde alınmıştır.
- Koçkar (Ed.). *Halk kültürü'nde giyim kuşam ve süslenme uluslararası sempozyumu* (ss 19-32). Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Koçu, R. E. (1967). *Türk giyim kuşam ve süslenme sözlüğü*. Ankara: Sümerbank.
- Komşuoğlu, Ş., Mengi, A., Seçkinöz, M., Aker, S. & Köse, S. (1986). *Resim II moda resmi ve giyim tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Komşuoğlu, Ş., Mengi, A., Seçkinöz, M., Aker, S. & Köse, S. (1986). *Resim II süsleme resmi ve süsleme sanatları tarihi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Köse, H. (2007). *Kültürel / siyasal bir kimikleşme aracı olarak giyim-kuşam modası*. 38. İcanas Kültürel Değişim, Gelişim ve Hareketlilik Kongresi Bildirileri 2 , 457 -473
- Kubin, L. (2007). *The importance of fashion in early modern england*. <http://www.wou.edu/history/files/2015/08/Lindsay-Kubin.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Kunt, M., Yurdaydın, H., & Ödekan, A. (2002).*Türkiye Tarihi 2 Osmanlı Devleti 1300-1600*. İstanbul: Cem.
- Kuzeydoğu Kalkınma Ajansı, Erzurum ili turizm sektörü raporu, 2014,https://www.kudaka.org.tr/dokuman_merkezi.php?git=kudaka-faaliyet-raporlari sayfasından erişilmiştir.
- Küçük, C. (1995).*Doğu Anadolu'da şehir ve bu şehrin merkez olduğu il*. İslam Ansiklopedisi içinde (c.11,ss321-329) [http://www.islamansiklopedisi.info/dia/maddesnc.php? MaddeAdi=erzurum](http://www.islamansiklopedisi.info/dia/maddesnc.php?MaddeAdi=erzurum) adresinden erişilmiştir.
- Küçükhasıkoğlu, N.(2010). *Osmanlı kıyafet albümleri (1770-1810)*.Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Kürkçüoğlu, E.(2007). *Ortaçağ da Erzurum V- XV yüzyıllar*. Erzurum: Güneş Vakfı
- Lady Montagu (2004) *Doğu mektupları*. (M. A. Erginöz, Çev). İstanbul: Ark.
- Mercin, L. (2008). Geleneksel el sanatlarını yaşatma sorunu. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, Sayı 13, 91-95. <http://e-dergi.atauni.edu.tr/index.php/gsf/article/view/3250> sayfasından erişilmiştir.
- Metinsoy, E. M. (2014). *Mütareke Dönemi İstanbul'unda moda ve kadın- 1918-1923*. İstanbul: Libra.

- Millan, E., Pelsmacker, P.D. and Wright L.T. (2002). Clothing consumption in two recent EU Member States: A cross-cultural study. *Journal of Business Research*, Sayı 8, 975-982
<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0148296311004279> sayfasından erişilmiştir.
- Miller, D.(2003). *Clothing as material culture*. S. Kücherler & D. Miller (Eds), Oxford Newyork: Berg.
- Onuk, T. (2000). *Geleneksel sanatlar konusunda uygulanan projelerin yerel kalkınma ve turizmdeki önemi*. Türk Folklorunun Turizm Açısından Değerlendirilmesi Sempozyumunda sunulan bildiri.
- Oral, M. Z. (1962). Selçukilerde giyim eşyası. *Türk Etnografya Dergisi*, 5, 14–20.
- Oral, Z. (1953). Kubadabad nasıl bulundu. *İlahiyat Fakültesi Dergisi*, II(II), 171-179
- Ögel, B. (1984). *İslamiyetten önce Türk kültür tarihi*. Ankara: Türk tarih kurumu basımevi
- Özbel, K. (1994). *Anadolu kadın kılıkları El sanatları V*. Ankara: CHP Halkevleri Bürosu
- Ökse A.T. (2008). Eskiçağ Anadolu'sundan günümüze ulaşan giysi tipleri. M. T. Koçkar (Ed.), *Halk Kültüründe Giyim-Kuşam ve Süslenme Uluslararası Sempozyumu* (ss 1-8). Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Önder, M.(1973). Selçuklu devri kadın başlıkları. *Türk Etnografya Dergisi*, XIII, 1-8.
- Öney, G.(2008). Tarihten yansımalarla büyük Selçuklu seramiklerinde kadın. *Sanat Tarihi Dergisi*, XVII(1), 55-75
- Özgül, D. (2005). *Tarihsel süreç içinde giyimde estetiklik ve işlevsellik*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Özarslan, M. (2001). *Erzurum âşıklık geleneği*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özdoğan, D. (2008). *Başlangıcından Osmanlı hakimiyetine kadar Erzurum ve çevresi*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Özlük, I.P. (2012). Lale devri'nde kadın giyimi. *21.Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, cilt 1, sayı (ss.147-162).
- Palabıyık, M. H. (2006). Klasik İslam coğrafyacılara göre "Erzurum". *Güzel Sanatlar Enstitü Dergisi*, 18, 127-162 <http://edergi.atauni.edu.tr/ataunigsed/article/view/1025002269> adresinden erişilmiştir.
- Pamuk, B. (2005) Erzurum şehir tarihinin kaynakları ve literatürü. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 3/6, 633-688
- Pamuk, B. (2006). XVII. yüzyılda bir serhad şehri Erzurum. İstanbul: IQ Yayınları

- Pamuk, B. (2007).İpek yolu ticareti ve Erzurum. *Tarih İncelemeleri Dergisi* XXII, sayı 2, 125-143
- Pamuk, B. (2009). *Giysi moda eğilimlerini etkileyen faktörler vebir modelönerisi (1940-2007 Yılları Arası Basılı Yayında ÖrnekUygulama)*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sağ, V. (2001). Tarihsel süreç içerisinde Türk kadını ve Atatürk. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(1), 9-23
- Salman, F. & Atmaca Z. (2009). Erzurum’da geleneksel kadın giysilerinin özellikleri. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 15, 11-17. dergi.atauni.edu.tr/index.php/gsf/article/view/3280 sayfasından erişilmiştir.
- Salman, F. & Atmaca Z. (2010). Erzurum yöresi geleneksel erkek giysilerinin özellikleri. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 17, 25- 30. dergi.atauni.edu.tr/index.php/gsf/article/view/5953 sayfasından erişilmiştir.
- Salman, F. (2010). Yerel bir tekstil ürünü: karnavas bezi ve teknik özellikleri. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 18, 51-62. <http://e-dergi.atauni.edu.tr/index.php/gsf/article/view/6270> sayfasından erişilmiştir.
- Sarısaman, S. (1999). *Sosyal alanda yapılan inkılaplar ve bu inkılapların özümseilmesi meselesi. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 15(45), 1101-1121.
- Serçeoğlu, N.(2014). Yöre halkının mutfak kültürünü tanıma durumunun tespit edilmesi: Erzurum ili örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies* 2/4,36-46
- Sever, A. Ş. (1988). *Kadın ve temel dikiş*. Ankara: Tisamat.
- Sevil, T. (2008) *Rönesans ve barok resim sanatında insan anatomisinin üsluplara göre yorumlanması*. Yüksek Lisans Tezi Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Sezen, L. (1994). *Erzurum şehir folkloru*. Erzurum: Kalkınma Vakfı.
- Süslü, Ö. (1989). *Tasvirilere Göre Anadolu Selçuklu Kıyafetleri*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Shakhin, Z. (2009). *Dillerin Tipolojik Sınıflandırılması*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Shaari, N.&Terauchi, F.& Kubo, M. And Aoki.H. (2002). Recognizing Female’s Sensibility in Assessing TraditionalClothes. http://www.idemployee.id.tue.nl/g.w.m.rauterberg/conferences/CD_doNotOpen/ADC/final_paper/175.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Şahin, E.&Yavuz. F. (2007). *İngiliz The Times Gazetesi’ne göre Erzurum’un Ruslar tarafından işgali (1916)*. Atatürk Dergisi, Cilt 5, Sayı 3, 15-51. <http://dergipark.gov.tr/atauniad/issue/2367> adresinden erişilmiştir.
- Şahin, Y. (2016). 19. yüzyıl Türk kadın giyiminde avrupa modasının etkileri- bedenle yüzleşme. *Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar* 9(1), 1309-1328

- Şenocak E. (2008). Yöresel kıyafetlerin türkülerdeki dili.M. T. Koçkar (Ed.), *Halk Kül türü' nde Giyim Kuşam Ve Süslenme Uluslararası Sempozyumu* (ss 207-222). Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Üstün, G.(2011). Cumhuriyetten günümüze toplumda ve çalışma hayatında kadın, giysilerdeki değişimler ve moda faktörü. *E-Journal of New World Sciences Academy*,6/1. 36-52 <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/112094> sayfasından erişilmiştir.
- Terlikli,S. (2015). *1850 ve 1950 yılları arası Batı toplumlarında sanat, toplumsal yapı ve moda etkileşimi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Tez, Z. (2009). *Tekstil ve giyim kuşam sanatının kültürel tarihi*. İstanbul: Doruk
- Tezcan, M. (1983). Giyim olgusuna sosyo-kültürel bakış ve Türklerde giyim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1, <http://dergiler.ankara.edu.tr/search.php> sayfasından erişilmiştir.
- Tezcan, M. (1987). Erzurum kültür ve kişiliği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fa kültesi Dergisi*, 1, 275-287. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/518/6487.pdf> sayfasından erişilmiştir
- Tezcan. H. (1995). Ferace. *Türkiye, Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 12, 349-350.
- Toprak, Z. (1998). Tesettürden telebbüse ya da çarşaf veya elbise - milli moda ve çarşaf. *Tombak*, 19(1), 52-63.<https://www.academia.edu/14039019/> sayfasından erişilmiştir.
- Turan, N. S. (2013). Modernleşmeyi semboller üzerinden okumak:son dönem osmanlı kadın kıyafetinde değişim ve toplumsal tartışmalar. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 103-138
- TürkDilKurumu(2018).http://www.tdk.org.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5293be7fddaa88.96387649 06.06.2013 sayfasından erişilmiştir.
- Türk Dil Kurumu (2018). http://www.tdk.org.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5293bcb1cc29f2.48850309, sayfasından erişilmiştir.
- Türkoğlu, S. (2002), *Tarih boyunca Anadolu'da giyim kuşam*, İstanbul: Garanti Bankası.
- Tip.Türk Dil Kurumu. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5b4e927e17c544.88027477 tip
- Typology. In oxford dictionary <https://en.oxforddictionaries.com/definition/typology>
- Üçüncü U. (2007). *Türk dünyasında uygarlık meseleleri*.38. *Icanas* , 2, 803-823
- Üstünova, K. (2011). Erzurum düğünlerinde 'elma atma' geleneği. *Milli Folklor ÜçAylık Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi*,90, 146-155. <http://www.millifolklor.com/tr/sayfalar/90/14.pdf> sayfasından erişilmiştir.

- Vural, T.& Koç, F.& Koca, E. (2008). Yabancı kültürlerin Osmanlı giyim kuşamına etkileri.38. *ICANAS Uluslararası Asya Ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi bildirleri*, Maddi Kültür c. 2, 793-808
- Watson, L. (2007). *Modaya Yön Verenler*. (1. Baskı).(Çeviren, A. Güneş). İstanbul: Güncel.
- Yağlı, s. (2013). Gündelik hayatın bir alanı olarak moda aracılığıyla kültürün yeniden inşası. *İstanbul Arel Üniversitesi, İletişim Fakültesi İletişim Çalışmaları Dergisi*,3, <https://iletisim-calismalari-1.arel.edu.tr/files/iletisim-dergisi/sayi4/4-soner-yagli.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Yıldırım, A.& Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldız, Ş. (2015). Gotik dönem mimarisi ve dönem giysi tasarımlarına etkisi. *International Journal of Science Culture and Sport*, 3(4), 247-258.
- Zengingönül, N. & İçbilen, G. (1994). *Çağdaş moda akımları*. Ankara: Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim.

EKLER

FOTOĞRAF BİLGİ FORMU

Ön Beden

Arka Beden

Giysi Kime Aittir :

Giysinin Kullanıldığı Dönem:

Giysinin Oluşumunda Kullanılan Malzemeler

- Kumaşın Adı
- Kumaşın Rengi
- Kumaşın Desen Özelliği

Süsleme Özellikleri

- Süslemede Kullanılan Malzeme
- Uygulanan Teknik
- Renk

Giysinin Tipolojik Özellikleri

- Beden Özelliği
- Kol Özelliği
- Yaka Özelliği

Giysinin Dikim Ve Dikiş Tekniği

- Zemin Kumaşı Dikiş Tekniği
- Astar Kumaşı Dikiş Tekniği
- Astarlama Tekniği
- Giysinin Dikim Özelliği

GIYSİ İNCELEME FORMU

Ön Beden

Arka Beden

Giysinin Bulunduğu Koleksiyon/ Müze

Envanter No

Giysinin Adı (Yöresel Adı)

Giysinin Yöresi

Giysinin Türü

Koleksiyona Geliş Tarihi

Koleksiyona Geliş Biçimi

Giysinin Bugünkü Durumu

Giysinin Oluşumunda Kullanılan Malzemeler

- Kumaşın Adı
- Kumaşın Rengi
- Kumaşın Desen Özelliği

Süsleme Özellikleri

- Süslemede Kullanılan Malzeme
- Uygulanan Teknik
- Renk

GÖRÜŞME FORMU

Adı Soyadı:

Doğum Yeri:

Medeni Durumu:

Öğrenim Durumu:

Mesleği:

Açık Adresi:

Görüşmenin Yapıldığı Tarih:

Görüşme konuları:

1. Erzurum ili örf, adet, gelenek, görenek vb. bilgiler
2. Erzurum ili kadın ile giyim kuşamı ilgili bilgiler
3. Giysinin kullanım özellikleri (kimler, nasıl, ne amaçla kullanmış)
4. Giysinin model özellikleri
5. Giysinin kumaş özellikleri
6. Giysinin süsleme ve aksesuar özellikleri

BİÇİMSEL ÖZELLİK TABLOSU

GRAFİK ÇİZİMİ								
			Ön		Arka			
								
BEDEN	Bel Hattı	Beden Genişliği	Omuz Genişliği	Giysi Boyu	Giysi Peş (Ek) Türü	Beden Kesim Özelliği	Beden Model Özelliği	
	ÖN							
	ARKA							
YAKA	Yaka Çeşidi	Kapama Çeşidi	Yaka Aralığı	Yaka Genişliği	Yaka Açıklığı	Yaka Kesim Özelliği	Yaka Model Özelliği	
	ÖN							
	ARKA							
KOL	Kol Çeşidi	Kol Genişliği	Kol Boyu	Kol Ağzı Biçimi	Manşet Genişliği	Kol Yırtmaç Biçimi	Kol Model Özelliği	
	ÖN							
	ARKA							

Sayın; Mukadder Aksakal

2009 yılında Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Giyim Endüstrisi ve Moda Tasarımı Eğitimi Anabilim Dalında çalışmış olduğum "**Giysi Moda Eğilimlerini Etkileyen Faktörler ve Bir Model Önerisi (1940-2007 Yılları Arası Basılı Yayında Örnek Uygulama)**" konu başlıklı Doktora çalışmamda yer alan bölümlere ait her türlü bilgi ve verilerden kaynak göstermek şartı ile tezinizde kullanabileceğinizi bildirmek isterim.

Yapmış olduğunuz çalışmanızda başarılar dilerim.

23.07.2018

B. Pamuk

Dr.Öğr.Üyesi Beyhan Pamuk

